

ეკონომისტი

სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

1591
2009

№3, 2009 წელი

ეკონომიკური პოლიტიკა (მთავრობის, ბიზნესმენთა და მეცნიერთა პოზიციები)

დასახადები, გულატრული აღრიცხვა, უდიტი

ბიზნესი და მენეჯმენტი

აბანკო საქმე (ბანკირი, ბიზნესმენი, მენაბრე)

აბანონმდებლო სიხლენი (სამეწარმეო სამართალი), კომენტარები

მეწარმეთა კითხვები და პროფესიონალო პასუხები

ჟურნალი "ახალი ეკონომისტი"

რევიზირდება:

სსიპ ინსტიტუტ ტექნიფორმის ელექტრონულ გამოცემებში
"ქართულ რეფერატულ ჟურნალში"

და

სრულიად რუსეთის სამეცნიერო-ტექნიკური ინფორმაციის
სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის (VINITI) რეფერატულ გამოცემებში;

აღიარებულია რევიზირებულიად:

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
თბილისის ეკონომიკურ ურთიერთობათა სახელმწიფო უნივერსიტეტი
გრეგორ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტი, ESM ბიზნესის სკოლა
კავკასიის უნივერსიტეტი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ვორის უნივერსიტეტი
ახალციხის ინსტიტუტი
შოთა მესხიას ზუგდიდის სახელმწიფო ინსტიტუტი
ევროპული უნივერსიტეტი

THE MAGAZINE "AKHALI EKONOMISTI" (NEW ECONOMIST)

IS REVIEWED:

IN "GEORGIAN REVIEWED MAGAZINE" –
P.L.L.E. INSTITUTE OF TECHINFORM
AND

IN REVIEWED PUBLICATIONS OF SCIENTIFIC-SEARCH INSTITUTE
OF SCIENTIFIC-TECHNICAL INFORMATION OF RUSSIAN FEDERATION.

IS KNOWN AS REVIEW BY FOLLOWING ORGANIZATIONS:

IVANE JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY
ILIA CHAVCHAVADZE STATE UNIVERSITY
GEORGIAN TECHNICAL UNIVERSITY
TBILISI STATE UNIVERSITY OF ECONOMIC RELATIONS
GRIGOL ROBAQIDZE UNIVERSITY
TBILISI FREE UNIVERSITY, ESM BUSINESS SCHOOL;
CAUCASUS UNIVERSITY
SUKHUMI STATE UNIVERSITY
SHOTA RUSTAVELI STATE UNIVERSITY
GORI UNIVERSITY
AKHALTSIKHE INSTITUTE
SHOTA MESKHIA STATE INSTITUTE OF ZUGDIDI
EUROPEAN UNIVERSITY

საზღვაო უკონოშისტი

საზღვაო უკონოშისტი საქართველოს საერთაშორისო რეგულაციები და რეგისტრირებადი
საზღვაო უკონოშისტი-პრატეტიკული შურონალი №3(14), 2009

მთავარი რედაქტორი და სარედაქციო კოლეგიის თავმჯდომარე:
ლ. ი. ლომიძე

38

სარედაქციო კოლეგია:
მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები:

ჯანსუყიანი (მთავარი რედაქტორის მოადგილე);
მურთაზ ქვიციანი (სამეცნიერო ნაწილის რედაქტორი, ზრდილ რედაქციის სახელმძღვანელო უნივერსიტეტის ბიზნესისა და მართვის ფაკულტეტის დეკანი);

რაზაზ აბაშიძე (საქართველოს ეროვნული აკადემიის დ. გუგუშვილის ეკონომიკური ინსტიტუტის დირექტორი);
რუსთომ ბერიძე (ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნესის უმაღლესი სკოლის დირექტორი);
იურთ ანანიავაშვილი (ეკონომიკური მიმართულება);
გიორგი ბაგინაშვილი; (თამარ ბაგინაშვილი (ფინანსების მიმართულება);
თინა ბელაშვილი (სახელმძღვანელო ინსტიტუტის რექტორი);
სიმონ ბელაშვილი (ეკონომიკური სტატისტიკის მიმართულება);
რეზა ბეჟუღიანი (ეკონომიკური პოლიტიკის მიმართულება);
გიორგი ბობაქარიანი (სოციალური მეცნიერებებისა და პოლიტიკური ფილოსოფიის მიმართულება);
ვასილ ბობაქარიანი (კვიციანი, უკრაინა);
ვლადიმირ მისტიანი (ბიზნესი, რუსეთის ფედერაცია);
ვლადიმერ ვინაი (ბერძენი, უკრაინა);
ვოთა ვაშაძე (გერმანიის უნივერსიტეტის რექტორი);
ნუგზარ თორდია (მარკეტინგის მიმართულება);
ბონა თუთუბიძე; **ვლადიმერ იხანიანი** (საზღვაო დაცვის კავალის განვითარების სტრატეგიული დოკუმენტის ინსტიტუტის დირექტორი, აზერბაიჯანის ბანკების ასოციაციის პრეზიდენტი);
რეზა პაპულიანი; **გიორგი პაპულიანი**; **ირაკლი კოჭიაშვილი** (საბანკო სექტორის მიმართულება);
პაბლატ კოჭიაშვილი (საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებების აკადემიის წევრი, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის სრული პროფესორი);
პირლან კონი (ბრაზილიელი, უკრაინა);
ოსტაპ მასურაშვილი; **ვალან მაგარანიანი** (კავალის უნივერსიტეტის ფიკს-პროსედენტო სამეცნიერო დარგში);
მურთაზ მარაძე (ინფორმაციის მიმართულება);
იაკობ მახინა; **ალექსანდრ მამაიაშვილი** (საქართველოს ეკონომიკისა და სოფლის მეურნეობის უნივერსიტეტის ბიზნესის ფაკულტეტის დეკანი, ეკონომიკური თეორიის მიმართულება);
ედიტ

სარჯველაძე; **გიორგი სვირიტიანი**; **ავთანდილ სილაგაძე** (საქართველოს მეცნიერებების ეროვნული აკადემიის წევრი-კორესპონდენტი);
გიორგი ტყეშელაშვილი (ურთისა და სოციალური მიმართულება);
სვამირა ფიტილაძე; **სიმონ ქაბაძე** (თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტის, **ESM** ბიზნესის სკოლის რექტორი);
რუსთომ მუსიხიშვილი (საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის კუანძორის სოციალური ფაკულტეტის დეკანი);
ლარიონ შორობანაშვილი; **თამარა ვინაიანი** (ბიზნესის აღმოსავლეთის მიმართულება);
გიორგი შინაშვილი (თბილისის სახელმწიფო აკადემიისა და სემინარიის დექტორი);
ლარიონ ჩხეიძე (თბილისის ეკონომიკური უნივერსიტეტისა და სამართლის უნივერსიტეტის ბიზნესისა და მართვის ფაკულტეტის დეკანი, მენეჯმენტის მიმართულება);
გიორგი ნიკიშვილი; **ლარიონ ნიქია** (საქართველოს მეცნიერებების ეროვნული აკადემიის წევრი-კორესპონდენტი, პაბლატ გუგუშვილის სახელმძღვანელო უნივერსიტეტის რექტორი);
ავთანდილ რუსთომიანი (თბილისის ეკონომიკური უნივერსიტეტის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი);
პაბლატ ცოციანი; **ზაზა ცოციანი** (გორის უნივერსიტეტის რექტორი);
ნოდარ ხაჭავაძე (მარკეტინგის მიმართულება);
მანანა ხარაბაძე (სოციალური და ბიუჯეტური დარგების მიმართულება);
ედიტ ხარაბაძე (მარკეტინგის მიმართულება);
ავთანდილ ხაჭავაძე (დემოგრაფიის მიმართულება);
ლარიონ ჯალაღონი (სოფლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის დეკანი);
დიმიტრი ჯანაშვილი (თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნესისა და სამართლის ფაკულტეტის დეკანი);
მამად ჯანაშვილი; **გიორგი ჯიბუტი**; **ქანელიანი** (მაგისტრიტი, პოლიანია)

ახალი უკონოშისტი

© უკონოშისტი „ახალი უკონოშისტი“, 2009 წ.,
© გამოცემის უფლება „ლომი“

წილი 5 ლარი

№3 (14), 2009 წელი

1

საქართველოს
საზღვაო მარშალთა
სამეცნიერო
სამსახური

akhali EKONOMISTI

QUARTELY INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL MAGAZINE,
PRECISED AND REVIEWED №3(14), 2009

Editor-in-Chief and Head of Editorial board:
LOID KARCHAVA

EDITORIAL BOARD
Doctors of science, Professors:

JAMLET JANJGAVA
(Deputy of Editor-in-Chief.)

MURTAZ KVIRKVAIA
(Editor of the Scientific part, Dean of Business and Management Faculty of G. Robakidze University)

RAMAZ ABESADZE (*Director of P. Gugushvili Econ-
omical Institute of Science Academy of Georgia*); **IURI
ANANIASHVILI** (*Econometrics*); **GIVI
GAMSAKHURDIA**; **TAMAR GAMSAKHURDIA**
(Finantions); **TINA GELASHVILI** (*Rector of
Akhalsikhe Institute*); **SIMON GELASHVILI** (*Statistis-
tics*); **REVAZ GVELESIANI** (*Economical politics*);
MICHAEL GOGATISHVILI (*political sciens and po-
litical filosofy*); **VASYL GORBACHUK** (*Kiev,
Ukraine*); **VLADIMIR GRIGOLAIA** (*Moscow, Russian
federation*); **WOLFGANG WENG** (*Berlin, Garmany*);
SHOTA VESHAPIDZE (*Rector of European Uni-
versity*); **NUGZAR TODUA** (*Marketings*); **GOCHA
TUTBERIDZE**; **ELDAR ISMAILOV** (*Director of
Azerbaijan Institute of Strategic Research for Caucasus
Development, President of Banks Association of
Azerbaijan*); **REVAZ KAKULIA**; **MERAB KAKULIA**;
IRAKLI KOVZANADZE (*banks*); **HARALD KUNZ**
(Brandenburg, Garmany); **SHALVA MACHAVARIANI**
(Vice-Prasident of Caucasus University in sciens field);
MURTAZ MAGRADZE; **JAKOB MESKHIA**; **ELGUJA
MEQVABISHVILI** (*Dean of Business fakulty of Econom-
ics and Law University of Georgia*); **ETER
SARJVELADZE**; **AVTANDIL SILAGADZE** (*Correspond-
ing member of Academy of Science of Georgia*); **MIRIAN**

TUKHASHVILI; **SLAVA FETELAVA**; **SIMON
QADAGIDZE** (*Rector of Tbilisi Free University, ESM
Business school*); **RUSUDAN KUTATELADZE** (*Dean of
Humanitarian- Social Faculty of Georgian Technical Uni-
versity*); **LARISA KORGANASHVILI**; **TEMUR
SHENGELIA** (*Business Administation*); **GIORGI
SHIKHASHVILI** (*Lecturer of Tbilisi Academy and Semi-
nary*); **LALI CHAGELISHVILI** (*Dean of Business and
Management Faculty of Tbilisi Economical Relations and
Law University*); **MICHAEL CHIKVILADZE**; **LEO
CHIKAVA** (*Rector of Paata Gugushvili
University, Corresponding-member of Academy of Science
of Georgia*); **AVTANDIL CHUTLASHVILI** (*Rector of
Tbilisi Economical Relations State University*); **AKAKI
TSOMAI**; **ZAZA TSOTNIASHVILI** (*Rector of Gori
University*); **NODAR KHADURI** (*macroeconomics*);
ELENE KHARABADZE (*accounting and audit*); **ETER
KHARAIISHVILI** (*microeconomics*); **REVAZ
KHAREBAVA**; **MERAB KHMALADZE**; **DAVID
JALAGONIA** (*Dean of Economics and Business Fac-
ulty of Suxumi State University*); **DIMITRI JAFARIDZE**
*(Dean of Business and legal Faculty of Ilia Chavchavadze
State University)*; **EMZAR JGERENAIA**; **MICHAEL
JIBUTI**; **JEANNETTE HOMMES** (*Maastricht, Nether-
lands*).

საქართველოს ეკონომისტთა ასოციაცია

ბმეპნიკუმბი კიბრეწალო:
მარკეტინგი: ბუხეწაწ მანბუწაწმ
კორექტორა: ხათუნა ბურბუწაწმ
გეხანბ: ბიურბი ჯანბბუწაწმბილო

TECHNICAL PERSONS:
Marketing: **RUSUDAN MAISURADZE**
Corrections: **KHATUNA BURCHULADZE**
Design: **GEORGI JANIBEGASHVILI**

ბიწაწმბრბი: 0105, ხაქარბეწეწ, ბბილბიწ
ჯორჯიას ქ. №5
ტელ.: +995 (32) 422 771; +995 (32) 990 576;
მობ.: +995 (55) 277 554; +995 (95) 32 30 34;
ელ ფოსტა: info@economisti.ge; info@loi.ge
ვებ-ბეწრბ: www.economisti.ge; www.loi.ge

ADDRESS: 5 Jorjadze str., Tbilisi, Georgia, 0105
tel.: +995 (32) 422 771; +995 (32) 990 576;
mob.: +995 55 277 554; +995 (95) 32 30 34;
e-mail: info@economisti.ge; info@loi.ge
web-site: www.economisti.ge; www.loi.ge

რედაქტორის გვერდი

ეკო-დაიჯესტი

საქართველოს რეგიონები

მეცნიერება

ბიბიოლ თოღუა – ეკონომიკათმცოდნეობის ზოგადსოციოლოგიური და ღვთისმოსაობითი ასპექტები 13

აბატა კოლუაშვილი – აგროწარმოება და სახელმწიფოს მარეგულირებელი როლი 21

შოთა შუშაიძე – ბიზნესის გლობალიზაციის თანამედროვე ტენდენცია 28

ირა ჯაფარიძე – ცოდნის შეფასების კომპიუტერული სისტემა და მისი გამოყენება ... 33

შალვა ბობიაშვილი – ეკონომიკური წესრიგის პოლიტიკა: თანაფარდობა კონკურენციულ წესრიგსა და სოციალურ წესრიგს შორის 38

დვი შონია, ნინო ძეგზანია – კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტი (CRM) და მისი ზემოქმედება ფირმის მომგებიანობაზე 42

მასტარინი ვარშალომიძე – ეროკავშირი – ღრმა ეკონომიკური რეგრესის წინაშე 49

ლიმ ძარჩავა – წერილობითი კომუნიკაცია ბიზნესში 54

დავით შაბუთიშვილი – საქართველოს ექსპორტი და მისი სტიმულირების მნიშვნელობა ეკონომიკის სწრაფი განვითარებისათვის 58

GENADI MESKHIA – Energosaving Must Returned Intu Preferencial Direction of State Energopolitics 66

ДАЛИ ЧАГЕЛИШВИЛИ – Позиционирование экономики Грузии в условиях глобализации 70

ФАИНА ШУЛЕНБЛЕВА – Формирование системы освоения инноваций в аграрном секторе экономики Казахстана 75

უცხოეთის ეკონომიკური სიანხლენი. 80

რეგენზიები ახალ წიგნებსზე

პროფესორ ვლადიმერ პაპავას ფუნდამენტური გეოკოლოგიური გამოკვლევა „ცენტრალური კავკასიის“ შესახებ 82

ახალი საინტერესო და პრაქტიკული წიგნის შესახებ. 83

„საქართველო ვაზისა და ხორბლის ქვეყანა“ 84

სახარბუგლო წიგნი 85

წერილები რედაქციას

შოთა მისხიას ზუბაიდის სახელმწიფო ინსტიტუტი 86

შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი 87

ახალი ეკონომიკა

CONTENTS

EDITORIAL PAGE	5

ECO-DIGEST

REGIONS OF GEORGIA

SCIENCE

GRIGOL TODUA – ECONOMICAL KNOWLEDGE GENERAL SOCIOLOGICAL AND DEVOTIONAL ASPECTS	13
PAATA KOGUASHVILI – AGROFORMATION AND REGULATIVE ROLE OF THE STATE	21
SHOTA VESHAPIDZE – MODERN TENDENCY OF BUSINESS GLOBALIZATION	28
TSIRAJAPIASHVILI – COMPUTER SYSTEM OF KNOWLEDGE GRADING AND ITS USE	33
SHALVA GOGIASHVILI – THE ECONOMIC ORDER POLICY: EQUILIBRIUM OF THE COMPETITION ORDER AND THE SOCIAL ORDER	38
DEVI SHONIA, NINO QETSBAIA – MANAGEMENT ON INTERRELATION WITH CLIENT (GRM) AND ITS INFLUENCE ON WINNING FIRMS	42
EKATERINE VARSHALOMIDZE – EUROPEAN UNION – FACING A DEEP ECONOMIC RECESSION	49
LOID KARCHAVA – WRITTEN COMMUNICATION IN BUSINESS	54
DAVID SHABURISHVILI – EXPORT OF GEORGIA AND IMPORTANCE OF ITS STIMULATION FOR FAST ECONOMIC GROWTH	58
GENADI MESKHIA – ENERGY SAVING MUST RETURNED INTO PREFERENTIAL DIRECTION OF STATE ENERGOPOLITICS	66
LALI CHAGELISHVILI – POSITIONING THE ECONOMY OF GEORGIA IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION	70
FAYNASHULENBAYEVA – FORMATION OF SYSTEM OF INNOVATIONS DEVELOPMENT IN AGRICULTURE KAZAKHSTAN	75

FOREIGN ECONOMIC NEWS

REVIEWS ABOUT NEW BOOKS

FUNDAMENTAL GEOPOLITICAL RESEARCH ABOUT "CENTRAL CAUCASUS" BY PROFESSOR VLADIMIR PAPA	82
ABOUT NEW, PRACTICAL AND INTERESTING BOOK	83
GEORGIA - THE COUNTRY OF VINE AND WHEAT	84
USEFUL BOOK	85

LETTERS TO EDITOR

SHOTA MESKHIA STATE INSTITUTE OF ZUGDIDI	86
SHOTA RUSTAVELI STATE UNIVERSITY	87

საგარეო ურთიერთობების ინსტიტუტი

კვლავაც ახლის ძიებაში

AGAIN SEARCHING SOMTHING NEW

ცნობილია, რომ თუ გინდა დროს არ ჩამორჩე, მუდამ ახლის ძიებაში უნდა იყო. ამას მოწმობს მეცნიერული კვლევები და პრაქტიკა. ჩვენც ასე ვაკეთებთ.

გრძელდება ჩვენი ჟურნალის რევერტირებულად ოფიციალური აღიარება წამყვანი უმაღლესსაწვადელებების მიერ. ამ ნომერში შ მოგვემატა ბათუმის „შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“ და „შოთა მესხიას ჯუჯუდის სახელმწიფო ინსტიტუტი“. შემდეგ ნომერში კიდევ შევთავაზებთ. სიახლეებია ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიაშიც.

განვახდლოთ ინტერვიუს პრაქტიკა მოქმედ სახელმწიფო მოხელეებთან, რომელიც სისტემატურ ხასიათს მიიღებს ყველა დონეზე. სიახლეები გვაქვს რუბრიკების მხრივაც. განვახდლო რუბრიკა „ემო-დანიჰემიტი“ და „უცხოეთის ეკონომიკური სიახლეები“.

ვაგრძელებთ და კვლავაც გავაგრძელებთ ახალი ეკონომიკური წიგნების რევიზირებას და მკითხველისათვის წარდგენას. ამ მხრივ ყველა საინტერესო ეკონომიკური ლიტერატურისთვის ყოველთვის დაუეთმოთ გარკვეულ ადგილს.

უკვე დაიწყო უცხოეთიანი და უცხოეთიდან შემოსული სტატიების გამოქვეყნება.

არის მრავალი ხანაჟიკი, რომლის წინასწარ განხილვებაც მზანშეწონილად არ მიგვანია, მაგრამ ჩვენი ჟურნალის ერთგულ მკითხველს ნამდვილად გაახარებს,

ლოიდ ქარჩავა
29.09.09

It's well known that if you don't want to fall behind the time, you must always search something new. Scientific researches and practices show the same. And we also do the same.

Official acknowledgement of our journal by leader high schools already continues. In this edition, Batumi "SHOTA RUSTAVELI STATE UNIVERSITY" and "SHOTA MESKHIA STATE INSTITUTE OF ZUGDIDI" have joined our journal. In the next edition others will also join us.

Besides, there are news in the editorial administration of our journal.

We have restored practise of interviews with the state employees, and this tradition will continue in the future. We have new topics and we've already renewed "ECO-DIGEST" and "ECONOMICAL NEWS FROM ABROAD."

What's more, we review and present new economical books. So, we'll always have place for interesting economical literature.

We have already started to publish foreign papers and articles from abroad.

We have many plans for the future and of course, announcing everything is not suitable, but our trusty reader will be pleased.

LOID KARCHAVA

29.09.09

სახელმწიფო ბიბლიოთეკა

მტრენული ბანკი კლიენტებს

საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ (სებ) ახალი კანონის თანახმად, რომელიც 2009 წლის 1 დეკემბრიდან შედის ძალაში, გათვალისწინებულია სებ-თან საფინანსო სექტორის მფლობელების სააგენტოს შერწყმა. ეს ცვლილება ემსახურება სებ-ის ინსტიტუციონალურ გაძლიერებას, რამაც თავის მხრივ უნდა გააუმჯობესოს, ეფექტის როგორც საფინანსო, ასევე სადაზღვევო ბაზრის რეგულირება.

სამართმევლო თხილის წარმოების ბაზარზე ლიდერთა შორისაა

თხილის წარმოების ბაზარზე შარშანდელთან შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა. წლეუანდელი მთხიავალი საქართველოში 20 ათას ტონას შეადგენს და ფახიც შარშანდელთან შედარებით მაღალია. სეზონის დასაწყისისათვის 1 კგ გარსეული თხილი 4,2 აშშ დოლარი ღირდა, შემდეგ კი 5,6 აშშ დოლარამდე მოიმატა. ეარაუდობენ, რომ გარსეული თხილის ფასი წლეულს 6,6 აშშ დოლარს მიაღწევს, რადგან თურქეთში მთხიავალი შედარებით ნაკლებია. ამ ტიპზე მოსახლეობისაგან 1 კგ გასარჩევ თხილს 3-3,30 დარად იძენენ. თურქეთის, იტალიისა და აშშ-ს შემდეგ, საქართველო მსოფლიოში თხილის რიგით მეოთხე მწარმოებელია.

თბილისში ყრანბული სასტუმრომის კონკრეტი შემოღობ

თბილისში ყრანბული სასტუმროების ბრენდი შემოღობს. Citadines-ი დედაქალაქში პირველ სასტუმროს წლეულს სოგებშიც გახსნის. 66 ნომრისანი სასტუმრო თბილისის მთავარ მოედანზე, თაყისუფლების №4-ში განთავსდება. კომპანია სასტუმროების ქსელს საყრანბულისა და კომპანიაში ფლობს და ქსელის შექმნას საქართველოშიც გატეებს.

სადაზღვევო კომპანიათა კონკრეტი

სადაზღვევო კომპანიათა კონკრეტი AIG ევროპა S.A. საქართველოს ფილიალზე განაცხადა, რომ 2009

წლის 14 სექტემბრიდან საქმიანობას განაგრძობს ახალი სახელით.

კომპანიათა ახალი სრული სახელწოდებაა: სადაზღვევო კომპანია ჩარტის ევროპა S.A. საქართველოს ფილიალი - ქართულ ენაზე Insurance Company Chartis Europe S.A. Georgia Branch - ინგლისურ ენაზე. კომპანიათა შემოკლებული სახელწოდებაა - „ჩარტის საქართველო“ /Chartis Georgia/. განცხადების თანახმად კომპანიათა საფოსტო მისამართი, საკონტაქტო და საბანკო მონაცემები არ შეცვლილა.

მომხდური ოპერატორების ბაზარზე კონკრეტი იხრება

კანადურმა კომპანიათა „ალტა ვეიკმა“ გამოთქვა სურვილი შემოედეს საქართველოში. უფრო მეტიც, მათ უკვე ლიცენზიის მისაღებად მიმართეს კომუნიკაციების ეროვნულ კომისიას. მობილური სისშირის ლიცენზიის მისაღებად გათვალისწინებული აუქციონის გამართვა 2009 წლის 23 ოქტომბერს.

მოხედვით იმისა რომ ამ ეტაპზე საქართველოში მობილური ოპერირების ბაზარი, სადაც 3 კომპანია მოღვაწეობს, გაჯერებულია, ახალი მოთამაშის გამოჩენა ბაზრის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას შეუწყობს ხელს, რითაც საბოლოო ჯამში მოგებული დარჩება მომხმარებელი.

სინხლე საკრედიტო მომსახურების ბაზარზე

„კრედიტინფო საქართველო“ ნერგავს ახალ პროდუქტს „სემი კრედიტინფო“. ყველა მსურველს შეუძლება ინტერნეტის საშუალებით, ბანკების შუამავლობის გარეშე, საკუთარი მონაცემების ნებისმიერ დროს ნახვა. ამასთან, მიმდინარე წლის ბოლომდე დაინერგება „სქორინგს“ სისტემა, რომელიც თითოეული მსესხებლის შესახებ საჭმის დეტალური ანალიზის, ასევე რეიტინგების გამოგვეყენების შესაძლებლობას იძლევა. „კრედიტინფო საქართველო“ კლიენტთა შორისაა ბანკები, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები, საღიხინგო, სავაჭრო, ნავთობპროდუქტების რეალიზატორი კომპანიათა. აქ სვედება ინფორმაციები ვადაგადაცილებული სესხების

საქართველოში

შესახებ. ამა წლის 2 სექტემბრისათვის 245.000 უარყოფითი და 855.900 დადებითი ჩანაწერია. საგულისხმოა ის ფაქტიც, რომ წლეულს იგლის-აგისტროში უარყოფითი ჩანაწერების რაოდენობა 48.844-ით გაიზარდა. „ერეკლიტინფო საქართველო“ 2005 წლიდან ფუნქციონირებს. ორგანიზაცია „ერეკლიტინფო ჯგუფმა“ „თიბისი ბანკთან“, „საქართველოს ბანკთან“, „პროსტრუქტ ბანკთან“ და „ეროვნული საკრედიტო ინფორმაციის ბიუროსთან“ ერთობლივად დააფუძნა.

ციტრუსის ხაზორნი ბაღაზიშვილის ტარიფები იაშფაზა

უკრაინული მხარის განცხადებით ციტრუსის ხაზორნი გადახიდვის ტარიფები შემცირდება. ერთ ვაგონის გადახიდვის ტარიფები 3.500 დოლარიდან 2.350 დოლარამდე მოიკლებს. რაც შეეხება განბაეუბას, უკრაინის საბაჟომ შარშან, ციტრუსის ხეხონის დაწვეების წინ, საბაჟო გადასახადი ტონაზე 800 დოლარამდე გაზარდა, მოგვიანებით კი ტარიფი ძველ ნიშნულს, 400 დოლარს დაუბრუნა.

საპარტამენტოს 4 ძალაძში 5 თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა იმშენება

თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა (თიზ) საქართველოს მხოლოდ ოთხ ქალაქში შეიქმნება. საქართველოს მთავრობის მიერ ინიცირებული კანონპროექტის მიხედვით, ორი თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა ქუთაისში შეიქმნება, ხოლო თითო-თითო თბილისში, ბათუმსა და ფოთში. ამ დროისათვის ფოთში თიზ-ს არაბული „რაკი-ა“ აშენებს, ქუთაისში – ევოპტური კომპანია „ფრეშო“. ასევე ქუთაისში, თავისუფალ ინდუსტრიულ ზონაში გეგმავს საქმიანობას ჩინური კომპანია „ჰანგლი ინდასტრი“, რომელიც ავეჯისა და ქეის ვადამსაშუალებელი ქარხნების აგებას აპირებს.

„ნაბუქოს“ ბაზსაღმნი - რუსეთის მონეოპოლიის დახასრული

თურქეთის ავსტრიის, უნგრეთის, ბულგარეთისა და რუმინეთის წარმომადგენლებმა მიმდინარე წლის 13 ივლისს ანკარაში ხელი მოაწერეს შეთანხმებას „ნაბუქოს“ გაზსადენის მშენებლობის შესახებ. აღნიშნული გაზსადენით უნდა მოხდეს კასპიის რეგიონსა და ცენტრალურ აზიაში მოპოვებული გაზის საქართველოსა და თურქეთის გავლით ევროპაში ტრანსპორტირება. უცხოური

საინფორმაციო საშუალებების მიერ გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად „ნაბუქოს“ პროექტში ჩართვის სურველი აქვს სომხეთსაც, თუმცა როგორც ევროკომისარმა პიებალგმა განაცხადა „ნაბუქოს“ მარშრუტი არ შეიცვლება, შესაბამისად მასში სომხეთი არ შედის.

მიღწეული შეთანხმების თანახმად „ნაბუქოს“ პროექტის მშენებლობა დაიწყება 2011 წლისათვის, ხოლო გაზის ტრანსპორტირება კი უნდა მოხდეს 2014 წლიდან. წინასწარი ინფორმაციით გაზსადენის საწყისი წლიური გამტარუნარიანობა 11,5 მლრდ კუბმ იქნება, შემდეგ კი 31 მლრდ კუბ/მ-ს მიაღწევს. პროექტის ღირებულება 7,9 მლრდ ევროთია შეფასებული, რომლის დაფინანსებაზე თანხმობა განაცხადა ევროპის საინვესტიციო ბანკმა (EIB).

საგულისხმოა ის ფაქტიც, რომ „ნაბუქოს“ პროექტის ფარგლებში გაზის გაყიდვის ხელშეკრულება წლის ბოლომდე უნდა გაფორმდეს და მილი პირველ ეტაპზე აზერბაიჯანული გაზით უნდა შეივსოს, რასაც შემდეგ თუქმენული და ყაზახური გაზიც დაემატება. ამ მხრივ საგულისხმოა თურქმენეთის პრეზიდენტის გურბენგულ ბერდიმუხამედოვის განცხადება, რომელიც მან თურქმენული გაზის ახალი დივერსიფიკაციული მარშრუტის დამტკიცებისას განაცხადა – ჩვენ გეპაქვს გაზის საქმარისი მარაგი ისეთი უმსხვილეხი პროექტის მოსამარაგებლად, როგორც „ნაბუქოა“.

საბოლოოდ „ნაბუქოს“ პროექტის რეალიზაცია ევროპას მისცემს საშუალებას ჰქონდეს ალტერნატიული არჩევანის გაკეთების საშუალება დღეისათვის რუსეთის მიერ მონოპოლიზირებულ ბაზარზე.

მ(ონეო)მ(ონ)პ(ო)რ ბანკითარმვის სამინისტროს ახალი ხელმძღვანელი კვანს

2009 წლის 26 აგვისტოს საქართველოს პრემიერ-მინისტრმა, ნიკა გელაურმა ეკონომიკური განვითარების მინისტრად წარადგინა საქართველოს ელჩი ესპანეთში - ზურაბ პოლოდიკაშვილი. პრემიერის განმარტებით, ზურაბ პოლოდიკაშვილს, რომელსაც დიპლომატიურ გამოცდილებასთან ერთად აქვს საბანკო სექტორში მუშაობის 7 წლიანი გამოცდილება, შეუძლია იმ პრობლემების მოგვარება, რომლებიც ზოგადად საქართველოს ეკონომიკაშია დაგროვილი /პრევატიზაცია, ინვესტიციების მოზიდვა, უცხოური კაპიტალის

თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა

ეკონ-დაიჯესტი

შემოქმედა ქვეყანაში, ინვესტირებთან ურთიერთობა, ადგილებზე კერძო სექტორის პრობლემების გადაწყვეტა.

გლობალური ეკონომიკური კრიზისის მიუხედავად საქართველოს ეკონომიკაში უცხოური ინვესტიციის შემოღებისა გრძელდება

მთელი მსოფლიო, და მათ შორის საქართველოც, სერიოზული პრობლემის წინაშე დგას. ძნელი მისახედრი არაა, რომ ეს პრობლემა გლობალური კრიზისია. ამ ფონზე კი განსაკუთრებით სახიამოუნია იმის აღნიშვნა, რომ ინვესტიციები საქართველოში არ წყდება. ბოლო დროის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინვესტიცია ევროპტურ-ქართულმა გაერთიანებამ განახორციელა. ამ კავშირში განაცხადა, რომ 3.6 მილიარდი დოლარის ჩადებას აპირებს თანამედროვე ტექნიკის შესაძენად, ხოლო 100 მილიონის - ახალი, თავისუფალი ინფრასტრუქტურული ხონის შესაქმნელად.

საშვენივლო სექტორში გაზრდის ტენდენცია შეინახება

საქართველოს საშენებლო სექტორში ბრუნვამ 2009 წლის II კვარტალში 219,7 მლნ ლარი შეადგინა, რაც 56%-ით აღემატება I კვარტლის მსხვერპლს. სტატისტიკის დეპარტამენტის ინფორმაციით, საშენებლო სექტორმა ამ პერიოდში 289,5 მლნ ლარის პროდუქცია გამოუშვა, მაშინ როდესაც ეს მაჩვენებელი მიმდინარე წლის I კვარტალში 185,9 მლნ ლარს არ აღემატებოდა.

ასევე გაიზარდა როგორც დასაქმებულთა რაოდენობა 22 754 ადამიანიდან 27 040 ადამიანამდე, ისე დასაქმებულთა საშუალო თვიური ანაზღაურება 594,5 ლარიდან 730,6 ლარამდე.
ინვესტიციების სფეროში უპირაძი ძონების სექტორი ღირებოდა

საქართველოში 2009 წლის II კვარტალში 92,179 მლნ აშშ დოლარის ინვესტიცია შემოვიდა, რაც შარშანდელ იმავე დროსთან შედარებით 6,5-ჯერ არის შემცირებული. უპირაძი ქონების სექტორის ბაზრის წილი მოდიან ინვესტიციებში 62,6%-ია და 57,758 მლნ აშშ დოლარს შეადგენს. მეორე ადგილზე საბანკო სექტორია 24,57 მლნ აშშ დოლარის ინვესტიციით. მესამე ადგილი 3,649 მლნ აშშ დოლარის ინვესტიციით მშენებლობას უკავია. რაც შეეხება სოფლის მეურნეობა-თევზჭერას აქ ინვესტიციების მოცულობა სულ 413,3 ათასი აშშ დოლარია, მაშინ როდესაც შარშანდელ ანალოგიურ პერიოდში 10,938 მლნ აშშ დოლარს აღემატებოდა.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ საქართველოში მიმდინარე წლის მეორე კვარტალში შემოსული ინვესტიციების 79,8% არაბთა გაერთიანებულ საემიროებზე მოდის.

ეკონ-დაიჯესტი ქართულ წყაროებზე, - ეურნალ-გაზეთებზე, - დაყრდნობით მოამზადა ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნესისა და საბარათლის ფაკულტეტის I კურსის სტუდენტმა თანამა შემთავაძამ

ახალი ეკონომიკა

ინტერვიუ

საქართველოს პრეზიდენტის რწმუნებულის
მოადგილესთან ეკონომიკურ საკითხებში
სამეგრელოსა და ზემო სვანეთის მხარეში
ბატონ ალექსანდრე ახვლედიანთან

ჩვენი ჟურნალის რედაქციას გადაწყვეტილი აქვს საქართველოს ყველა რეგიონის ხელმძღვანელობას შესხედეს და მიმდინარე პრობლემებსა და მიღწევებზე ინტერვიუები აიღოს თითოეული რეგიონული თუ რაიონული სტრუქტურული ერთეულის ხელმძღვანელისგან. ამ მიზნით ჟურნალის მთავარი რედაქტორი ბატონი ლეონი ტარნაშა სპეციალური ვიზიტით გახვდათ სამეგრელოს რეგიონში და ინტერვიუ ჩამოართვა ბატონ ალექსანდრე ახვლედიანს - საქართველოს პრეზიდენტის რწმუნებულის მოადგილეს ეკონომიკურ საკითხებში სამეგრელოსა და ზემო სვანეთის მხარეში.

რედაქცია

რეგიონის მკოპლი აღწერა

მთლიანი ფართობი - 7.5 ათასი კვადრატული კილომეტრი; მოსახლეობის რაოდენობა - 468 ათასი კაცი; რეგიონში შედის - 8 მუნიციპალიტეტი (ზუგდიდის, წაღენჯიხის, მესტიის, ხობის, სენსკის, ჩხორწყუის, მარტვილისა და აბაშის რაიონები); 8 - ქალაქი (ზუგდიდი, წაღენჯიხა, ხობი, ფოთი, სენსკი, მარტვილი, ჯეიარი და აბაშა), მათ შორის ერთი განსაკუთრებული სტატუსის მქონე (ქ. ფოთი); 2 - დაბა (მესტია და ჩხორწყუე); 138 სოფელი (საკრებულო). 488-სოფლის დასახლებული პუნქტი.

- ბატონო ალექსანდრე, ჟურნალ "ახალი ეკონომისტი" მიზანია თავის მკითხველის გაცნობს საქართველოს თითოეულ რეგიონში მიმდინარე ეკონომიკური მდგომარეობა. მოგეხსენებათ, რომ დღევანდელი საკომუნიკაციო საშუალებების წყალობით დედაქალაქში უფრო ადვილია ანალოგიური ინფორმაციის დროულად მოკოვება. რეგიონები მაინც უფრო გვიან ეზიარებიან ცივილიზაციის თანამედროვე ტექნოლოგიებს, ამიტომ ჩვენ გადავწყვიტეთ, ვესტუმროთ თითოეულ რეგიონს, ქალაქს, რაიონსა და ზოგიერთ სოფელსაც კი, რათა უშუალოდ მათგან მივიღოთ პასუხები მიმდინარე ეკონომიკურ მოვლენებზე, მიღწევებზეც და არსებულ პრობლემებზეც. ჩვენ გადავწყვიტეთ სამეგრელოდან დაგვეწყოთ ეს და ამიტომაც შეგაწუხეთ დღეს.

ბატონო ალექსანდრე, რამდენი საწარმო ფუნქციონირებს დღესათვის რეგიონში?

- მეწარმე სუბიექტების რაოდენობა სამეგრელოს რეგიონში 2009 წლის 1 აპრილის მდგომარეობით 22 519 ერთეულს შეადგენს. აქვე ხაზი უნდა გავსვას იმ გარემოებას, რომ თანმიმდევრული, სწორი ეკონომიკური პოლიტიკის შედეგად რეგიონში ეკონომიკური აგენტების რაოდენობა 2004 წლიდან (7 483 ერთეული) 3-ჯერ გაიზარდა.

- რამდენია დასაქმებულთა რაოდენობა მთლიანად რეგიონში?

- 2008 წელს რეგიონში ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა შეადგენდა 209.9 ათას კაცს, აქედან დასაქმებული იყო 185.2 ათასი კაცი, მათ შორის დაქირავებულები შეადგენდა 42.3 ათას კაცს, თვითდასაქმებულები 142.8 ათას კაცს.

- როგორია ბოლო ხუთი წლის ძირითადი ეკონომიკური მაჩვენებლები რეგიონში?

- რეგიონის ძირითადი ეკონომიკური მაჩვენებლები ბოლო ხუთი წლის მიხედვით ასეთია (იხ. ცხრილი):

N	2004	2005	2006	2007	2008
1 სამკვარში სფეროს ბრუნვა (მლნ. ლარი)	339.7	471.8	470.5	637.2	669.4
2 სამკვარში სფეროს პროდუქციის გამოშვება (მლნ. ლარი)	222.1	294.0	352.2	516.9	395.7
3 მრეწველობის პროდუქციის გამოშვება (მლნ. ლარი)	30.4	69.4	62.8	75.2	-
4 სოფლის მეურნეობის პროდუქცია (მლნ. ლარი)	209.0	246.9	278.5	305.6	-
5 მშენებლობის პროდუქცია (მლნ. ლარი)	55.3	86.9	120.5	234.6	-
6 ტრანსპორტის და კავშირგაბმულობის პროდუქცია (მლნ. ლარი)	99.2	99.4	128.4	149.3	-
7 ვაჭრობის, ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმის და პირადი მოხმარების საგნების რემონტის საწარმოების ბრუნვის მოცულობა (მლნ. ლარი)	106.2	167.5	174.7	203.8	-

შენიშვნა: 2008 წლის მონაცემები მოცემულია კვარტალური შედეგების მიხედვით აღნიშნულ გრაფებში თვითნებური ინფორმაცია ჯერჯერობით არ არსებობს

ახალი პარტიები

- ერთი წელი გავიდა აგვისტოს თვის შემდეგ. მას მოჰყვა მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი. როგორ იხსნას ეს ყოველივე სამეგრელოსა და ზემო სვანეთის მხარის ეკონომიკაზე? როგორია 2008 წლის აგვისტომდე და შემდგომი პერიოდის ეკონომიკური მაჩვენებლების თანაფარდობა?

- თმი და მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისები ნებისმიერ ქვეყნის ეკონომიკას ძალზე მისივე მდგომარეობაში აყენებს. რაც შეეხება სამეგრელოს, ის აგრარული რეგიონია, რაც ნიშნავს იმას, რომ ასეთ რეგიონებზე კრიზისის გავლენა შედარებით ნაკლებია. ამასთან, თუ გავითვალისწინებთ რეგიონის ეკონომიკის დარღობიერ სტრუქტურას და იმას, რომ რეგიონში სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელებული ინვესტიციები მნიშვნელოვნად გაიზარდა, რამაც თავის მხრივ გაზარდა დასაქმება, ცხადი ხდება, რომ კრიზისის გავლენა რეგიონის ეკონომიკაზე გაცილებით ნაკლები იქნება, ვიდრე თუნდაც ქვეყნის დანარჩენ ნაწილში.

- თქვენ ახსენეთ, რომ რეგიონში სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელებული ინვესტიციები მნიშვნელოვნად გაიზარდა. გთხოვთ დააკონკრეტოთ, რომელ პერიოდთან დაკავშირებით გაიზარდა და რამდენით? ასევე, სად მოხდა მისი დაბნელება?

- დაწვებული 1989 წლიდან 2004 წლამდე რეგიონში არაფერია არ გაკეთებულა ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის-მშენებლობის მმართველობით, კიდევ უფრო მეტი თქმა შეიძლება, ამ პერიოდში თითქმის მთლიანად მოიშალა რეგიონის ინფრასტრუქტურა, განადგურდა გზები

დაინგრა ხიდები 2006-2009 წლებში რეგიონის ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის-მშენებლობისათვის დაიხარჯა 400 მლნ. ლარამდე

- კარგია სახელმწიფო რომ აფინანსებს რეგიონს და ზრდის ინვესტიციების მოცულობას, მაგრამ ჩვენ გვინტერესებს, როგორია კერძო (ადგილობრივი ან უცხოელი) ინვესტორის დაინტერესება. სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ინვესტიციები, ესაა დროებითი ღონისძიება, რათა ფესზე დააყენოს კერძო სექტორი, პერსპექტივაში კი ჩვენ უნდა შევემნათ ისეთი პირობები, რომ კერძო სექტორი თითონ ემუდგეს ინვესტორს და კერძო ინვესტორი თავისი ინიციატივით შემოდიოდეს რეგიონში. აქედან გამომდინარე, მკითხველისთვის საინტერესო იქნება, როგორია კერძო ინვესტიციების მოზიდვის ტენდენცია რეგიონში? რომელი ინვესტორები იქნა მოზიდული და სად იქნა მათი კაპიტალი დაბანდებული? ასევე, საინტერესოა რა პერსპექტივებს ხედავთ ამ მხრივ.

- რა თქმა უნდა სახელმწიფოს მხრიდან ინფრასტრუქტურის სფეროში განხორციელებული ინვესტიციები ემსახურება ერთი მხრივ მოსახლეობის ცხოვრების უკეთესი პირობების მიღწევას, ხოლო მეორეს მხრივ არის სტიმული იმისათვის რომ რეგიონში შემოვიდეს უცხოური ინვესტიციები ასეთ მაგალითად შეიძლება დავსახელოთ ცნობილი იტალიური ფირმის "ფერეროს" ზემოხედა რეგიონში, რომელიც

დინსტრუქციულია თხილის წარმოებითა და გადაამუშავებით.

- თუ არის აღრიცხული, რამდენი ახალი ხაზარმო შეიქმნა რეგიონში 2004 წლიდან დღემდე?

- რეგიონში ეკონომიკის აქტიურობაზე მეტყველებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ 2004 წლიდან დღემდე რეგისტრირებულია 15 036 ახალი ეკონომიკური სუბიექტი. რაც შეეხება ახალ ხაზარმოებს 2004 წლიდან დღემდე სამ ათეულზე მეტი სამრეწველო ხაზარმოა შექმნილი სხვადასხვა სფეროში: თხილის გადაამუშავება, ხე-ტყის დამუშავება და სხვა სფეროებში.

- მათი წილი რეგიონის ეკონომიკაში?

- ყოველი ახალი ხაზარმოს შექმნა ეს არის ახალი სამუშაო ადგილი, დასაქმებული ადამიანები, რომელთაც აქვთ შემოსავალი ღირსეული ცხოვრების უზრუნველსაყოფად, რაც შეეხებათ მათ წილს რეგიონის ეკონომიკაში 2004 წელთან შედარებით 2007 წელს რეგიონის მრეწველობის პროდუქციის მიცულობა გაიზარდა 2.5-ჯერ და შეადგინა 75.2 მლნ. ლარი. აღნიშნულ პერიოდში 4.2 -ჯერ გაიზარდა მშენებლობის პრიდუქცია, ორჯერ გაიზარდა ვაჭრობა, 1.5 -ჯერ გაიზარდა ტრანსპორტის და კავშირგაბმულობის პროდუქცია. 1.5-ჯერ გაიზარდა სოფლის მეურნეობის პროდუქცია.

- რომელი დარგია ყველაზე მეტად განვითარებული დღეისათვის რეგიონის ატარებულ სექტორში?

- რეგიონის აგრარურ სექტორში ყველაზე მეტად განვითარებულია მეცხოველეობიდან - მესაქონლეობა, მეცენკარეობის დარგებიდან - თხილისა და კივის წარმოება. ამასთან, თხილი წარმოადგენს რეგიონის ფერმერული მეურნეობის დიდი რაოდენობისთვის ერთ-ერთ სასაქონლო პროდუქციას, რომლის მოხაკეციანობაზე და ფასებზე დიდად არის დამოკიდებული მათი ყველაფი შემოსავლები.

- რომელი დარგი ან დარგებია მიჩნეული რეგიონისათვის პრესპექტიულად?

- უახლესი პერიოდისთვის რეგიონისათვის პრესპექტიულად მიჩნეულია სოფლის მეურნეობისა და ტურიზმის განვითარება. როგორც ზემოთ აღნიშნეთ, სამეგრელო სასოფლო-სამეურნეო რეგიონია, სწორედ აქ იქმნებოდა და ახლაც იქმნება მთლიანი რეგიონული პროდუქტის მნიშვნელოვანი ნაწილი. დიდი შესაძლებლობები არსებობს ამ დარგის, როგორც ინტენსიური, ასევე ექსტენსიური განვითარებისათვის. რაც შეეხება ტურისტულ სექტორს ამ სფეროშიც რეგიონს დიდი შესაძლებლობები გააჩნია.

- რა მდგომარეობაშია ზუგდიდის ქალაქკომინატი და ფაიფურის მუნიციპალიტეტი თუ ამ მიმართულებით რაიმე სერიოზული წარმატებების იმედი არ უნდა გვქონდეს?

- ორივე ხაზარმო კერძო საკუთრებაშია და ამდენად მის წარმატება-წარუმატებლობაზე პასუხისმგებელია ის მებატონეები, რომლებმა თავის დროზე შეიძინეს ეს ხაზარმოები. ხახველწიფო კერძო ფორმების საქმიანობაში ვერ ჩაერევა.

- რამდენად პერსპექტიულია ხე-ტყის გადაამუშავებელი მრეწველობის განვითარება რეგიონში. იგულისხმება ხის მზაროდუქციის წარმოება. ნუთუ ამ სექტორში კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოება არ შეიძლება რეგიონში?

- მოგვხსენებათ, რომ რეგიონის ხაქსორტო პროდუქციის გარკვეული ნაწილი მოდიოდა გადაამუშავებულ ხე-ტყეზე. რა თქმა უნდა მაქსიმალურად ყველაფერი უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ რეგიონიდან გავიდეს მზა პროდუქცია.

- სამეგრელო, განსაკუთრებით წალენჯიხის რაიონი, ცნობილია მესაქონლეობით. საინტერესოა, რაიმე მნიშვნელოვანი ნაბიჯები ხომ არ გადადგმულა ამ დარგის და განსაკუთრებით მეკამეჩეობის ასახორმინებლად? ხომ არ გიცდიათ რძის ისეთი პროდუქტის, როგორცაა სულუგუნი (რომელიც მეტ-ნაკლებად მკვიდრდება სხვადასხვა ქვეყანის სასაქონლო ბაზრებზე) დამზადებისა და უცხოეთის ბაზარზე გატანის ხელშეწყობაზე?

- მოგვხსენებათ, რომ სამეგრელო-ზემო სვანეთის ხასოფლო-სამეურნეო რეგიონია, გამომდინარე აქედან სახელმწიფო მაქსიმალურად ცდილობს ვურადლება მიაქციოს ამ დარგის განვითარებას, იქნება ეს საწვავი თუ მინერალური წყლები, გარდა ამისა საერთაშორისო ორგანიზაციები რეგიონულ ხელისუფლებასთან კორდინაციით ახორციელებს მნიშვნელოვან პროექტებს რეგიონის სოფლის მეურნეობის განვითარების მხრივ.

- როგორია ტურიზმის როლი და პრესპექტივი რეგიონში (ღებარდე, ლუგუაი, მენჯი. . .)?

- 2006-2009 წლებში სახელმწიფოს მხრიდან თითქმის 400 მილიონ ლარამდე განხორციელებულმა ინვესტიციებმა ინფრასტრუქტურის სფეროში, რეგიონს დიდი პრესპექტივები გაუჩინა ტურიზმის განვითარების

საინფორმაციო ცენტრი

ახალი პერიოდისათვის

თვალსაზრისით. მიმდინარე წელს ჩვენ დაეიწვეთ ზუგდიდ-მესტიის გზის რეაბილიტაცია, რაც ტურისტებს მისცემს საშუალებას ეს მანძილი გაცილებით ნაკლებ დროში გაიარონ. ეს კი კიდევ უფრო გაზრდის მესტიის ტურისტულ მიზიდაველობას. გარდა ამისა, რეგიონს ფართო შესაძლებლობები გააჩნია ტურიზმის სხვადასხვა მიმართულებების განვითარებისათვის. ეს ესება, როგორც, ლებარდეს, დუგელას და მენჯსასხვევ სხვა პრესპექტიულ საკურორტო ადგილებს, ამ საკითხებზე მიმდინარეობს ინტენსიური მუშაობა და ვიმედოვნებთ, უახლოეს პერიოდში დადებითად გადაწყდება.

- რამდენად არის გამოყენებული რეგიონის სამკურნალო პოტენციალი? რა ხელისშემშლელი მიზეზებია მისი სრული დატვირთვით ასაშენებელი?

- როგორც თქვენთვის ცნობილია, რეგიონს გააჩნია ბალნეოლოგიური ტურიზმის განვითარების ფართო შესაძლებლობა, რომლის გამოყენებაზე და ინვესტიციების მოზიდვაზე მიმდინარეობს აქტიური მუშაობა.

- მოგეხსენებათ ტურისტებს, განსაკუთრებით მდიდრებს, იზიდავთ ფუნქციონალური სასტუმროები და შესაბამისი ინფრასტრუქტურა. როგორი მდგომარეობაა ამ სხივ რეგიონში? რომელიმე ცნობილი კომპანია აპირებს თუ არა სასტუმროს აშენებას რეგიონში.

- რეგიონში სასტუმროების მხრივ მდგომარეობა დღითიდღე უმჯობესდება, რაზეც მუქვევლებს ის ფაქტი, რომ მიმდინარე წელს მესტიაში გაიხსნა 2 მაღალი დონის სასტუმრო, რომლებიც მოემსახურება როგორც უცხოელ ისე ადგილობრივ ტურისტებს. თუმცა ამ მხრივ ჯერ კიდევ ბევრია გასაკეთებელი, რაზეც აქტიურად ვმუშაობთ.

- რა პრესპექტივები აქვს ჩაის განვითარებას?

- ამ სფეროში გარკვეული ძვრები უკვე სახეზეა. მიმდინარე წელს გაიხსნა ახალი ჩაის გადამამუშავებელი ფაბრიკა მარტვილის მუნიციპალიტეტში, წარმატების ფუნქციონირებს ზუღენჯიხისა და ზუგდიდის ჩაის ფაბრიკები. ხაერთო ჯამში რეგიონის მუნიციპალიტეტებში 2 000 ჰექტარი ჩაის გაყვალურებული პლანტაციებია გამოყვანილი, ხადაც მიმდინარე წელს მოიკრიფა 1500 ტონა ჩაის ნედლეული.

- რომელია საექსპორტო პროდუქტები (როგორც ნედლეული, ასევე გადამამუშავებული)?

- დღეის მდგომარეობით რეგიონის ძირითადი საექსპორტო პროდუქტია თხილი. როგორც დაშუშავებული ისე დაშუშავებულად. აგრეთვე ხატი, მცირე რაოდენობით გადის ჩაის პროდუქტია და თევზის ფეკელი.

- ძირითადად საით, რომელ ქვეყნებში გადის ადნიშნული საქონელი? განსაკუთრებით რუსული ბაზრის დახურვის შემდეგ რომელი ალტერნატიული ბაზრები იქნა მოძიებული?

- ძირითადად ეს არის ვეროკავშირის ქვეყნები, აშშ და დესეთეს ქვეყნები.

- როგორია დასაქმების ტენდენცია, უმუშევართა რაოდენობა, შედარება წინა წლებთან?

- 2008 წელს რეგიონში ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა შეადგენდა 209,9 ათას კაცს, აქედან დასაქმებული იყო 185,2 ათასი კაცი, მათ შორის დაქირავებულები შეადგენდა 42,3 ათას კაცს, თვითდასაქმებულები 142,8 ათას კაცს. უმუშევართა რაოდენობა შეადგენდა 24,7 ათას კაცს. ბოლო წლებში სახელმწიფოსა და კერძო სექტორის მხრიდან განხორციელებულმა ინვესტიციებმა ბუნებრივია გაზარდა დასაქმებულთა რაოდენობა.

- თქვენგანში რწმუნებული რეგიონი მოიცავს ასევე საქართველოს ერთ-ერთ უღამაზეს მხარეს ზემო სვანეთს, სადაც სპეციფიკური მკაცრი ბუნებრივი პირობების გამო მოსახლეობას ბევრად უფრო მეტი პირობელები აქვთ, ვიდრე სარში. შესაბამისად ძნელია მთაში ახადგაზრდობის დამკარგება, ამიტომ საინტერესოა როგორი ტენდენციაა ბოლო წლებში და რა შექანიშებით და როგორ ფიქრობთ ამ მიმართულებით მუშაობას, თუ გაქვთ შესაბამისი პროგრამა?

- როგორც თქვენთვის ცნობილია საქართველოს მთავრობამ დაიწყო პროგრამა რომელიც ითვალისწინებს მესტიის მუნიციპალიტეტში ტურიზმის განვითარებას ამ მიმართულებით მუშაობა მიმდინარე წლიდან დაიწყო.

- დიდი მადლობა, რომ დრო გამოხანებთ და ჩვენს შეკითხვებს უპასუხებთ. კარგად ბრძანდებოდეთ.

ქართული ეკონომიკური მეცნიერების ერთ-ერთ უფელსაჩინოეს წარმომადგენელს, ეკონომიკის ფილოსოფიის ფრიად გამორჩეულ მკვლევარსა და ამ მეცნიერული მიმართულების საფუძვლის ჩამყრელს საქართველოში, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორს, პროფესორს, საქართველოს ეკონომიკურ და ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიების ნაშვილ ვეგრს, დირსების ორდენის ორგნის კავალერს, "უბედეს კოლხთა დირსეულ შთამომავალს", ბატონ ბრიბოლ თოდუას სულ ახლახანს დაბადების 80, და სამეცნიერო-პედაგოგიური მოღვაწეობის 55 წელი შეუსრულდა. სწორედ ამ თარიღს მიეძღვნა 2009 წლის 21 მარტის საიბილუო კონფერენცია ივ. ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტში, სადაც პროფესორ გრიგოლ თოდუას სამეცნიერო მოღვაწეობისა და ქართულ ეროვნულ ეკონომიკურ მეცნიერებაში შეტანილი წვლილის შესახებ საინტერესო მოხსენებები და გამომკვლევები წარმოადგინეს ოუბილარის კოლეგებმა, მეგობრებმა, ახლობლებმა და მოწაფეებმა. კონფერენციის მასალები ცალკე წოვნადაც გამოიცა. ჭარმაგი მეცნიერის აზროვნება განვლილმა წლებმა კიდევ უფრო მეტი სიღრმე და ენერჯია შემატა. იგი კვლავ დაულაღვავდ აგრძელებს თანამედროვე გლობალიზაციის მოთხოვნებიდან გამომდინარე მასშტაბურ კვლევას. ყოველივე ამის და აქტორის წერის განსაკუთრებული მანერის ნათესი დადასტურებაა სულ ახლახანს პროფესორ გრიგოლ თოდუას მიერ დასრულებული ნაშრომი, რომელსაც წვენი ჟურნალის მკითხველს ვთავაზობთ.

ჟურნალ „ახალი ეკონომისტის“ რედაქცია

ეკონომიკათმცოდნეობის ზოგახსოცილოლობიური და ღვთისმოსაობითი ასაქმტები

ბრიბოლ თოდუა
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

„მტკიცედ სდევით ხარწმუნოებასა ზედა და ემიბდეთ სიკვდილსა ქრისტესათვის, რათა წარუალი დიდება კპოვით“.
მასხანან ბორბასლინი ანღურძი

მართალია აღამიანთა შინაგან ბუნებაში დესტრუქციული ძალების საწყისებოც მოქმედებენ და ბარბაროსული საქმიანობისაკენ აქეზებენ მას, მაგრამ ყისაც ისტორიული მეხსიერება აქვს, იგი სულიერი სამყაროს გაღვივების იმპულსს იძენს, რაც ბარბაროსობისაკენ სწრაფვას ვლბობება წინ. თუ რა უნდა აკეთო მომავალში, წარსულიდან უნდა აიღო მაგალითი.

სადღეო არ უნდა იყოს, რომ საბოლოოდ ხაღხთა მასები წარმოადგენენ ისტორიული პროცესების მამომრავებელ ძაღას, მაგრამ კკობრობობას დასაბამიდანვე მინც გარდაუვალად სჭირდებოდა და სჭირდება მძლავრი ბიძგი ინტენსიურ საქმიანობაში ჩართვისათვის, რომელიც მადლაღონიერი უმცირესობის გრდაუვალი ზეკავლენით შეიძლება განხორციელდეს. ასეთი ზეკავლენა მხოლოდ იმ უანგარო ბრქენთ შეუძლიათ, რომელთაც მასები გამორჩეულ მოაზროვნებად, ბელადებად აღიარებენ. ეს,

როგორც ფროიდი აღნიშნავდა, უნდა გამორიცხავდეს, როგორც ფაშისტურ, ასევე კომუნისტურ დიქტატურას. საერთოდ კკობრობობა გენიოსის გარეშე მასშტაბურ ცხოვრებას ვერ ეზიარება. დიდი პიროვნებების ავტორიტეტის განდიდება, ბრქენი მოაზროვნე გონებისადმი აღამიანთა შინაგანი პოტიენცილება კკობრობობის არსებობის დასაწყისიდან მოდის. შემოხვევითი არაა, რომ თქმების თავაკცები, ხტვისბერები, მახეშები საგანგებოდ გამორჩეული პიროვნებები იყენენ. მათ მართვის საღავეუბი ძაღლომრქობით კი არ დაუქერიათ, მეგკვიდრობით ან პროტექციით კი არ მიუღიათ მაღალი თანამდებობა, არამედ დიდი ბუნებრივი ნიჭისა და უნარის მეოხეით ეზიარნენ ამ დიად მოვლენას. ცივილიზიუბულ სახელმწიფოებში ნამდვილი მეთაური პირველ რიგში უნდა იყოს თეორეტიკოსი, მაგრამ ამასთან ორგანიზატორი და გონებადინჯი პროპაგანდისტიც.

თარგმანი: ალექსანდრე

ახალი პერიოდები

კაცობრიობის ყოველი მძლავრი პროგრესი ისტორიულად გენიოსების სახელთანაა დაკავშირებული, რომელნიც შინაგანი ბუნებით არსებითად მარტობისკენ მიისწრაფვიან. თავიანთი გაგებით უმაღლესი სამართლიანობისათვის სამსახური მათი აუცილებელი დანიშნულებაა. გენიოსის გარდაუვალი მისწრებაა, რაც შეიძლება მეტად წარმოინდგეს საზოგადოებაში. მართალია სოციუმით მათგანი ხშირად სცილდება ცივილიზებულ ნორმებს და ავანტიურისტული შინაარსით იცვება. მაგრამ საერთოდ ეპოქის ობიექტური მოთხოვნები უმრავლესობას აღაძრავს იმისათვის, რათა რამდენიმე აწილულში გააკეთოს ის, რასაც სხვა შემთხვევაში ეთიკებიც კი დასჭირდებოდა. სწორედ ამიტომ ნორმალურ სიტუაციაში ყოველ ნიჭიერ ადამიანში იმანენტურადაა ჩასაიდუმლოებული იბრველკაცობისაკენ სწრაფა. მაგრამ ასეთი პრეტენციების უფლება უნდა ჰქონდეს მხოლოდ მაღალი გონებრივი ძაბვის მქონე და ხეობრივი სისხლქაღით დაჯილდოებულ გაბეჯულ ადამიანებს - ერის უანგარო მისხურთ, რომელნიც უკომპანოდ და გულწრფელად ადვიარებენ კანონების უხეიარსობას და მტკიცედ ემსახურებიან მის განხორციელებას.

სახელმწიფო არეობაში, რომლის ერთ-ერთი უპირველესი მოვალეობაა სოციალური დაცვის ფუნქციის გარდაუვალი შესრულება, უნდა შედგინდნენ დიდი განათლების, გამოცდილების, პატოსუნებისა და სიბრძნის მქონე ადამიანები.

დამთავრდა ჩართვის მანუფაქტურული სპეციალისტების ბატონობის ხანა. შემთხვევითი როდია, რომ ჯერ კიდევ ახალი გერმანული ისტორიული სკოლის თეორეტიკოსებმა პოლიტიკური ეკონომიის შესწავლის ობიექტად საკუთრივ კონომიკური ყოფის გარდა მასში იმანენტურად ჩართული რელიგიური, ფსიქოლოგიური, სამართლებრივი, ეთიკური, ესთეტიკური და სხვა მსგავსი პრობლემები გამოაცხადეს. ხაქმე ისაა, რომ საზოგადოება ერთიანი განუყოფელი ორგანიზმია, ეკონომიკის განყოფილება მისგან პირობითად შეიძლება მხოლოდ, უნაადრ მას არ აქვს დამოუკიდებელი რეალური არსებობა. ნაწილი ყოველივეს შეიცავს მოულოდნელ დამაკავშირებელ ნიშანს.

რელიგია და აბსტრაქტული აზროვნება დემოკრატიის სახელებს ადამიანს, ცხოვრებაში უწმინდესი მისწრაფებები შეაქვს. ამერიკის საზოგადოება დრმად რელიგიური საზოგადოებაა.

ამიტომაც ესოდენ ძლიერი და წარმატებული იყო აქ არის საოცარი შერწყმა ქრისტიანული დერბეულეებთანა და უკულტურულ მასუხისმგებლობის. ამასთან, ბიზნესის პასუხისმგებლობაც ექცევა საგანგებო ყურადღება. ეს არის ნდობაზე დაფუძნებული საზოგადოება აქ ფარისევლობა არ მუშაობს.

მეცნიერებაში ყველაზე უღრმესი იდეალები დრმა რელიგიური განკლებიდან იღებს სათავეს (ანშტაინი). ამასთან, დემოკრატიის იდეალები (კულური ლაბორატორიის გაცემის გარეშე ეს იდეები სრულყოფას ვერ მიაღწევს. აღმსარებლობა ცივილიზაციის უმოთგრესი ნიშანია. რელიგიის ისტორია აბსტრაქტული აზროვნების გარეშე არ არსებობს. მეცნიერული გონებისათვის აბსტრაქტული აზროვნება ჭეშმარიტი კულურა-ძიების სტიქიაა. ისტორიული მეთოდით დგროვილი მდიდარი მასალის ანალიზი ცოცხალი განჭვრეტის საფეხურს თუ არ გასცილდა, სრულყოფილ ინტელექტუალურ დირბულებად ვერ ჩაითვლება.

მეცნიერებისათვის განსჯითი და აბსტრაქტულ-გონებისთი ფუნქციების კავშირუროტიურობის დადგენას პრინციპული მნიშვნელობა აქვს. პლატონის „მაგიდობის“ და „თასობის“ დანახვა მხოლოდ მას შეუძლია, ვისაც თეალი აქვს (შეგვილი). ამიტომ მხოლოდ განსჯითი აზროვნება ვერ გადაწყვეტს თეორიულ პრობლემებს, თუმცა იგი კატეგორიული აზროვნების აუცილებელი წინაპირობაა. დიალექტიკური მეთოდი კონომიკურ მოვლენათა შორის არა მხოლოდ კაუხალური კავშირების შეცნობის საშუალებას იძლევა, არამედ მთელი მათი შინაარსის განეთარების გახასაც მიგვანიშნებს. მისი იმანენტური თავისებურება სინთეზურობა, რომელიც საკითხთა შორის სუბორდინაციულ კავშირებს გულისხმობს, თეორიის ისეთ გაშლა-განვითარებას მოითხოვს, რომ გენეტიკურად დაკავშირებული ყოველი კატეგორია წინამორბედს უნდა იქვემდებარებდეს და მოხსნა-შენახვის ფორმით იმორბედეს კიდევ-იდეს თანმიმდევრული განვითარების მეთხებით აიძლებს მოაზროვნე გონებას სისტემაურად დაეუფლოს მთელ მასალას.

თანამედროვე მსოფლიოში მიმდინარე ეკონომიკური პროცესების უზარმაზარი სიმრავლის დრმა თეორიული განზოგადების გარეშე ნებისმიერი ერის მეურნეობის განვითარების კონკრეტული საკითხების გადაწყვეტა შეუძლებელია. კლასიკური პოლიტიკური ეკონომიის (ა. სმითი, დ. რიკარდო)

1. შეგვილი, დლოვიკის მეცნიერება, თარგმანი გერმანულიდან შადლა პაპუაშვილისა, თბ., 1962, გვ. 52.

და, საერთოდ, ინგლისელი მეცნიერ-ეკონომისტები ერთნაირი მკურნალობის საკითხების საერთო საკაცობრიო პროცესების შექმნებისა და გათვალისწინების მიხედვით წვევდნენ. და თუ ინგლისი იმთავითვე მსოფლიო ცივილიზაციის სათავეში მოექცა, ეს ამ ქვეყნის მეცნიერ-ეკონომისტების დამსახურებაც იყო.

ნიშანდობლივია, რომ ინგლისის სახელმწიფო მოღვაწეთა მოხსენებებში, როგორც ჰეგელი აღნიშნავდა, საყოველთაო სახელმწიფო მკურნალობის ძირითად დებულებათა მიმართ ხშირად ვგვხვდება გამოთქმა: ფილოსოფიური პრინციპები, ხოლო განსაკუთრებით უახლეს დროში წარმოშობილ პოლიტიკურ ეკონომიას ფილოსოფიას უწოდებენ. 1825 წლის 2 თებერვალს პარლამენტის სხდომაზე სეფერ-სიტყვისადმი საპასუხო მიმართვაში ოსოზიციის წევრმა ბრუმმა აღნიშნა, რომ მისი უდიდებულესობა დღეს პარლამენტს ულოცავს სახელმწიფო მოღვაწის ღირსშესაფერისი თავისუფალი ვაჭრობის ფილოსოფიურ პრინციპებს, ხოლო სახელმწიფო მდივანმა კანინგამ ოსოზის სადღეგრესელოთან დაკავშირებით უპასუხა: მოკლე ხნის წინათ დიმიტრი ისეთი პერიოდი, როცა მინისტრებს შესაძლებლობა და ძალა შესწევთ ინგლისის სახელმწიფო მმართველობაში ღრმა ფილოსოფიის მართებული მაქსიმები გამოიყენონ მაშინ, როცა სხვაგან, სინანულით ამბობდა ჰეგელი, ფილოსოფია დასაცინად იხმარება, ინგლისელი სახელმწიფო მოღვაწენი ესოდენ დიდი პატივისცემით იხსენიებენ მას!

ჰეგელი აქ ფილოსოფიურ კოსმეტუკას კი არ გულისხმობდა დასავლეთის ზოგიერთ ქვეყანაში უმაღლესი განათლების მქონე ყველა ეკონომისტს რომ დოქტორის ხარისხს ანიჭებს, არამედ ფილოსოფიური გონების ადამიანს. საჭიროა მუდამ თვალწინ გვედგას დიდ მოაზროვნეთა ბრძანული შეკრება: ერს, რომელსაც მეცნიერების სიმაღლეზე დგომა სურს, თეორიული აზროვნების გარეშე ადვილად ევრთფერს მიაღწევს, თეორიული აზროვნება თანდაყოლილი ინტელექტუალური თვისებაა, რომლის განვითარების უპირველესი საშუალება ფილოსოფიის დაუფლებაა.

მემატანიანი ამბობენ, დემოკრატებმ თავი დაიბრძავე იმისათვის, რომ გრძნობად შთაბეჭდილებებს ხელი არ შეეშალა მისთვის აბსტრაქტულ აზროვნებაში. აზროვნების ამ უმაღლეს ფორმადე მისეღის სხვადასხვა გზაც არსებობს. ყველა მათგანი გამართლებულია, თუ სასოფადღობის სახსკეოთ დოხდება მისი პრაქტიკული გამოყენება, თუ დაიდა მისხების განხორციელებას ემსახურება იგი.

ყოველი ცივილიზებული ერის და, საერთოდ, კაცობრიობის სახურველი მერმისი მრისხნულ სრულყოფილ ადამიანებს, რომელთა არსებაში მოცემული იქნება ძალისა და სისადავის, გონებრივი და ფისიკური შესაძლებლობების პარმონიფი სინთეზი. სულეირი ცხოვრება ერთ-ერთი უმათერესი ფერმენია, რომელიც განაპირობებს ერის მომავალს. შეიძლება ითქვას, რომ ებრალი ხალხი არსებითად ლეონისოსობაძაც გადარჩინა. დედამწის სხვადასხვა რეგონში იძულებით მიმოფანტულთ ბიბლია ასულდგმულედა ყოველთავის. რელიგიური კონცეფციისადმი ერთგულება, ქართული მითოსი, ფოლკლორული მრდიფერ, ყუფისტეგოსანის და სხვა დიდი ინტელექტუალური მიღწევები იყო ის სულიერი ძალ-ღონე რომელმაც ქართველი ხალხი საბედისწერო ქარტეხილებში გამოატარა.

ბუნებამ მხოლოდ სტომაქის რთული სახელოსნო კი არ შექმნა, არამედ მასზე აღმართა საზრისის უდიდესი ტაძარი. სწორედ ეს უკანასკნელი ამართლებს ადამიანის არსებობას. უნივერსიტეტების ამოცანაა არა უბრალოდ ეკონომიკრი თეორიის საკითხების სწავლება, რომელსაც ძირითადად თვითონაც კი დამოუკიდებლად შემღებენ აქტიური მშენებლები არამედ აზროვნების მაღალი კულტურის ჩამოყალიბება. უმაღლესი ცოდნის ჰაბიბელთა გონება ფაქტების საწყობად კი არ უნდა იქცეს, არამედ – მოაზროვნე გონებად. ემანუელ კანტი ლექციების კითხვის დაწვეების წინ მოკლე რეფრაქტებს ურიცხვებდა მშენებლებს, რომელშიაც შესაწავალი საგნის ამოცანებთან ერთად მისი ძირითად მიზანსაც აუწყებდა: თუ თქვენ ფილოსოფია კი არ უნდა გასწავლოთ, არამედ – ფილოსოფოსობათ. ამ შემთხვევაში მოკლე ფილოსოფიური ლექსიკონიდან ამონარიდი მასალის დამასხოერებას კი არ გულისხმობდა, არამედ ფილოსოფიურ აზროვნებას. ცხადია, ამას გონების თანდაყოლილი ორგანიზაციაც სჭირდება.

ყოველივე ამის გამო თანამედროვე პირობებში ხელისუფლების მმართველ დასს ენციკლოპედიური ცოდნა მოეთხოვება. მისი ინდივიდები უცილობლად უნდა ერკვეოდნენ მეცნიერების ფუნდამენტურ მიმართულებებში, ეინაიდან დღეს დიდი მიღწევები მეცნიერებათა გადაკეთების არეებში ყალიბდება. ეს მმართველობითმა აპარატმა მოქმედების საფუძვლად უნდა მიიჩნოს მაგალითად, ასეთებია: ბიოფიზიკა, ბიოქიმია, ბიოკოსმონაექტიკა, მათემატიკური ლინგვისტიკა, ფინანსური

ინფორმაციული სისტემა

მათემატიკა, ციონომიკის ფილოსოფია, ციონომიკური ეკოლოგია და მრავალი სხვა. აქედან გამომდინარე თანამედროვე გამოყენებითი მთვლანობის საფორმა მონათესავე მეცნიერებათა შედეგების ცოდნა და შემოქმედებითი გამოყენება. შემთხვევით როდი ამბობდა ჩვენნი დიდი თანამემამულე ალ. ბატონიშვილი: „ბედნიერია ერი, სადაც ფილოსოფოსნი მეფობენ და მეფენი ფილოსოფოსობენო“.

სახელმწიფოებრივ სიბრძნეს შეიძლება ფლობდეს მხოლოდ ისეთი მოახროუნე გონება, რომელსაც ისტორიული პროცესების განვითარების უნარი ექნება. ვინაიდან დღეს ცივილიზებულ მსოფლიოში არაფერი ხდება ისეთი, რომ ანალოგები სხვა ფორმითა და დროით არ პიონდეს წარსულში. როცა დიდმა რევოლუციამ საფრანგეთი შუაზე გაჭო, ფრანგმა მეცნიერებმა ეძულ მიშლემ თავის კრს ასე მიმართა: „თანამემამულეო, გემუდარებით ნუ გაიყოფით ორ ნაწილად“. მაგრამ რევოლუციური სიტუაციით წარმოშობილმა სიძულვილმა ხალხს არ მისცა ამ ხეყწა-მუდარის გააზრების საშუალება. იაკობინელთა ფსიქოლოგიური სამყარო აგარტურისტულმა რევოლუციურმა სინდრომმა შეიპერო. მას კლასობრივ და პარტიულ განსხვავებათა ნიადაგზე ერთა შორის დაპირისპირება მოჰყვა. თვით ფრანგი ერის შიგნითაც განდა საბედისწერო სიძულვილი. მიუგომ 93-ში ეს შემადრწუნებელი სურათები საოცარი ფერებით წარმოადგინა. ჩვენშიაც მსგავსედ წარმართა მიუღუნათა მხედველობა XX საუკუნის 90-იან წლებში, მაგრამ ისტორიის ტრაგიკული მაგალითების გათვალისწინება ვერ მოხერხდა. ბანტიტურმა ძალებმა ერთ მონოლითურ მთლიანობად შეკრული ქართული ერი, 9 აპრილის იგამიოუწვდომი ეპოპეით მაქსიმალურად რომ გამოეღისნდა, მუხანათურად გასწირა.

არადა უმეღევი დროიდან მოხდებოდა ჩვენი ერთი მოწინავე წინამძღოლებს საქართველოს ერთიანობისათვის თვგანწირული ბრძოლა. სახელმწიფოებრივი სიბრძნის პუმივერბიული ნიშნში იყო ქუჯე ეგრიხელის გაღაწევეტილება საქართველოს გაერთიანების შესახებ. იგი იმხანად (IV - III სს) დასავლეთ საქართველოში მან სიდრმისეულად განჭვრიტა, რომ საქართველოს გაერთიანება აღმოსავლეთ საქართველოს გარშემო უნდა მომხდარიყო. უფოყმინოდ დაუთმო თავისი გურგეკინი ფარეაგასი. შეუთოგლა: თავი და თავი ქართლსახანი ადმინიხივლო ქართველნი ხართ, ამიტომ შენ გამართებს მეფობა ჩემი და მე ქვეყნდრომობა შენ“. ქუჯემ ასეთი გზა რომ აირჩია

მაშინ სამეფო დასუსტებული ქვეყანა კი არ ყოფილა, არამედ აღზავებულ მდინერე სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნი იყო. ვიწრო კუთხური პარტიკულიარზხის ხიხლი აქუსტებდა მის გონებას აქეთკენ. განუყოფეკა ერთიანისაქართველო იყო მიხი იღვალდი. თორემ უძველესი კოლხების არც ძღვევამოსილება აკლდათ და არც სწნობათა სიმწვობრე და დახვეწილობა, რაც უწინარავს სახელმწიფოებრივი წყობის მოწესრიგულ სისტემას ნიშნავდა.

თუმცა მიდრიტატე VI-ის - ეგვალორის (120-63) სამეფოში შედარებით შესუსტებული კოლხეთი შედიოდა, მაგრამ ამ ქვეყნის ხალხის მეომრულ შემართებას მაინც ქება - დიდებით იხსენებდნენ შემატანენი. რომელი ისტორიკოსი აპიანე (90-170) გადმოგვცემს: მითრიტატეს ელნი პელოპიდე ჯერ ეიდვე ომის დაწევაბმე ემუწეროდა რომელ მხედართმოავრებს, რომ პონტოს არმიას შეემატა ისეთი უებარი მხედრები, როგორიც კოლხებიო.

მოგვიანებით, VI საუკუნის ისტორიკოსი აგათაი სქოლასტიკოსი აღნიშნავდა: ლაზები წარმოადგენდნენ ძლიერსა და მამაც ტომს და ზომავზე მეტად ქვდილობდნენ, შესაძლოა არც თუ ისე უსაფუფელოდ... ესოდენ სახელგანთქმული და მორტომული, როგორც სიმდიდრის სიუხვით და ქვეშეყნდრომისა სიმრავლით, ისე მიწა-წყლის სიკეთით, მოსაყვლიანობის სიჭარბით და სხე-ჩვეულებათა სიმწვობრით და დახვეწილობით სხე ტომი მე არ მეუღლება“.

ახალი დროის ქართულ ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობასაც პიონრა განუყოფელი ერთიანობისათვის ბრძოლის მსგავსი უბრწინავალესი მაგალითი, მაგრამ ბნელმა ძალებმა ეს დიდი ეროვნული პარადიგმა აინწშიაც არ ჩაადგეს. საქართველოს დამოუკიდებლობის დრო ახლოვდებოდა. იდაც 1917 წლის 22 ნოებერი. ეს იყო ისტორიული დღე, როცა ჩატარდა საქართველოს პირველი ეროვნული ყრილობა, რომელმაც აირჩია ეროვნული საბჭო. ყრილობის მიმდინარეობის პროცესი დიდი მხატრული ოსტატობით ასახა გამომხენილმა ქართუქმა მწერალმა ვრ. რობაქიძემ „საქართველო - წერდა იგი, - აღმბართა, როგორც დაუსრუტკელი უზუნაესი არსი. სად იყო იქ პოლიტიკური დოგმა? სად გაქქრა პარტიული პროგრამა? საით გაფრინდა ვიწრო ჯგუფური ღოზუნგი?

ამ ყრილობაზე ჩვენ შევიცანით უკანასკნელ წეობად, რომ საქართველო უფრო დიდი ყოფილა, ვადრე პროგრამა-ღოზუნგი. განა უზუნაესი მთელი, დიადი სოციალური ხსეული რომელმე ფარგლებში დატუტვა?

ახალი ეროვნობა

საქართველომ გაარღვია ყოველი რკალი ჩვენს მიერ შექმნილი და თვითონ გაიშალა, უხილავი, ერთ უსახვერო მზუგოსან რკალად, საქართველო არა როგორც ემიგრირებული ფენომენი, არამედ როგორც მეტაფიზიკური მყოფადობა. საქართველო ეს მე ვარ, ამის ნაცვლად ჩაისახა სხვა შემეცნება, უფრო სწორი და გამართული, ჯერ საქართველო და მერე „ქი“. ნოე ყოვრდინამ თავისი უკანასკნელი ისტორიული სიტყვით მხოლოდ ეს ფსიქოლოგიური ამბავი დაადასტურა. ამიერიდან არსებობს ერთი ქართველი ერი“²

ბოროტმა დაჯგუფებებმა ახალი დროის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას, რომელსაც სათავეში ვდგა უმაღლესი იდეალებით აღვსილი დემოკრატიული ტრიუმფატორი სუიად გამსახურდა, მუხანათური მეთოდებით საფუძველი შეურყეის და შექმნეს ძალაუფლების თაღლითური მიტაცება. სრულიადაც ვერ გაითვალისწინეს ბიბლიური მოხსენიება: „მთავარსა ერისსა შენისასა არა პრქვა ძვირთ“. მაგრამ რატომღაც ამ ძალების ანტისახელმწიფოებრივი მოქმედების შესახებ ჯერხანად მისტორიულ არსებითად ჩანაც დუმილს ამჯობინებს. ამიტომ ჩვენი პოლიტიკური კურსი უნდა იყოს მალაქროვნული და თანმიმდევრული. დიდი მოაზროვნე კანების დაუფასებლობა ბარბაროსობის ჭაობისაკენ მოსასვრის ნებისმიერ ერს. ამიტომ ყოველი ცივილიზებული ხალხის მოვალეობაა გამორჩეული ნიჭით დაჯილდოებული ადამიანებისადმი თანადგომა. უნიკუმი კი, როგორც წესი, თვითონვე ძალიან მოხერხებულად იკვლევენ თავიანთ მრუდუ გზას. დიდი გონება ყოველთვის უკავადებობსაკენ მიისწრაფივს.

საკუთრებს შეიძლება ეწოდოს მხოლოდ ისეთ სოციალურ-ეკონომიკურ ყოფას, რომელიც ინდივიდის შესაძლებლობათა მაქსიმალური გამოყენების პირობებს შექმნის. ამ პროცესს მთელი თავისი მრავალმხრივობით დახაბაში კაპიტალიზმის გენეზისი ხანამ მისცა. ადამიანის ფაქტორის ყურდღების ცენტრში დაყენებით სწორედ ბურჟუაზიულმა საზოგადოებამ აამოქმედა ეკონომიკის მართვის იდეოლოგიისა და მქოდილოვით ბერკეტები, ადამიანის დუთაებრივი მონაცემების გააქტიურებას ხელსაყრელი პირობები შეუქმნა; გვიჩვენა, რომ ერის მთავარი სიმდიდრე გარემომცველი ბუნება კი არაა, არამედ ინდივიდის თავში მოცემული ინტელექტი და მისი გამოყენების შესაძლებლობანი.

ადამიანი მხოლოდ მაშინ არის ჭეშმარიტად მოაზროვნე გონება, როცა მას ინდივიდუალური

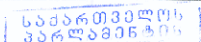
ცნობიერება გააჩნია. პიროვნებათა ორიენტაციები ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან, ამასთან, თითოეული მათგანი თავის შეფასებას აბსოლუტურად თვლის. ასე გააჩნია იგი მამახუცივერმა, მაგრამ ადამიანი ამავე დროს სოციალური ფენომენიცაა, რომელსაც საზოგადოებისაგან გამოცალკევება შეუძლია მხოლოდ როგორც საზოგადოებრივ ადამიანს. რაც უფრო სუსტია ინდივიდუალისში პიროვნებაში, მით უფრო ინდივიდუალური იგი საზოგადოების მიმართ.

მხოლოდ ინდივიდუალური ცნობიერებითა და ხაქმიანობით ისტორიული პროგრესი შეუძლებელია. ამიტომაც ბევრმა გამოჩენილმა მოაზროვნემ ადამიანური სამყაროს ასეთი ცალმხრივი გაგების არსებითი უგანსიჯვა მოითხოვა, ადამიანის სოციალუზაციას მიაქცია საგანგებო ყურადღება. პეგელმა „სახალხო სული“ კატეგორია შემოიტანა მეცნიერებაში. ფართოდ გაერცვლდა ისეთი ცნებები, როგორცაა: „ინტერფსიქოლოგია“, „ხალხთფსიქოლოგია“, „ნაციონალური სული“, „მთლიანობის სული“, „სოციალური ცნობიერება“, „სოციალური შემეცნება“ და ა. შ. ეს იმას ნიშნავს, რომ ინდივიდუალურისა და საზოგადოებრივის გათიშვა არ შეიძლება. ადამიანურ არსებაში ჩასაიდუმლოებული ეს ორი მხარე არის ერთიანის გაორება, პიროვნული არსების ინდივიდუალური და სოციალური მხარეები ჯერ ცალ-ცალკე კი არ არსებობენ და შემდეგ კი არ ხდება მათი გაერთიანება, არამედ იგი იმთავითვე არის გაორებული ერთი.

ადამიანი რომ თანდაყოლილი ეკონომიკა, ეს მეცნიერების მიერ მრავალგზის არის დამტკიცებული. მაგრამ მასში ალტრუიზმიც სუფევს მეტ-ნაკლები სიზოთ. ამიტომ არ შეიძლება იმის მტკიცება, რომ პიროვნებები ერთმანეთის მიმართ მგლურ დამოკიდებულებაში უნდა იყვნენ და მათი ურთიერთობა მაღალი ჰუმანიზმის ფარგლებში ვერ განვითარდება. საზოგადოება სწორედ ასეთი განვითარებისკენ უნდა მოისწრაფოდეს დღენიდაც. რობინზონადების აქტორთა ხელაღებითი კრიტიკა მიზანშეუწონელია. რობინზონის მოქმედებიდან ნათლად ჩანს, თუ რა შეუძლია ინდივიდს, როცა მისი უნარი თავისუფალი მოქმედების ფართო სარბიელს იპოვის. ყველა ვერ შეძლებდა თავისუფალ კუნძულზე ისეთ ხაქმიანობას, როგორც ამას რობინზონი ასერხებდა. ამიტომ პიროვნებათა ძალდატანებითი დაყვანა

საქართველო

² გრ. რობაქიძე, „ისტორიული წიგნები“, გა.ს. „საქართველო“, 1917, გვ. 26.

მივნიშობა

ერთგანსომილებიანი მოაზროვნეების დონემდე არაბუნებრივი ქმედებაა.

სამწუხაროდ საბჭოურმა ყოფამ ადამიანთა შეგნებაში ჩამოაყალიბა დემოკრატიული აზრი, რომ ყველაანი პიროვნებების შეხებადებლობით ერთიანი იბადება. ამ სიერცეში მცხოვრებას იმედინად გაუჯდათ ეს აზრი მიუღდ არსებაში, რომ ინდივიდუალიზმის განვითარების მასშტაბები შეიზღუდა. შექმნილი მდგომარეობის გამოსწორება ადამიანთა გონების საფუძვლიან ეთიკურ-ფსიქოლოგიურ გარდაქმნას მოითხოვს. ეს ისე უნდა განხორციელდეს, რომ სოციალური უთანასწორობის სინდრომმა არ მოიცვას ხასოგადობა. თუ ყველა ადამიანი ერთგანსომილებიანია, თუ ყველა ერთნაირად აზროვნებს, მაშინ არცერთი არ აზროვნებს“ (სეგელი)

ნორმალურ ადამიანებს თავისუფლებისკენ სწრაფის სურვილი მიუღი სიხრულით სიკვდილის შიშთან ერთად უყალიბდება. ქრისტიანობამდე კაცობრიობა მტრისმტედ მტკიცეულად განიცდიდა სიკვდილზე ფიქრს. ამის უდავო მოწმობაა ევოპტური და ბაბილონური სამეგლოვიარო მემკნები. იგავმიუწვდომელი „ტიდგამეში“; დატვირთანი ტყელ საბერძნეთში, რომში, უძველეს კოლხეთსა და იბერიაში, გამოსჩენილი ადამიანების ფიქრი სიკვდილზე. IV საუკუნის ცნობილი მქალაგბული ევრემ ასური სიკვდილის რაობის მტედ შემაძრწუნებელ განცდებს გადმოგვეცემს:

„ვანი, რა უწევარი სტუმარი არს!
ვანი, რა ხადაკულ არს ხმა ჰამაგვისა მისისა!
ვანი, რა შემაძრწუნებელ არს განმზადება მისიების მახსინვლობად!

ვანი, რა სახარედ არს შეგრა მისი და საშინელ ხიდეა პირისა მისისა“.

ამ ხსოლოდ ეოფნა-არყოფნის მარადიული პრობლემით შეძრწუნებული ადამიანის გოდება კი არაა გადმოცემული, არამედ სიცოცხლის დაუცავებისა და გაფრთხილების აუცილებლობაზეც არის მიჩნეული. ბრძენი უთქვამთ: მუდამ გახსოვდეს სიკვდილი, რომ გაუფრთხილდეთ სიცოცხლეს.

ქრისტიანული სარწმუნოების დამკვიდრებამ ახალი იმედი შთაბერა ეუროპული კაცობრიობის მოდგმას. სულის იმქვენიური არსებობის ქალაგბას ცნობიერების ძლევამოსილი აღორძინება მოუყა. ერების ჩამოყალიბების პროცესის მოაეროები კი არ განაპირობებდა, არამედ დიდი და თავგანწირული ადამიანების შეთაურობით

ჯანსაღი სახელმწიფოებრივი იდეა და ჯანსაღი რელიგიური მსოფლმხედველობა მსოფლიო ადამიანები, პირველ რიგში, ცხოვრობენ იდეებისათვის და არა ამქვეყნიურ ბედნიერებისათვის, ყოველთვის მარტონი არიან და არც არიან მარტოობაში. მათთვის მარტოობა ცხოვრების მარადიული ზეფრენაა დასაბამიდან. მარტოობა გენოსებს შეუძლიათ მხოლოდ (რემარკი).

ადამიანთა ხელოვნურად შეყრა ერთგანსომილებიანი ინტელექტუალურ სიერცეში არა თავისუფლების, არამედ აღვირახსნილი დემოკრატიის დამკვიდრებისაკენ მიაქანავებს კაცობრიობას. დემოკრატია მაშინ არის კარგი, როცა მოქმედებს როგორც სისტემა და არა ატეხული რომელიმე უკუფის ან ცოდეკული პირის ინტერესებზე. საზოგადოება უნდა განერდოს ისეთ დემოკრატიას, რომელიც სულზე და გონებაზე ბიოლოგიური საწყისის გაბატონებას იწვევს, როცა დემოკრატიას არაფრად მიანია ზნეობრივი დირებულებანი, რომელიც ადამიანს პიროვნებად აქტევს. ზღვარგადასული თავისუფლების შედგეი, როგორც თითოეული ადამიანისთვის, ასევე მიუღი სახელმწიფოსათვის არის მონება“.

თვესდაც რომის ძლევამოსილ სახელმწიფოში ცეზარისტულ დიქტატურას წინ უსწრებდა დემოკრატიული ცეზარიზმი. ასეთი ვითარება კანონსომიერ მოვლენადაც კი მოსწინადა ანტიკური ისტორიის კაბადონზე. ევოქტობ, ურიგო არ უნდა იყოს მისი შინაარსის რაციონალური მარცვალი, თვისებრივად სახემქველილი, მოხსნა შენაბის ფორმით ჩვენს მოდევანობაში რომ ყოფილიყო გათვალისწინებული. საქმე ისაა, რომ აღვირახსნილი დემოკრატია, მით უფრო ჩვენს ქვეყანაში, საფრთხეს უქმნის დიდად განზრახული მოვლენების დამკვიდრებას, წალკეკით ემუქრება ქართველი ხადხის კულტურულ-ისტორიულ ნამაგარს და, საერთოდ, მიუღი კაცობრიობის მომავალსაც. ამიტომ დემოკრატიის, როგორც სისტემის, დამკვიდრებამდე ცალკეული სოციალურ-ეკონომიკურ ინსტიტუტებში ცვიდლიური ფორმით უცილოდლად საჭიროა კუმანი ხეზეული „დემოკრატიული დიქტატურის“ ელემენტების გამოყენება მაინც. მტკიცედ უნდა იქნეს დაცული ერის სასიცოცხლო არტერიები: ენა, მამული, სარწმუნოება. ამ წმინდა სამების“ განუყოფელი ერთიანობა, მრავალი ნიშნის შემცველი ერთი ის სუბსტანციური ძლიერებაა, რომელიც

ახალი სომეხობა

¹ პლატონი, სახელმწიფო, 2003, გვ. 315

განსაზღვრავს ყოველი ხალხის გარანტირებულ მომავალს.

ისტორიული წყაროების მოწმობით, მითრიდატე პონტოელმა 22 ენა თუ კიდოკაცი იცოდა. მის სახელმწიფოში შემავალ ტომებთან ადგილობრივ კილოკაცებზე და ენაზე ამყარებდა კავშირურთიერთობას. პირველი საუკუნის მწერალი პლინიუს ხეკუნდუსი გადმოგვცემს: მითრიდატე, მეფე ოცდაროი სხვადასხვა ტომის ხალხთან აწარმოებდა მართლმსაჯულებას აქედნავე ენაზე და შეკრებილთ მიმართავდა ხოლმე თითოეულ ტომს მის ენაზე.⁴

უნ უწყის, იქნებ პონტოს ეთნიკური თავისებურება უკარნახებდა გენიალურ მხედრობათმადარს მრავალი ენის თუ კილოკაის შესწავლის აუცილებლობას. მითრიდატე იუგოსლავიის სახელმწიფოებრივი სიბრძნით დაჯილდოებული ფიგურა იყო. მაგრამ მისი სამეფო ჯერ კიდევ არ წარმოადგენდა მტკიცე ეროვნულ საძირკველზე დაფუძნებულ ქვეყანას. იქ არ დომინირებდა ენა, მამული, სარწმუნოება. პონტოს სამეფოს კონგლომერატულ-დემოკრაფიულ სტრუქტურაში მტკიცედ დადაკნული სახელმწიფო ენა არ არსებობდა. ეს იყო დიდი პონტოელის სამეფოს დამარცხების ერთ-ერთი მიზეზი და არა მხოლოდ რომის იმპერიის ძლევამოსილება.

თუმცა იმდროინდელ პონტოს სახელმწიფოში ქართველი ტომების ფენიმიენი ბატონობს. პონტოს სამეფო, - როგორც ამას დამაჯერებლად ასაბუთებდა პროფ. გ. გოზალიშვილი, - არის ნაწილი ძველი დიდი ქართული სამყაროსი. მისი მოსახლეობის ძირითად მასას შეადგენენ: მესხები, ტბაღ-ტბაბარენები (იბერები), ხალდეები, ხალიბები, კოლხები, მოსინკები და სხვები. პონტოს სამეფოს მთავური მითრიდატეს სპარსული შთამომავლობის შესახებ ვერსია რეალურ სინამდვილეს არ უნდა გადმოსცემდეს. იგი შემდგომში ხელოვნურად არის შეიზნული გარკვეულ მიზნდასახულობასთან დაკავშირებით. თუნდაც მითრიდატეების სპარსელთაგან წარმოშობა მართალიც რომ იქოს, ამ დინასტიის შეთქმულებე თაობის წარმომადგენელს მითრიდატე VI-ს სპარსულ სამყაროსთან არაკეთილური ორგანიზაციის კავშირი არ უნდა ჰქონდეს. იგი ქართული სამყაროს დეიდი შეიღია. ის სამყარო, რომელიც მითრიდატეს მეთაურობით რომის ექსპანსიის წინააღმდეგ გიგანტურ ბრძოლას

აწარმოებდა, - ქართული იყო. მითრიდატეს მეთაურობით წარმოებული ბრძოლა ქართველი ტომების მიერ უცხოელ დამპყრობის წინააღმდეგ, საკუთარი თვითარსებობისა და დამოუკიდებლობისათვის წარმოებული სამართლიანი, თავანწირული, გმირული ბრძოლა, რომლის მნიშვნელობაც ადგილობრივ ხარზოებს სცილდებოდა და საერთაშორისო მნიშვნელობას იღებდა. მითრიდატე პონტოელის დროინდელი პონტოს სამეფოს ძლიერება იყო ფიზიკურ-მატერიალური და კულტურული ძლიერება იმ ქართველი ტომებისა, რომელიც ამ პოლიტიკური ორგანიზმის სისხლსა და ხორცს წარმოადგენდნენ.⁵

ყოველი ჭეშმარიტად დემოკრატიული ქვეყანა ეთნიკური უმცირესობის ენებისა და სარწმუნოების განვითარების ფართო შესაძლებლობებს უნდა იძლეოდეს. მაგრამ საერთო სახელმწიფო ენისა და სარწმუნოების გაბატონებული ადგილი აუცილებლად გარადაუვალაია. წინააღმდეგ შემთხვევაში ნებისმიერი ერი დაშლის მრისხანე საშიშროების წინაშე აღმოჩნდება.

ახლა ისევ პლატონს დაუუნბრუნდეთ. მისი აზრით, დაუცხრომელი დემოკრატია მხოლოდ დემოკრატიისკენ და ყოველივე დანარჩენის უგულვებლყოფა ამახინჯებს დემოკრატიულ წყობილებას და ტირანიის მოთხოვნილებას ბადებს. ასეთი ვითარების შედეგია ის, რომ მასწავლებლებებს ეშინიათ მოსწავლეების, მოსწავლეები კ. წ. თავისუფლების მომსახურებით არაფრად აგდებენ მასწავლებლებებს, შეიღები პატიეს არ სცემენ უფროსებს, ბაძვენ და სიტყვით თუ საქმით უჯიბრებიან მათ. უფროსები კი ცდილობენ მიესადაგონ ახალგაზრდებს, რათა აუტანელ დესპოტებად არ ჩანდნენ ხალხის თვალში.⁶

ყოველი ერის მოქმედი ელიტა პირობითად შეიძლება ოთხ ჯგუფად დაყოფთ: 1. გენიოსები და დიდი მოაზროვნეები; 2. გმირები, თავგანწირვისთვის მზადყოფნი; 3. ლაბრები და მდაბალი ეგოისტები; 4. ობივტკლები.

თბავტკლური მასაა სწორედ ძალიან საშუაში. მათ ხელეწიფებათ მთელი საქართველოსა და მის წინამძღოლთა ხელაღებითი ლანდლაგინება. ვიმეორებ, ოდნავადაც ვერ ითავლისწინებენ ბიბლიური მოსხე შეგონებას: 'მთავარზა ერისა შენისაზა არა ჰქვა ძიერი'. ყველა ჭკუათმოყოფელმა

თბილისის უნივერსიტეტი

⁴ ის. გ. გოზალიშვილი, მითრიდატე პონტოელი, თბ., 1962, გვ. 253

⁵ ის. გ. გოზალიშვილი, მითრიდატე პონტოელი, თბ., 1962, გვ. 253.

⁶ პლატონი, სახელმწიფო, 2003, გვ. 312-313.

იცის, რომ საქართველოს დღეს უჭირს, მაგრამ ობიექტულები სინანულით კი არ მსჯელობენ ამაზე, არამედ ნიშნის მოვებით ამბობენ: ხომ დაქვევდლია საქართველო, ესეც თქვენ. ასეთი გარეწრების წინააღმდეგ დღენიდაღ უნდა იბრძოდოს ქართველმა კაცმა. ბედნიერებაა ისეთი სოციალური სივრცის შექმნა, რომლის სული გადავიძებს ცნობიერებას, დიდ პიროვნებათა გონებრივ შემკვიდრებას საგანგებო პატივისცემის ობიექტად აქციეს, წინ გადაედგობა ადამიანის სწრაფობა და გონებითი ფასეულობათა ერთიანობა. სახელმწიფო არეოპატი ზედმოწვევით სრულყოფილ ინდივიდებს მოითხოვს.

სწავლული ეკონომისტის ხარისხში ამაღლება მხოლოდ ისეთ პიროვნებას შეუძლია, რომელსაც დიდი მოაზროვნეების თეორიები აქვს

შესწავლილი. ეს ცოდნა თეორიულად შორის ანალოგიების მოძებნის საშუალებას უზღვევს ამის უნარი არ აქვს, იგი შორსმომავალი დასკვნებისა და ჭეშმარიტი რეკომენდაციების შემუშავებას ვერ შეძლებს.

საერთოდ მოაზროვნე გონებისათვის ცხოვრება მოსაწყენია, თუ ის არ იწვის დიადი, ზედმეტად იდეებით. თუ გამოჩნეული ადამიანები ამაღლებული პრინციპების განხორციელებისათვის არაფერს აკეთებენ, ვერ გაუძლებენ ცხოვრების ქარტიცილებს იმარჯვებენ არა უმნიშვნელო პიროვნებები, არამედ მხოლოდ ისეთები, ვინც არსებითად ფანტიკურადაა შეპყრობილი იდეებით. სასოგადოება ეაღდებულება მოაზროვნე გონება დაიცვას მავანთა მხრივ დაუფასებლობის სინდრომისაგან.

ECONOMICAL KNOWLEDGE GENERAL SOCIOLOGICAL AND DEVOTIONAL ASPECTS

GRIGOL TODUA

Professor, Doctor for Science of Economics

In article "Economic knowledge general sociological and devotional aspects" the role of a person in progress of the human being is discussed in the level of science. It's denoted that religion doesn't exist without abstract thinking and finally, religion and abstract thinking makes people to stand near the God. There is also underlined, that only by individual working and conscience historical progress is impossible. Also, every democratic country should help ethnic minority to spread its language and faith. But it's intransitive predominant place of general state language and religion.

Finally, we can conclude, that life for general thinker mind is boring if he isn't superlative ideas promoter. If special people do nothing for superlative principles, they couldn't endure life tempests. A victory is not for insignificant persons, it's for those, who have fanatical ideas.

სტალი კპონომიანი

პაატა კოლუაშვილი
პროფესორი, ე.ი.დ.(სსაუ)
საქართველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემიის წევრი

„მთავრობას იმისთანა წყობილება უნდა ჰქონდეს, რომ ერთი გზით თავისი ხალხის მეურნეობის ნამდვილს, უტყუარს და აუცილებელ საჭიროებას დღემუდამ პერძნობდეს, და მეორეს გზით - მზად იყოს ფულით, ცოდნით, რწვეით დაუყოვნებლივ შემწეობა მიაშველოს იქ მაინც, საცა კერძო პირთა შექმლება ვერ გაწვედება.“

0ლია ზამზამაძე

ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების საჭიროება თვით საბაზრო სისტემის ნაკლოვანებებმა განაპირობა. ამის გამო დღეს მსოფლიოში არ არსებობს ქვეყანა, სადაც ეკონომიკა (მ.შ. აგრარული) სახელმწიფოს მიერ რაიმე დონით და ფორმით არ რეგულირებდეს.

სახელმწიფო, ადმინისტრაციული და ეკონომიკური ბერკეტებით, არაპირდაპირი გზით მონაწილეობს საბაზრო ურთიერთობათა პროცესში. თუ რამდენად ეფექტიანად ხორციელდება ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირება ქვეყანაში ამას ეკონომიკური ზრდის ტემპები, დასაქმების დონე, საგარეო ვაჭრობის ბალანსი, ინფლაციის ტემპი და სხვა მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები მეტყველებს.

სახელმწიფო მხარდაჭერა და რეგულირება უზრუნველყოფს აგრარულ სფეროს სტრუქტურაში. ამას ის სპეციფიკური თავისებურებები განაპირობებს, რითაც ეკონომიკის ეს სექტორი განსხვავდება ეკონომიკის მთლიანი (ინდუსტრია) და მესამეული (მომსახურების სფერო) სექტორებისაგან. სპეციფიკური თავისებურებებთან ერთად, აგრარული სექტორის დიდი მნიშვნელობა არის ის ერთ-ერთი ძირითადი არგუმენტი, რის გამოც მსოფლიოს ყველა ქვეყანა მის მიმართ სხვადასხვა მარეგულირებელ დონის მიხედვით ასორციელებს. აგრარული სექტორიდან ფერმერების და მათი ოჯახის წევრების არახასიფლო სექტორში სამუშაოდ გადასვლის ტენდენცია იძულებს თანამედროვე განვითარებაზე სახელმწიფოებს, შეიმუშაონ არა უბრალოდ აგრარული, არამედ უფრო ფართო, სოფლის, როგორც ტერიტორიული ერთეულის განვითარების პოლიტიკა, ანუ ერთმანეთთან შეხამდეს სოციალური და ყოფითი პრობლემები და მათი

კომპლექსურად გადაჭრა. ეს უზრუნველყოფს ფერმერთა და მათი ოჯახის წევრთა ადგილზე დასაქმებას, როგორც ფერმაში, ისე ახლად შექმნილ სამუშაო ადგილებზე, სოფლის ხელშეწყობის ბუნებრივი დანდშაფტების შენარჩუნებას. აღსანიშნავია, რომ, სოფლად მოსახლეობის დასაქმების მიზნით, განსაკუთრებით გაგრძელებულ და ეფექტიან ფორმას კვებისა და გადაამუშავებელი მრეწველობის საწარმოთა ქსელის განვითარება წარმოადგენს.

სოფლის მეურნეობის პროდუქციისა და ნედლეულის წარმოების ადგილებში ასეთი საწარმოების განვითარება გამართლებულია როგორც ეკონომიკური (წარმოების მიხედვით გადაამუშავებასთან ან პირიქით), ისე სოფლად არსებული სამუშაო ძალის რაციონალური გამოყენების თვალსაზრისით (სახოფლო-სამეურნეო წარმოებაში სეზონურობის გათვალისწინებით). დღეს, სულ უფრო ფართოდ ინტეგრაცია მწვანე ტურიზმში, საცხენოსნო სპორტი და სხვა არახასიფლო-სამეურნეო დასაქმების სახეები, საყურადღებოა ისიც, რომ თანამედროვე ტიპის ჩქაროსნული გზების მშენებლობით სოფლის მოსახლეობის სულ უფრო დიდ ნაწილს უზრუნველყოფს საშუალება აქტიურად ჩაებას ახლომდებარე ქალაქების ან მსხვილი სამრეწველო ობიექტების სამეურნეო ცხოვრებაში.

სახურსათო უშიშროება კრისა და სახელმწიფოსთვის ერთ-ერთი ყველაზე პრიორიტეტული ამოცანაა. მთავრობის კომპეტენტურობა და აგრესიურობა პროცესში მისი ჩარევის ხარისხი, მიმართულება და დონე (მარეგულირებლის როლი) გადაამუშავებული ფაქტორია ქვეყნის შიშისმიხედვით გადაარჩენაში.

ახალი პერიოდის

მარკუელირებელი პოლიტიკის განხორციელებით ხელისუფლება (მათრობა) ისწრაფის მიაღწიოს აგროპროდუქციისა და ნედლეულის მწარმოებელთა შემოსავლების იმ დონეს, რაც უზრუნველყოფს მათი ცხოვრების მისაღებ პირობებს და პროდუქციის გაფართოებულ წარმოებას.

აგრარული წარმოების სახელმწიფო რეგულირებას ჰყავს როგორც მოწინააღმდეგენი, ისე მომხრეები. მოწინააღმდეგეთა ძირითადი არგუმენტი ის, რომ აგრარული სექტორი ყველა ქვეყანაში წარმოების შეფარდებითი უპირატესობის პრინციპის გათვალისწინებით უნდა ერთიანდებოდეს. არგუმენტად მოჰყავთ ისიც, რომ თავისუფალი ვაჭრობა ყველასთვის მომგებიანია, ვინც ჩართულია ხაერთაშორისო ვაჭრობაში. აგროწარმოების სუბსიდირება და კონკურენტუნარიანობის ხელშეწყობა ამდღეობა კი ხაერთაშორისო ვაჭრობის პრინციპებს ამახინჯებს და სურსათზე ფასების გარდაუვალ ზრდას იწვევს (ეს არგუმენტი დაყოფა ხაუფებლად ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის (ვმო) ურეგულირების რეგულაციის შეთანხმებასაც).

დარგისადმი სახელმწიფო მხარდაჭერის არგუმენტები უფრო დამაჯერებელი, ხამართლიანი და ობიექტურია, რამდენადაც ის ძირითადად სასოფლო-სამეურნეო წარმოების სპეციფიკურ თავისებურებებს ითვალისწინებს. კერძოდ, დამრკიცებელია, მეცნიერულ-ტექნოლოგიური პროგრესი ბაზარზე სტიმულს აძლევს აგროპროდუქციის როგორც მიწოდებას, ისე მასზე მოთხოვნას, მაგრამ პირველი უფრო მაღალი ხარისხით სტიმულირდება, ვიდრე მეორე. ფასები აგროპროდუქციაზე (ზოგადად სურსათზე) იზრდება უმნიშვნელოდ, მაშინ როდესაც მისი აღწარმოებისათვის საჭირო მატერიალურ-ტექნიკურ საშუალებებსზე-გაცილებით მეტად. ეს სხვაობა, ბუნებრივია, უფრო მაღალია, თუ ქვეყანაში აგროპროდუქციაზე და მისი აღწარმოებისათვის საჭირო წარმოების საშუალებებსზე (მომსახურებაზე) ფასების პარიტეტის დაცვის რაიმე ხამართლებრივი ნორმა არ არსებობს.

აგროპროდუქციაზე ფასების უმნიშვნელო მატებას, ძირითადად განაპირობებს, სურსათის დივერსიფიცირებისა და პროდუქტის სახამარი დარგულების შეზღუდვებმა. ეს, საბოლოოდ, სხვა დარგებში დასაქმებულებთან შედარებით, არათანაბარ პირობებში აყენებს აგროსექტორში დასაქმებულებს. არის სხვა არგუმენტებიც, კერძოდ, როგორც ცნობილია, აგროპროდუქციაზე მოთხოვნა ხასიათდება დაბალი ელასტიკურობით, ადამიანის

მეორე სურსათის მოხმარების უზიოლოგიური შეზღუდვების გამო. მაგალითად, კვლევებს გან პურის მოხმარება, მოთხოვნა არ განაპირობებს მის მიხედვის გამო, თუ რისი ან ხორბლის ფასი ორჯერ შემცირდება, ანუ ეს ცვლილება ურთიერთდაკავებული არ იქნება მაგრამ, ყველაზე რეალური არგუმენტი ის, რომ დღეს მსოფლიოში 1 მლრდ ადამიანი შიმშილობს (საქართველოში ხილარობის დონემ 58%-ს მიაღწია, მოსახლეობის შემოსავლებში სურსათის ხარჯებმა 60-70% შეადგინა) და ამ ვითარებაში არაეტიკური და არაპუმანური იქნება თითოეულმა ქვეყანამ აგროწარმოება (სურსათის წარმოება) მსოფლიო შეფარდებითი უპირატესობის პრინციპის საფუძველზე განაეითაროს. საკურადღებოა ერთი არგუმენტიც, რომელიც აგროწარმოების "ბიოლოგიზაციას" უკავშირდება. კერძოდ, აგროწარმოება გარემოს (ნიადები, ჰაერი, წყალი) ერთ-ერთი მთავარი დამინისმურებელია და დღევანდელი მიდგომით მისი განეითარება საერთოხე უქმნის არამარტო ზუნებას, არამედ სოცოეზმაც. ამიტომ საჭიროა აგროპროდუქციის (განსაკუთრებით ქვეყნის მთიანეთში) ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოებაზე გადასვლა, რაც დიდ ხარჯებთან არის დაკავშირებული. მისი უდიდესი ნაწილი სასოფლოებამ უნდა დაფაროს.

დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან დღემდე საქართველოში მთავრობის მხრიდან აგროსექტორში არსებითი სახის მხარდაჭერის დონისძიებები არ გატარებულა, თუ მსგეველობაში არ მივიდებთ მეწიეობის, ასევე წითელი ყურძნის წარმოების სტიმულირებისათვის სახელმწიფოს მიერ ეპიზოდურად გაღებულ თანხებს. ხელისუფლებაში გამეფებული იყო და დღესაც არის ასრი იმის შესახებ, რომ ამ სექტორის დარგთაშორის თავისუფალ კონკურენციაში ჩაბმა გარკვეულ დაუნსებულად შეუძლია.

დღეს უკვე თამამად შეიძლება ითქვას, რომ საბაზრო ურთიერთობათა იმ მოდელმა, რომელიც ქვეყანამ დამოუკიდებლობის მოპოვების შედეგად აირჩია (რაც ძირითადად ითვალისწინებდა ფასწარმოქმნის დობურალიზაციას, დარგებისა და დარგთაშორის კავშირების რეგულირების პროცესებიდან სახელმწიფოს ჩამოცილებასა და სოციალური გარანტიების შემცირებას), მატერიალური წარმოების არც ერთ დარგში არ განამართლა, მათ შორის აგრარულ წარმოებაშიც (ულტრალიბერალურმა მოდელმა კრახი განიცადა). ამის შესახებ ხელისუფლებას, მარტო ქართველი ეკონომისტები არ აფრთხილებდნენ.

ახალი პერიოდის

მგალითად, კურნალ „სივლის“ 1999 წლის №5-6, ჯერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის პროექტის ხელშეწყობით დოქტორი ეკერპარდ კლემენსი სტატიაში – „წარმოება და კონკურენცია“ – წერდა: „დარის ამერიკულ დოლარზე მიბმამ სტრატეგიულში წარმოებული პროდუქცია, უცხოურ პროდუქციასთან შედარებით უფრო გააძვირა. ქართვლი უფრმერი ბაზარზე არაკონკურენტუნარიანი გახდა, რადგან დაბალხარისხიანი, იაფი პროდუქტებით გაიხსო ქროული ბაზარი. აგრესექტორის დასახმარებლად ხახელმწიფომ არაფერი არ გააკეთა. პირიქით, შემთილო 20%-იანი დამატებული ღირებულების გადასახადი (დღე), რაც ამ მოცულობით, თვით კონკურენტუნარიან დასახელების ხახელმწიფობსაც კი არ გააჩნიათ. დასახელების ქსენები აგრარულ სექტორს როგორც წარმოებას, ისე ექსპორტს მილიარდობით დოლარით ექმარება. ისეთი მთიანი ქვეყნები, როგორიცაა შვეიცარია, ნორვეგია და ავსტრია, ან კიდევ, არახელსაყრელი განლაგების ქვეყნები: ფინეთი, შვედეთი და სხვები, სოფლის მეურნეობას უფრო მტრუბისიძებს უხდიან. ვიდრე ის ქვეყნები, რომელთაც კლიმატურად და გეოგრაფიულად ხელსაყრელი წარმოების პირობები აქვთ. საქართველოს დაწერილდეროელებული სოფლის მეურნეობა ასეთ ვითარებაში, ცხადია, სუბსიდირებულ დასახელო სოფლის მეურნეობას კონკურენტის ვერ გაუწევს. იგი დასაღუპადია განწირული. საქართველოს სოფლის მეურნეობა დაცული უნდა იყოს უცხოური სუბსიდირებულს აგრარული პროდუქციის კონკურენციისაგან, უნდა დაწესდეს დამცავი საბალო ბარიერები და შეწყდეს ისეთი პროდუქტების შემოტანა, რომელიც საქართველოში იწარმოება. საქართველოს სოფლის მეურნეობის აღორძინება ხახელმწიფოს მხრიდან დაცვისა და შესაბამისი ეკონომიკური ბაზრის გაუმჯობესების გარეშე შეუძლებელია.“ სამწუხაროდ ყოველივე ახდა. ქვეყანაში პრაქტიკულად არაფერი კეთდება მიწის წერილ მესაკუთრეთა ნებაყოფლობითი გაერთიანებების შექმნისა და მათი მარკეტინგული თუ საწარმოო კომპერირებისათვის.

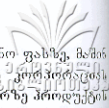
აგრარული წარმოება და სოფლად ყოფაცხობრება ვერ აღორძინდება (ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების რეალური დაიკვიდრების გარეშე) და განვითარდება თუ უფრმერები არ იქნებიან უსრუნველყოფილნი საწარმოო და სოციადური ინფრასტრუქტურით, ხელმისაწვდომი ფინანსებით, ბასრებთან კავშირით,

კონკურენტული გარემოთი და საქმიანობისათვის აუცილებელი აგრარული სტრუქტურებთან. პრობლემის დაძლევაში მარკეტინგული როლი, სახელმწიფო მართვის უმაღლესი ბერეკტი–ინსტიტუციონალური რეგულირების პოლიტიკის გამოყენებით ქვეყნის ხელისუფლებამ უნდა შეასრულოს.

დღეს საქართველოში ხახეზე გვაქვს ახალდაზრობისაგან დაცლილი, მოხუცების ანაბარა მიტოვებული სოფლები და სამუშაოს თუ დუქიმაპურის შაძიებლებით გადატვირთული დედაქლაქი, ათახობით მქეტარი მიტოვებული და დაუშუშაგებელი მიწა, მაშინ, როდესაც საქართველოში ხორციელდება პრაქტიკულად ვეღლა ხახის სურსათის იმპორტი, მათ შორისაა ისეთი პროდუქტებიც კი, რომლებსაც არც თუ ისე შორეულ წარსულში ხეკუპობრე მოხიციები ეტობი. საგარეო ბაზრებთან ერთად დაკარგულია შიდა ბაზარიც (საყურადღებოა, რომ ქვეყნის შიდა ბაზარზე უცხოური და ადგილობრივი წარმოების ხასურსათო პროდუქციის შეფარდება 4:1-თანაა, რაც დასაშვებ ზღვარს რამდენჯერმე აღემატება).

ყოველივე ამას „აგვირგინებს“ საგარეო ვაჭრობის უზარმაზარი დეფიციტი, რაც მტკიცლად სურსათის დიდი ოდენობის იმპორტითაა განპირობებული. რაიმე დადებითი ნიშანი იმისა, რომ მდგომარეობა ამ მიმართულებით გამოსწორდება უახლოეს პერიოდში არ შეინიშნება. პირიქით, სტატისტიკის დეპარტამენტის „შეღამაზებული“ მონაცემებითაც კი უკანასკნელ წლებში არხებითად შემცირდა ნათეს–ნარგაობათა ფართობი, მიწათმოქმედებისა და მეცხოველეობის პროდუქციის წარმოება. სხვაგვარად არც შეიძლება, თუ ვაფთავებლისწინებით, რომ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის მარტივ წარმოებას (უცვლელი ოდენობით) ერთ მილიარდამდე დარის ღირებულების მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებები ესაჭიროება, ფაქტობრივად კი დარგს მისი მესამედოც არ ხმარდება, აღნიშნულს ადასტურებს სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემებიც: კერძოდ, 2006-2007 წლებში ქვეყნის მახშობით ნათეს–ნარგავთა ფართობის ერთ ჰექტარზე საშუალოდ შეიტანეს მხოლოდ, 146კგ. ასოტოკიანი სახუქი, 28კგ. ფოსფოროკანი და 60კგ. კალიუმიანი სახუქი (რაც შესაბამისად საშუალოდ შეადგენს ნორმის 40, 0,4 და 12%-ს). შხამ-ქიმიკატებით და პესტიციდებით არ დამუშავებულა ნათეს–ნარგაობის უდიდესი ნაწილი (დამუშავებულია მხოლოდ 137 ათახი ჰა, ანუ, მიუღი ფართობის მხოლოდ 21%). აგრარული წარმოება არ არის უსრუნველყოფილი სხვა

თეორიული კვლევა

საბრუნავი საშუალებებითაც (კომბინირებული საკვები, საწვავ-საცხები მასალები ა.შ.). აქედან გამომდინარე, სავსებით ბუნებრივია, ასეთ ვითარებაში ერთწლიანი და მრავალწლიანი კულტურების სამექტრო მოსავლიანობა კიდევ უფრო შემცირდება. ეს, თავის მხრივ, საგარეო ფაქტორის დეფიციტს კიდევ უფრო გაზრდის, მისგან გამომდინარე ნეგატიური პროცესებით.

სანამ ქვეყანას შეეძლება გარედან შემოსახიდი (იგულისხმება სურსათ-ხანოვანე), ვიდრე გასახიდი, ქვეყანა მონობას თავს ვერ დააღწევს - წერდა დიდი ერის კაცი და განმანათლებელი ნიკო ნიკოლაიძე. ეს სიტყვები, რომელიც მან ას წელზე მეტი ხნის წინათ წარმოიტკა, დღეს ჩვენი ქვეყნის სამწუხარო რეალობაა.

რა უნდა გავკეთდეს იმისათვის, რომ საქართველოს მეტი თუ არა, იმდენი მაინც ჰქონდეს გასახიდი, რამდენიც შემოსახიდი? აი კითხვა, რომელიც თითოეულ მოქალაქეს, დარგის სპეციალისტს, თუ ხელისუფლების წარმომადგენელს უნდა აწუხებდეს. ვიდრე ამ კითხვაზე პასუხის გაცემას შევეცდებით, გვინდა კიდევ ერთხელ გაეიხსენოთ თანამედროვე მსოფლიოს ყველაზე დემოკრატიული და განვითარებული ეკონომიკის მქონე ქვეყნის პრაქტიკა აგროწარმოების რეგულირებისა და სახელმწიფო მხარდაჭერის საქმეში.

ამერიკის შეერთებული შტატების მაგალითი ჩვენთვის განსაკუთრებით საყურადღებო იმიტომ კი არ არის, რომ ჩვენ განვითარებული ეკონომიკის მქონე ქვეყნის სტატუსზე გვაქვს პრეტენზია, არამედ გვინდა ყურადღება გავამახვილოთ აგრორეული სექტორისადმი მხარდაჭერის ობიექტურ აუცილებლობაზე, რაც ამ ქვეყანაში ე.წ. "დიდი დეპრესიის" წლებში უმძიმესი კრიზისის დასაძლევად და მისი პრევენციისთვის შესაბამისი ღონისძიებები გაატარეს. კერძოდ, აქ პირველად დაარსდა სახელმწიფო სტრუქტურა სასაქონლო-საკრედიტო კორპორაციის სახით, რომელიც წარმოებდა აგრძელებს ფუნქციონირებას დღესაც. კორპორაციას ფერმერებისათვის დაწესებული აქვს საგირავნო ფასი და აძლევს მათ უპროცენტო სესხს მომავალი წლის ანგარიშზე (ანუ გირაოში იღებს პროდუქციის მომავალ მოსავალს). იმ შემთხვევაში თუ მოსავლის აღებისას ბაზარზე რეალური ფასი საგირავნო ფასზე მაღალი აღმოჩნდება, ფერმერს უფლება აქვს გაყიდოს მისივე თავის შესუდულებისამებრ და მიღებული ამონაკებთან სესხი დაუბრუნოს სასაქონლო-საკრედიტო კორპორაციას, ხოლო თუ საბაზრო

ფასი ნაკლები იქნება საგირავნო ფასზე, მაშინ ფერმერი მოსავალს აბარებს კორპორაციის (ნატურში). ამ ოპერაციით ბაზარზე პროდუქტის მიოდება იკლებს და ფასიც შესაბამისად აიწეოს, ანუ უბრუნდება პირვანდელ ნიშნულს.

ამრიგად, აშშ-ში აგროპროდუქციის (მარცვლეული, სიახ, ტექნიკური კულტურები) წარმოებას, აქვს რეალური სახელმწიფო მხარდაჭერა. სამომხრებლო ბაზარზე ყალიბდება ქვედა მინიმალური ზღვარი საგირავნო ფასის სახით, რაც პროდუქციის წარმოებისათვის ფერმერს მყარ გარანტიას უქმნის (აქვე შევნიშნათ, რომ საგირავნო ფასი, როგორც წესი, საბაზრო ფასის 85 %-ს შეადგენს).

აშშ-ში პირველად წარმოჩნდა ფასების პარიტეტის პრობლემა, რომლის დასარეგულირებლად (ანუ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციასა და მისი აღწარმოებისათვის საკურო წარმოების საშუალებებზე ფასების პარიტეტის შესანარჩუნებლად) გასული საუკუნის 30-იან წლებში ქვეყნის კონგრესმა მიიღო შესაბამისი კანონი, რომელიც მოქმედებაშია დღესაც. აქ არსებობს ფერმერთა მხარდაჭერის სხვა მრავალი მიმართულება (მიწის ბრუნეიდან ამოღების პრაქტიკა და შესაბამისი კომპენსაციების გაცემა ფერმერებზე, ფერმერთა სტიმულირება ნიადაგდაცვითი და ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებების გატარებისათვის და ა.შ.), მაგრამ შემოადინშნულიც ნათლად მიუთითებს, თუ როგორ ზრუნავს სახელმწიფო ფერმერთათვის საჭირო გარანტიების შექმნისათვის (რითაც ჩვენი ხელისუფლება ნამდვილად ვერ დაიკეთხნის). რამდენად სწორია და ეკონომიკურად გამართლებულია ასეთი მიდგომა აგროწარმოებისადმი, ამას ამერიკის სოფლის მეურნეობის განვითარების მაღალი დონეც ადასტურებს.

სახელმწიფო მხარდაჭერის მაღალი დონით ხარგებლობენ ევროკავშირის, კანადის, ავსტრალიის, იაპონიისა და სხვა განვითარებული ქვეყნების აგროპროდუქციის მწარმოებლებიც.

ამდენად, საესეთი კანონზომიერაი ის ფაქტი, რომ ამ ქვეყნებშია საექსპორტო სურსათის უდიდესი ნაწილი, ანუ მათზეა მეტწილად დამოკიდებული სხვა დანარჩენი ქვეყნების სასურსათო უზრუნველყოფა. სამწუხაროდ, ამ უკანასკნელთა რიცხვშია საქართველოც, სადაც მოსახლეობის სურსათით თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტი 0.4-ია, ხოლო ქვეყანაში საერთოდ მოხმარებული სურსათის დირებულებაში მოხმარებული საკუთარი წარმოების სურსათის

ახალი ამონომიტი

დირექტორების წილი მხოლოდ 42%-ს შეადგენს. ეს იმ ქვეყანაში, სადაც მიწათმოქმედების უდიდესი კულტურა და ტრადიციები არსებობს.

ფიქტობ, შექმნილი მდგომარეობიდან სწორი გამოსავლის მოძებნის მიზნით, პირველყოფილსა, კარგად შესასწავლი და გასაანალიზებელია ის ობიექტური, თუ სუბიექტური მიზეზები, რამაც ქვეყნის აგრარულ სექტორს მისი ძირითადი ფუნქცია დააკარგვინა.

დაიწყოთ იქიდან, რომ ჯერ კიდევ 1995 წელს მსოფლიოს მიწინავე ქვეყნების პრაქტიკისა და გამოცდილების გამოყენების წინებით საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი "ინდიკატორი დაგეგმვის საფუძვლების შესახებ", რომლითაც ეკონომიკის სამინისტროს დაეკავდა შემუშავებინა ყოველწლიურად ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ინდიკატორი გეგმა, ხოლო ყოველ ხუთ წელიწადში ერთი ხუთწლიანი გეგმა. აქვე შეგინიშნა, რომ აღნიშნული გეგმა, სახელწოდებით მუდრეობის განვითარების აღრიცხვითი გეგმებისაგან განსხვავებით, არ ატარებდა დამატებით ხასიათს. ის მხოლოდ ეკონომიკური ინდიკატორების საშუალებით საზღვრავდა დარგობრივ პრიორიტეტებს და, მათი უპირატესი განვითარების მიზნით, ძველი რეკომენდაციებს იმ ეკონომიკური, ფინანსური, თუ საკანონმდებლო დონის სივრცის შესახებ, რაც უნდა გატარებულიყო საქართველოში მოკლე და საშუალო ვადიანი პერიოდში. ინდიკატორი გეგმა იყო პირველი სერიოზული ეკონომიკური ინსტრუმენტი ხელისუფლების ხელში ეროვნული მუდრეობის ეკონომიკის რეგულირებისა და პრიორიტეტული დარგების, თუ სფეროების განვითარებისათვის. ამ მიზნით გეგმა შეიცავდა წინასწარ შემუშავებულ სახელმწიფო მიზნობრივ პროგრამებს, რომელთა დაფინანსება სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯზე უნდა მომხდარიყო. ხსენებული პროგრამების დიდი ნაწილი აგრარულ სექტორზე მოდიოდა, რაც ამ დარგის პრიორიტეტულობას უსვამდა ხაზს. ინდიკატორი გეგმა მოლიანობაში იყო ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკა (მათ შორის აგრარული) და ამ პოლიტიკის მოკლე და გრძელვადიანი მიზნების რეალიზაციის ეკონომიკური მექანიზმი.

2003 წლიდან შეწყდა ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ინდიკატორი გეგმების დამუშავება, იხე რომ, საქართველოს კანონი - "ინდიკატორი დაგეგმვის საფუძვლების შესახებ" არ იყო გაუქმებული. ბუნებრივია, ქვეყანაში შეჩერდა პრიორიტეტების განსაზღვრის, მათი რეალიზაციისათვის საჭირო სახელმწიფო მიზნობრივი პროგრამების დამუშავების პრაქტიკა

და სოფლად აგრომეწარმე ბედის ანაბარა დარჩა რატომ, ან, რა მოტივით დასჭირდა ხელისუფლებას მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში აპრობირებული და საქართველოში უკვე კულტივირებული ინდიკატორი დაგეგმვის პრაქტიკის გაუქმება, ეს კითხვა (ისევე როგორც სხვა მრავალი) დღემდე პასუხგაუცემელი რჩება. ასე მაგალითად: 2004 წელს გაუქმდა მიწის მართვის სახელმწიფო დეპარტამენტი და მისი ადგილობრივი (რაიონული) ორგანოები. ამავე წლიდან შეწყდა საქართველოს ყველაზე ძვირფასი ბუნებრივი სიმდიდრის - მიწის (მიწა ერის განსაკუთრებული ინტერესის საგანია, იგი ერისათვის სახელმწიფო ტერიტორიაა, სასიცოცხლოდ აუცილებელი სივრცე, რომელიც არსებითად განსაზღვრავს ქვეყნის პოლიტიკური და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის ხარისხს და ფაქტობრივად წარმოადგენს მოცემულ სივრცეში ერის არსებობისა და შემოქმედების აუცილებელ პირობას) ერთიანი ბაღანის (ანუ, მიწის აღრიცხვის და კონტროლის) დამუშავების პრაქტიკა. დღეს ძნელად წარმოსადგენია სხვა რომელიმე ქვეყანა, სადაც მთავრობას მხოლოდ პრივატიზებული (ან საქართველოში მიწის საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის მონაცემები აინტერესებდეს და არ იცოდეს, როგორ იცვლება ქვეყანაში მიწის კატეგორიები (სასოფლო-სამეურნეო საფარგულის ერთი კატეგორიიდან მეორეში გადასვლა, რაც აქტუალური გახდა საფარგულის თითოეულ სახეზე გადასახადის მნიშვნელოვანი განსხვავების გამო), რა საზღვრებში რჩება საქართველო (ოთხი მოსაზღვრე ქვეყნიდან სამთან დღემდე არ ვაკვს დადგენილი სახელმწიფო საზღვარი) და მისი ცალკეული მხარეები და რაიონები, სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის რა რაოდენობა წაიგდა ქალაქმშენებლობის, გზებისა და სხვა არასასოფლო-სამეურნეო მიზნებისათვის, როგორ სრულდება კანონი არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყოფილი მიწის სანაცვლოდ ახალი მიწების ასათვისებლად საჭირო თანხების გადახდის შესახებ და ა.შ., რაც მიწის მართვისა და რაციონალური გამოყენების საფუძველია საფუძველს უნდა წარმოადგენდეს. დღეს უცნობია რა ცვლილებები მოხდა მიწათსარგებლობაში 2005 წლიდან განვლილ პერიოდში, როგორ გამოიყენება მიწის სავარგულეები, აქედან, რამდენია დაქვემდებარებული ქარისმიერ, თუ წყლისმიერ ეროზიას, რა უნდა გაკეთდეს მიწის ნაყოფიერების ამაღლების მიზნით, რატომ, ან რა მოტივით, გააუქმა ხელისუფლებამ მიწის მართვის სამსახური და

საქართველო

ახალი პარტიისთვის

მიწის ბაღანის შედგენის ყოველწლიური პრაქტიკა ეს კითხვები დღემდე პასუხაუცემალია. ამივე კონტექსტში განსახილველი სოფლის მეურნეობის სამინისტროს უწყების საკითხი-კერძოდ, რით არის დღეს დაკავებული ეს სახელისუფლებო სტრუქტურა, რომელიც წესით და რიგით საქართველოში აგროწარმოების განვითარების საკითხებს უნდა ავგარბედეს. რა პოლიტიკას ატარებს ეს უწყება სოფლის მეურნეობაში? არანაირს. საქართველოში 1997-2002 წლების სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარებისა და სასურსათო უსაფრთხოების ერთნული სტრატეგიის დამტკიცების შემდეგ, რაიმე დოკუმენტი არ მიღებულა. ქვეყანაში რაციონალური აგრარული პოლიტიკა რომ გატარდეს, აუცილებელია არსებობდეს ასეთი დოკუმენტი. ცნობილი იყოს სოფელად საქონელმწარმოებელთა პრობლემები და დროული რეაგირება ხდებოდეს მათ დახმავებად. თუ ასეთი ინფორმაციის მიღებას სამინისტრო ცოტა ხნის წინ თავისი ადგილობრივი ორგანოების საშუალებით ახერხებდა, დღეს ასეთი რეაგირება აღარ არსებობს, უბრალოდ გაუქმებულია. ასეთ ვითარებაში სამინისტროს ინტერესი და დიდძალი სახსრებიც რომ გააჩნდეს, მინც ეერ გაატარებს სოფელად საქონელმწარმოებელთა მხარდაჭერ პოლიტიკას, რატომ, ან, რა მოტივით გააუქმა ხელისუფლებამ სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემაში არსებული სოფლის მეურნეობის რაიონული სამმართველოები დღემდე პასუხაუცემალია (არ დაფუძნებულა, მსოფლიოში არსობიერებული, ფერმერთა ერთნული კავშირები, სოფლისა და რაიონის დონეზე). ცნობილია მხოლოდ ის, რომ ავად თუ კარგად აწეობილი დარგის მართვის სისტემის დაუსახბუებელმა რღვევამ, ქვეყნის აგროწარმოება კრიზისულ მდგომარეობამდე მიიყვანა. აუცილებელია აგრომწარმოებთან და აგრარულ მეცნიერებასთან გაწვეტილი კავშირის აღდგენა.

დასასრულ, ქვეყანაში არსებობს 1997 წელს საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებით დამტკიცებული აგრარული პოლიტიკის კონცეფცია, რომელიც ხელისუფლებას მიერ დეკლარირებულია სოფლის მეურნეობისადმი აქტიური მხარდაჭერა და გამოყოფილია პრიორიტეტული დარგები და კულტურები, განსახლდრულია მისი რეალიზაციის გზები და საშუალებები; თუმცა, რეალურად ამ მიმართულებით დღემდე არაფერია გაკეთებული. მას შემდეგ თორმეტ წელზე მეტი გავიდა და ბუნებრივია, მასში ბევრი კორექტივის შეტანაა

აუცილებელი, აგრარულ სექტორში შექმნილი რეალური მდგომარეობის გათვალისწინებით. უნდა შეიმუშაოს ახალი, დროისა და ვითარების ადეკვატური აგრარული პოლიტიკა (სწორად განსახლდრული პრიორიტეტებით, რომელშიც არა უბრალოდ აგრარული, არამედ უფრო ფართო, - სოფლის, როგორც ტერიტორიული ერთეულის, განვითარების - პოლიტიკა იგულისხმება, ანუ შეახამოს ერთმანეთთან აგრარული, სოციალური და ყოფითი პრობლემების კომპლექსურად გადაჭრა, თუ არა მთავრობამ (შეხაბამისი სამინისტროების, უწყებების, დარგის ცნობილი მეცნიერების, ექსპერტების და საციალისტების მონაწილეობით), მაგრამ ასეთი სურვილი, რატომცა, ხელისუფლებას არ აქვს. მეტიც, საქართველოს, როგორც ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის წევრ ქვეყანას, შეუძლია გაატაროს არა მხოლოდ ადგილობრივი აგროწარმოების განვითარების, არამედ სამომხმარებლო ბაზრის დაცვის რიგი ღონისძიებები. მათ ჩამონათვალშია: 1. დამცავი ღონისძიებები, რომლებიც გამოიყენება სწრაფად მხარდი იმპორტის შესლედვის მიმართ, თუ ის ზარალს აყენებს ადგილობრივ მწარმოებელს, ან ქმნის ასეთი ზარალის მიყენების რეალურ საშიშროებას (დამცავი ღონისძიებები აისახება კონკრეტული პროდუქციის სახეობაზე საბაჟო ტარიფის ზრდაში ან/და საიმპორტო ქვოტის დაწესებაში); 2. ანტიდემპინგური გადასახადი, რომელიც გამოიყენება დემპინგური, ანუ ისეთი იმპორტის მიმართ, რომელიც იყიდება თვითღირებულებაზე ნაკლებ ფასებში, ან/და რომლის საქმნორტო ფასი უფრო დაბალია, ვიდრე იგივე პროდუქციის ექსპორტორთა ქვეყნის ადგილობრივ ბაზარზე დაწესებული ფასი (ასეთი გადასახადი გამოიყენება საბაჟო გადასახადთან ერთად დამატებითი გადასახადის დაწესების გზით 0-30 % ფარგლებში); 3. სუბსიური ფასები და სხვა.

ბაზრის დამცავი მექანიზმებიდან საქართველოში არც ერთი არაა ამოქმედებული, პირიქით, საუბრობა სურსათის იმპორტზე არსებული საბაჟო გადასახადების განულებაზე, რაც, საბოლოოდ დააკინებს ქვეყნის აგროსასურსათო სექტორს და სხვა ქვეყნებზე სასურსათო დამოკიდებულების დონე და ხარისხი კიდევ უფრო გაიზარდება.

საქართველოს სოფლის მეურნეობაში შექმნილი კრიზისული მდგომარეობის კონომიკური ანალიზი ვგვიჩვენებს, რომ შექმნილ პრობლემათა გადაწყვეტა ვერ მოხერხდება მხოლოდ აგრარული სექტორის ფარგლებში,

რადგანაც იგი მოითხოვს კომპლექსურ ღონისძიებათა სისტემის შემუშავებას და განხორციელებას. კერძოდ, საჭიროა შეიქმნას აგრულწარმოების განვითარების მყარი საწარმოო და არასაწარმოო ინფრასტრუქტურა, რასაც სახტარტო საფუძველი ძირითადად სახელმწიფომ უნდა ჩაუყაროს. ამასთან, უნდა მოხდეს სოფლად საქონელმწარმოებელთა ეკონომიკური მოტივაციის ამაღლება საფინანსო, საკრედიტო, სადაზღვეო და სხვა ზერკეტების გონივრული გამოყენებით.

ეკონომიკურად და პოლიტიკურად ინტეგრირებულ თანამედროვე მსოფლიოში ყველა ქვეყანა ცდილობს საერთო თამაშის წესებით ითამაშოს, რადგან სხვაგვარად რაიმე არსებითი წარმატების მიღწევა შეუძლებელია. აგრარული სექტორი საქართველოში ისევე საჭიროებს სახელმწიფოს მხრიდან მარეგულირებელი როლის შესრულებას, როგორც ეს მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში ხორციელდება.

AGROFORMATION AND REGULATIVE ROLE OF THE STATE

PAATA KOGUASHVILI

Professor, Doctor for Science of Economics

Member of Georgian Agriculture Science Academy

In the article "Agroformation and Regulative Role of the State" there is described economical parsing of economical crisis in Georgiana griculutre. There is shown that these problems can't be solved only by agrarian sector, because they require complex action systems. It is important to create solid production and non-production infrastructure of farming, and the fundament should be created by the state. Moreover, economical motivation of cattle producers should become higher by the wisely use of finances, credits and other levers.

In the world coalescent by the means of economic and politics every counrty tries to play with the rules of the general game, as well as in the other case it is impossible to make any kind of progress. Agrarian sector in Georgia needs as strong regulation by the state, as it is realized in many countries of the world intergation conditon frames.

აბალო ეკონომისტი

შოთა ვაშაბაძე
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

ბიზნესის განვითარების ფაქტორების კვლევის შედეგად შეიძლება დავასკვნათ, რომ თანამედროვე საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის ერთ-ერთი ძირითადი ტენდენცია მისი გლობალიზაციაა. ამჟამად ყველა ქვეყანა გადადის ერთი ისტორიული ეტაპიდან – საკუთარი ეროვნული ეკონომიკის ინტერესების აბსოლუტიზაციიდან, მხორე ეტაპზე – გლობალურ ეკონომიკაზე. ერთი მხრივ, ვითარდება საბაზრო ანარქიის პროცესები, რომელიც უპირველესად ეხება სავალუტო-საფინანსო სისტემას, ხოლო, მხორე მხრივ, ძლიერდება ოლიგარქიული ტენდენციები. ამის ყველაზე ნათელი მაგალითია მრავალეროვნული, ტრანსეროვნული კომპანიების და სამრეწველო-საფინანსო ჯგუფების შექმნა. საწარმოების სწრაფი წარმოების ექსპანსიონიზაცია, მისი გამანაწილებელი ქსელის მუდმივი განახლება და გაფართოება გააუფლებელი მთიხონა გახდა. ამჟამად დროს, გლობალიზაციის პროცესს თან სდევს მსოფლიო მასშტაბით ეროვნულ-კულტურულ დიფერენციალთა პროორტიკების ხელახალი განაწილება და მთელ რიგ ჩვეულებათა და რწმენათა გადასინჯვა ბიზნესის გლობალიზაციის თანამედროვე ტენდენციების დასახიოებისას უნდა განვიხილოთ მისი ისეთი ორიენტაციები, როგორცაა: ბაზრების გლობალიზაცია და კომპანიათა ახალი სტრატეგია; საერთაშორისო ბიზნესში საწარმოთა მონაწილეობის ზრდა, წარმოების ინტერნაციონალიზაციის ხელშეწყობი ფაქტორები და მისი ევოლუცია. წარმოების ინტერნაციონალიზაციის ევოლუცია და ა.შ.

საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის გლობალიზაციის საერთო ტენდენციებს გააჩნია კიდევ ერთი თავისებურება. ესაა ორი პროცესის – ბაზრების გლობალიზაციის და რეგიონალური ეკონომიკური წარმონაქმნების – ნამოყალიბება. ისინი რთულ ურთიერთგავლენას და ურთიერთქმედებას განიცდის. ეს ტენდენციები ეურადსაღებია და გასათვალისწინებელი ბიზნესის წარმოების დროს.

ახალი მკითხველი

ტენდენცია გლობალიზაციისადმი სულ უფრო თვალსაჩინო ხდება. იწყება ახალი ეტაპი, რომელიც განაპირობებს ერთიანი გლობალური ბაზრის შექმნას. გლობალიზაცია ეკონომიკური სფეროს ყველა სექტორს მოიცავს: მეცნიერულ კვლევას, მრეწველობას, მომსახურების სფეროს, ფინანსებს. გლობალიზაციის დაქტრებას განსაკუთრებით ხელს უწყობს ტექნიკური ფაქტორები, რომელთაც წინ სწევს მზარდი მრავალეროვნული და ტრანსეროვნული კომპანიები.

მსოფლიო ბაზრის მდგომარეობაზე ძლიერ ზეგავლენას ახდენს სხვადასხვა დონის ფაქტორები, როგორებიცაა:

1. მსოფლიო სოციალისტური სისტემის დაშლა, მრავალი ახალი სახელმწიფოს შექმნა, რომელთაც ბოლომდე არ აქვთ გაცნობიერებული თავიანთი პოლიტიკური, ეროვნული და კულტურული ინტერესები;
 2. პოლიტიკური და ეკონომიკური კრიზისი აღმოსავლეთ ევროპასა და დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობაში, რომელიც გადაიზარდა ზოგიერთი რეგიონის სამხედრო-პოლიტიკურ კრიზისში (იუგოსლავია, რუსეთი და სხვ.);
 3. ტექნოლოგიური რევოლუცია;
 4. ენერჯონედლეულის და საწარმოო პრობლემების გამწვავება;
 5. მსოფლიო საფინანსო-საკრედიტო სისტემის კრიზისი;
 6. გარემოს ეკოლოგიური პრობლემების გამწვავება;
 7. ეროვნულ მეურნეობათა ეკონომიკური პოლიტიკის გაძლიერება.
- საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის გლობალიზაცია მიმდინარეობს იმდრო, რომ იგი საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობის შემაღგენელი ნაწილია. ეს საქმიანობა მთლიანობაში ახასიათებს ეროვნული მეურნეობის ჩართვის დონეზე მსოფლიო ეკონომიკურ კავშირურთიერთობაში.

საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის გლობალიზაცია აძლიერებს სხვადასხვა ქვეყნის ეკონომიკათა ურთიერთდაზოკდებულებას და არ შეიძლება ერთმნიშვნელოვნად აღვიქვათ როგორც ნეგატიური მოვლენა, რომელიც ღიააგვს ერთი მხარის უფლებებს.

ნებისმიერი კომპანია ცვლის გლობალური და ლოკალური სტრატეგიის თანაფარდობას პროდუქციის სახეობის, მიზნების, ქვეყნის და ა.შ. კვალობაზე. ამავდროულად გლობალური სტრატეგია უნდა იყოს საკმაოდ მოქნილი, რათა, ერთი მხრივ, რეაგირება მოახდინოს ახალ შესაძლებლობებზე, ხოლო, მეორე მხრივ, უარი თქვას ნაკლებად მომგებიან სახეობათა წარმოებაზე. ადრეულ ეტაპებზე კომპანიას არ ყოფნის გამოცდილება, შეიმუშავოს უცხოური ბაზრების ათვისების ოპტიმალური სტრატეგია. იგი უპრალოდ რეაგირებს გამოვლენილ შესაძლებლობებზე. გამოცდილების შექმნის კვალობაზე ხდება, რომ ყველა გამოვლენილი შესაძლებლობისათვის რეზერვები არ ყოფნის. მაგალითად, კომპანია "ფორდმა" აქციონერთა პირველ კრებაზე განაცხადა, რომ მისი მთავარი მიზანია საზღვარგარეთის ექსპანსია. იმ დროს კომპანიის საერთაშორისო მარკეტინგი არ ეფუძნებოდა მსოფლიოს სკრუპულოზურ გამოკვლევას. იგი მოქმედებდა პრინციპით: გამოინდა შესაძლებლობა – გამოიყენე ის. მხოლოდ 1977 წელს შექმნა კომპანიამ სხვადასხვა ქვეყნის პოლიტიკის ანალიზის განყოფილება. 90-იანი წლების შუახანებში კი მიზნად დაისახა გამხდარიყო გლობალური ავტომშენებელი კორპორაცია, რომელიც მზად იყო დაეგერია უროვნული და რეგიონალური ბარიერები, ხელს რომ უშლიდა მსოფლიო ბაზარზე გასვლაში.

ამრიგად, კომპანია მხოლოდ მაშინ შექმნებს გლობალურ ბიზნესში ჩართვას, თუ გათვალისწინებს მსოფლიო ბაზრებზე ქცევის შემდეგ მოსახერხებს:

- უნდა მქონდეს ბაზრების და კონკურენციის შესახებ გლობალური ხედვა (აუცილებელია მოახდინოს სწრაფი რეაგირება საზღვარგარეთ წარმოების და გასაღების ცვლილებებზე);
- საჭიროა კარგად იცნობდეს თავის კონკურენტებს (გლობალურ ბაზრებს აქვს ოლიგარქიულ-პოლიტიკური სტრუქტურა და მათი მონაწილეების რიცხვი მცირეა);
- უნდა აინტროდუცდეს თავის ოპერაციებს მსოფლიოს ან ე.წ. სამუდამის (ა.შ.შ. ეკ და იაპონია) მასშტაბით მისიც;

• ისე უნდა იქცოდეს როგორც "გლობალური მოთამაშე", ე.ი. როგორც კი წარმოიქმნება მისი ბაზრიდან გაძევების საფრთხე, მაშინვე შეცვლის მუშაობის წესი;

• უნდა განათავსოს წარმოება იქ, სადაც იგი ყველაზე რენტაბელური იქნება.

ამგვარი გლობალური სტრატეგიის თვალსაზიროთა მაგალითია "ფორდ ესპორტის" მკომპლექტებული ნაწილების და თავად ამ ავტომობილის დამზადების გლობალური ქსელი. როგორც საერთაშორისო ბიზნესის ცნობილი მკვლევარები დენიელსი და რადება გადმოგვცემენ, ფორდ-ესპორტის ნაწილები იწარმოება დიდ ბრიტანეთში (კარბურატორი, სარკველის მხრეული, გადაამბის ქოშო, ანთების სისტემა და ა.შ.), აშშ-ში (თვლების საზავრი ქანები, მიდრადიკური მუშტა, მინა და სხვ.), ესპანეთში (ელექტროგაყვანილობა, რადიატორის შლანგები და სხვ.), იაპონიაში (სტარტერი, სინქრონული გენერატორი, კონუსური და გორგოლაკოვანი საკისარი), შვედეთში (ცილინდრების თავების ჭანჭიკები, გამომშვებნი კოლექტორის დამაგალი მისები), გარმანიაში (საკეტები, ღვეშები, გამობოლქვის სისტემა, ანთების სისტემა და სხვ.), საფრანგეთში (სინქრონული გენერატორი, ცილინდრებიუს თავი, მთავარი ცილინდრი, საჭის თვლის ლილვი და სახსარი და სხვ.), პოლანდიაში (ხალტეები, ხაღებები, დიოთონის ნაწარმი), დანიაში (გენერატორის ღვედი), ბელგიაში (ხალტეები, მიდეები, ხაერარდის ბალიშები, მუხრუტები, შიდა გაწყობა), ნორვეგიაში (მიდეები, გამონაბოლქვის სისტემა, ხალტეები), კანადაში (მინა, რადიომიმდეები), ავსტრალიაში (ხალტეები, რადიატორის და გამათბობლის შლანგები), შვეიცარიაში (მარის ღვედის შეღებვა, სპიდომეტრი, კბილათელები) და იტალიაში (ცილინდრების თვლები, ღამპის მინები), ავტომობილებს აწყობენ ინგლისსა (მეილეუდში) და გერმანიაში (საარლუსში).

საერთაშორისო მარკეტინგული სტრატეგიის შემუშავება გულისხმობს მრავალმხრივ აზროვნებას. საზოგადოდ ფირმა ახორციელებს პრინციპს: იაზროვნე "გლობალურად", იმთქმედ "ლოკალურად". მაგალითად, ყურადღებას აპყრობენ სპეციფიკური მოთხოვნილების მქონე მომხმარებელთა სემპენებს ბაზრის მთელ გეოგრაფიულ სფერაზე (თუ სიერცხეზე). ასემა მიდგომა ფირმას შეუძლია მოუგანოს მასშტაბური ეკონომია.

ამ თვალსაზრისით აზროვნების გლობალურობა ძირითადად საქონლის კონცეფციის განწყობენება და საგაღებულო არაა

საბლემი

ესეობად მარკეტინგის სხვა ინსტრუმენტებს – კომუნიკაციებს, ფასს და გასაღებას, რომლებიც ადგილობრივი პირობების მიმართ ინდივიდუალურ ადაპტაციას იწარმოებენ. ამის მაგალითია ფირმა „მაიკროსოფტის“ პოპულარული პროდუქტები (ვინდოუსი, ვორდი, ექსელი და სხვ.). ისინი ბევრ ეროვნულ ვერსიაში არსებობს.

საწარმოთა საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სწრაფი განვითარება აისხნება მრავალი მიზეზით, რომელთაგან ძირითადია:

- სწრაფვა საბოლოო მოგების გაზრდისაკენ;
- საწარმოო ძალების სრულყოფა და მოდერნიზაცია;
- სწრაფვა ეიწრო, საშინაო ბაზრის ფარგლებიდან გამოსვლისათვის;
- ეროვნული ბუნებრივი რესურსების გამოყენების და ნაკლებობის დაძლევის შესაძლებლობა;
- თანამედროვე ეფექტიანი ტექნოლოგიების შევნობა და დანერგვა;
- სამრეწველო პროდუქციის საარსებო ციკლის გადიდების მოთხოვნილება;
- შესაძლებლობა, უცხოელი პარტნიორის დახმარებით გაინაწილონ რისკები და ხარჯები ახალი საწარმოების ორგანიზაციისათვის.

საწარმოთა საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის ფორმების და შინაარსის ევოლუციას შეიძლება თვალი გავაღვეწოთ პირველი საერთაშორისო კომპანიების წინამორბედთა ფუნქციონირებიდან მოყოლებული. ეს კომპანიები ძირითადად ერთდარჯიანი იყო. მათ უშუქნას ხელი შეუწყო ძირითადი საერთაშორისო მეწარმეობის ფორმიდან კაპიტალის ექსპორტზე გადასვლამ.

XX საუკუნის 90-იანი წლებისთვის მნიშვნელოვნად გააქტიურდა საწარმოთა საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობა. ამას ადასტურებს 80-იან წლებში მსოფლიოში ინდუსტრიის განვითარების დინამიკისთან შედარებით საგარეო ვაჭრობის და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების (პეუ-ების) უპირატესი ზრდის საშუალოწლიური ტემპის მაჩვენებლები (%-ებში): პუი – 29,9; მსოფლიო ექსპორტი – 9,4; მსოფლიო მოდელი საგაღებო პროდუქტი – 7,8 (პოსტსოციალისტური ქვეყნების გარდა).

დღეისათვის საერთაშორისო ბიზნესში საწარმოთა მონაწილეობის მზარდი პროცენტის მთავარი მიმომრავლებელი ძალებია შემდეგი ფაქტორები:

1. ეროვნული ბუნებრივი რესურსების დეფიციტი ან მათი მოპოვების საბო-გეოლოგიური პირობების გაუარესება;

2. გამწვავებული კონკურენცია ეროვნულ ბაზარზე, რომელიც ერთგვაროვანი პროდუქციით გაჯერების გამო „დუნდება“;

3. შესაძლებლობა, შეამცირონ წარმოების და გასაღების ხარჯები მიმღები ქვეყნის უფრო იაფ მუშახელითა და „ადამიანური კაპიტალის“ მოზიდვით. ასევე უცხოური კაპიტალის ტექნოლოგიის და საწარმოთა მართვის გამოცდილების მეშვეობით;

4. საკუთარი საქსპორტო საქონლის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებით დამატებით გზების გამოვლენა მსოფლიო ბაზარზე კონკურენციის გამწვავებისას;

5. ეროვნულ სახელმწიფო რეგულირებასთან დაკავშირებული ხარჯების – გადასახადების, ბუნების დაცვის ღონისძიებათა დანახარჯების შემცირება გარემოს დაცვის ნორმების შესაბამისად;

6. სახელმწიფო რეგულირების შედეგად მიღებ ქვეყანაში საწარმოთა დანაკარგების შემცირებისთვის საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის შესაძლებლობათა გამოყენება;

7. მზარდი გაურკვევლობა საქონლის გრძელვადიან მოთხოვნაზე, ახეუ სხვა მრავალ რისკი, რომლებიც მეწარმეებს საქმიანობის გეოგრაფიული დივერსიფიკაციისკენ უბიძგებს;

8. შესაძლებლობა, გამოიყენონ უცხოური ინდუსტრიული ინფრასტრუქტურა და საგაღებო რესურსები.

90-იან წლებში საწარმოთა საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის გააქტიურებას ხელს უწყობს მეორეული ფაქტორებიც: ინფორმაციის მსოფლიო ნაკადი ეკონომიკის ყველა დარგში სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის შესახებ, ურთიერთობის განმტკიცება საზღვარგარეთელ მომხმარებელთან, თანამედროვე ტექნოლოგიური პროცესების მოქნილობა და ადაპტირებულობა.

ამასთან, გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ბანკებთან მჭიდრო ურთიერთობის გარეშე საერთაშორისო კორპორაციებიც კი ვერ შენარჩუნებდა თავიანთ უპირატესობას კონკურენტუნარიან გარემოში.

კონკურენციულ ბრძოლაში თავის გადასარჩენად თვით სოლიდური კომპანიებიც კი მიმართავდნენ თავიანთ სტრატეგიაში საგარეო-ეკონომიკურ კავშირთა დივერსიფიკაციას. ამის მაგალითია ფირმა „სტენლი ფორქსი“ (აშშ), 184 წლიდან საჭრელ-საზომი ინსტრუმენტების დამამზადებელი. XX საუკუნის 80-იანი წლების დაბდებ უცხოურ კომპანიათა ზეგავლენით ფირმა

ბუნებრივი რესურსები

იძულებული გახდა, წარმოების ხარჯები საწარმოებში შეემცირებინა. ამ მიზნით საწარმოო ოპერაციათა ნაწილი სახელგარდათი, მექსიკის ქალაქ პუებლას ქარხანაში გადაიტანეს, სადაც მუშახელი გაცილებით იაფია, ვიდრე აშშ-ში. ამის შემდეგ ფირმას უკვე შეეძლო კონკურენცია გაეწია აშშ-ის ბაზარზე ანალოგიური ჩინური წარმოების. მომდევნო წლებში კი მონათესავე სამრეწველო საწარმოები შექმნა საფრანგეთში, დიდ ბრიტანეთში და ტაივანის კუნძულზე.

სამრეწველო განვითარების ყველაზე მაღალი ტემპების მქონე სახელმწიფოთა გამოცდილება მოწმობს, თუ რა გავლენას ახდენს საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობა მასში მონაწილე ფირმებისა და ქვეყნების ეკონომიკაზე.

1. უცხოური ან ერთობლივი საწარმოების პროდუქციის გასაღებას მიმღები ქვეყნის საშინაო ბაზარზე ხელს უწყობს საგარეო-სავაჭრო ბალანსის სადღოს გაწონასწორებას;

2. უცხოური საწარმოები მიმღებ ქვეყანაში ახალ სამუშაო ადგილებს ქმნის, ხელს უწყობს საქმიანი აქტიურობის გამოცეცხლებას;

3. მიმღები ქვეყნის ბაზრის გაჯერება უცხოური ან ერთობლივი საწარმოების პროდუქციით დადებით გავლენას ახდენს ინფლაციის ზრდის ტემპის შემცირებაზე;

4. ადგილობრივი სამრეწველო კომპანიები სიცოცხლისუნარიანობის შესანარჩუნებლად ზრდიან თავიანთი წარმოების ტექნიკურ-ეკონომიკურ დონეს უცხოურ საწარმოთა შესაბამის მანქანებში და მასში.

წარმოების ინტერნაციონალიზაციის პროცესის გაფართოებას ხელს უწყობს ისეთი ეკონომიკური ფაქტორების განვითარება და ურთიერთშეხამება, როგორებიცაა:

1. შრომის საერთაშორისო განაწილების მაღალი დონე;

2. კაპიტალის, გარკვეულწილად მისი განსაზოგადოების და კონცენტრაციის ოპტიმალური მოცულობის დაგროვება;

3. საერთაშორისო მასშტაბით სამრეწველო საწარმოთა სპეციალიზაცია და კოორპირება;

4. მსოფლიო ბაზრის დანქარებული ფორმირება;

5. კავშირგაბმულობის და სატრანსპორტო საშუალებებში მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის მაღალი ტემპი;

6. საგარეო ვაჭრობის და პუი-ების ზრდის უპირატესი ტემპი ინდუსტრიის განვითარების დინამიკასთან შედარებით.

წარმოების ინტერნაციონალიზაციის ევოლუცია მჭიდროდაა დაკავშირებული მრეწველ-საერთაშორისო განაწილების მოძრაობასთან. მიმართულებით საერთოდან კერძოსკენ, ბოლოს კი ცალკეულ სკენ.

ვიწრო სპეციალიზაცია იყო ახალი ტიპის საწარმოთა და იმ დარგების წარმოქმნის პრეულმიზები, რომლებიც ერთი ტექნოლოგიური ციკლით შესრულებული ნახევარფაბრიკატების, კვანძების და დეტალების ნომენკლატურას უშეუბნა. ასეთი საწარმოები იყო სამსხმელო, სამჭედლო-სამშტამო, საინსტრუმენტო ქარხნები. შრომის ცალკეული განაწილება ვრცელდებოდა იმითომ, რომ ვიწრო სპეციალიზებულ საწარმოებში იყო წარმოების მინიმალური დანახარჯები. მაგალითად, წარმოების დიდმა დანახარჯებმა კომპანია "სიმენსი" (გერ) აიძულა, 80-ანი წლების ბოლოს უარი ეთქვა ელექტო და ელექტრონული მოწყობილობის ყველა კომპონენტის დამზადებაზე თავის საწარმოებში (მისი 300 სპეციალიზებული ქარხნიდან დროთა განმავლობაში რენტაბელური მხოლოდ 100 დარჩა) და დაეწყო კვანძებისა და დეტალების შექმნა მსოფლიო ბაზარზე.

მრეწველობის მეცნიერებატექნიკური დარგების საშინაო და საგარეო ბაზრებზე კონკურენციულ ბრძოლაში სულ უფრო დიდ როლს ასრულებს არა მარტო სტანდარტიზებული პროდუქციის გააიფება, არამედ ტექნოლოგიებისა და მოწყობილობის მუდმივი მოდერნიზაცია.

საყოველთაო სწრაფვა, გამოუშვანა მაღალტექნოლოგიური პროდუქცია, აისხნება მისი წარმოების და გასაღების ეფექტიანობით. ინგლისელი ეკონომისტი დ. შეფერდი წარმოების მაღალტექნოლოგიურ მიმართულებებს ახასიათებს როგორც "დარგებს, რომლებშიც ამზადებენ უფრო მაღალი დაზატებითი ღირებულების პროდუქციას, ხოლო საბაზრო ასპექტით - ისეთ პროდუქციას, რომლებიც უფრო მეტად მომგებანია". 80-იან წლებში დასაქმეთ ვეროისი, იაპონისი და აშშ-ის უდიდეს კომპანიათა ტრადიციული სამრეწველო საქონლის (შავი და ფერადი ლითონის, ნალღინის, ავტომობილების, ტექსტილის და სხვ.) გაყიდვის შედეგად მიღებული მოგება 3,7% იყო, ხოლო ახალი მეცნიერებატექნიკური საქონლის (ზუსტი ქიმიური ტექნოლოგიის, ფარმაცევტული საქონლის, კავშირგაბმულობის მოწყობილობის ელექტრონული სისტემების) რეალიზაციის დროს შესაბამისი მანგებებელი 5,1%-ს აღწევდა.

საგარეო-ეკონომიკური ურთიერთობის გაფართოება მაღალტექნოლოგიურ დარგებში

ინტერნაციონალიზაცია

დაკავშირებულია ინსტანაც, რომ გააძვირდა და გართულდა სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოები. მაგალითად, ფარმაცევტულ მრეწველობაში ახალი პრეპარატის შექმნა თუ 70-იან წლებში 16 მილიონი დოლარი ჯდება და მას 4-5 წელიწადი სჭირდებოდა, 90-იან წლებში დიდი ბრიტანეთის ერთ-ერთ ფარმაცევტულ კომპანიაში პრეპარატის დაზიდების მთელი პროცესი მსოფლიო ბაზარზე გასვლამდე შეფასდა 250 მლნ დოლარად და ამას მოდიანობაში 12 წელი დასჭირდა. ასეთი ხარჯების გაღების შესაძლებლობა რომ ჰქონდეთ, უდიდესი ფარმაცევტული კომპანიები აქტიურად თანამშრომლობენ საზღვარგარეთულ კოლეგებთან.

საგარეო-ეკონომიკურ კავშირუბრუნების სპეციფიკა მრეწველობის მალადტექნოლოგიურ დარგებში იწვევს მსოფლიო ბაზარზე ორგანიზაციის კომპლექსურულ სისტემებსა და საშუალებებს შიოსიონის ზრდას.

მსოფლიოში პატარა კომპანიების მნიშვნელობის ზრდაში დიდ როლს ასრულებს საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობა. მაგალითად, აშშ-ში 150 ათას მცირე საწარმოზე მოდის ქვეყნის ექსპორტის მოცულობის 20%-ზე მეტი. ბევრი

მათგანი წაბმულია ინტერნაციონალიზაციის პროცესში. სრულ ეტაპზე ასეთი კომპანიები უცხოურ ფირმებთან შეთანხმებებს დებენ სამეცნიერო-ტექნიკური თანამშრომლობის ან ლიცენზიების გაცემის შესახებ, შემდეგ კი ქმნიან ერთობლივ საერთაშორისო საწარმოებს. ლიცენზიების გაყიდვა მცირე კომპანიებს შესაძლებლობას აძლევს, მიიღოს მნიშვნელოვანი მოგება სხვადასხვა გადასახადისა და რთაღების ფორმით საზღვარგარეთ მათი პროდუქციის წარმოების უფლების მიღებისთვის. მაგალითად, ამერიკის კომპანიებმა თავიანთი შენატანი საზღვარგარეო ლიცენზიების გაყიდვის შედეგად 1979 წელს 6.2 მლრდ დოლარიდან 1997 წლისთვის 12 მლრდ დოლარამდე გაზარდეს.

განხილული საკითხების გაასრება საფუძველს გვაძლევს, რომ გლობალური ხელის თვალსაზრისით ბიზნესის გაანალიზებისას არ უნდა დაგვაიწვიდეს, რომ საჭიროა შევუბოთ როგორც საერთაშორისო, ისე საშინაო ცვლად გარემოს. გლობალიზაციის შედეგად ხომ მსოფლიო ეკონომიკურად ხელ უფრო არაპროგრესიზებადი ხდება.

ლიტერატურა:

1. ა. აბრალავა, ეროვნული ეკონომიკა და გლობალიზაცია, თბ., 2005
2. ე. მექვაბიშვილი, ეკონომიკის გლობალიზაცია: მიმართულებები, გამოწვევები, პერსპექტივები, თბ., 2009
3. John D. Daniels, Lee H. Radebau, Daniel P. Sullivan, International Business. Environments and Operations, Prentice Hall, Tenth edition
4. Ricky W. Griffin, Michael W. Pustay, International Business, Prentice Hall, Fourth edition

MODERN TENDENCY OF BUSINESS GLOBALIZATION

SHOTA VESHAPIDZE

Professor, Doctor for Science of Economics

For describing globalization modern tendency we should discuss such orient as: globalization of markets and new strategy of companies, growth of factories taking part in international business, favourable factors of productions internationalism and it's evolution, evolution of productions internationalization and etc.

The new stage begins and also creates common global market. And globalization unites all economical sectors: scientific research, industry, accommodation sphere, finances. What's more, a company should take part in global business, only if foresees new requires of conduct in the world markets.

ახალი ეკონომისტი

ვირა ჯაფიაშვილი
თსუ ეკონომიკისა და ბიზნესის
ფარულტეტის ასოცირებული პროფესორი

ცოდნის შეფასების პროცესის განხორციელება წრიმატყველი და საბავშვო სტრუქტურაში, დაკავშირებულია მრავალ ფსიქოლოგიურ ფაქტორებთან, როგორც სტრუქტურისათვის ასევე კვლევაგაგებისათვის. მთლიანად, მისი სწორად წარმართვა განაპირობებს სპეციალისტის მომზადების ხარისხს.

ცოდნის შეფასების სისტემას წარმოქმნის გამოცდები და ჩათვლები, ზეპირი გამოკითხვა, საკონტროლო სამუშაოები, კვლევითი უმუშევრობები და სხვ. დღეს კონტროლის ასეთი მეთოდებს იყენებს სასწავლო დაწესებულებების უმეტესობა. კონტროლის ფორმის ამორჩევა დამოკიდებულია მის მიზანზე. შინაარსზე, მეთოდზე, ჩატარების დროსა და ადგილზე.

სტრუქტურა მოსწრების დიაგნოსტიკის არსებულ ტრადიციულ მეთოდებს აქტი უარყოფითი მხარეები, მათ შორის აღსანიშნავია:

1. სირთულეები, დაკავშირებული პედაგოგიურ სამუშაოებთან:

- საკმაოდ ხშირად ვლინდება შეუსაბამობა, დაკავშირებული სხვადასხვა პედაგოგის მოთხოვნებთან ერთი და იგივე პასუხის შეფასებისას მათი სიკაცრიის დონე განსხვავებულია;
- პედაგოგების პროფესიული კვალიფიკაციის განსხვავება;
- დიდი რაოდენობის სტრუქტურა ცოდნის შემოწმების ორგანიზაციის სირთულე და წრიმატყველობა;
- პედაგოგის მიერ სტრუქტურის პასუხის სუბიექტური შეფასება (ფსიქოლოგიური და სხვა მიზეზების გამო).

2. სირთულეები, დაკავშირებული ცოდნის შემოწმების ტრადიციული ფორმის სპეციფიკაციასთან, უნადაინ არ არსებობს სუსტი მოცულობა იმ ცოდნისა, რომელიც დადებით შეფასებას იმსახურებს.

3. სირთულეები, დაკავშირებული სტრუქტურის „მარჯვენის“ გამოყენება გადაწყვეტილების დახმარება გამოდგის რაც ამხინავს სტრუქტურის ცოდნის შეფასებას

4. შეფასების ობიექტური კრიტერიუმების და სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებლებში მოცემულ დისციპლინის სწავლების შედეგების შედარების უეფექტიანი შექნისშემის არარსებობა.

თანამედროვე ეტაპზე სტრუქტურის ცოდნის შეფასებისას წარმოქმნილი ზემოთ ჩამოთვლილი პრობლემები ნაწილობრივ გადაიჭრება კონტროლის ისეთი ფორმის გამოყენებით როგორც არის ტესტირება.

ტესტირება ფართოდ გამოიყენება სასწავლო დაწესებულებებში შემაჯამებელი ცოდნის კონტროლისათვის, აგრეთვე სტრუქტურა სწავლებისა და თვითმომზადებისათვის. ტესტირების შედეგები შეიძლება გამოიყენებოთ არამხოლოდ სწავლების ხარისხის შესამოწმებლად, არამედ თვით გამოსაცდელი მასალის შეფასებისათვისაც [1].

დღესათვის უფრო ხშირად გამოიყენება ტესტირების შემდეგი რეჟიმები:

- „ავტომატური“ – როდესაც შემსწავლელი ასრულებს დავალებას უშუალოდ პუთან დიალოგურ რეჟიმში. შედეგები მაშინათვე გადაიტანება დამუშავების ბლოკში, გადაამუშავდება და გამოიცემა ეკრანზე.
- „ნახევრად ავტომატური“ – როდესაც დავალება სრულდება წერით, პასუხები კი სპეციალური ბლანკეტით შეიტანება ეკრ-ში, სადაც საბოლოო შედეგები გამოითვლება;

პირველის თავისებურებას წარმოადგენს პედაგოგის ნაურეგლობა შედეგების შემოწმებაში. ამ შემთხვევაში შეფასების ობიექტურობა იზრდება, მაგრამ ამასთან ერთად იკარგება ინფორმაციის დიდი ნაწილი, რომელიც შედეგად მოგველ ტესტირების შედეგების ანალიზისას ადამიანის ფაქტორის (პედაგოგის ღმობიერება, გამოცდილება, სწავლის პირობების გათვალისწინება) გამოყენებით. აღინიშნით, რომ ასეთი მეთოდის გამოყენებისას დღესათვის ჩვენს პრობლემში შეიძლება განდგეს სპეციფიკური პრობლემები:

საქართველო
საბავშვო ფსიქოლოგია

1. პერსონალური კომპიუტერების საკმარისი რაოდენობის არ არსებობა.
 2. სტუდენტების მიერ კომპიუტერის არსაკმარისი ცოდნა.
 3. პროგრამული უზრუნველყოფის შემუშავების ხიდიურ და სიროუდე.
 4. პასუხების ამოცანა და ტექსტური ფორმით მოცემულ ტესტებში, რაც აუცილებელს ხდის ტესტების და მათ ჩაწერის ფორმის ხშირ ცვლას.
- ქვემოთ აღწერილია ცოდნის 'ავტომატური' შეფასების კომპიუტერული სისტემა. სისტემა გამოყენებული იქნა ვერ ცალკეული სპეციალობების ჯგუფებში სავსების - „კონომიკური საინფორმაციო სისტემების თეორია“, „ბიზნესის ადმინისტრირების საინფორმაციო სისტემები“, „ეკონომიკური საინფორმაციო სისტემები“, „ეკონომიკური ინფორმატიკა“, შესდგ კი 2009წ. საგასაფხულო სესიის გამოცდის ჩატარებისთვის საფაში „ინფორმაციული ტექნოლოგიები ბიზნესში“, რომელმაც მოიცვა 550 სტუდენტი. სისტემის ფუნქციური შესაღწევი ნაწილები და მათი კომპონენტები წარმოდგენილია ნახატზე 1.

მასწავლებელი. მასწავლებელს აქვს უფლება დაადგინოს ცოდნის შეფასების რეჟიმი და ტესტირების ნაწარების პარამეტრები. მის მიერ იქმნება ტესტები, ღებინდება ტესტების რაოდენობა დაეალებათ. მგრამ ტესტების ფორმულირების, შესრულების და შეფასების დადგენილი პირობების შეცვლა მას არ შეუძლია. პედაგოგს შეუძლია მიუთითოს თითოეული ტესტის შეფასების ბალი - 0,5, 1 ან მეტი ტესტის სიროულის მიხედვით. პედაგოგი უთითებს წარმოდგენილი ტესტების ამოსახსნელად საჭირო დროს. ასევე შეუძლია მიუთითოს ცოდნის შეფასების - ქულების რაოდენობა. ხშირად ცოდნის შემოწმებისთვის ტარდება სემესტრის საშუალებად გამოცდა (თუ ასეთი შემოწმება დადგენილია სილაბუსით და ითხოვს კომპიუტერულ შეფასებას). მაგალითად, 2009 წელს ფინალური საგამოცდო ქულა იგაჯახებოდადის სახელობის უნივერსიტეტში მიღებულია

40 ტოლი, საშუალოდ შეფასებისთვის (კოდოკეფი, საკონტროლო) ქულების რაოდენობა შედგება 10-დან 25-მდე არის დადგენილი და მერყეობს მასწავლებლების ბლოკში იქმნება მასწავლებლების ბაზა.

სტუდენტი. სტუდენტს უფლება აქვს წინასწარ გაეცნოს ტესტირების პროცესის პირობებს და ბოლომდე ისარგებლოს ტესტირებისათვის გამოყოფილი დროით, ტესტირების პროცესში დაუბრუნდეს საკითხის ინფორმაციის რამდენჯერაც საჭიროდ ჩათვლის და საჭიროების შემთხვევაში შეცვალოს პასუხები ტესტებზე ბლოკში იქმნება სტუდენტების ბაზა.

ინსტრუქტორი. სტუდენტი მას ტესტირების დაწყებამდე კითხულობს, რათა ბოლომდე გაერკვეს ტესტირების ნუანსებსა და შენიშვნებში, რის შედეგადაც დამატებითი კითხვები აღარ უნდა გაუჩნდეს.

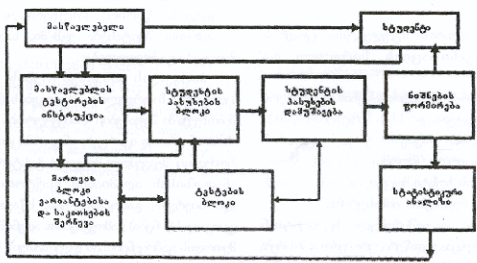
მართვის ბლოკი. განსაზღვრავს ტესტირების ვარიანტს და ადგენს იმ ტესტების კომპლექსს, რომელიც სტუდენტის სპეციალობას შეესაბამება. ამ ბლოკის ტესტირების დაეალებები ედინდება ტესტების ბაზის საფუძველზე და იქმნება სტუდენტისათვის გამოკითხვის ფორმა - ანკეტი.

სტუდენტის პასუხების ბლოკი. ბლოკში გროვდება სტუდენტის მიერ შეესული ტესტირების ანკეტიდან გაეცემული პასუხები.

სტუდენტის პასუხების დამუშავება. ბლოკში სტუდენტის მიერ შესრულებული სამუშაო ფასდება, თუ რამდენად სრულად და სწორად გასცა პასუხი ცალკეულ ტესტს. ამ პროცესში განისაზღვრება მიღებული ბალების რაოდენობა.

ნიშნის ფორმირება. ბლოკში ფორმირდება სტუდენტის შედეგი. იმისდა მიხედვით, თუ როგორ შეასრულა სტუდენტმა დაეალება, გამოიანგარიშება მისი ნიშანი დადგენილი ადგორითით. მაგალითად, თუ ტესტების სიდიდან (300 ტესტი) არჩეული რაოდენობაა 100 (რამდომიზაციის ფუნქციით ან წინასწარ დადგენილი ვარიანტებით), მაქსიმალური

ახალი პერიოდში

ნახ.1. ცოდნის შეფასების კომპიუტერული სისტემის ფუნქციური სქემა

მისაკები ქულა - 40, 100 ტესტზე სტუდენტს მიღებული აქვს 94 ბალი, მაშინ ის იღებს - 38 ქულას.

ტესტების ბლოკი. ბლოკი შედგება ტესტებისაგან. ტესტს მითითებული აქვს ფაქულტეტი, სპეციალობა, საგანი, სწორი პასუხი, თუ საჭიროა - საილუსტრაციო მასალა ფორმულები და სხვა სურათების სახით. სწორი პასუხები სტუდენტისათვის დამალულია და ჩნდება მათი რაოდენობა მხოლოდ გაცემულ პასუხებთან შესაბამისად. სრულად სწორი პასუხი სტუდენტს იძლევა ტესტირების დამთავრების შემდეგ მის მიერ მოთხოვნით ან გარკვეული დროის შემდეგ ტესტირების შედეგების გასაჩივრების შემთხვევაში.

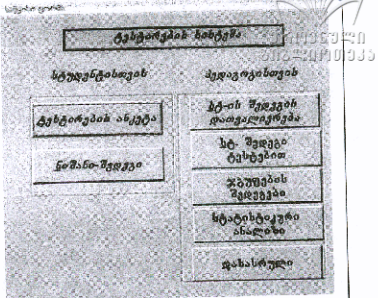
სტატისტიკური ანგარიშები. ამ ბლოკში გროუდები ტესტირების შედეგები - ჯგუფის, სპეციალობის, თარიღის, ტესტის მიხედვით.

ტესტირების ამოცანის შესრულება ძირითადად სამ ნაწილსაგან შედგება:

ტესტების შექმნა და განახლება, სტუდენტების და პედაგოგების სიების მომზადება, სტუდენტის ტესტირების პროცესი, ტესტირების შედეგების შეფასება და ანალიზი.

ტესტების შექმნა და განახლება. ტესტების ბლოკში წარმოდგენილი ტესტები მზადდება ცხრილის სახით ტექსტური რედაქტორით ან Excel-პროგრამით და შეიტანება ხისტოგრაფიაში იმპორტირებით. თითოეული ტესტისთვის მკითხაბა: ფაქულტეტი, მიმართულება, სპეციალობა, საგანი, ტესტის შინაარსი, საილუსტრაციო მასალა, სწორი პასუხი, ბალების რაოდენობა. ტესტები დროდადრო განახლებას მოითხოვს, რაც გამო-წვეულია ტესტების სრულყოფისა და პასუხების საიდუმლოების და-ცვის აუცილებლობით. ტესტების სრულყოფა სტატისტიკური ანალიზის შედეგად მიიღწევა: პასუხების საიდუმლოების დაცვა კი - ტესტების გადახალისებას გულისხმობს.

სტუდენტის ტესტირების პროცესი. იწყება ტესტირების საწყისი ფორმა-მენიუ გამოტანით ეკრანზე (ნახ. 2). საწყის ფორმა-მენიუზე მითითებულია დილაკები, რომელთა მათხით გააქტიურება იწყებს შესაბამისი ფორმების ეკრანზე გამოტანას. საწყისი ფორმა დილაკების ორ ჯგუფს შეიცავს: მარცხნივ განლაგებულია დილაკები „ტესტირების ანკეტა“ და „ნიშანი-შედეგი“, რომლებიც სტუდენტისთვის არის განკუთვნილი; დილაკების მეორე ჯგუფი პედაგოგისთვის არის შექმნილი და ხუთ დილაკს წარმოადგენს: „სტ. შედეგი ტესტით“, „ჯგუფების დათვლიერება“, „სტატისტიკური ანალიზი“, „დასასრული“.

ნახ. 2. საწყისი ფორმა-მენიუ

ტესტირების ანკეტა, სტუდენტის ტესტირების პროცესი იწყება ამ დილაკზე თავის მოქმედებით, რის შედეგად ეკრანზე ჩნდება დილაკური ფანჯარა, სადაც სტუდენტს პირადობის მოქმედების ნომერი შეაქვს. ხისტოგრაფიაში ამოწმებს სტუდენტის არსებობას ფაქულტეტზე, სპეციალობაზე, ჯგუფში, და აყალიბებს ტესტების სიას ტესტების ბაზიდან. რანდომიზაციის ფუნქციის გამოყენებით თითოეულ სტუდენტს ეძლევა მისთვის შერჩეული ტესტების უნიკალური სია თუ გამოყენებულია წინასწარ დადგენილი ვარიანტებით სარგებლობა, მაშინ ტესტირების ანკეტის მიღება თხოვს გარდა პირადი ნომრის, ვარიანტის ნომერის მითითებისაც. პასუხის მიღების შემდეგ ხისტოგრაფია აყალიბებს ტესტირების ანკეტას და ხსნის მას (ნახ. 3).

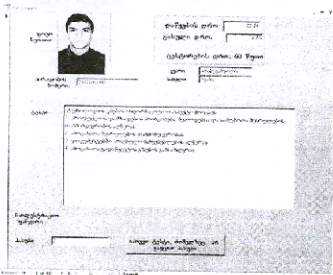
ანკეტაში სტუდენტს შეაქვს პასუხი ტესტზე (პასუხის ნომერი) პასუხების სიიდან, თუ ტესტი დახურული პასუხებით არის წარმოდგენილი, და, თუ ტესტი ღიაა, მაშინ პასუხი შეიძლება ტექსტს წარმოადგენდეს. ტესტებზე პასუხის გაცემის შემდეგ, სტუდენტი ხურავს ტესტირების ფანჯარას. ტესტიდან ტესტზე სტუდენტი გადადის ქვემოთ, მარჯვნივ მითითებული ნავიგატორით.

ანკეტის გახსნისთანავე მარჯვენა სუდა კუთხეში ორი უჯრა ჩნდება: პირველში ავტომატურად ფიქსირდება ტესტირების დაწყების დრო, ხოლო მეორეში კი ტესტირების დაწყებიდან გასული წუთების რაოდენობა. მათ ქვემოთ მითითებულია ტესტირებისთვის დადგენილი დრო. როგორც კი ეს დრო ამოიწურება, ეკრანზე გამოჩნდება დილაკური ფანჯარა შეტყობინებით, რომ ტესტირებისთვის განკუთვნილი დრო ამოიწურა, რის შემდეგაც ანკეტა ავტომატურად იხურება.

საილუსტრაციო ფანჯარაში ჩნდება ტესტისთვის განკუთვნილი სურათი (ფორმულა,

თარგმანი

ნიმუში, ფანჯრის, ბრზანების ნაწილი და სხვა). პასუხების ფანჯრის გვერდით გამოტანილი მართვის დილაკი „იპოვეთ ტესტი, რომელზეც არ გაგიციათ პასუხი“ ემსახურება იმ ტესტებსე დაბრუნებას, რომელიც სტუდენტმა გამოიტოვა და ჩათვალა, რომ მოკვანიებით გასცემს პასუხს.

ნახ. 3. სტუდენტის ტესტირების ანგეზა ნიშანი-შედეგი. დილაკი იხმარება ტესტირების ანგეზის დახურვის შემდეგ. ამ დილაკზე მოქმედებით სტუდენტი ვერანე იღებს ფორმას „სტუდენტის შედეგი“ (ნახ. 4). ფორმაში მოცემულია: ფაკულტეტი, სხეილიბა ტესტირების საგანი, ჯგუფის ნომერი (ნაკადი), ტესტირების თარიღი, სტუდენტის პირადი ნომერი, გვარ/სახელი, მასწავლებლის გვარ/სახელი, საკითხების რაოდენობა, სტუდენტის მიერ გაცემული პასუხების რაოდენობა, ჯამური ბალი და მიღებული ქულა. დილაკი ემსახურება აგრეთვე პასუხების ბლოკში სტუდენტის პასუხების დაგროვებას შემდგომი სტატისტიკური ანალიზისათვის. მაგალითად მოყვანილ ფორმაში „სტუდენტის შედეგი“ ბალები და მიღებული

ახალი პარონომისტი

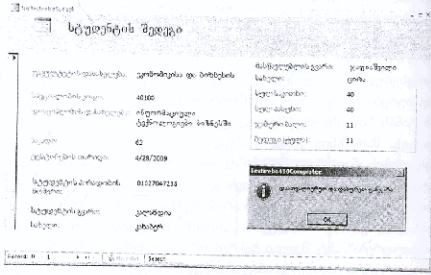
ქულების რაოდენობა ემთხვევა, ვინაიდან მასწავლებლის მიერ მითითებული იქნა თითოეული ტესტირებისთვის - 1 ბალი, ტესტირებისთვის - 40 ტესტი და საგანოცდო მაქსიმალური შეფასება - 40 ქულა.

სტ. შედეგის დათვლიერება. ამ დილაკით ვსარგებლობთ სტუდენტის სურვილის თანახმად ტესტირების შედეგების დასათვლიერებლად და

გამოსაბეჭდად. ფორმაში მოცემულია ფაკულტეტი, სხეილიბა, ტესტირების საგანი, ჯგუფის ნომერი (ნაკადი), ტესტირების თარიღი, სტუდენტის პირადი ნომერი, ტესტის ნომერი, სტუდენტის მიერ გაცემული პასუხი და მიღებული ბალი. ფორმის ბოლო სტრუქტურული დათვლილია ტესტირების რაოდენობა, მიღებული ბალების რაოდენობა და საბოლოო შეფასება.

სტ. შედეგი ტესტირებით. ხშირად სტუდენტს აინტერესებს იმ ტესტირების გამოტანა, რომლებსაც არასწორად უპასუხა. ასეთი ტესტირების გამოტანა შესაძლებელია დილაკით სტ. შედეგი ტესტირებით. ჯგუფების შედეგები. დილაკი იძახებს ანგეზის ფორმას „სტუდენტის ტესტირების ანგეზიში ნაკადების მიხედვით“, სადაც მოყვანილია სტუდენტების სია, რომლებმაც ტესტირება გაიარეს. სია ნაკადის მიხედვით არის დაჯგუფებული. ჯგუფის ბოლოს ჯამებია დათვლილი - სტუდენტების რაოდენობა ნაკადში (ჯგუფში) და იგივე ნახარჯი ჯამით.

ტატიტიკური ანალიზი. ამ დილაკის გააქტიურება სისტემაში არსებული პასუხების - სტუდენტების პასუხების და შეფასებების მონაცემების სტატისტიკურ დაშლაებას იწვევს. შედეგად ეიღებთ ფორმებს და გრაფიკებს, სადაც მოცემულია: ჯგუფების (ნაკადების) ჭრილში ქულების სისშირე, სტუდენტების მიერ შეესებული თითოეული ტესტის შეფასებას - რამდენჯერ უპასუხა სტუდენტმა სწორად. ამის საფუძველზე შეეძლება შეფასასო ჯგუფების მოსწრება, გააიანალიზოს, თუ რომელ საკითხებზე გაუჭირდათ სტუდენტებს პასუხის გაცემა. საბოლოოდ, ეს ბლოკი პედაგოგს ეხმარება, ერთი მხრივ - სტუდენტის შეფასებაში და, მეორე მხრივ - ტესტირების დახვეწაში. ბაზის მონაცემებით ფასდება ასევე პედაგოგის მიერ ჩატარებული სამუშაოს შედეგები.

ნახ. 4. სტუდენტის შედეგების შეფასების ფორმა №3 (14), 2009 წელი

დასასრული. ამ დილაკსე მოქმედების შემდეგ კრანიდან ქრება საწყისი ფორმა-მენიუ. სისტემა წყნარად მუშაობს.

ამოცანა გადაწყვეტილია Microsoft Office-ის გამოყენებით პროგრამის – მონაცემთა ბაზის მართვის სისტემა Access2007 საშუალებით. Access მიზანშეწონილია ისეთი მონაცემთა ბაზების შექმნისთვის, რომლებიც SQL-სერვერებსზეა განლაგებული.

Access-ის Microsoft Office-ის ერთ-ერთ მძლავრ პოტენციურ სისტემას წარმოადგენს და იმართება თანამედროვე ოპერაციული სისტემის Windows-ის მიერ. ამიტომ

- იგი უსრუნველყოფილია სისტემური დაცვით;

- მასში გამოიყენება მონაცემების დამუშავების მრავალი ფუნქცია;

- აქვს Microsoft Office-ში შემავალი-სხვა პროგრამებთან მონაცემების გაცვლის შესაძლებლობები;

- შესაძლებელია პროგრამული მოდულების დამატება Visual Basic-ის, SQL ენის გამოყენება მონაცემების დამუშავებისთვის;

- აქვს ქსელში ჩართვის და მუშაობის რეჟიმი.

ამ სისტემის გამოყენება მნიშვნელოვნად ათავსებს სტუდენტის კომპიუტერთან მუშაობას - ფაქტიურად სტუდენტისაგან მოითხოვება თავიანთ მოქმედების შესრულების ცოდნა და კლავიატურაზე მცირე ტექსტის (ტექსტის პასუხების ნომრების) აკრეფის ცოდნა.

ბამოყმენებული ლიტერატურა:

1. ც. ჯაფიაშვილი. მონაცემთა ბაზის დაპროექტება და მართვა. თსუ, თბილისი, 2008.
2. Matthew MacDonald. Access 2007. The Missing Manual. O'Reilly Media, Inc., 2007.
3. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Академия, 2003.

COMPUTER SYSTEM OF KNOWLEDGE GRADING AND ITS USE

TSIRA JAPIASHVILI
 Associated professor of the TSU
 Faculty of Economics and Business

The testing process is widely used in higher educational institutions to control knowledge that student has gained from the whole period of study. It is also used as a self-tutorial or just tutorial for students. Besides the test can be helpful to find out quality of a given test. We would like to use Tzira Japiashvili's tests, which will assist us to determine the quality of knowledge student has gained from the material given during the studying period. System was tested many courses, among whom "Information technology in business" produced by C. Japiashvili. This subject is teaching at the Tbilisi State University on the subfaculty of Ekonomical Information, were Tzira Japiashvili works as a lecturer. But it is necessary to note, that this system can be used successful for any other subjects as well, as for this one.

The system includes entering the tests and discussing them, forming exercises for students, testing, making statistics and monitoring them. Students do the test with the help of a computer. After a student has done with the test, the computer automatically gives the grade. Moreover, in this regime the test has been fulfilled and statistics made.

Microsoft Office Programming System, Access, creates this test. Working with this system is very easy for students. Student is only required to know how to use a mouse and a keyboard to type the number of answers on the questions (tests).

The article includes the rich material illustrating the process how to use control knowledge computer system.

შალვა ბობიაშვილი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის
ასოცირებული პროფესორი

საქართველოს
პარლამენტი

დამოუკიდებლობის მიღწევისა და საბაზრო ეკონომიკურ ურთიერთობებზე გადასვლის აუცილებლობის თაობაზე ქვეყნის მიერ საჯაროდ გაცხადებული კურსის შემდეგ საქართველოში დღის წესრიგში დადგა განვითარების ეკონომიკური მოდელის შერჩევა და მისთვის დამახასიათებელ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით სათანადო ეკონომიკური პოლიტიკის ძირითადი პრინციპული მიმართულებების ჩამოყალიბება. ბუნებრივია, მათი პრაქტიკული გამოხატულება და სისტემატიკა, თანდათანობითი რეალიზაცია მხოლოდ შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის დანქარებული ფორმირებით, აღმასრულებელი ინსტიტუტების შექმნით და მათი მუშაობით საკანონმდებლო მოთხოვნების სამეურნეო ცხოვრებაში სასწრაფო დანერგვითა და შემდგომში სისტემატური მონიტორინგითა და თანამიმდევრული განხორციელებით იყო შესაძლებელი.

თანამედროვე ეკონომიკური მოდელების ძირითადი განსხვავებები საბაზრო ურთიერთობათა სისტემაში სახელმწიფოს ადგილითა და როლით არის განპირობებული; მიუხედავად მოთხოვნა-მიწოდების დაბალანსებაში კონკურენციის პრინციპების ულტერნატივო უპირატესობისა საბაზრო ეკონომიკის ყველა მოდელისათვის, ანგლო-საქსური მოდელები, ეყრდნობიან რა "ლიბერალური ბაზრის" კონცეფციას, მაქსიმალურად ათავისუფლებენ საბაზრო მექანიზმს სახელმწიფო ჩარევებისაგან (რაც არ ნიშნავს სახელმწიფოს მხრიდან ძირითადი, მათ შორის ეკონომიკური შინაარსის ფუნქციების შესრულებაზე უარის თქმას) და ეკონომიკის განვითარებაში ე.წ. სტიკური, ანუ თვითრეგულირების მექანიზმისათვის მეტი "ნდობის" გამოცხადებას უჭერენ მხარს. რაც

შეეხება საბაზრო ეკონომიკის ე.წ. გერმანულ-შვედურ, ანუ სოციალურად ორიენტირებულ მოდელს, სახელწოდებიდან გამომდინარე ჩანს, რომ სახელმწიფო მაქსიმალურად ცდილობს მოახდინოს საბაზრო მექანიზმის ნეგატიურ შედეგების კორექტირება საზოგადოების სხვადასხვა ფენის (არა მარტო კონკურენტობა გამარჯვებულთა, არამედ საზოგადოების სოციალურად შედარებით სუსტი და ნაკლებად დაცული ნაწილის) სოციალური ინტეგრაციის გათვალისწინებითა და სასარგებლოდ. ცხადია, ამ შემთხვევაშიც არ ხდება საბაზრო ეკონომიკის მთავარი მახტიშულირებელი ბერკეტის - კონკურენციის მნიშვნელობის ოგნორირება.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ნებისმიერ საზოგადოებისათვის აუცილებელია გარკვეულ წესრიგი, რაც უნდა ჩათვალოს სახელმწიფოს არსებობის აუცილებლობის დასაბუთების ერთ-ერთ ძირითად არგუმენტად და პირობად. ცხადია, საერთო წესრიგში უდადეს როლს ასრულებს ეკონომიკური წესრიგი, რომელიც საბაზრო ეკონომიკისათვის სხვა არაფერია, თუ არა კონკურენტული წესრიგი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ქვეყნის საერთო ეკონომიკურ პოლიტიკაში, თუ ეს ქვეყანა საბაზრო ურთიერთობებს ეყრდნობა, გადამწყვეტ როლს ასრულებს კონკურენციის ეკონომიკური პოლიტიკა, ანუ კონკურენციული წესრიგის პოლიტიკა.

საინტერესოა გავიხსენოთ, რომ სოციალისმის "პოლიტიკური ეკონომიისათვის" მიუძღვებელი იყო კონკურენციისთვის რაიმე ფორმით წესრიგის ფუნქციის მინიჭება და კონკურენციის გვერდით ყოველთვის ანარქიის ეპითეტი მოიხსენიებოდა. რაც შეეხება ეკონომიკაში სახელმწიფოს ჩარევის ზომას, იგი მაქსიმალურად იზრდება ხილზე

ეკონომიკური კრიზისებისა და დეპრესიის პერიოდში და შეხებაშისად მატულობს ჯეინისისა და კეინისიანელობა მომხრეების რიცხოვნება როგორც სახელმწიფო ხელისუფლებების ინტერესებში, ისე მეცნიერ-ეკონომისტებში. ეკონომიკური აღმავლობის წლებში კი პირიქით - იზრდება მფორდმანის მომხრეთა რიცხოვნება, რომლებიც ეკონომიკაში სახელმწიფოს მაქსიმალური ჩაურევლობის პრინციპს ეყრდნობან და ეკონომიკურ განვითარებაში წარმოქმნილ დისპროპორციათა მიზეზებს სახელმწიფოს მხრიდან საბაზრო-ეკონომიკურ მექანიზმში არაადექვატური ჩარევით და რეგულირებით ხსნიან.

სამწუხაროდ, საქართველოში არც საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის საწყის სტადიაზე და არც შემდგომში დღემდე არ მომხდარა თვითნაყოფი დეკლარირება განვითარების შერეული ეკონომიკური მოდელის შესახებ. თუმცა, ეკონომიკური პოლიტიკის ცალკეული ფრაგმენტების, მიზნობრივი პროგრამებისა და ინდიკატორი გუგუების ანალიზის საუქველზე შეიძლება დავახსენოთ, რომ ქვეყნის ეკონომიკა თავდაპირველად თავის განვითარებაში უფრო სოციალურად ორიენტირებული მოდელის პრინციპებს ეყრდნობოდა, ხოლო შემდგომში, როდესაც განხორციელდა რადიკალური რეფორმები ეკონომიკის დიბერალიზაციისა და დერეგულირების მიმართულებით, უპირატესობა მიენიჭა დიბერალური საბაზრო მოდელის მოთხოვნებს.

რადგან კონკურენცია და ჯანსაღი კონკურენციული გარემო კერძო საკუთრებასთან ერთად წარმოადგენს საბაზრო ეკონომიკური ურთიერთობების "ხერხემალს" და მთავარ მასტიმულირებელ ძადას, იმ უპირველესი ნორმატიულ-საკანონმდებლო აქტების ნუსხაში, რომლებიც საქართველოში 1991-1992 წლების ცნობილი მოვლენების შემდეგ საპარლამენტო საქმიანობის აღდგენამდე სახელმწიფო საბჭომ დამატარებულად მიიღო უკვე 1992 წლის დასაწყისში, იყო დეკრეტი "მონოპოლიური საქმიანობის შეზღუდვისა და კონკურენციის განვითარების ხელშეწყობის შესახებ", რომელიც 1996 წელს საკონკურენციო კანონის მიღებადუ ასრულებდა საქართველოს ეკონომიკაში კონკურენციული ურთიერთობების განმსაზღვრელი და მარეგულირებელი დოკუმენტის როლს ეს დეკრეტი, ხოლო 1996 წლიდან კანონი "მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ" განსაზღვრავდნენ ქვეყნის კონკურენციული

ეკონომიკური პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს, საკონკურენციო გარემოს ფორმირებისა და დაცვის მექანიზმის უზრუნველყოფდნენ მომხმარებელთა ფართო წრის ინტერესებისა და უფლებების გათვალისწინებას. მათ გარკვეული როლი ეკისრებოდათ პრივატიზების პროცესის პარალელურად ეკონომიკის დემონოპოლიზების განხორციელებაში. ვინაიდან საქართველოს საკონკურენციო კანონმდებლობის შემუშავებისას გათვალისწინებულ იყო აღნიშნულ სფეროში არსებული მსოფლიო გამოცდილება, მოუხდადავ რეგიონალური უნიტებისა და ხარვეზებისა, რომელთა შეხადება მიუთითებდნენ როგორც ქართველი, ისე უცხოელი ემპერტები, მთლიანობაში ითვლებოდა პროგრესულ კანონმდებლობად, რომლის მეშეუბითაც შესაძლებელი იყო საკონკურენციო პოლიტიკის საყუველთაოდ აღიარებული ნორმების ეფექტური რეალიზაცია. სამწუხაროდ, 2005 წელს განხორციელებულმა საკანონმდებლო და ინსტიტუციურმა რეფორმამ კონკურენციის სფეროში მართალია შეაქო იგი ისეთი მნიშვნელოვანი მიმართულებით, როგორიცაა სახელმწიფო დახმარებები, მაგრამ იმედროულად იგნორირება მოახდინა რეგიონალური უნიტებისა და ხარვეზების, რამაც ფაქტობრივად მიახლოების ნაცვლად დააშორა ქვეყნის საკონკურენციო კანონმდებლო ევროკანონმდებლობას, რომელთან პარმინისავიაც საქართველოს თვითნაყოფი დეკლარირებულ პოლიტიკურად და მისწობრივი კრიტერიუმად აქვს მიხნეული. ამან ცხადია, შეუძლებელი გახადა საკონკურენციო ურთიერთობათა სათანადოდ რეგულირება და კონკურენციული გარემოს ფორმირება ვე არარეგულირება, კონკურენციულ სფეროებში. ამგვარ სიტუაციას ხელს უწყობს ის გარემოება, რომ კონკურენციის სფეროში მოქმედი მთავარი საკონკურენციო ორგანო - თავისუფალი ეკონომიკისა და კონკურენციის სააგენტო როგორც უფლებრივად, ისე ინსტიტუციურ-სტრუქტურულად მნიშვნელოვნად დაკინებულა და მისთვის აუცილებელ უფლებამოსილებათა მინიჭებისა და სახელმწიფო ხელისუფლების მხრიდან მაქსიმალური მხარდაჭერის გარეშე ფაქტობრივად შეუძლებელი იქნება ქვეყანაში მონოპოლიზმის წინააღმდეგ რეალური ბრძოლა. უფრო მეტიც, დღევანდელი მდგომარეობით თავისუფალი ეკონომიკისა და კონკურენციის სააგენტოს არ შესწევს ძალა და კანონმდებლობით არც საიმისო უფლებამოსილება გააჩნია, რომ განახორციელოს სასაქონლო ბაზრების ანალიზი საბაზრო

თავისუფალი ეკონომიკის

კონკრეტაციისა და მონოპოლიზაციის ხარისხის დასადგენად. ურომელიც დაცემა სავსებით შეუძლებელი არა თუ მონოპოლიური საქმიანობის აკონტროლება, არამედ მასზე სერიოზულად მხვედლობაც კი. არადა, საყოველთაოდაა ცნობილი, რომ საქართველოს კონსტიტუცია კრძალავს მონოპოლიურ საქმიანობას და ამასთან ავადმდებლებს ხელისუფლებას, რათა ხელი შეუწყოს კონკურენციის განვითარებას. ამგვარად, კონკურენციის სფეროში არსებულ კანონმდებლობაში შესაბამისი რადიკალური ცვლილებების სასწრაფო წესით მომზადებისა და შეტანის გარეშე ადგილი ექნება საკონსტიტუციო ნორმის აშკარა შეუპოვებლობას და კონკურენციის კანონმდებლობის კონსტიტუციასთან შეუსაბამობას, ანუ კონფლიქტს კონსტიტუციასთან.

აქვე აუცილებელია აღინიშნოს კიდევ ერთი კონფლიქტის თაობაზე. გავრცელებულია მოსახრება, რომ არსებობს კონფლიქტი ეკონომიკური წესრიგის შემადგენელ ძირითად კომპონენტებს შორის, ანუ კონკურენციული წესრიგის პოლიტიკასა და სოციალურ პოლიტიკას შორის. ძნელია ამ მოსახრებას არ დაეთანხმო, ვინაიდან ეკონომიკური წესრიგის პოლიტიკა განიცხადდება, უპირველეს ყოვლისა თანაფარდობით კონკურენციულ წესრიგსა და სოციალურ წესრიგს შორის. ასევე ნათაა ზრდა სოციალურ მიზნებზე ავტომატურად ნიშნავს კონკურენციის შედეგების გადანიშნულებას და შემოსავლების დამატებით გადანიშნულებას და პირიქით. მაგრამ აბსოლუტურ მნიშვნელობებში ამ კანონზომიერებას ადგილი აქვს მიმდინარე პერიოდში და მოკლევადიან პერსპექტივაში. რაც შეეხება გრძელვადიან პერსპექტივას, კონკურენციის მაკროეკონომიკური წახალისება და ჯანსაღი კონკურენციული გარემოს ხელშეწყობა განაპირობებს რესურსების ეფექტიან ხარჯვას, გამომწვეული პროდუქციისა და გაცემული მომსახურების მოცულობის გადიდებას და საზოგადოებრივი კეთილდღეობის ზრდას. შედეგად, შეიქმნება გაცილებით ძლიერი მატერიალურ-ფინანსური ბაზა აბსოლუტურ მიზნებებში სოციალური პოლიტიკის წარმართვისათვის იმ შემთხვევაშიც კი, თუ პროცენტული თანაფარდობა კონკურენციულ წესრიგსა და სოციალურ წესრიგს შორის არ შეიცვლება ამ უკანასკნელის ხასიათგებლად. ამდენად, თანდათანობით ეკონომიკური ზრდის პრაქტიკების ოპტიმიზაციის, დახაკმების ხელშეწყობი ეკონომიკური პოლიტიკის გატარების, საყოველთაო სადაზღვეო

სისტემის ფორმირების, საკონსტიტუციო ჩამოყალიბების და ამოქმედების პრაქტიკულ თანაფარდობა ეკონომიკური წესრიგის პოლიტიკის კომპონენტებს შორის უნდა შეიცვალოს კონკურენციული წესრიგის ხასიათგებლად ეს ხასიათით ბუნებრივია, რადგან საბაზრო ეკონომიკის ერთ-ერთი უმთავრესი უპირატესობა აღმინისტრაციული-დირექტიული მოდელთან მიმართებაში სწორედ კონკურენციული წესრიგის არსებობაში გამოიხატება. ამასთან, ჯანსაღი კონკურენცია განაპირობებს რესურსების ოპტიმალურ გამოყენებას, საზოგადოებრივი კეთილდღეობის პოტენციური "დანაკარგების" (სიკეთე, რომელიც შესაძლებელია შეიქმნას, მაგრამ არ იქმნება საბაზრო კონკურენციის მაღალი დონისა და შესაბამისად მონოპოლიზაციის ხარისხის ზრდის გამო) თუ სრულ ლიკვიდაციას არა, მაქსიმალურად შემცირებას მაინც.

კონკურენციული წესრიგის დასამყარებლად კი აუცილებელია ჩამოყალიბდეს ქვეყნის საკონკურენციო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები როგორც მოკლევადიანი, ისე საშუალოვადიანი და შედარებით გრძელვადიანი პერსპექტივისათვის. სერიოზული ყურადღება უნდა დაეთმოს ამ პოლიტიკის საერთაშორისო ასპექტებს საერთაშორისო კონკურენციის სპეციფიკური თავისებურებების გათვალისწინებით, სამაშალო პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებისა და მსოფლიო ბაზარზე მიხი შედგენისა და დამკვიდრების ინტერესებიდან გამომდინარე ცხადია, განსაკუთრებული მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს ქვეყნის ბაზარზე კონკურენციული გარემოს ფორმირებასა და მის სათანადოდ დაცვას სადაო არაა, რომ ბოლო პერიოდში უცხოური კაპიტალის მოსახიდად და ინვესტირებისათვის განადებულ კონკურენციულ ბრძოლაში გადამწყვეტ უპირატესობას იღებენ ის ქვეყნები, რომელთა საკონკურენციო პოლიტიკა, კონკურენციული კანონმდებლობა და კონკურენციული გარემო არაღისკრიმინაციული და შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს ეს სრულიადაც არ ნიშნავს, რომ უცხოური ინვესტიციები ისათვის და უცხოელი მეწარმეებისათვის კანონმდებლობით შეიქმნას უფრო კეთილსასურველი სამეწარმეო გარემო (რისი მცდელობაც იყო ჩვენს ქვეყანაში 12-14წლის წინ), ვიდრე ადგილობრივითის. უბრალოდ, აუცილებელია ჩამოყალიბდეს ზოგადად ბიზნესისა და ინვესტირებისათვის მაქსიმალურად და ერთხანად ხელშეწყობი გარემო როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოელი ინვესტირებისათვის.

საბლოკი

1. გველეხიანი რ., გოგორიშვილი ი. – ეკონომიკური პოლიტიკა. წიგნი I, გამბა „უნივერსალი“, თბ. 2008წ.
2. გოგიაშვილი შ. სახელმწიფო და ბიზნესი ქურნ. “ბიზნესი და კანონმდებლობა“, №19-20 თბ., 2007წ.
3. გოგიაშვილი შ. ეკონომიკური პოლიტიკა და კონკურენცია, პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის დაარსებიდან 65-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი საქართველოს ეკონომისტთა სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალების კრებული “ეკონომიკური განვითარების ტენდენციები თანამედროვე ეტაპზე”, თბ., 2 ივლისი, 2009წ.
4. Eucken W., Grundsätze der Wirtschaftspolitik, UTB 1572, 6, Aufl., Tuebingen 1990.

THE ECONOMIC ORDER POLICY: EQUILIBRIUM OF THE COMPETITION ORDER AND THE SOCIAL ORDER

SHALVA GOGIASHVILI

Associated Professor

of the Faculty of Economy and Business

at the Iv.Javakishvili Tbilisi State University

Any society requires the certain order and that shall be deemed as one of the key arguments and conditions for grounding existence of a state. The economic order plays the crucial role in the common order. In terms of the market economy, the former is nothing more or less than the competition order. On the basis of the foregoing, the competition economic policy i.e. the competition order policy plays the crucial role in the economic policy of a country if such country employs the market relations.

So far as the economic order policy is determined by the equilibrium of the competition order and the social order, along with optimization of the economic growth indexes, conduct of employment supportive economic policy, formation of the common insurance system and establishment and enactment of the pension scheme, the equilibrium of elements of the economic order shall be changed in favour of the competition order. That is quite natural, since one of the key advantages of the market economy against the administrative-command model is existence of right that competition order.

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი
ნინო მაცხაბია

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

სასურველი ეფექტის მიღწევისა და
ველანაირი გამოწვევის გადალახვის მიზნით,
თანამედროვე ფირმების ეფექტური მართვა
მოითხოვს მათ აქტიუბში ჩადებული ნებისმიერი
ინვესტიციის მეცნიერულ დონეზე შეფასებას.
ამ მიმართულებით მეტად აქტუალურია
მარკეტინგული აქტიუბების მოდელირება და მათ
შორის კლიენტებთან ურთიერთობის მართვა, ამ
აქტიუბებში ჩადებული კაპიტალის სწორად
შეფასება და გამოყენება.

იმ მრავალფეროვან ლიტერატურაში,
რომელიც ეძლევა კლიენტებთან ურთიერთობის
სისტემას, შესაძლებელია მისი მრავალნაირი
განმარტების აღმოჩენა. ეს განმარტებები
ბირთიდად სამ ასპექტში ერთიანდებიან:
ტექნოლოგიები, კლიენტის სახიციოცხლო ციკლი
და სტრატეგიები. ტექნოლოგიურად ეს სისტემა
ემსახურება გაყიდვების დროს კლიენტებთან
მუშაობის მილიან ციკლს - პროექტის საწყისი
დამუშავებიდან და კონტრაქტის დადებიდან
დაწყებული - მის მართვამდე. მომხმარებლის
სახიციოცხლო ციკლი მოიცავს ოთხ ფაზას:
მოზიდვა, გარიგებების დადება, მომსახურება და
მხარდაჭერა. გაყარათოვება. კლიენტების
მომსახურების სტრატეგია კი მიმართულია
კომპანიის კონკურენტული უპიტრატესობის
შექმნაზე და მისი დირებულების ზრდაზე (1).

კლიენტებთან ურთიერთობის სისტემის
მუშაობის ეფექტურ, დირებულებზე ორიენტირებულ
სტრატეგიულ ამოცანებს მიეკუთვნება:

- კომპანიის რეორგანიზაცია კადრებთან,
მენეჯმენტთან, ინფრასტრუქტურასთან და
პროცესებთან მიმართებაში;

- გაყიდვების, შემოსავლების ზრდა;
- სამომხმარებლო გამოცდილების
გაუმჯობესება;
- მომხმარებლებზე მონაცემთა ბაზის
შენარუნება და მისი გაფართოვება;
- მომხმარებელთა ლოიალურობის დონის
გაზრდა;
- პროდუქტული ინოვაციის გაუმჯობესება;
- გაყიდვებზე აღრიცხვიანობის
გაუმჯობესება;
- საქმიანი რისკის შემცირება.

კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის
ერთ-ერთი უმსხვილესი ფირმა - Siebel-ი, გამოყოფს
შემდეგ CRM - პროცესებს მომხმარებელთან
მიმართებაში:

* მარკეტინგი - მომხმარებელთა სუგმენტაცია,
კომპანიების მართვა, მარკეტინგის შინაარსის
მართვა, მომხმარებლებისა და გარიგებების მართვა;

* გაყიდვები - პროფიზირების და გაყიდვებში
მონაწილე კადრების მართვა, კლიენტების
შესაძლებლობებისა და შეკვეთების მართვა;

* სერვისი - მომსახურების გაწევა,
შეკვეთებისა და მომსახურების ანალიზი,
მომხმარებელთა დამაყოფილების მართვა. (2).

კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის
სისტემების საშუალებით კომპანიები აგებენ
შედარებით მყარ და მომგებიან
ურთიერთკავშირებს მომხმარებელთან. ამცირებენ
ოპერაციულ ხარჯებს. ამ მხრივ მეტად
საინტერესოა ფირმა McKinsey & Company-ს
მონაცემები, თუ კლიენტებთან ურთიერთობის
მენეჯმენტის სისტემაში მომხმარებლის
შენარუნების ხარჯებს ავიღებთ, როგორც 1-ს,

ახალი პერიოდის

1. CRM Measurement Frameworks, Vince Kellen Adjunct Faculty, E - Commerce University Chicago, U.S.A. 2002. February. p.3.
2. CRM Internation across Marketing, Sales, and Servise. 2002. December. p.4. www.siebel.com
3. Frederick E. Reichheld W/ Earl Sasser Jr. Zero defections: Quality comes to services //Harvard Business Review.1990. September-October.p.105

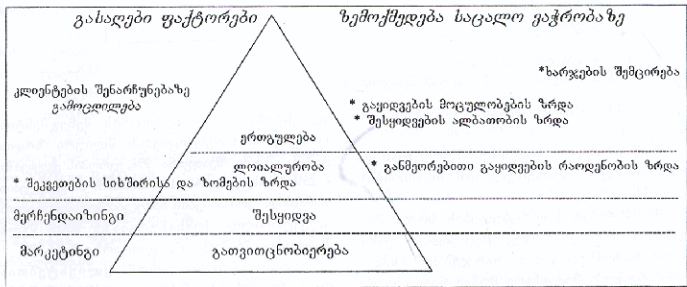
მაშინ ახალი მომხმარებლის მოზიდვაზე ხარჯები უნდა გაიზარდოს 5-10 ჯერ, ხოლო ადრე დაკარგული მომხმარებლის შემობრუნების ხარჯები კი - 50-100 ჯერ. (2).

საზს უსვამს რა კლიენტების ღლიაღურობის ფინანსურ მნიშვნელობას, ფრედერიკ რეიხელდი აღნიშნავს, რომ „კომპანიებს შეუძლიათ თითქმის 100% გაზარდონ მოგება, თუ ისინი თავიანთ კლიენტებს 5% - ით უფრო მეტად შეაკავებენ“ (3).

მომხმარებელთა ღლიაღურობა როგორც ერთ-ერთი მთავარი მარკეტინგული აქტივი, პირდაპირ უკავშირდება მომხმარებელთა დაკმაყოფილების დონეს. დაკმაყოფილებული მომხმარებლები

დადებით ზეგავლენას ახდენენ მარკეტინგული ინვესტიციების რენტაბელობაზე. სოფლო-სამეურნეო და უკმაყოფილებელი მომხმარებლები კონტრაქტულს. საკონსულტაციო ფირმის - **The Boston Consulting Group** - ის მონაცემებით, 2001 წელს ინტერნეტით სავაჭრო სამომხმარებლო საქონლის ევროპულმა „ძალიან დაკმაყოფილებულმა“ მომხმარებლებმა დახარჯეს მეტი საშუალებები (საშუალოდ 1074 ევრო წელიწადში), ვიდრე „დაუკმაყოფილებელმა“ მომხმარებელმა (საშუალოდ - 628 ევრო წელიწადში); ისინი უფრო ხშირად ყიდულობდნენ (საშუალოდ წელიწადში - 15,0 ტრანსაქცია), ვიდრე „დაუკმაყოფილებელი“ მყიდველები (საშუალოდ 6,2 ტრანსაქცია

ნახ. 1. ღლიაღურობის პირამიდა

წყარო: WINNING THE ONLINE CONSUMER 2.0 Converting Traffic into Profitable Relationships. MICHAEL SILVERSTEIN, PETER STANGER, NINA ABDELMESSIN, 2001, FEBRUARY. The Boston Consulting Group. www.bcg.com, p.17.19

წელიწადში); ერთ ტრანსაქციაზე იძენდნენ დიდ კალათას საქონლებისა (საშუალოდ წელიწადში - საქონელთა 5 კატეგორიაზე მეტს ყიდულობდა „ძალიან დაკმაყოფილებული“ მომხმარებელთა 50%, ხოლო „დაუკმაყოფილებელი“ მომხმარებლების - 19%).

უ. ი. მომხმარებელთა დაკმაყოფილების მაღალი დონე ზრდის ხელშეორე შესყიდვების რაოდენობას და შესყიდვებზე რეკომენდაციებსაც; რაც თავისთავად უზრუნველყოფს გაყიდვებისა და შესაბამისად მოგების ზრდას. (1).

საკონსულტაციო ფირმა **The Boston Consulting Group** „ღლიაღურობის პირამიდის“ მეშვეობით, უჩვენებს ღლიაღურობის ზემოქმედებას მომხმარებლისაზე (ნახ. 1).

კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემაში ინვესტიციების ჩადება, მომხმარებელთა ღლიაღურობის - როგორც მარკეტინგული აქტივის მთავარი მახასიათებლის, გაზარდას ნიშნავს. ღლიაღურობაში დაბანდვებების უფექტიანობის გასაანგარიშებლად, ზოგერთი მარკეტოლოგი გეთაყაზობს ღლიაღურობის მონიტორინგის სისტემის შემოღებას. ასე მაგალითად, ფ. რეიხელდი

1. Frederick E. Reichheld W/ Earl Sasser Jr. Zero defections: Quality comes to services //Harvard Business Review.1990. September-October.p.105
2. Rasch S. The Multichannel Consumer. Report. 2001 Julu The Boston Consulting Group. www.bcg.com.p.27.29

საზს უსვამს რა კლიენტების ღლიაღურობის ფინანსურ მნიშვნელობას, ფრედერიკ რეიხელდი აღნიშნავს, რომ „კომპანიებს შეუძლიათ თითქმის 100% გაზარდონ მოგება, თუ ისინი თავიანთ კლიენტებს 5% - ით უფრო მეტად შეაკავებენ“ (3).

მომხმარებელთა კატეგორია	რაოდენობა	მთლიან ნაეაჭრში რეალიზაციის წილი %	მიმდინარე სუფთა ღირებულება
წახული მომხმარებლები			
ნაშთი პერიოდის დასაწყისში			
ნაშთი პერიოდის დასასრულში			
- მომხმარებლები მხარდი ღლიაღურობით (შესყიდვების ზრდა)			
+ ახალი მომხმარებლები			
- მომხმარებლები კლებადი ღლიაღურობით (შესყიდვების კლება)			

წყარო: CRM Measurement Frameworks, Vince Kellen Adjunct, E – Commerce Depaul University Chicago, IL,U.S.A.2002 February.p.15

ახალი მონომონტი

გვათავისობს ღლიაღურობის გაზომვის ორ დოკუმენტს:

მომხმარებელთა ბალანსურ აღრიცხვას და მომხმარებლის ღირებულების მოძრაობის აღრიცხვას. (2)(ცხრ.1).

მომხმარებლის ღირებულების მოძრაობის აღრიცხვა მოიცავს შემდეგ მანქვენებლებს: ფასი, წილი სამომხმარებლო ხარჯებში, ახალი მომხმარებლის, მიმდინარე მომხმარებლისა და წახული მომხმარებლის სუფთა მიმდინარე ღირებულება, საშუალო მოგება ერთ მომხმარებელზე, ხარისხის ფაქტორები, ახალი მომხმარებლების შექმნის დონე, საშუალო ნაეაჭრი ერთ მომხმარებელზე დაქვითვის დონე, კონვერსიის დონე. (1).

სამომხმარებლო ღლიაღურობის შესაქვნელად კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემებმა აღვისათვის ფართო გავრცელება. კიოვა ზოგჯერ მხოფლიოში და მათ შორის საქართველოშიც. კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემებში ინვესტიციების მხოფლიო ბაზარი 2005 წელს შეფასდა 148 მილიარდი დოღარით. ამავე წლის მონაცემებით,

კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემებში ინვესტიციების წლიური ზრდის ტემპმა აშშ-ში შეადგინა 9%, კურობის ქვეყნებში - 25%. (2)ასევე, ფირმა IDC Research-ის კვლევების თანახმად, კომპანიების ხარჯები მომხმარებელთა ელექტრონულ მომსახურებაზე 2005 წელს შეადგენდა 76 მილიარდ დოღარზე მეტს. (3).

აღიარებულია, რომ კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის ეფექტური მეშობა უზრუნველყოფს რენტაბეღობის ზრდას წელიწადში 1-2%-ით. სხვა მარკეტინგული და გასაღებითი ხარჯების ეკონომია კი კლიენტების მიზნობრივი სეგმენტის შეღარებით სუსტად განსაღღერის ხარჯზე 10%-ს უახლოეღება, თითოეულ მენეჯერზე შემოსეღეღი ღრთის ეფექტიანობის ხარჯზე წელიწადში იზრღება 10-12%-ით. კლიენტთა დაკმაყოფიღების საშუღლო ღონის ზრდა წელიწადში კი დაახლოეღებით 3%-ია. ამ მიმართუღებით საქართველოს ბაზარზე შეიღღება ითქვას, რომ მიმდინარეობს ბაზრის „გაზიფერვის“ პერიოდი (ფაზა), ხეღება მოთხოვნის ფორმირების პროცესის სრულყოფა და შესაბამისეღ მოსაწახღღებელი პროექტების რაოდენობის ზრდა.

1. CRM Measurement Frameworks, Vince Kellen Adjunct Faculty, E – Commerce University Chicago, IL U.S.A. 2002. February. p.15.
2. ROI on CRM, a customer – journey approach. Lawrence Ang and Francis A. Buttle Macquarie Graduate School of Management.2004.p.1/
3. Defying the Limits, CRM: The Key to Superior Business Performance.2005.p.2. www.crmproject.com

კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემის მომგებიანობის შესაფასებლად აუცილებელია მის შექმნაზე და ფუნქციონირებაზე ხარჯების ასევე აღგებურად მისი მუშაობიდან მოსალოდნელი ეფექტის განსაზღვრა.

კონსალტინგურ ფირმა IT Toolbox გუთავაზობს ხარჯების თავის სტრუქტურას კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემაში:

- ერთჯერადი ხარჯები:
 - ლიცენზიები პროგრამულ ბაზებზე;
 - ელექტრონულ მოწყობილობებზე;
 - ოფისების ინტეგრაციაზე;
 - ტრენინგებზე;
 - სხვა ხარჯები.
- მიმდინარე ხარჯები:
 - გადასახადები პროგრამული ლიცენზიების მარდახაჭყრად;
 - ელექტრონული დანადგარების მარდახაჭყრად;

- ცხრ. 2. CRM სისტემის ფუნქციონირების მარდახაჭყრად მდებარე მნიშვნელოვანი ფაქტორების აღგებურად მისი მუშაობიდან მოსალოდნელი ეფექტის პროგრამების მოდერნიზაციაზე;
- სუპერ ტრენინგებზე.

მოცემულ ხარჯებს ამერიკული ფირმა **Right Now Nucleus Research** კიდევ ამატებს კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული მუშაობის შრომის ანაზღაურებისა და კონსალტინგის ხარჯებს.

ცხრ.2. CRM სისტემის ფუნქციონირების შედეგად მიღებული ეფექტების სტრუქტურა

წესრიგი 1.	წესრიგი 2.	წესრიგი 3.	წესრიგი 4
პირადი დანაზოგები - ხარჯების შემცირება	ნახევრად დანაზოგები ხარჯების მოსალოდნელი შემცირება	არაპირდაპირი დანაზოგები - შრომის მწარმოებლურობის მატება	ძალიან მოშორებული არაპირდაპირი დანაზოგები - მენეჯერების შრომის მწარმოებლურობის მატება

წყარო: Right Now Nucleus Research

- ხარჯების შემცირება რეალიზაციაზე რეკომენდირებულია გაყიდვების განყოფილების შრომის მწარმოებლურობის ზრდის, შეკვეთების

ფირმა IT Toolbox CRM-ს უშაობიდან მიღებულ

ეფექტს ყოფს ოთხ ჯგუფად:
 1. ფულადი ნაგავრის ზრდა შემდეგი ფორმით:
 - მარკეტოლოგების მწარმოებლურობის დონის ზრდის შედეგად გაყიდვების გაზრდით. რეკომენდირებულია დადებული ხელშეკრულებების, ერთი გაყიდვიდან ნაგავრის დონის მაჩვენებლების გამოყენება;

- კლიენტების შეკავების დონის გაზრდა. რეკომენდირებულია დაკარგული მომხმარებლებისა და მორალი შეკვეთების დონის მაჩვენებლების გამოყენება;

- კროს-გაყიდვების გაზრდა. რეკომენდირებულია პროდუქტების იმ რაოდენობის მაჩვენებლების გამოყენება, რომლებიც ერთ კლიენტზე ოქნა გაყოფილი პროდუქტული ხაზების მთელ სივრცეზე;

- პროდუქტების არ არსებობის გამო ჩაშლილი გაყიდვების რაოდენობის შემცირება.

2. მოგების ზრდა აღმაველი გაყიდვების ფორმით, როდესაც მარკეტოლოგები, იციან რა კლიენტებთან განსაკუთრებულ ბაზის, მომხმარებლებზე ყოიდან ატრეოვე შედარებით ძვირადღირებულ საქონლებს;

3. კომპანიის სხვადასხვა განყოფილებების ხარჯების, როგორც დანაზოგის, შემცირება შემდეგი ფორმით:

- ხარჯების შემცირება მომხმარებლების შექმნაზე რეკომენდირებულია პოტენციური მომხმარებლების გენერირებისათვის ზარების რაოდენობის მაჩვენებლების გამოყენება;

დანაპარებისა და გაუმჯობესების წრებრუნვის მაჩვენებლების გამოყენება;

1. Information Technology Toolbox, Inc, www.ittoolbox.com
 2. Why Is CRM Important 360, the Siebel CRM On Demand quarterly newsletter.2005.Vol. Issue 1. p.1; Building the Business Case for Marketing Resorse Management. A WHITE PAPER BY: BILL MARJOT, CHIEF EXECUTIVE, NVIGORATE LTD.2004 FEBRUARY. P.9-10

მიმენიერება

- ხარჯების შემცირება კლიენტების შეკავებაზე და მიმსახურებაზე, მათ შორის ინტერნეტის მწარმოებლების ზრდის შედეგად.

4. სხვა სარგებლები, რომელთაც გაანიათ ვრძელვადიანი არამატერიალური სახის ბუნება და რომელთა რაოდენობრივად გასომეგა რთულია.

- ბრენდის კაპიტალისა და სამომხმარებლო დაკმაყოფილების ზრდა. რეკომენდირებულია

რეიტინგებისა და განმარტებითი გაყიდვების დონის მაჩვენებლების გამოყენება

- არსებში პარტნიორი კომპანიების მუშაობით დაკმაყოფილების დონის ზრდა. რეკომენდირებულია ნაგავრისა და გაყიდვების ზრდის მაჩვენებლების გამოყენება;

- ბაზარის შესახებ ცოდნის ზრდა, გაყიდვების პროგნოზირებისა და ფინანსების, მარაგების, წარმოების პროცესის მართვის გაუმჯობესება.

ცხრ. 3. მარკეტინგის ბიუჯეტი და ინვლისური კომპანიის შემოსავლები კლიენტებთან მუშაობის სისტემიდან

(ფუნტ.სტ.)

მაჩვენებლები	მარკეტინგული ბიუჯეტი
ხარჯები საქონლის წინსვლის აქციებზე	4 000 000
რეკლამა მასმედიაში	10 000 000
თანამშრომელთა რაოდენობა	100
საშუალო ხელფასი ერთ თანამშრომელზე	45 000
კადრების წლიური ბრუნვა, %	202
კადრების სწავლების პერიოდი, 1 თვე	6
ხელფასი მოლიანად	4 500 000
მარკეტინგის ერთობლივი ბიუჯეტი	18 500 000
ხარჯები CRM –ზე მოლიანად	42022 000
პროგრამული პროდუქტები	2 00 000
ინფრასტრუქტურა	50 000
დახურვა	1 00 000
ყოველწლიური მიმდინარე ხარჯები მხარდაჭერაზე	40 000
საკადრო ტრენინგი	25 000
სხვა ხარჯები	5 000
პირდაპირი შემოსავლები მარკეტინგისაგან (სულ)	22 5020 00
ნაეტარი ახალი ბიზნესის პროდუქციიდან	15 000 000
ნაეტარი ნამატი ბიზნესის პროდუქციიდან	7 500 000

პოტენციური სარგებელი კმს-დან ფუნტ სტერლინგი ნამატი, % *

კონომია, გამოწვეული მარკეტინგული ბიუჯეტის შედარებით ეფექტური მართვის შედეგად	280 000	2
კონომია, გამოწვეული შედარებითი ეფექტური პროცესებისაგან	90 000	2
კონომია, გამოწვეული დუბლირებადი სამუშაოების შემცირებით	260 000	4
ნაეტარის ზრდა რეალიზაციიდან, რომელიც გამოწვეულია გაყიდვების დროს ციკლის შემცირებით	67 000	0,3
კონომია გამოწვეული კადრების დინების შემცირებით	45 000	10
სარგებელი, მოლიანად	743 402	

წყარო: Building the Business Case for Marketing Resorse Management. A WHITE PAPER BY: BILL MARJOT, CHIEF EXECUTIVE, NVIGORATE LTD.2004 FABRUARY.P.9-10

- პროდუქტის დიდი მიბმულობა (შემუშავება და განვითარება) მომხმარებელთა საჭიროებებთან.

(1)

ახალი კონომისტი

უნდა აღინიშნოს აგრეთვე ისიც, რომ სხვა წყაროები გამოყოფენ აგრეთვე კლიენტებთან მუშაობის სისტემების ფუნქციონირების შედეგად ისეთ ეფექტებს, როგორცაა:

- გაყიდვების ციკლის შემცირება;
- ხარჯების შემცირება სერვისზე;
- დღეობრივადი სამუშაოების აღმოფხვრების შედეგად ხარჯების შემცირება;
- კადრების დინებების (მოძრაობების) აღმოფხვრების შედეგად ხარჯების შემცირება და ა. შ. (2).

შესაძლებელია კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემის ფუნქციონირებისაგან მიღებული დაზოგადი ეფექტების კლასიფიკაციაც ან ეფექტების სანდოობის ხარისხზე დამოკიდებულების მიხედვით. იხ. ცხრ.*2.

არსებობს კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემის ეფექტიანობის შეფასების სპეციალური მეთოდიცა.

მოვიყვანოთ კლიენტებთან მუშაობის ინფორმაციულ სისტემაში ინვესტიციების რენტაბელობის გათვლის მაგალითი კომპანიის საერთო მარკეტინგული ბიუჯეტის ჩარჩოებში. (ცხრ.3). გათვლას ვგეგმავენ სხვა ინგლისური საკონსულტაციო ფირმა **Nvigorate LTD.** ცხრილიდან ნანს, რომ კომპანიის საერთო მარკეტინგულმა ბიუჯეტმა შეადგინა 18 500 000 ფუნტ სტერლინგი. ცივილებიდან ნაეპტრის ფორმით პირდაპირი შემოსავლები (საერთო მარკეტინგული ბიუჯეტის ჩარჩოებში ფირმის მთელი მარკეტინგული საქმიანობის პირდაპირი შედეგი) შეადგინა ახალი ბიზნესიდან 15 000 000 ფ. სტ. + 7 500 000 ფ. სტ. ნამატ ბიზნესიდან = 22 500 000 ფ. სტ.

კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემაში მარკეტინგული ინვესტიციების რენტაბელობის გათვლის სრულიად სხვა მეთოდოლოგიას იყენებს ამერიკული ფირმა **Right Now Nucleus Research**. მის თანახმად, თავადმოველად მიმდინარეობს **CRM** სისტემის პოტენციალის იდენტიფიკაცია - მარკეტინგული ინვესტიციების რენტაბელობის მაღალი შედეგების გასაღები ფაქტორების გამოყოფით, კერძოდ: მიმოქცევის შედეგად კლიენტების დაუფლების ხიფათოვანი; მიმოქცევის განმეორებადობა; დანახარჯები; საქმიანი მსჯელობა თანამშრომლებს შორის; ბაზრის ცოდნა.

შემდგომ გამოიკვლევა კონკრეტული CPM - სისტემის პოტენციალი: კლიენტების დაუფლების სიფართოვე დაბალი ხარჯების დროს ერთ მხარეგებლზე; განმეორებადობა; მხარედი მოქნილობა. შემდეგ ფირმა მარკეტინგულ

ტექნოლოგიებში ინვესტიციებისთვის (სამ ფაზაში) იყენებს მარკეტინგული ინვესტიციების რენტაბელობის გათვლის სტანდარტულ პროცესს:

- განსახილველი მარკეტინგული აქტივობებიდან/ ინვესტიციებიდან ეფექტების სახეების გამოყოფა;
- ეფექტების მონაცემების რაოდენობრივი განსაზღვრა ნატურალურ და ღირებულებით მანქნებლებში;
- მარკეტინგული აქტივების/ ინვესტიციების საბოლოო ფინანსური შეფასება.

კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემაში მარკეტინგული ტექნოლოგიების ეფექტიანობის გაანგარიშების ტექნიკა მოიცავს მარკეტინგული ინვესტიციების რენტაბელობის და ინვესტიციური პროექტის შეფასების სხვა ძირითადი მანქნებლების როგორცაა: მიმდინარე სუფთა ღირებულება, პროექტის შემოსავლიანობის შიდა ნორმა, ანაზღაურების პერიოდი - გათვალსაჯ.

აცილებს რა პროექტს, ფირმა **Right Now Nucleus Research** ანალიზებს ანაზღაურების/უკუგების პერიოდსაც, ხარჯების მინიმიზაციას

რისკის შესამცირებლად და მარკეტინგული ინვესტიციების რენტაბელობის სტაბილიზაციისათვის.

მაგალითად, რაც უფრო ნაკლებია ანაზღაურების/უკუგების პერიოდი, მით დაბალია პროექტის რისკი.

გარდა ამისა, ფირმა აწარმოებს კლიენტებთან მუშაობის სისტემაში მარკეტინგული ინვესტიციების ეფექტიანობის სხვა მანქნებლების გათვალსაჯ:

1) დამატებითი ეკონომიკური ღირებულება (დღე), გამოხატავს მარკეტინგული ინვესტიციების რენტაბელობის მეტობას მარკეტინგული ინვესტიციებისათვის მოზიდული კაპიტალის ღირებულებაც;

2) ერთობლივი ეკონომიკური შენატანი (ეეშ), დაკავშირებულია მარკეტინგული ინვესტიციების რენტაბელობასთან, მაგრამ მოიცავს როგორც პირდაპირ, ასევე არაპირდაპირ შემოსავლებს მარკეტინგული პროექტისაგან;

3) ალტერნატივაზე შემოზრუნების ნორმა (აშნ) - მოლიანად შეესაბამება ეეშ-ს, მაგრამ უფრო არამკაცრად, „რბილად“ განიმარტება;

4) აქტივების დაბრუნების ნორმა (აენ), - გაიანგარიშება ფარული არამატერიალური ხარჯების ხიმრავლისას.

როგორც ჩანს, მარკეტინგული არამატერიალური ინვესტიციების (მათ შორის კლიენტებთან ურთიერთობის მენეჯმენტის სისტემის - CPM) შექმნა, მოზიდვა და მართვა გულისხმობს მნიშვნელოვან ინვესტიციებს ამ

ანაზღაურების/უკუგების

მენეჯერება

მიმართულებით და მათი ეფექტიანობის შესაბამის შეფასებას. მარკეტინგული არამატერიალური აქტივების აუდიტის, მათი ინვესტარიზაციის საჭარების პროცესში წარმოიშობა ინვესტიციური ანალიზის საჭარების აუცილებლობა.

მარკეტინგული აქტივების შემოქმედება კომპანიის აქციონერულ ღირებულებაზე შეიძლება გამოხატული იყოს: 1) დაწესებულების მიმდინარე ფინანსური საქმიანობის მანევრებლებით (მოგების ზრდა, რისკის დონის შემცირება და ა. შ.) და 2) ახალი ღირებულების შექმნით (ბრენდის საბაზრო კაპიტალიზაციით და მომხმარებლების ფასეულობებით). მარკეტინგული ინვესტიციები (რეკლამაცხადების სტიმულირება, დღიადღურობის პროგრამების დანერგვა, გამანაწილებელი ქსელის ოპტიმიზაცია) ქმნიან მარკეტინგულ აქტივებს, როგორცაა საეკონომიკური მარკა, CRM, ბაზრის ცოდნა და სხვა. ამ მარკეტინგული აქტივების გამოყენებას კი მიუყვართ იმ მანევრებლების ზრდამდე, რომლებიც გამოიხატავენ მარკეტინგული საქმიანობის შედეგებს - (საბაზრო წილის ზრდა, მომხმარებელთა დღიადღურობის დონის ამაღლება, რეალიზებული პროდუქციის ერთეულზე მარკეტინგული ხარჯების შემცირება). ეს შედეგები კი თავის მხრივ იწვევენ ფინანსური მანევრებლების მნიშვნელობების

ცვლილებას, რომლებიც ახასიათებენ კომპანიის მიმდინარე საქმიანობის შედეგებს მრგვალი ფულად დინებებს.

კომპანიის მომგებიანობისა და დივიდენდების ხიდიდის გაზრდას აუცილებლად მოჰყვება აქტივების ღირებულების გაზრდა, რაც შესაბამისად ზრდის კომპანიის კაპიტალიზაციას. აქტივების ღირებულების ზრდა უზრუნველყოფილი ხდება აგრეთვე იმ ფაქტორით, რომ შექმნილ მარკეტინგულ აქტივებს, მაგალითად საეკონომიკური მარკა, CRM-ს და ა. შ. აქვთ გრძელვადიანი ბუნება და ისინი შესაბამისად, მომავალში მოიტანენ დამატებით ფულად შემოსავლებს, რომელთა ადრეიცხად დადებითად იმოქმედებს კომპანიის აქციონერულ ღირებულებაზე.

ამდენად, აქტიური მარკეტინგული პოლიტიკა რომელიც გამოიხატავს კომპანიის მარკეტინგული აქტივების ზრდისა და განვითარებისაკენ - წარმოადგენს კომპანიის მომგებიანობისა და ღირებულების გაზრდის მთავარ საშუალებას. ამიტომაც კომპანიის ღირებულების გაზრდისათვის მარკეტინგული სტრატეგიის გამოყენების კონკრეტული წარმატებით გამოიყენება პრაქტიკაში კომპანიების უმრავლესობის მიერ.

ახალი ეკონომისტი

MANAGEMENT ON INTERRELATION WITH CLIENT (GRM) AND ITS INFLUENCE ON WINNING FIRMS

DEVI SHONIA

Academically the doctor of economy, associate professor of the Sukhumi state university.

NINO QETSBAIA

Academically the doctor of economy, associate professor of the Sukhumi state university

In modern competitive in sphere, against global crisis, successful management of firms responsibly depends on the inserted active of any estimated investments. In this direction very actually full management actives marketing and the mutual relation with clients, the correct estimation and use place the capital in these actives.

To put investment in system of management on interrelation with client, loyal consumers-that meaning increase in the main determinant of actives of marketing.

In practice and intercommunication with clients effect management systems use different methods of estimation, Such well-known firms as: IT The Boston Consulting Group, Right Now Nucleus Research, Nvigorate LTD. We consider that the prediscretion and studying of these methods is useful for achievement effective managements of modern firms. To increase winning advantages of the company and dividends necessarily will be to share cost increase, accordingly increases company capitalization. The share cost increase also is provided with those factors that the arisen actives of marketing, have long-term terms. Next time they will bring in additional monetary incomes, calculation which positively influences cost of the shareholder of the company.

ეპატერიმე ვარშალოშიმე
თბილისის ეკონომიკურ ურთიერთობათა
სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი

მეცნიერ-ხელმძღვანელი,
ემდ. პროფ. ლალი ჩაბელიძე

2008 წლის მეორე ნახევრიდან მსოფლიო ეკონომიკა განიცდის უფრო და უფრო მეკეთრ ეკონომიკურ დაცემას, რასაც შეტყუვლებს რიგი ეკონომიკების კიდევ უფრო გაუარესება, ვიდრე ეს მისალოდნელი იყო. გლობალური ვაჭრობა, ისევე როგორც სამრეწველო პროდუქციის მოცულობა წამყვან სამრეწველო რეგიონებში მცირდება ორციფრიანი ტემპებით. ევროკავშირის ეკონომიკამ მისე დარტყმა მიიღო ამ გლობალური პროცესებით. ფინანსურმა კრიზისმა, რომელიც გაძლიერდა გასული წლის სექტემბერში Lehman Brothers - ის გაკოტრების შემდეგ, ევროპის თითქმის ყველა ძირითად სავაჭრო პარტნიორთან მოთხოვნის მეკეთრ შემცირებასთან ერთად, ევროპულ ეკონომიკებს ღრმა რეგრესიისკენ უბიძგა.

2008 წლის მესამე კვარტალში ევროკავშირის მშპ-ს დაიწყო შემცირება (-0.2% წინა კვარტალთან შედარებით), რაც კიდევ უფრო სწრაფი ტემპებით გერმელდა ბოლო კვარტალში, დაახლოებით -1.5% როგორც ევროკავშირში, ასევე ევროზონაში. ევროკავშირის წამყვან ეკონომიკებს შორის ეკონომიკური საქმიანობა განსაკუთრებით შემცირდა, რადიაში, შემდეგ გერმანიაში და გაერთიანებულ სამეფოში, მაშინ როცა საფრანგეთსა და ბოლონეთში დაფიქსირდა მოულოდნელი ზრდა. მეოთხე კვარტალში მშპ-ს დაცემა ევროზონაში იყო ყველაზე ღრმა, რაც კი ყოფილა ოდესმე, მას შემდეგ რაც შეიქმნა ევროპის მონეტარული კავშირი, თურღაც 1992-93 და 1974-75 წლების დაცემისთან შედარებით.

წლების მიხედვით მონაცემებს თუ ავიღებთ, ევროკავშირის მშპ გაიზარდა მხოლოდ 0.9%-ით 2008 წლის (0.8% ევროზონაში) და აშკარაა ტემპების მკვეთრი შემცირება წინა წელთან შედარებით (-2.9% და შეხაბამისად 2.6%). ეკონომიკური აქტიუობის სისუსტე 2009 წელსაც შეინიშნება.

რაც შეეხება 2008 წელს ეკონომიკური საქმიანობის მნიშვნელოვან გაუარესებას დარტყმის მხრივ, სამრეწველო პროდუქციის შემცირება (-5%

კვარტალთან და თითქმის 7% წინა წელთან შედარებით) იყო ერთგვარი იმპულსი გლობალური ეკონომიკური დაცემისა. 2009 წლის დასაწყისში ევროკავშირსა და ევროზონაში საწარმო ბალების სრულად გამოყენებამ გამოიწვია სამრეწველო სექტორის 75%-მდე მეკეთრი დაცემა. მაშინ როცა 2008 წლის პირველ ნახევარში როგორც ევროზონაში, ასევე ევროკავშირში, მშენებლობის სექტორში ჯერ კიდევ პოზიტიური იყო მშპ-ის ზრდა, მეორე ნახევარში უკვე აღნიშნულ დარტყმაც შეინიშნება დაცემა უძრავი ქონების ბაზრების გაყინვით. უძრავი ქონების ფასებზე ევროზონაში 2008 წლის მე-4 კვარტალში თითქმის 40 წლის მანძილზე პირველად დაფიქსირდა ნეგატიური წლიური ზრდის ტემპი და შეხაბამისად რეკორდულად ცაძლიერდა მას შემდეგ. მშპ სექტორის სექტორში - რომელიც წარმოადგენს მილიანი პროდუქციის 70%-ს - გაიზარდა თითქმის 1%-ით 2008 წელს. თუმცა, აქაც 1992-93 წლების რეგრესიის შემდეგ პირველად დაფიქსირდა შემცირება. ინვესტორთა ნდობის შემცირება ფინანსურ ბაზრებზე (30 პუნქტით წინა წელთან შედარებით) ცხადყოფს ფინანსური კრიზისის განსაკუთრებით ნეგატიურ გავლენას ფინანსურ ინფლსტრიაზე.

2008 წლის ფინანსურმა კრიზისმა მნიშვნელოვანად შეამცირა საქმიანობა ყველა სექტორში. ფულად ბაზრებზე არასტაბილურმა სიტუაციამ გამოიწვია ბანკების მხრიდან ხსისხო პირობების გაუარესება, პროცენტების ზრდა მოკლევადიან და გრძელვადიან სესხებზე, და საბოლოოდ, შედეგად - დაფინანსების ალტერნატიული წყაროების შესაძლებლობების მნიშვნელოვანი შემცირება.

რაც შეეხება მოთხოვნის კომპონენტს, კერძო მოხმარება თითქმის უცვლელი იყო 2008 წლის პირველ-მესამე კვარტლებში, მე-4 კვარტალში კი დაცემა 0.4%-ით (0.3%-ით - ევროზონაში). შემცირებული სამომხმარებლო დანახარჯები

ეკონომიკური

ახალი პერიოდისტი

ფაქტურად აისახა შინამურნეობათა რეალური შესაძლო შემოსავლების სისუსტით. მაშინ როცა 2008 წელს ნომინალური ანაზღაურება დარჩა შედარებით მყარი (+3.3%), 2009 წლის პირველ ნახევარში ინფლაციის მკვეთრმა ზრდამ (4.4% ევროკავშირში და 4% ევროზონაში) შეამცირა რეალური შემოსავლები და მისახადაც მიხმარებაც. თუმცა, შემდგომ პერიოდში საქონლის ფასების მკვეთრმა დაცემამ გარკვეულწილად შეამსუბუქა სიტუაცია.

2008 წელს მნიშვნელოვნად შემცირდა ინვესტიციებიც. მართალია პოზიტიური ზრდა დაფიქსირდა პირველ კვარტალში (რაც ძირითადად გამოწვეული იყო იმით, რომ არანეგულერბივად რბილმა ზამთარმა ხელი შეუწყო სამშენებლო საქმიანობას), მე-4 კვარტალში ინვესტიციები დაეცა 3.3%-ით ევროკავშირში და 4%-ით - ევროზონაში, წინა კვარტალთან შედარებით. არასამშენებლო ინვესტიციებზე შენედა, რადგან მოთხოვნისა და მოცულობების შემცირებამ აღნიშნულ სექტორში თავისთავად შეამცირა მოვება, სახესხობა პირობების გაართულებამ კი - დაფინანსების შესაძლებლობები.

საჯარო გარემოც მნიშვნელოვნად გაუარესდა 2008 წელს, რაც თავისთავად ასევე შედეგია მსოფლიო ფინანსური კრიზისისა და საბანკო სისტემაში არსებული შექმნილი სიტუაციის, გაართულებული საკრედიტო პირობების, და რამაც ასახვა 33ოვა გლობალური წარმოებისა და ვაჭრობის დაცემაში. ევროკავშირის საქონელსა და მომსახურებაზე მოთხოვნის ზრდა შემცირდა 5%-დან (2007წ) 1.6%-მდე (2008წ). კვარტალურ მონაცემებს თუ გადავხედავთ, 2008 წლის პირველ კვარტალში ჯერ კიდევ ფიქსირდებოდა ექსპორტის ზრდა, მაგრამ მეორე და მესამე კვარტლებში სიტუაცია გაართულდა და ბოლო კვარტალში აღნიშნული მანევრებელი შემცირდა 6%-ით. სექსონის სტრუქტურულ მიხედვით იმპორტის შემცირებაც მიუყა - 5%-ით.

2009 წელს რაც შეეხება რეგრესი კვლავ სახესუა. ნდობის ინდიკატორები, კერძოდ კი - ეკონომიკური ნდობის ინდიკატორი, რომელიც წარმოადგენს მშპს ზრდის ყველაზე მეტად ამხსნელ ინდიკატორს - დაეცა 2009 წლის პირველ ნახევარში. აღნიშნული ინდიკატორის დაცემა აისხნება მრეწველობასა და სერვისის სექტორში სიტუაციის გაუარესებით, ხოლო სხვა სექტორებში კი შეინიშნება ერთიანი ხურათის გაუმჯობესება. სამომხმარებლო ნდობის ინდექსი უფრო სტაბილური ხდება ევროკავშირში, თუმცა ევროზონაში კვლავ შემცირებულია. საცალო

ვაჭრობაში ნდობა ნელ-ნელა იზრდება ორივე შემთხვევაში, ასეთივე სიტუაციაა მანქანობაზეც. ასევე გაუმჯობესდა მენეჯერთა მსყიდველობითი მოლოდინის ინდექსიც.

ნდობის ინდიკატორების დაცემა შეესო თითქმის ყველა წვერ ქვეყნას. თავიდან ყველაზე მეტად გაერთიანებულ სამეფოს, მერე იტალიას, პოლონეთს, გერმანიას და საფრანგეთს, უფრო მეტი დოზით - ესპანეთს.

სამრეწველო პროდუქცია 2008 წელს, წინა წელთან შედარებით 17%-ით დაეცა ევროკავშირში (ევროზონაში - 18%-ით) და გრძელდება შემცირება 2009 წელსაც ორიცფორიანი მანევრებით. ახალი შეკვეთებიც თითქმის 35%-ით შემცირდა, როგორც ევროკავშირში, ასევე ევროზონაში.

ევროკავშირი აქტიურად ცდილობს დაძლიოს მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ყველაზე დრმა და ხანგრძლივად ეკონომიკური კრიზისი. დასაწყისშივე ევროკავშირის რიგი წვერი ქვეყნები წააწყდნენ მნიშვნელოვან დისბალანსს, რომელიც საჭიროებდა კორექტირებას. აშკარა კონსესუსია იმის თაობაზე რომ უძრავი ქონების ბაზრებზე ზოგიერთ წვერ ქვეყანაში, მათ შორის გაერთიანებულ სამეფოში, ესპანეთში, ირლანდიაში და აღმოსავლეთ ევროპის ზოგიერთ ქვეყანაში ფასები ბევრად გაზრდილია (20-35%-ით). თუმცა, 2008 წლის დასაწყისშივე, რიგი შესწორება შეტანილი იქნა ევროკავშირის მტკიულ ქვეყნებში და დიდი დოზით იმ ქვეყნებში, სადაც უძრავ ქონებაზე თავიდანვე შოკური ფასები დაფიქსირდა. ზოგიერთ ქვეყანას (მაგ. გერმანიასა და საფრანგეთს) არ განუცლიათ განსაკუთრებული დისბალანსი, ან კიდევ ნაკლებად დაზარალებენ უძრავი ქონების სექტორში შექმნილი პრობლემებით. მიუხედავად იმისა, რომ ფინანსურმა კრიზისმა წვერ ქვეყნებში გამოიწვია მსოფლიო ვაჭრობისა და სამრეწველო პროდუქციის თითქმის კრახი, ექსპორტსა და წარმოების ზრდაზე სასიანი ეფექტით, ნდობის გაუარესება და რისკის ზრდა უბიძგებს ფორმებს და შინამურნეობებს, შეამცირონ ან შეანერონ ხარჯები.

მსოფლიო წარმოებასა და ვაჭრობაში მასიური დაცემა გამოწვეულია მოთხოვნის შემცირებით კაპიტალსა და ხანგრძლივად მოხმარების საჭიროებაზე, რომლის წილიც შედარებით მაღალია იმპორტში. ეს განსაკუთრებით ნეგატიურ გავლენას ახდენს ექსპორტზე ორიენტირებულ ეკონომიკებსა და ძვირი საქონლის მწარმოებლებზე, რომელთა შესყიდვაც ძირითადად ხდება ხოლმე კრედიტით. შედეგად, ეკონომიკური კრიზისი გლობალურ საექსპორტო ბაზრებზე უფრო უარესდება, ყიდრე უფრო მიხმარებაზე ორიენტირებულ ეკონომიკებში.

ეკროკავშირის მსხვილ ეკონომიკებს შორის, გერმანია და საფრანგეთი წარმოადგენენ აღნიშნული ტენდენციის მბაღლითს. გერმანიის ეკონომიკის უფრო არსებითი გადახვევა გამოქმინდა რთვი ფაქტორებიდან. პირველი ის, რომ 2008 წლის მეორე ნახევარში მსოფლიო ეკონომიკის დეფიციტმა საფრანგეთთან შედარებით უფრო მკვეთრი დაცემა გამოიწვია გერმანიაში, რომლის ეკონომიკაც უფრო დიდა (ექსპორტი შეადგენს მშპ-ს 50%-ზე მეტს, ხოლო საფრანგეთში - 30%-ზე ნაკლებს) და მისი სამრეწველო სექტორიც უფრო დიდია. მეორეც - ეს აისახება 2008 წლიდან შემცირებულ მნიშვნელობებში და მქანსიერებულ შემცირებულ მშპ-ს ზრდაში 2009 წელს. მესამეც - გერმანიის უპირატესობა კატალური საქონლის (წარმოების საშუალებების) ექსპორტში უფრო ხსტრდება ამჟვარ სიტუაციაში. უფრო მეტიც, ორ ქვეყანას შორის განსხვავებაა მანქანების წარმოებას შორის. გერმანია საკვალიზირებულია უფრო ძვირი მანქანების წარმოებაზე, რაზეც კვლავ გაელენას ახდენს შემოსავლების შემცირება და ასევე, ნაკლები სახელმწიფო წახალისებები. და ბოლოს, სახელმწიფო სექტორი დიდ როლს თამაშობს საფრანგეთის ეკონომიკაზე, რადგან კომპენსაციები და სოციალური ტრანსფერები შეადგენს შანსუნერებობა წმინდა შემოსავლების თითქმის 60%-ს (45%-ზე ნაკლებია გერმანიაში), რაც გარკვეული ხარისხით ამცირებს მომხმარებლებზე კრიზისის არახასურველ ეფექტებს.

საერთო დონეზე, როგორც ეკროკავშირში, ასევე ეკროსონაში, 2009 წელს მოსალოდნელია მშპ-ის დაცემა 4%-ით და ასევე თანდათანობით შემცირება 2010 წელსაც.

არსებული კრიზისი გაელენას ახდენს მოთხოვნის ყველა კომპონენტზე, გარდა სახელმწიფო ხარჯებისა და სახელმწიფო ინვესტიციებისა. ეკონომიკური დაცემის სიროულის შესაბამისად და კატალიზატორის თეორიის თანახმად, მოსალოდნელია ინვესტიციების კვლავ შემცირება. მილიანი ინვესტიციები ამჟვარად უფრო სწრაფად დაეცა, ვიდრე წინა კრიზისების დროს. კაპიტალურმა დანახარჯებმა მოსალოდნელია მიაღწიოს ყველაზე დაბალ წერტილს 2009 წლის მე-3 კვარტალში, დაახლოებით -11%-ს წინა წელთან შედარებით. ინვესტიციების შემცირება მოსალოდნელია კვლავ გაგრძელდეს 2009-2010 წლებში როგორც ეკროკავშირში, ასევე ეკროსონაში.

2009 წელს ინვესტიციების შემცირება უმეტესწილად აისხნება მანქანა-დანადგარებში

ინვესტიციების შემცირებით. ეს გამოქმინდა რთვი ფაქტორების ერთობლიობით, რომელიც ასევე მოიცავს გლობალური სამრეწველო დეფიციტს და საწარმოო სიმძლავრეების შემცირებით გამოწვეულ თანმდევ ეფექტებს.

2001-2003 წლების ეკონომიკური დაცემისგან განსხვავებით, ბინამშენებლობა ვერ მოახდენს მანქანა-დანადგარებში ინვესტიციების სისუსტის კომპენსირებას. პროგნოზით მოსალოდნელია, რომ თუკი კვლავ გაგრძელდება ბინამშენებლობით კომპენსირება, რომელსაც ფაქტიურად აღგლი აქვს სოციურთ ბაზარზე, მომავალში აუცილებლად უპროფიციტად იმოქმედებს სამშენებლო ინვესტიციებზე. ამ მხრით განსაკუთრებით გადახედვას საჭიროებს ისეთი ქვეყნები, როგორცაა ირლანდია და ესპანეთი, სადაც კვლავ მეტად შეინიშნება უარაყი ქონების ბუმი.

მიუხედავად იმისა, რომ სხვა სამშენებლო საქმიანობა ფისკალური სტიმულის შედეგად, შეიძლება იყოს უფრო ელასტიური, მაგალითად ინფრასტრუქტურაში ინვესტიციები, ეს ვერ უზრუნველყოფს მოლიანი ძირითადი კაპიტალის მკვეთრი შემცირების თავიდან აცილებას 2009-2010 წლებში. 2009 წელს მოსალოდნელია მოლიანი ძირითადი კაპიტალის შემცირება 10%-ით როგორც ეკროკავშირში, ასევე ეკროსონაში. ხოლო 2010 წელს კი - დაახლოებით კიდევ შემდეგობი 3%-ით.

ეკრო ინვესტიციებისგან განსხვავებით, სახელმწიფო ხარჯები და ინვესტიციები მოსალოდნელია გაიზარდოს. სახელმწიფო ხარჯები - 15%-17%-ით 2009 წელს და 1%-ით 2010 წელს, სახელმწიფო ინვესტიციები კი დაახლოებით 10%-ით. ეს, სხვათა შორის, ასახავს აქამდე გაცხადებული სხვადასხვა ფისკალური დონისიბების გაელენას, რომელიც შეადგენს ეკროკავშირის მშპ-ის დაახლოებით 175%-ი 2009-2010 წლებში ეკროპის ეკონომიკური გამოყოფლების გეგმის მიხედვით. ამ ფისკალური დონისიბების ვარაუქ ზრდის პერსპექტივა ბევრად უარესი იქნებოდა. თუმცა, მილიანი საბიუჯეტო დანახარება უფრო დიდია, ვიდრე ეს დონისიბები, რადგან ის მოიცავს ასევე ეკონომიკის ავტომატური სტაბილიზატორების გაელენას, დონისიბებებს, მიღებულს ეკროკავშირის დონეზე და ასევე, დამატებით საბიუჯეტო დონისიბებს, რომლებიც ასევე უკვე მიღებულია. ეკროპულ ეკონომიკაზე მიღებული საბიუჯეტო დანახარება შეფასებულია დაახლოებით მშპ-ის 5%-ით 2009-2010 წლებში და შედეგად, საერთო გაელენაც მშპ-ის ზრდაზე უფრო დიდია.

ეკროკავშირის ეკონომიკური მდგომარეობა

ნაკლებად პოზიტიურ ანგარიშებში მონაცემები ცხადყოფენ, რომ 2008 წლის მეორე ნახევარში ევროზონაში რეზერვების მნიშვნელოვანი ზრდა იყო არამიზნობრივი, მაშინაც კი, როცა სამრეწველო პროდუქციის ორციფრიანი შემცირება დაფიქსირდა. ეს დასკვნა გამოდინარეობს მშპ-ის ზრდასა და რეზერვების ზრდას შორის დიდი სხვაობიდან, რეზერვების შედარებიდან მოთხოვნის პერსპექტივისთან და საექსპორტო მონაცემების შედარებიდან საქონლის რეზერვებთან. შედეგად მოხალოდნელია, რომ რეზერვები ნეგატიურად იმოქმედებს ევროზონაში მშპ-ის ზრდაზე 2009-2010 წლებში, თუმცა რეზერვების კორექტირების პროცესი უკვე დაწყებულია ევროკავშირში.

ბოლო პერიოდში დაფიქსირებულმა ევროს კურსის ცვლილებებმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ევროზონის ექსპორტის ზრდაზე. ევროს გაცვლითი კურსი აშშ დოლართან და იაპონურ იენთან მიმართებაში 2009 წლის დასაწყისიდან მკვეთრად არამდგრადია, თუმცა უკანასკნელ თვეებში ფუნტ სტერლინგთან და შვეიცარიულ ფრანკთან მიმართებაში მაღალი კურსი დაფიქსირდა.

რადგან ექსპორტი წარმოადგენს ევროზონის ბიზნესის კვლავ გამოცოცხლების უპირველეს კომპონენტს, მისი პროგნოზი და პერსპექტივები ძალიან მნიშვნელოვანია. მოლიანად 2009 წელს მოხალოდნელია ექსპორტის 13%-ით შემცირება, როგორც ევროკავშირში, ასევე ევროზონაში, რაც ბუნებრივია 2010-შიც გაგრძელდება უფრო მცირე მოცულობით. ასევე მოხალოდნელია იმპორტის მნიშვნელოვანი შემცირებაც. განსაკუთრებით 2009 წელს (-10%), ასევე მცირე შემცირებით 2010 წელს (-1%).

ეკონომიკურად კვლავ გამოცოცხლების შესაძლო დროის ზუსტად განსაზღვრა რა თქმა უნდა რთულია, განსაკუთრებით კი დღევანდელ პერიოდში, როცა წამყვანი ინდიკატორები და მონაცემები რეალური ეკონომიკის შესახებ საკმაოდ რთულ სურათს ქმნის და ციკლური, თანდათანობითი ზრდა კი მკვეთრად არის დამოკიდებული ფინანსური ბაზრების სტაბილურობაზე. მიუხედავად ყოველივე ზემოთთქმულისა, პოზიტიური ძვრები, რაც გამოიხატება თუნდაც ეკონომიკური აქტიუობის დაცემის ტემპების მკვეთრ შემცირებაში, იძლევა იმედს ეკონომიკური სიტუაციის გაუმჯობესებისას.

გამომყენებული ლიტერატურა

1. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
2. <http://www.europeanvoice.com/article/2009/05/economic-forecasts-cut-as-downturn-worsens/64777.aspx>
3. ec.europa.eu/economy_finance/.../event13958_en.htm
4. www.ifo.de/link/.../kprog-inhalt-20090423.htm
5. http://ec.europa.eu/economy_finance/thematic_articles/article14927_en.htm
6. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/649>
7. <http://www.bcrea.bc.ca/economics/HousingForecast.pdf>
8. <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601087&sid=ayyHhNiLU3IM&refer=worldwide>
9. www.ec.europa.eu/economy_finance/.../publication15048_en.pdf
10. http://www.cesifo-group.de/portal/page/portal/ifoHome/a-winfo/d2kprog/20kproggd/kproggd?item_link=kprog-inhalt-20090423.htm
11. http://en.wikipedia.org/wiki/Late_2000s_recession_in_Europe
12. www.acca.be/.../the_auto_industry_in_2008_recession_strikes/
13. <http://www.imf.org/external/ns/search.aspx?NewQuery=europe&submit.x=0&submit.y=0&col=>
14. <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTDECPROSPECTS/EXTGIBLPROSPECTSAPRIL/menuPK:659178~pagePK:64218926~piPK:64218953~theSitePK:659149,00.html>

საბანკო ეკონომიკური

EKATERINE VARSHALOMIDZE

Ph.D. (Doctorant) of Tbilisi State University
of Economic Relations

Since the second half of 2008, the world economy has been experiencing an increasingly sharp, synchronous economic slowdown that is proving to be far worse than expected in most economies. Global trade as well as industrial output in key industrial regions is contracting at a double-digit pace.

For the year as whole, GDP expanded by just 0.9% in 2008 in the EU (0.8% in the euro area), a marked deceleration from previous year (+2.9% and 2.6%, respectively).

The significant deterioration in economic activity in 2008 was broad-based across sectors. Capacity utilization in the EU and euro-area manufacturing sector slumped to 75% at the beginning of 2009. While value added growth in construction was still positive in the first half of 2008 in both the euro area and the EU, activity fell in the second half, dragged down by the cooling in real-estate markets. Value added in the services sector - which represents 70% of total output - rose by almost 1% in 2008. Disruptions in money markets led banks to tighten lending conditions. The availability of alternative sources of funding was also curtailed.

Investment growth declined rapidly in 2008. The external environment deteriorated significantly during 2008, aggravated by the financial crisis and the severe strains on banking systems and credit conditions worldwide, along with the fall in global production and trade.

The massive slowdown in world output and trade is being caused by the decline in demand for capital and durable consumer goods, which have relatively high import content. For the year 2009 as a whole, exports are set to slump by around 13% in both the EU and the euro area. The decline in imports is also expected to be strong, particularly in 2009 (-10%), with a more moderate contraction persisting in 2010 (-1%).

The current recession is affecting all demand components except government consumption and public investment.

04/10/2009 11:30

ლოილ ძარბაზი

გრიგოლ რობაქიძის
სახელობის უნივერსიტეტის
ბიზნესისა და მართვის
ფაკულტეტის დოქტორანტი

წერილობითი კომუნიკაცია ბიზნეს-კომუნიკაციის ერთ-ერთი და ამასთან მეტად მნიშვნელოვანი ფორმაა. ბიზნეს-კომუნიკაციების პროცესი თავის თავში მოიცავს სახეებს, ფორმებსა და საშუალებებს. ბიზნეს-კომუნიკაციის სახეებია: შიდა ანაწარმით, წარმოებათაშორისი და საერთაშორისო.

ბიზნეს-კომუნიკაციის ფორმებია: წერილობითი, ხეპირი (ვერბალური) და ვეხტიკულაცია. წერილობითი კომუნიკაციის დროს ადგილი აქვს ინფორმაციის დამუშავებასა და მომართვას წერილობითი ფორმით. როგორც წესი, წერილობითი კომუნიკაციის დროს ინფორმაცია მეტი ხარისხისა და მნიშვნელობის მატარებელია. მას გაცილებით მეტი მტკიცებითი მნიშვნელობა ენიჭება და საქმისწარმოების დოკუმენტაციების დიდი ნაწილი წლობით ინახება.

ხეპირი კომუნიკაცია, როცა ინფორმაციის გადაცემა, მიღება და დამუშავება ხდება ხეპირი ფორმით. ვეხტიკულაცია კომუნიკაციის ეფექტურ გადაცემ-მასშტაბური გამოყენებითი ფორმაა, მაგრამ ის შეიძლება ხეპირი კომუნიკაციის პარალელურადაც მიმდინარეობდეს.

ბიზნეს-კომუნიკაციის საშუალებები ტექნიკური ხასიათისაა, მაგრამ მას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება, რადგან ის ამცირებს დროს ინფორმაციის გადაცემისთვის გადაცემისა და მიმღების შორის. ბიზნეს-კომუნიკაციის საშუალებებია: ტელეფონი (ქსელური, მობილური); ფაქსი; ელ-ფოსტა (ინტერნეტი); რადიო-ტელევიზია; პრესა; სატრანსპორტო საშუალებები და სხვა.

უფრო დეტალურად განვიხილოთ წერილობითი კომუნიკაცია ბიზნესში. შეიძლება სოფიკრთხ გაუნსდეს კითხვა: რატომ უნდა დავხარჯოთ დრო წერილობითი შეტყობინების წერაზე, მაშინ, როცა შეგვიძლია მარტივად გამოვიყენოთ კომუნიკაციის სხვა საშუალება, როგორცაა ტელეფონი?

ტექნიკური ხაზგეხების ხანაში (ეპოქაში), რომელშიც ვცხოვრობთ, ტერმინებია: „საქმიანი წერილი“, „სამსახურებრივი ინსტრუქცია“ შეიძლება მოძველებულად მოგვეჩვენოს. მობილური ტელეფონებისა და ფაქსური კავშირის ფართო გავრცელებამ და ელექტრონული ფოსტის ხელმისაწვდომობის ზრდამ მართლაც შეამცირა წერილობითი დოკუმენტების საჭიროება, მაგრამ ასეთი ალტერნატივების მოხსნადაც ადამიანები აქვდნან გამოძინარე, წერილობითი კომუნიკაციები ისევე მნიშვნელოვანია, როგორც ეს თუ ათეული წლების წინ. ისინი ინახავენ შეტყობინებათა ხანაწერებს, ახდენენ საქმიანი ურთიერთობების პირობების ფორმულირებას, ორგანიზებას, იფორმირებას, ასრულებენ შესხენების ფუნქციას და გეზისებენ კონკრეტული ქმედებისკენ. უფრო მეტიც, გამართულად შედგენილი წერილობითი შეტყობინება ქმნის დადებით წარმოდგენას იმ კომპანიისა და ორგანიზაციისზე, რომლებიც მას ავრცელებენ. ასეთმა დადებითმა წარმოდგენამ შესაძლოა დიდი წყდისდი შეიტანოს ბიზნესის წარმატებაში.

როგორც წესი, წერილობითი კომუნიკაციები მიმართავენ, როცა სურთ:

- შეინახონ შეტყობინების ხანაწერი;
- უზრუნველყონ წერილობითი საფუძველი რაიმეს დასაბუთებისთვის;
- განმარტონ როული საკითხები;
- გადასცენ მნიშვნელოვანი ან ოფიციალური ინფორმაცია;
- გადასცენ ერთობლივი შეტყობინება რამდენიმე ადამიანს ან ორგანიზაციას.

წერილობითი დოკუმენტი წარმოადგენს საქმიანი ურთიერთობების ინსტრუმენტს. ამასთანავე, ის ასრულებს სხვა ფუნქციებსაც. ესენია: ინფორმაციის დახარისხება და წარმოდგენა.

ახალი კომუნიკაციები

გადაცემა, დაგროვება და შენახვა, რამეს დატყურო, აღმოცხება, დაგვეტე.

წერილობითი კომუნიკაციების უპირატესობები ამჟამად და გამოყვანილობის მისი ტრადიციული დანიშნულებიდან:

- ამ სახის კომუნიკაციები საშუალებას გვაძლევს დავაფიქსიროთ ინფორმაცია, რომელსაც შეგვიძლია დავაგროვოთ მომავალში;

- ერთი შეტყობინება შეგვიძლია გავუზღავინოთ რამდენიმე ადამიანს;

- ისინი გვაძლევს საშუალებას დავაგროვოთ, დავაწყოთ და სწორად ჩამოვყავალიბოთ აზრები;

- მათ შესაძლოა იტვირთონ კონფიდენციალური ინფორმაციის გადაცემის ფუნქცია;

- საშუალებას გვაძლევს მოვახდინოთ ხელშეკრულების პირობების ზუსტი ფორმულირება.

გარდა ამისა, წერილობითი ინფორმაცია მიმღებს შეუძლია ნახოს, წაითხოოს მისთვის ხელსაყრელ დროს, რასაც ვერ გააკეთებ ისე თავისუფლად, თუ ტელეფონზე გორკვავენ და გვერდით დგას ან ზის ადამიანი, რომელიც ისმენს თქვენს პასუხებს და თქვენ კი არ გსურთ მან მოისმინოს ეს ყველაფერი.

თანამედროვე კომუნიკაციურ არხებთან შედარებით წერილობითი კომუნიკაციებს გააჩნია რამდენიმე ნაკლი:

- წერილის მიმღებს არ შეუძლია დაუყოვნებლივ მოითხოვოს რაიმე საკითხის განმარტება, ან დაპტებითი ინფორმაციის მიღება. ამიტომ, წერილი გასაცემი და ამომწურავი უნდა იყოს;

- კარგი წერილობითი შეტყობინების მომზადებისთვის საჭიროა დრო, რათა მოახდინოთ აზრების გაფორმება მიღებულთ: წესების შესაბამისად.

გარდა ამისა, წერილობითი შეტყობინება მოითხოვს დანახარჯებს ქაღალდზე, დიზაინზე, ტიპოგრაფიაზე, საფოსტო მომსახურებაზე და სხვა.

წერილი არ წარმოადგენს სასწრაფო შეტყობინების გადაცემის საუკეთესო საშუალებას, უნაიდან მის გაგზავნაზე იხარჯება გარკვეული დრო.

როდესაც გვევლინება სწრაფი პასუხის მიღება უმჯობესია მივმართოთ კომუნიკაციის საშუალებებს.

თქვენ ვერ შეძლებთ წერილში დაშვებული უზუსტობების, დაუფიქრებელი დაპირებების, წუთიერი ემოციების გადასწორებას. თუ აივლებთ, მაგალითად, კომერციულ კონტრაქტს, მისი პირობების დარღვევამ შესაძლოა სავალალო შედეგები გამოიწვიოს თქვენი ბიზნესისთვის.

საკმიანი წერილები პირობითად შეიძლება დავყოთ სახეებად: საინფორმაციო, სარეკლამო, მოთხოვნის, თავფურცელი, დადასტურების ან შესენების წერილი, თხოვნის ან მოწვევის წერილი, რეკლამაცია (პრეტენზიის წერილი), საგარანტიო წერილი, წინადადების შეთავაზება, სამსახურებრივი ბარათი და სხვა.

ნებისმიერ საკმიან წერილებს შინაარსის გადმოცემის მიხედვით სტრუქტურულად ჩვეულებრივ ყოფნს სამ ნაწილად: შესავალი, ძირითადი ნაწილი და დაბოლოება.

შესავალ ნაწილში, როგორც წესი იწერება ისეთი ტექსტი, რაც ადრესატის ყურადღებას მიიქცევს და დადებითად განაწობს წერილის ავტორის მიმართ.

ძირითადი ნაწილი შედგება შემდეგ კვხაკითხისაგან თემის საკითხი, მიზანი, ადრესატის შესახებ ინფორმაცია.

წერილს შეიძლება ჰქონდეს შემდეგი სახის დაბოლოება:

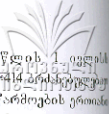
„ვიმედოვნებთ ურთიერთ ხელსაყრელ თანამშრომლობაზე“. ეს ფრაზა მიზანშეწონილია ურთიერთობის საწყის ეტაპზე, კონტრაქტის დამყარებისას.

„პატივისცემით. . .“ ეს ნეიტრალური ფრაზაა, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას ურთიერთობის სხვადასხვა ეტაპზე, თუ ისინი საკმიან ხასიათს იღებენ.

„გულწრფელად თქვნი. . .“ ან „საუკეთესო სურვილებით. . .“ ან „უკეთესო საუკეთესოს გისურვებთ. . .“ ამ ფრაზების გამოყენება შეიძლება იმ შემთხვევაში, როცა თქვენსა და თქვენს ადრესატს შორის დამყარებულია მჭიდრო ურთიერთობა. უფრო მიზანშეწონილია მაშინ, როცა თქვენ ერთმანეთს სახელებით მიმართავთ.

რეკვირებების სრული ჩამონათვალი, რომლებიც გამოიყენება საკმიან დოკუმენტებში დადგენილია შესაბამისი ნორმებით სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა ნაირად. თუმცა სშირად

მეცნიერება

ბიზნის ძალიან ახლოსა ერთმანეთთან (იხინი ქველა არ არის საკვლადებულთ ნებისმიერი დოკუმენტაციის). მათ შორის მხოლოდ რამდენიმე აქტივობებზე.

წერილობითი კომუნიკაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია საქმისწარმოება ფორმებში, ორგანიზაციებში. საქმისწარმოება, ანუ დოკუმენტაციის, კორესპონდენციის შედგენა, დამუშავება, გაგზავნა ადრესატამდე, მიღებული კორესპონდენციის აღრიცხვა, და დანიშნულებისამებრ განაწილება, დამუშავება და ბიულის მისი შენახვა განსახდებული ვადით. როცა ორგანიზაცია პატარაა და წელიწადში 10-15 წერილს იღებს ან აგზავნის, იქ შეიძლება მთელი წლის მასალები ერთ საქაღალდეში მოთავსდეს, მაგრამ როცა დიდ ორგანიზაციაში ათასობით და ათათასობით დოკუმენტ-ბრუნვაა, იქ გარკვეული წესებია, როგორც აღრიცხვის, ასევე დამუშავებისა და შენახვის. მისი მისანია დოკუმენტების დროული მოძიება, რათა დრო არ დაიკარგოს ძველი დოკუმენტების ძიებაში. ამ მიზანს ემსახურება დღეისათვის სპეციალური პროგრამები, რომლის საშუალებით წამებში შეიძლება წლების წინ მიღებული დოკუმენტის ან წერილის მოძებნა. საქართველოში გაგრძელებული პროგრამა „კოდექსი-2007“, რომელიც ქველა სამთავრობო ხორმატიული აქტის მოძიების საშუალებას იძლევა თარიღის, საკანბო სიტყვებისა და მიმღები ორგანოს, ნორმატიული აქტის სახეობისა და სხვა პარამეტრების მითითებით.

დოკუმენტების მოძიებაში უწყვეტი თაყიდან აცილების მიზნით იქმნება შესაბამისი ნორმატიული აქტები, რომლებიც არეგულირებენ

საქმისწარმოებას. 1999 წლის 1 ივლისს საქართველოს პრეზიდენტის №414 ბრძანებულებით გამოიცა დებულება „საქმისწარმოების ერთიანი წესების დამტკიცებისა და შემოღების შესახებ“, რომელიც არეგულირებს საქმისწარმოებას როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო ორგანიზაციებში. მასთან ერთად საქმისწარმოებას არეგულირებს საქართველოს სახელმწიფო სტანდარტის „სსტ 62-94“.

ხეიმოთხსენებული ნორმატიული აქტების ანალოგიური დოკუმენტები არსებობს სხვა ქვეყნებშიც, რომელთა შესაბამისად ცალკეული ორგანიზაციები ადგენენ საქმისწარმოების ინსტრუქციას საკუთარი ორგანიზაციისთვის.

საქმისწარმოების ინსტრუქცია არის პრინციპებისა და ნორმატივების ერთობლიობა, რომელთა მიზანია ორგანიზაციაში და მის სტრუქტურულ ქვედანაყოფებში დოკუმენტებს მუშაობის, დოკუმენტების მოძიების, მოძიებისა და შენახვის ერთიანი სისტემის ჩამოყალიბების უზრუნველყოფა, რომელიც ვრცელდება არასაბიჯგულო ხასიათის სამსახურებრივ დოკუმენტებზე.

ინსტრუქციაში გათვალისწინებული წესების შესრულება საკვლადებულთა ორგანიზაციის (ფირმის) ქველა თანამშრომლისათვის თავის კომპეტენციის ან/და სამსახურებრივი მოვალეობის ფარგლებში.

ორგანიზაციებში, სადაც დიდი დოკუმენტბრუნვა, ქაღალდების პარალელურად იყენებენ ელექტრონულ არქივს – სკანირებული დოკუმენტების ხასით.

ახალი კომუნიკაციები

ბაზოქმენებული ღიტიმატურა:

1. დოლიკაშვილი ლ. და სხვები, ეტიკეტი და კორესპონდენცია, თბილისი, უნივერსალი, 2008.
2. ქარზაგა ლ., ბიზნეს კომუნიკაციის არსი და როლი ბიზნესში. ახალი ეკონომისტი, 2(11), 2008.
3. საქართველოს პრეზიდენტის 1999 წლის 1 ივლისის №414 ბრძანებულება „საქმისწარმოების ერთიანი წესების დამტკიცებისა და ამოქმედების შესახებ“.
4. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П., Основы межкультурной коммуникации. Москва. Юнити-дана. 2002.
5. Покровская Е. А. Лобанов И. Б. Бизнес-коммуникации. Москва. Наука-Пресс. 2006.

WRITTEN COMMUNICATION IN BUSINESS

LOID KARCHAVA

Doctorate Faculty of Business and Management,

Grigol Robakidze University

In the article "Written communication in business" there is described being of communication as one of the forms of business-communication, its role and importance in business process.

When there is written communication, information is exploited and prepared in written form. As a rule, when we have written communication, information is more difficult and more important. It has more important provemental meaning and the most part of documents are kept for years.

Mobile phones and faxes are very spread and emails are also more approachable, so they partly took the place of written documents, but in spite of such alternative, people also send millions of letters. So, written communications are as important today as they were ten years ago.

There are shown its advantages in oral communication and gesticulation.

დავით შაბაგორიშვილი
ეკონომიკის მაგისტრი

საქართველო პოლიტიკა ეკონომიკური პოლიტიკის მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს. ძნელია გადაგონებით არ შეაფასო საგარეო ვაჭრობის უაღრესად მნიშვნელოვანი როლი ეკონომიკური განვითარების მაღალი ტემპების მიღწევაში, განსაკუთრებით ისეთი მკარე სომის განვითარებადი ქვეყნის ეკონომიკისათვის როგორც საქართველოა.

უკანასკნელი ათწლეულების მანძილზე მნიშვნელოვანი პოპულარობა მოიპოვა ექსპორტის ხელშეწყობისა და სტიმულირების პოლიტიკამ, რომელიც ეკონომიკური განვითარების ყველაზე

დამჭერებულ საშუალებად არის აღიარებული. გარე ბაზრებზე ორიენტირებული ეს სტრატეგია 1970-1980-იანი წლებში სამხრეთ ადამიანგულთ აზიის ეკონომიკების სასწავლებლები ირდის შედეგად გახდა პოპულარული. ექსპორტით სტიმულირებით ეკონომიკური ზრდა იმპორტის ჩანაცვლების საპირისპირო სტრატეგიაა, ეს უკანასკნელი პოპულარული იყო 1960-იან წლებში. იმპორტის ჩანაცვლების სტრატეგია ადგილობრივი ბაზრის დროებით დაცვის მოთხოვნა და პროტექციონისტულ პოლიტიკის გატარებას ითვალისწინებდა, რაც ხშირად და უსაფუძვლად იტავდა ადგილობრივ უსარისხო პროდუქციის წარმოებებს. ექსპორტით სტიმულირების ზრდის სტრატეგია კი (ვილიბოს, მსოფლიო ბაზრის ძაღები ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობისთვის გამოიყენოს.

ექსპორტის სტიმულირებით ეკონომიკური ზრდის სტრატეგიას რამდენიმე არგუმენტი ამაგრებს:

1. საგარეო მოთხოვნის დაკმაყოფილება პირობითად სომის ქვეყნებს შორის პოლიტიკურ სახელგერებს და ერთიან ეკონომიკურ სფეროდ განიხილავს ვაჭრობას, იგი ხელს უწყობს ადგილობრივი წარმოების განვითარებას, მისი მნიშვნელობა განსაკუთრებით იჩინდება მაშინ, როდესაც ადგილობრივი მოთხოვნის ზრდას ანტიინფლაციური პოლიტიკა ზღუდავს.

2. ცნობილია, რომ განვითარებადი ქვეყნები ყველაზე მეტად იმ შემთხვევაში ვითარდებიან, როდესაც მათ კონკურენციას საერთაშორისო ბაზრები უწყვენ. გარე ბაზრებზე ორიენტირებული სტრატეგია აქარებს სოციალისაციის პროცესს, რაც რესურსების დაზოგვის შედეგად იწყებს წარმომადგენლობის ზრდას, ამასთან ეს ხელს უწყობს მსოფლიო ეკონომიკასთან უფრო მჭიდრო კონტაქტების დამზარებას, აქედან გამომდინარე ცოდნის ამაღლებასა და მოწინავე ტექნოლოგიების დანერგვას.

3. ექსპორტის ზრდა საშუალებას იძლევა უცხოური ვალუტის მოზიდვისა, რაც აადვილებს წარმოების იმ რესურსების იმპორტირებას, რომელიც ადგილობრივ ბაზარს სჭირდება.

4. ექსპორტზე ორიენტირებული პოლიტიკა პირდაპირ უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის ხელშეწყობასაც ითვალისწინებს, განვითარებულ ქვეყნებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები იღება ისეთ დარგებში, სადაც იათი ადგილობრივი რესურსები (შუშა ხელი, ნედლეული) გამოიყენება საექსპორტო პროდუქციის დასამზადებლად.

5. ექსპორტის ზრდა ამცირებს უარყოფით საგარეო ბალანსს რაც უზრუნველყოფს მაკროეკონომიკურ სტაბილურობას (მათ შორის ერთგული ვალუტისა)

6. ექსპორტის ზრდა ქვეყანაში ქმნის დამატებითი სამუშაო ადგილებებს და ამცირებს სოციალურ დაძაბულობას, ზრდის ბიუჯეტში შემოსავლებს.

საექსპორტო პოტენციალის გაზრდის გარეშე არც ერთ განვითარებადი ქვეყანას ეკონომიკური წინსვლისთვის არ მიუღწევია.

როგორც მსოფლიოს ბოლო ათწლეულების გამოცდილება გვიჩვენებს გარდაძვლილი ეკონომიკის ქვეყნები სწრაფ და მდგრად ეკონომიკურ განვითარებას აღწევენ ისეთი ეკონომიკური განვითარების მიუხედავად, რომელიც ეყრდნობა მსხვილ ინვესტიციებს და ექსპორტის სტიმულირებას.

ახალი ეკონომიკისტი

გახული ხაუკუნის 80-იან 90-იან წლებში სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ახალი ინდუსტრიული ქვეყნების, ანუ როგორც მათ ეძახიან ახალი „აზიური ქვეყნების“ (კონგ-კონგი, სინგაპური, ტაილანდი, მალაიზია, ინდონეზია) უპრეცედენტო წარმატებულნი განვითარება ექსპორტის სანაცვლებას ემსახურებოდა. ეს იყო პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებზე დაფუძნებული და ექსპორტზე ორიენტირებული განვითარების სტრატეგია, რომელიც იძლეოდა საექსპორტო ბაზრების ათვისების შესაძლებლობას.

აზიური ქვეყნების წარმატების ძირითად პირობებს შორის იყო მდივრი, სოციალურ ტოტალიტარული სახელმწიფო პოლიტიკა (აპონია, სამხრეთ კორეა, სინგაპური), რომელიც უზრუნველყოფდა სტაბილურ და მიმზიდველ ხაინვესტიციო გარემოს და დადებით გარე ფაქტორების შექმნას. ხელისუფლება აქტიურ ღონისძიებებს მიმართავდა უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდად და ადგილობრივი პროდუქციის ექსპორტის სტიმულირებისათვის. როგორც შემთხვევებში უზრუნველყოფილი იყო მნიშვნელოვანი მაკროეკონომიკური სტიმულები, როგორც არის: საგადასახადო შეღავათები, სუბსიდირებული ხელფასები, იაფი მიწა, გამართული ინფრასტრუქტურა და სხვა.

მთავარი რთაც გამოირჩევიან ამ ქვეყნების ეკონომიკური მოდელები – ეს არის სახელმწიფოს ფართომასშტაბიანი ჩარევის სტრატეგია ეკონომიკური საქმიანობის ყველა დონეზე. ამ ქვეყნების მთავრობები არეგულირებენ ეკონომიკის განვითარების ხარისხს სპეციალური დამკავი ხომებით – მაღალი დაბეგვრით, ისინი ბლოკირებას უწევენ იმპორტს ეკონომიკის ყველა დარგში, რომელშიც ამ ქვეყნის საწარმოები უკონკურენტო მდებარეობენ იმისათვის რათა წინ აღუდგნენ საერთაშორისო კონკურენციას. ამ ქვეყნების სახელმწიფო ორგანოები ყველა საშუალებებით მხარს უჭერენ საექსპორტო საწარმოების დაბეგვრის შემცირებითა და ინფრასტრუქტურის უფასოდ მიწოდებით. გარდა ამისა ყველა ეს ქვეყანა მანიპულირებს ფინანსების გაცვლითი კურსით, როგორც ამას იაპონელები აკეთებენ. ცენტრალური ბანკის ინტერვენციით მათ ხელოვნურად უჭირათ საკუთარი ვალუტის გაცვლითი კურსი უფრო დაბად დონეზე ვიდრე ეს შეესაბამება რეალურ მსხვილუნარიანობას ქვეყნის შიგნით. ამის გამო სოციალური კურსის მიხედვით შემოსავალი სამხრეთ აღმოსავლეთ აზიაში საშუალოდ შეადგენს ერთ მეორმოცედს დასავლეთ ევროპულ მოსახლესთან შედარებით,

მაგრამ თუ შევადარებთ მის მსხვილუნარიანობას, იგი მხოლოდ ერთი მეორედის ტოლფასია, რაც გამოწვეულია ადგილობრივი ვალუტის სელოფურნი გამყარებით.

ამასთან ყველაფერი კეთებოდა იმისათვის, რომ ხელი არ შეშლოდა კონკურენციის განვითარებას, რომელიც მსოფლიოს სასაქონლო ბაზრებზე პროდუქციის დამკვიდრებისათვის უზრუნველყოფდა მოწინავე ტექნოლოგიების დანერგვას და ხარისხის გაუმჯობესებას, რაც წარმოადგენდა წარმატების საწინდარს. დათინური ამერიკის სოციალურ ქვეყანაში კი ბიზნესმენთა წარმატების მთავარი პირობა იყო არა მათი ძალისხმევა და საქმიანი უნარი, არამედ ხელისუფლების მიერ მათთვის გაცემული პრივილეგიები, ეს კი ხელს უშლიდა ბიზნესის განვითარებას.

თანდათანობით ამ ქვეყნებმა შექმნეს საკუთარი მსხვილი კორპორაციები სანახევროდ სახელმწიფოსი და სანახევროდ პრივატიზებული. ახლა ისინი დამოუკიდებლად გააძინნ მსოფლიოს ბაზრებზე. მაგ: მალაიზიას გააძინა 6 უმსხვილესი მულტინაციონალური საწარმო, ყველაზე დიდი მათ შორის არის „sime Darbu“, რომელსაც 21 ქვეყანაში აქვს 200-ზე მეტი შვილობილი კომპანია, სადაც მუშაობს 50 ათას ადამიანზე მეტი.

განვითარებადი ქვეყნების უმეტესობაში სადაც არ იყო ექსპორტისა და კონკურენციის ხელშეწყობისთვის ასეთი პირობები, 90-იან წლებში ეკონომიკური განვითარება შეჩერდა (დათინური ამერიკა) ან რეგრესი განიცადა.

უნდა აღინიშნოს, რომ გლობალიზაციის პროცესში ტელეკომუნიკაციური და ინფორმაციული ტექნოლოგიების მცირე ქვეყნებს განვითარების მაღალ დონეს უქმნის. სწორედ ტელეკომუნიკაციური ტექნოლოგიების განვითარებამ მისცა საშუალება ისეთ პატარა ქვეყანას, როგორც ფინეთი (2 მლნ. მოსახლეობა) მიეღწია შთამბეჭდავი წარმატებისათვის ეკონომიკის განვითარებაში. 2006 წელს ფინეთმა ექსპორტად გაიძინა 77 მლრდ. დოლარზე მეტი პროდუქცია.

კომპიუტერულმა და ბიოლოგიურმა მეცნიერებადტეკნოლოგიამ დარგებმა განაპირობეს ჩეხეთის, სლოვენის და შვედეთის მნიშვნელოვანი წარმატებები, მაგალითად ჩეხეთს, რომელიც წაუფარა რეფორმისტული გზით, უწოდებენ „ევროპის ვეფესს“ ჩეხეთში ევროპაში უზუსტესობის ყველაზე დაბალი დონეა 2 პროცენტზე (შესადარებლად აღმოსავლეთ ევროპის ყოფილ სოციალისტურ ქვეყნებში ეს მაჩვენებელი 13 პროცენტია). ასევე ირლანდია, თანამედროვე მედიცინისა და ბიოტექნოლოგიების განვითარებამ მოქინილი

ახალი პარალელური

ეკონომიკური პოლიტიკის გატარებასთან ერთად, რომელიც მიმართული იყო ოფშორული კაპიტალის მოზიდვისაკენ. პერიფერიული ეკონომიკის ქვეყნიდან წარმოებულ განვითარებად ქვეყნად გადააქცია.

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისა და ექსპორტის ზრდის სტრატეგია აირჩია სლოვაკეთმაც. 1999 წლისათვის ამ ქვეყანამ შექმნა ლიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკა და ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობის გარემო, შეიმუშავა უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის პოლიტიკა, რომელიც ოფშორული წარმოების განვითარებასთან დაკავშირებულია, მიწაზე დაბალი ფასის დაწესებას, და რიგ პირდაპირ თუ არაპირდაპირ (ფინანსურ) სუბსიდიებს.

ჰოლანდია ყვეაილების ბიზნესში მსოფლიო ლიდერია. მას მსოფლიოს ყვეაილების ექსპორტის 65 პროცენტი უჭირავს. მიუხედავად იმისა, რომ არც ნიადაგის და არც კლიმატის მიხედვით ჰოლანდიაში საუკეთესო პირობები არ არის, მაგრამ ტექნოლოგიებისა და წარმოების მაღალ სპეციალიზირებული ფაქტორების განვითარების შედეგად მათ მიაღწიეს მწარმოებლობის ზრდას. ყვეაილების ეფექტური წარმოებისა და პროდუქციის და სპეციალიზირებული ჰოლანდიური ინფრასტრუქტურის გამო სხვა ქვეყნის ყვეაილების მწარმოებლები ავსტრალიაში ჰოლანდიაში ყვეაილებს შემდგომი გადასაწყვეტის, გაყიდვისა და რეექსპორტისათვის.

ცნობილია, რომ კაპიტალი ყოველთვის იქით მიედინება ხოდაც არის გამოყენების ყველაზე საუკეთესო პირობები. მოგებული რჩება ის ქვეყანა, რომელიც საუკეთესო პირობებს ქმნის მსხვილი კაპიტალდაბანდებისათვის.

ჯერ კიდევ 1950 წლებში ეკონომიკა აკვირვებდა მთელ მსოფლიოში წარმოებულ განვითარების მაღალი ტემპით, რომელმაც განვითარება საფუძვლიანი წარმოების განვითარების მიხედვით ელექტრონიკისა და მანქანათმშენებლობის სფეროში. მაგ: 2007 წლის მიხედვით იაპონურმა კომპანია „ტოიოტამ“ გამოუშვა 9,6 მილიონი ავტომობილი, რთაც მიაღწია 33 წამში ერთი ავტომობილის გამოშვებას. აღსანიშნავია, რომ ამერიკის საოკუპაციო ხელისუფლების ინიციატივით შექმნილი კანონი (მიღებული იქნა 1947 წელს) მონოპოლიების აკრძალვის შესახებ, რომელიც ხელს უწყობდა კონკურენციის განვითარებას, იაპონიაში ეკონომიკის სწრაფი განვითარების ხელშეწყობა ფაქტორად იქცა.

იაპონიის შემდეგ, სამხრეთ კორეამ, რომელსაც ყველაზე ხელს „აზიური ეფესუს“ ეძახიან არანაკლებ სწრაფი ტემპით იწყო განვითარება. აღრე ეს ქვეყანა უადრესად დარბობს ხალხით იყო დასახლებული და იგი საყოველთაოდ მიანდით აზიის „ავადმყოფ წყვრად“. სამოციან წლებში გატარებულმა რეფორმამ, რომელიც ექსპორტზე იყო ორიენტირებული განაპირობა სამხრეთ კორეის სწრაფი განვითარება.

ექსპორტის სტიმულირების სტრატეგიის გამოყენების შედეგად „ახალი აზიური ეფესუსმა“ იხე განავითარეს საექსპორტო პოტენციალი, რომ ამ მიმართულებით ტოლს არ უდებენ და ფეხადევი მამყვებთან განვითარებულ ქვეყნებს.

2006 წლის მიხედვით საქართველოსა და დანარჩენი მსოფლიოს ქვეყნების ექსპორტ-იმპორტის მონაცემები შედარებისათვის პირობითად დაყვავით სამ ჯგუფად:

- 1 - განვითარებული ქვეყნები (აოუელი),
- 2 - სამხრეთ აზიის ქვეყნები, „აზიური ეფესუსები.“
- 3 - პოსტსაბკოთა ქვეყნები.

მსოფლიო ქვეყნების ექსპორტ-იმპორტი (2007 წ.)

	ექსპორტი	იმპორტი	მლრდ. დოლარი	
			სავაჭრო ბალანსი (+,-)	ექსპორტის წილი მთლიან ეაჭრობაში
1. განვითარებული ქვეყნები:				
გერმანია	1121,9	922,2	+ 199,9	55 %
აშშ	1037,0	1918,9	- 881,9	35 %
ჩინეთი	968,9	791,4	+ 177,9	55 %

საქართველოს ეკონომიკის განვითარებისათვის

იაპონია	646,7	579,0	+ 67,1	53 %
საფრანგეთი	479,0	529,9	- 50,9	47 %
გაერთიანებული სამეფო	444,4	606,4	- 162,0	42 %
ჰოლანდია	441,4	424,5	+ 13,0	51 %
იტალია	410,8	437,4	- 26,6	48 %
კანადა	388,0	349,9	+ 38,1	53 %
ბელგია	369,2	357,9	+ 11,3	51 %

2. სამხრეთ აღმოსავლეთ

აზიის ქვეყნები:

„აზიური ვაუხეები“				
სამხრეთ კორეა	325,4	309,3	+15,7	51 %
ჰონგ-კონგი	322,6	309,5	+13,1	51 %
სინგაპური	271,8	238,7	+33,1	54 %
მალაიზია	160,6	131,1	+29,5	55 %
ტაილანდი	130,5	128,5	+2,0	50 %
ინდონეზია	100,7	61,1	+39,6	62 %

3. კონტსაბტოლა ქვეყნები:

რუსეთი	301,5	137,7	+163,8	69 %
უკრაინა	38,3	45,0	- 6,7	46 %
ყაზახეთი	38,2	23,6	+ 14,6	62 %
ბელორუსია	19,7	22,3	- 2,6	47 %
აზერბაიჯანი	6,3	5,2	+ 1,1	55 %
თურქმენეთი	5,3	1,8	+ 3,5	75 %
უზბეკეთი	4,9	4,1	+ 0,8	54 %
მოდღავეთი	1,05	2,7	- 1,65	28 %
სომხეთი	1,0	2,2	- 1,2	31 %
საქართველო	0,99	3,6	- 2,6	21 %
ვიეტნამი	0,79	1,7	- 0,9	32 %

ქვეყნის მიერ გატარებულ ეკონომიკურ პოლიტიკას, რომ უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური განვითარებისათვის, ეს უკვე დადასტურდა ორმა გერმანიამ. ამჟამად ამას ადასტურებს ორი კორეის მაგალითიც, სამხრეთ კორეის ხელმძღვანელობამ ჩრდილოეთ კორეის მთავრობისაგან განსხვავებით შექმნა პირობები ექსპორტის განვითარებისათვის, რის შედეგადაც 2006 წელს სამხრეთ კორეის საექსპორტოდ გატანილმა პროდუქციის ღირებულებამ შეადგინა 325 მილიარდი დოლარი, ხოლო ჩრდილოეთ კორეის ექსპორტმა კი ანალოგიურ პერიოდში შეადგინა მხოლოდ 1.7 მილიარდი დოლარი

„გარდების რეველუციის“ შემდეგ საქართველოში განხორციელებულმა ეკონომიკურმა რეფორმებმა მართალია უფრო მიზიდველი გახადა ეკონომიკური ბიზნეს-გარემო და ერთგვარად გაამარტივა ბიზნესის წარმოება, მაგრამ ეკონომიკური პროცესებზე რეგულაციის გაუქმებამ და მის თვითღინებაზე მიშეებამ ხელი

შეუწყო იმპორტის მოხდენას და ადგილობრივი წარმოების განანაგებას, სახელწოდ ბაზრებზე კონკრეტრაციის ზრდას და ბაზრებიდან მცირე და საშუალო ბიზნესის გამოდევნას. საქართველოს მთლიან ეაჭრობაში ექსპორტის ძალიან დაბალი ხვედრითი წილი გაანინა და იგი არ აღემატება 19 პროცენტს, მაშინ როდესაც 1995 და 2000 წელს ეს მაჩვენებელი შეადგენდა 33 პროცენტს, 2005 წელს კი - 26 პროცენტს.

იმპორტის ზრდა და ექსპორტის შემცირება იწვევს უარყოფითი საეაჭრო ბალანსის ზრდას, რაც არასასურველ გავლენას ახდენს ქვეყნის მაკროეკონომიკურ სტაბილურობაზე, რადგან უარყოფითი საეაჭრო ბალანსი უნდა დაფინანსდეს, მითუმეტეს, როდესაც საქართველოში შემცირებული ხაზით შემოსვის საავალუტო ნაკადები (რომელიც ერთგვარად ანეიტრალდება შექმნილ მდგომარეობას) აუცილებელი ხდება ღარის კურსის შესანარჩუნებლად საავალუტო რუხეგებებიდან დიდ იდენობით თანხების ხარჯვა.

ბიბლიოთეკის მაცნობი

საქართველოში ექსპორტის შემცირებას, იმპორტის ზრდასა და ამის შედეგად უარყოფითი სავაჭრო ბალანსის კატასტროფულ ზრდას დინამიკაში კარგად ასახავს ქვემოთ მოტანილი ცხრილი საქართველოს ექსპორტ-იმპორტი და სავაჭრო ვაჭრობის ბალანსი (1995 - 2008 წ.წ.)

(მლნ. ა.შ.შ დოლარი)

წელი	მთლიანი ექსპორტი	იმპორტი	%	ექსპორტი	%	უარყოფ. სავაჭრო ბალანსი
1995	894	603	67	291	33	312
1996	1001	711	71	290	29	421
1997	1057	685	65	372	35	313
1998	1429	1052	73	377	26	675
1999	1461	1162	79	299	20	863
2000	995	668	67	327	33	341
2001	1070	753	70	317	30	436
2002	1141	795	70	346	30	449
2003	1602	1141	71	461	29	680
2004	2495	1848	74	647	26	1201
2005	3357	2491	74	866	26	625
2006	4613	3677	80	936	20	2741
2007	6448	5215	81	1233	19	3982
2008	7555	6058	80	1497	19	4561

ახალი მაჩვენებლები

2008 წელს 1995 წელთან შედარებით უარყოფითი სავაჭრო ბალანსი 312 მლნ. აშშ დოლარიდან 4561 მლნ. აშშ. დოლარამდე, ანუ 14,6-ჯერ გაიზარდა, რაც შედეგია ექსპორტთან შედარებით იმპორტის მაღალი ტემპებით ზრდისა.

საქართველოს ექსპორტ-იმპორტის სასაქონლო სტრუქტურის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ექსპორტში გამოკვეთილია ხანგრძლივად უპირატესობა, ხოლო

იმპორტში სამომხმარებლო საქონლის უპირატესობა. ექსპორტი გრძელვადიან პერსპექტივაში მდგრადი ვერ იქნება, რადგან იგი ძირითადად ნედლეულზეა ორიენტირებული, რაც დამახასიათებელია დაბალი განვითარების მქონე ქვეყნებისათვის, რასაც შეიძლება პირობითად „ვაჭირვების ექსპორტი“ ვუწოდოთ:

საქართველოს ექსპორტი სტრუქტურა სასაქონლო ჯგუფების მიხედვით: (2007 წელი)

	მლნ. დოლარი
1. ფეროშენადნობები	— 159,6
2. შავი ლითონის ჯართი და ნარჩენები	— 96,8
3. სპილენძის მადანი	— 79,2
4. ავტომობილები	— 70,1
5. დაუმუშავებელი ოქრო	— 69,4
6. კაკალი	— 65,1
7. ცემენტი	— 64,0
8. უთიღის სპირტი	— 57,4
9. მინერალური ხასუქები	— 57,0
10. სპილენძის ჯართი და ნარჩენები	— 37,0

საქართველოში, რომ საქართველოს ექსპორტის დაახლოებით 47 პროცენტი მოდის დსთ-ს ქვეყნებზე, ხოლო დაახლოებით 19 პროცენტი კი - ევროკავშირის ქვეყნებზე.
 2007 წლის მიხედვით საქართველოდან გატანილი საქსპორტო პროდუქციის წილი ქვეყნების მიხედვით მილიან ექსპორტში შეადგენდა:

საქართველოდან ექსპორტი მსოფლიოს ქვეყნებში:
 (2007 წელი)

		%
1.	თურქეთი	12.6
2.	აზერბაიჯანი	9.3
3.	რუსეთი	7.6
4.	სომხეთი	7.4
5.	თურქმენეთი	7.2
6.	ბულგარეთი	6.3
7.	აშშ	5.9
8.	უკრაინა	5.7
9.	კანადა	4.9
10.	გერმანია	4.6

ექსპორტის გაზრდის თვალსაზრისით საქართველოში წარმატების ყველაზე დიდი შანსი აქვთ ხუთ სექტორს, ესენია: სოფლის მეურნეობა და გადამამუშავებელი მრეწველობა, პიდროუნერგეტიკა, ტრანსპორტი, ტურიზმი და ფინანსური ინსტიტუტები.

საქართველოს საქსპორტო შესაძლებლობებიდან საზღვარგარეთელი ექსპორტების შეფასებით წამყვანია გადამამუშავებული საკვები პროდუქტები 6.85 კოეფიციენტით:

საქართველოს საქსპორტო შესაძლებლობები:

	კოეფიციენტი
1. გადამამუშავებული საკვები პროდუქტები	6.85
2. მინერალები	2.80
3. ახალი საკვები პროდუქტები	1.95
4. ძირითადი სამრეწველო საქონელი	1.01
5. სატრანსპორტო აღწურვილობა	0.85
6. ხის მასალა	0.80
7. ქიმიური ნივთიერებები	0.55
8. არაელექტრონული მანქანა დანადგარები	0.21
9. ტანსაცმელი	0.19
10. სხვადასხვა სამრეწველო საქონელი	0.09

ფარდობითი უპირატესობანი:

- საქართველოს ყველაზე დიდი ფარდობითი უპირატესობა სტრატეგიული ადგილმდებარეობაა, ეს არის უმოკლესი სატრანსპორტო გზა ევროპასა და აზიას შორის. განვითარებული სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის - საზღვაო, სარკინიგზო, საავტომობილო, სამაგისტრალო გზების საშუალებით შესაძლებელი იქნება მგზავთბრუნვისა და ტვირთბრუნვის მნიშვნელოვანი გაზრდა.

- ტურიზმი:

საქართველოში ტურისტული პოტენციალი შემდეგი პარამეტრებით ხასიათდება: 102 კურორტი,

182 საკურორტო ადგილი, 15 000 ისტორიული ძეგლი, რომელთაგან 4 შეტანილია იუნესკოს მსოფლიოს საგანსურთა სიაში, 9 ეროვნული პარკი, 2400 მინერალური წყარო, რომელთაგან დღემდე აღმოჩენილია 130 მილიონი ლიტრია. სამკურნალო ტადახები, კრისტალური მღიმეები, კლიმატის მრავალფეროვნება, მოსახლეობის გამოცდილების მადალი დონე ტურისტული მომსახურების სფეროში და ტრადიციული წეს წყველებები სტუმრის პატივისცემის შესახებ. ბუნებრივი სიმდიდრეები და სილამაზე, არქიტექტორულ-ისტორიული ძეგლები მრავალ ტურისტს იზიდავს

ახალი ეკონომიტი

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან. განვითარებული საკურორტო მეურნეობა, მრავალრიცხოვანი კლიმატური, ბუნებრივ-ლოკური, სახვლი, ტალახის კურორტების ინფრასტრუქტურა მნიშვნელოვან შემოსავალს მოუტანს საქართველოს.

- სოფლის მეურნეობის პროდუქცია

იმასთან დაკავშირებით რომ მსოფლიოში ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტებზე მოთხოვნილება სულ უფრო და უფრო იზრდება 2009 წლის სააღდგომო ვისიტოლემში საქართველოს უწინდების და უნეტარების ილია მფორის მიერ ნათქვამია, რომ „საქართველოს შეუძლია ეკოლოგიურად მაღალხარისხიანი პროდუქცია შესთავაზოს მსოფლიოს, რომელსაც დღეს დიდი მოიხიზნა.“

ქვეყნის აქვს შესაძლებლობა აღდრძინოს სუბტროპიკული კულტურების: ჩაის, ციტრუსების, თამბაქოს, აგრეთვე სხვა მრავალწლოვანი კულტურების, კენკროვნების, უნიკალური თვისებებისა და ეკოლოგიურად სუფთა ბოსტნეულისა და ხანელბელების წარმოება, რომელიც დიდი მოთხოვნით სარგებლობს მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში.

თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ ხელშეკრულების ძალაში შესვლის შემდეგ საექსპორტო წარმოების გაძლიერების ერთ - ერთი ყველაზე რეალური გზა ვერეთ წოდებული გადამუშავებითი ვაჭრობის მეშვეობით შეიძლება. უცხო ყორმები საქართველოს მიაწვდიან ნედლ მასალას ან შუალედურ პროდუქციას გადამამუშავებისა და შემდგომი რექსპორტისათვის, ამ ტიპის გადამამუშავებითი ვაჭრობა მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ამოსავლეთ ვერობის, ჩინეთისა და სამხრეთ ამისიავლეთ აზიის ქვეყნების სწრაფ ეკონომიკურ განვითარებაში, რასაც ქვემოთ დაწვრილებით შევხებით.

გადამამუშავებითი ვაჭრობის საფუძველი საქართველოში იაფი მუშახელია, ვიდრე ვეროპაში. თუმცა გადამამუშავებითი ვაჭრობის ეფექტი მარტო დასაქმებითა და შემოსავლები ზრდით არ ამოწურება, რადგან ამასთან ერთად სულ უფრო ტექნოლოგიურად მოწინავე პროცესების გადმოტანა მოხდება საქართველოში.

- სასარგებლო წიაღისეულები:

ბერმა არ იცის, რომ საქართველო პირველ ადგილზეა სკვამ არსებული სასარგებლო წიაღისეულით.

საქართველო გამოირჩევა როგორც პიდრენერგეტივის, სამთო-მოპოვებითი მრეწველობის რეგიონი აქვს ოქროს,

მაღალხარისხიანი კრისტალური დარაშხის, მარანეის, ტყეა თუთის, სილენის, ქანქარის ნაყოფის, სამთოქიმიური ნედლეულის, საშენი ბურლიტის და სხვა ლითონური და არალითონური მარაგები.

მარტო საქართველოში მოპოვებული ოქროს ნახევარი, რომ დაიდოს რეზერვების სასო ვროუნულ ბანკში, რაოდენ დიდი მნიშვნელობა ექნება მას ქვეყნის ეკონომიკისათვის.

ქვეყნის განაწილა ფეროშენადნობის, ფოღლის მიღებისა და სორტმენტული ნაგლისის, თუჯისა და სილენის სხმულების, აზოტოვანი სასუქების, პოლიმერული მასალები, ელმავლების, თეთმფრინავების, ავტომანქანების ელექტრული მოწყობილობების წარმოების სიმძლავრეები. აგრეთვე აბრეშუმისა და შდის ქსოვილებს, ფეხსაცმლის, ტანსაცმლის, ტრიკოტაჟის ნაწარმს, ჩაის, ღვინის, კონხერვების, თამბაქოს ნაწარმს, წარმოების შესაძლებლობები.

- ადამიანური კაპიტალი:

ცალკე აღნიშვნის ღირსია ქვეყნის სამეცნიერო ტექნიკური პოტენციალი და მაღალკვალიფიციური სამეცნიერო, ტექნიკური მუშა კადრების არსებობა, რომელთა გამოყენებას მნიშვნელოვანდ მეტი შედეგისა და ფუჭების მოტანა შეუძლია სწორი ეკონომიკური პოლიტიკის გატარების პირობებში.

ამრიგად თუ შეიქმნება ექსპორტის განვითარების ეფექტური სტრატეგია და საგარეო სავაჭრო პოლიტიკა რადიკალურად შეიცვლება, საქართველო შეძლებს თავისი წლიური საექსპორტო პოტენციალი სულ მცირე 5 მილიარდ დოლარამდე გაზარდოს და აღმოფხვრას საგარეო ვაჭრობის უარყოფითი ბალანსი.

უნდა აღინიშნოს, რომ 2006 წელს ვეროკავშირმა საქართველოს მიანიჭა GSP+ სტატუსი, რაც თითქმის ყველა პროდუქციის უტარიფოდ ექსპორტირების საშუალებას იძლეოდა, მაგრამ ანით რაიმე არსებითი სარგებელი ქართულ ექსპორტს არ განუცვლია, იმპორტი კვლავ უფრო მაღალი ტემპით იზრდებოდა ვიდრე ექსპორტს. შესაბამისად იზრდებოდა უარყოფითი სავაჭრო ბალანსი. ამ სტატუსის მინიჭების შემდეგ საექსპორტო პროდუქციის ასორტიმენტი არ გაზრდილა, ამდენად რაიმე საექსპორტო ბუმს ადგილი არ ჰქონია.

უცხოური ექსპორტების აზრით საქართველოს ექსპორტის სტიმულირება მხოლოდ ღრმა თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ (FTA) ხელშეკრულების შემთხვევაში მოსალოდნელია, რომელიც გულისხმობს სავაჭრო ბარიერების

ახალი პოსტბოსტი

სრულ გაუქმებას და შორსგაიზნულ ექსპორტის ხელშეწყობისათვის ადგილობრივ რეფორმების გატარებას. ქართული ექსპორტის „აქიდეგისის ქუსლს“ არასატარიფო ბარიერები წარმოადგენს, როგორცაა პროდუქციის ტექნიკური, სანიტარული, ფიტოსანიტარული, და სხვა სტანდარტების დაცვა. დღეისათვის UNCTAD-ის ვაჭრობის კონტროლის შეფასების კოდირების სისტემის (TCMCS) მიხედვით ასამდე განსხვავებული არასატარიფო ბარიერია.

ევროკავშირში ექსპორტის არასატარიფო ბარიერები საკმაოდ მაღალია, მაგალითად ტექსტილის საწარმოებისათვის 20 პროცენტაინ ტარიფის ექვივალენტია, ხოლო საკვები პროდუქტებისათვის 40 პროცენტაინი. ამკარაა, რომ ასეთი მაღალი არასატარიფო ბარიერების გაუქმება ხელს შეუწყობს საქსპორტოდ გახატაინ

პროდუქციის საცალო ფასების მნიშვნელოვან შემცირებას, საქართველოს პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას და ექსპორტის ზრდას, განსაკუთრებით სოფლის მეურნეობის პროდუქციის კუთხით.

საექსპორტო პროდუქციის სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანის ხარჯები არ იქნება მაღალი და საქართველოს ექსპორტიორებს ერთ ერთი კვლევის თანახმად გაუზრდვბთ არა უმეტეს რეალიზაციის თანხის დაახლოებით 2-5 პროცენტისა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ეკონომიკის სწრაფი განვითარებისათვის აუცილებელია შემუშავდეს ექსპორტის სტიმულირების შესახებ კონცეფცია, სადაც გათვალისწინებული იქნება ექსპორტის ხელშეწყობის მიზნით გასატარებელი ღონისძიებები.

გამომყენებელი ლიტერატურა:

1. უწმინდესისა და უნეტარესის სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი ილია II, საადგომო ეპისტოლე. საპატრიარქოს უწყებანი, 2009 წელი,
2. დავით შაბუნიშვილი, ექსპორტის სტიმულირების სტრატეგია, როგორც ეკონომიკის სწრაფი განვითარების საფუძველი. თბილისი, გამომცემლობა „ლიო“, 2009 წ.
3. ვილჰარტ ვინსენტზი, სავაჭრო პოლიტიკა და საქართველოს ექსპორტი, ჟურნალი - საქართველოს ეკონომიკური ტენდენციები, „ეკონომიკური პოლიტიკისა და სამართლებრივი საკითხების ქართულ-ევროპული საკონსულტაციო ცენტრი“, 2006 წ.
4. აოსტროლოს პაპაფიდიპუ,მდგრადი ეკონომიკური ზრდის რისკები საქართველოში, ჟურნალი - საქართველოს ეკონომიკური ტენდენციები, „ეკონომიკური პოლიტიკისა და სამართლებრივი საკითხების ქართულ-ევროპული საკონსულტაციო ცენტრი“, 2007 წ.
5. ივან სამსონი, საქართველოს ეკონომიკის პერსპექტივები საშუალოვადიან პერიოდში, ჟურნალი - საქართველოს ეკონომიკური ტენდენციები, „ეკონომიკური პოლიტიკისა და სამართლებრივი საკითხების ქართულ-ევროპული საკონსულტაციო ცენტრი“, 2006 წ.
6. ჟურნალი-საქართველოს ეკონომიკური ტენდენციები. „ეკონომიკური პოლიტიკისა და სამართლებრივი საკითხების ქართულ-ევროპული საკონსულტაციო ცენტრი“, 2006-2008 წ.წ.
7. ჟურნალ-საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის ბიულეტენები, 1995-2008 წ.წ.
8. <http://www.intracen.org/>
9. www.statistic.gov.ge

EXPORT OF GEPRGIA AND IMPORTANCE OF ITS STIMULATION FOR FAST ECONOMIC GROWTH

DAVID SHABURISHVILI
Economic MA

The article covers survey of undertook measures for export stimulation on the examples of "New Asia Tigers" of the East Asia countries. Export-import dates of Eastern Asia countries, "New Asian Tigers" and developed countries; Reduction of export in dynamics, indicators of import and negative trade balance increase is analyzed.

The article faces influence of negative results on country 's macroeconomic stability following negative trade balance increase. Export indicators by food groups and countries, as well as perspectives of export development has discussed.

საქსტატი

ENERGOSAVING MUST RETURNED INTO PREFERENTIAL DIRECTION OF STATE ENERGOPOLITICS

GENADI MESKHIA

The doctor of technical sciences,

The Member-Correspondent of the Energy Academy of Georgia

The ratio of energy consumption to the unit of GDP produced in Georgia is 2,5-3 times higher than in advanced countries. The energy-efficiency is lower in household, communal and other sectors. All the abovementioned affect negatively the economy of the country, its environment and standard of living.

The need for reduction of the abovementioned ratio is obvious for the development of market economy since high prices of energy push the production costs higher leading to erosion of competitiveness of domestic produce at the international market [1].

Let's discuss measures aimed at saving the energy consumption, their actuality of realization and expediency of the example of Tbilisi. Tbilisi is the biggest consumer of energy in the country. In 2006 the city consumed 2 billion KWT/h electric energy, 380 ml.m³ natural gas and 260million liters of gasoline, which equals to 30% of energy consumed in the country.

The rapid growth of population, construction sector and motor transportation in Tbilisi along with improvement of standards of living will lead to yearly increase of 180million KWT/h in electricity consumption, 30 million.m³ increases in natural gas and 26 million liter gasoline consumption. Unless the measures for saving of energy consumption are effectively undertaken, the increasing world prices on energy will cause the damage of 30 million GEL to the Tbilisi population, which will put in terrible conditions socially vulnerable households.

Estimations of representatives of Norwegian company ENSI-AS and Bulgarian auditors show that without considering the accelerating rate of consumption the potential yearly amount of monetary saving on energy consumption in Tbilisi amounts to 25-30% of the total expenditure. According to the calculations of international experts, by means of realization of energy saving projects in just 30% of the apartments it's possible to save 95 million KWT/h electric energy per year. Undertaking of the efficiency measures in 117 entities financed by the Tbilisi Municipal Budget (secondary schools, special schools, gyms, medical institutions and administrative building) from 2007 to 2020 will save 16 million KWT/h of power per year.

Only the introduction of more efficient light bulbs in Tbilisi, can save 240 million KWT/h electric power per year, set aside saving of 174 million GEL from the consumer's budget, reduction of the capacity deficit by 108 Megawatt in rush-hours and reduction of CO₂ emissions by 0,97 million tons. These examples show that implementation of large scale measures aimed at improvement of energy efficiency are very beneficial to the country and its population.

Creation of a group working on energy efficiency issues within the Service for Economic Policy of the Tbilisi Municipality is a very progressive step. Its duties are the following: to definite the rate of optimal energy consumption in entities funded by the Municipality, monitor the energy consumption in them and prepare recommendations for the authority for rational use of energy.

In order to undertake the energy efficiency improvement measures in the country, it is necessary to work out the policy and strategy of its saving, work out the relevant legislative base (the law on saving of energy, state standards and normative documents etc.), find out the technologies of saving, learn foreign experience, advertise energy saving technologies, etc.

Hastening the consolidation of energy security in Georgia and leading out the population from the hard social-economic conditions depend heavily on undertaking the fiscal measures for encouraging the energy efficiency. Tbilisi Municipality must become the role model in solution of this urgent and strategic problem, due to the fact that Tbilisi is the huge energy consumer and has great intellectual resources. Hence it follows that at Tbilisi Municipality must be created "The Service for Energy Efficiency".

The main functions and duties of such a service are the following:

1. To work out the policy and strategy for saving the energy.
2. To ascertain the priority direction of saving the energy.
3. To formulate the unified system of managing the energy saving activities.
4. The monitoring and coordination measures of saving the energy.

საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ეროვნული საბჭო

5. To take active part in working out of legislative base.
6. To establish the fund for energy saving activities.
7. To calculate the used energy resources and create the bank of statistical data.
8. To forecasting the consumption of energy in branches of economy, in domestic, communal and other sectors.
9. To coordinate the activities for energy efficiency in branches of economy, in domestic communal and other sectors.
10. To create the mechanisms and recommendations for introduction of energy saving technology and taxes.
11. To create the administrative sanctions for violators and tax breaks for efficient consumers.
12. To use the effects gotten by reduction exudation of harmful substances in the atmosphere by electric energy and natural gas for financing the social programs.
13. To learn international experience and broadcast and televise specially, to issue bulletins and brochures.
14. To prepare publicities, to held international conferences, etc.
15. To search and attract investment for the programs of energy saving.

The establishment of sources of financing of the Service for Energy Efficiency and determination of financing shares must be based on a systemic scientific base.

The sources of financing of the Service for Energy Efficiency might be following (see the drawing):

1. "Temporal financing source", in which the resources are provided by grants from international organizations, subsidies from state budget, from social assistance funds and other.
2. "Stable sources of financing", in which resources are provided by state and municipal budgets, established taxes on energy consumption and fines on violations, etc.
3. "Self-financing source", in which sources are provided by energy efficiency projects, particularly from the effects gotten by saving of electric energy, natural gas, fuel products consumption and in the tariffs of water.

In many countries for low income households subsidies are provided in order to encourage energy saving. In countries like The USA, France, Finland, Holland, Portugal, and Poland the new energy saving demonstration projects are financed in order to accelerate their commercialization.

The experience of foreign countries shows that extra charges are added on tariffs on energy. The income from these is used for social programs, for example: in Austria, the extra charge on Petrol is 0.01 Euro/L, on natural gas – 0.0454 Euro/m³, on electric energy – 0.015 euro/KWh. In Belgium on natural gas is established 0.0137 Belg. Franc/m³, in Denmark petrol is rated 3.81 Danish Crone/Liter and electric energy – 0, 536 Danish Crone / KWh. In Germany and Moscow taxes

are levied on all kinds of energy consumption. The taxes are levied on all kinds of harmful chemical emissions as SO₂, CO₂, NO, and others. For example in Estonia on NO the tax is 0,3 euro/t, in Finland on CO₂ is 3,7 euro/t, in Georgia 0,05 \$/t and in Sweden – 2 euro/t and etc [2;3;4].

In current political, economic and social conditions in Georgia it is clear that the introduction of very little extra charges on energy consumption and the direction of received money for financing the energy efficiency activities is a very progressive and potentially profitable measure.

According to the estimations of experts, the undertaking of energy efficiency measures in commercial and industrial sectors within the jurisdiction of Tbilisi Municipality may save 95 million KWT/h electric power (20% of total consumption) or natural gas 27 million.m³ (20% of total consumption) or 20 million GEL in a year.

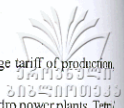
The total loss in Tbilisi electricity distribution system in 2006 amounted to 587million KWT/h (29% from the whole distribution) and 87,3 million m³ natural gas (23% from the whole distribution). The cost of losses to the companies is embodied in tariffs, which worsens the living standards of consumers.

Energy saving measures can half these losses in 1, - 1,5 years, and reduce them by 10–15% in afterwards. Accordingly, 250 million KWT/h energy, 37 million m³ natural gas, or approximately 45million GEL in a year will be saved in Tbilisi.

Loss reduction in power and natural gas consumption can create the reserve for tariff reduction respectively of 0,55 Tetri / KWT/h per unit and of 2,5 Tetri /m³ natural gas per unit. The sources received from these can be used for financing social security programs. The introduction of efficient light-bulbs in the streets of Tbilisi for lightning and lamp-posts can be save 7 million KWT/h electric energy per year. In the undergrounds of Tbilisi the annual saving is 12 million KWT/h and in the water system – 62 million KWT/h per year.

In Tbilisi there are 116 750 vehicles registered, of which private vehicles amount to 90%. They consume 240 million Liter gasoline, which equals to 360million GEL per year. This will be increase by 5% every year. The reconstruction of roads, the improvement of their cover, and optimization of transportation will reduce fuel consumption by 4%. The owners of vehicles will save 10,1 million Liters of gasoline, which equals to at least 16 million GEL every year. These results show that the increase of tariff of fuel by 4 Tetris (2,7%) won't damage the consumer because the energy efficiency measures will reduce their fuel consumption tariff by 7,1 Tetri per KWT/h. The use of resources received (15,8 million GEL) for energy efficiency and social protection (for owners of vehicles) measures is justified from economic, social and ecological standpoints. In Tbilisi the energy saving measures can save 430.4 million KWT/h electric power, 64 million m³ natural gas

02040819000 0205090

and 13 million Liters of gasoline per year. The consumers will save on average 124.4 million GEL per year. Such a large scale saving of energy resources will significantly strengthen the Country's energy security, reduce the outflow of hard currency by 57 million USD, and reduce CO₂ emissions by 1.74 per year.

The "Rotor-Light Ltd" has elaborated the self-financing project "Saving of Energy and Improvement the Social and Economic Conditions of Population," realization of which (The project is aimed at introduction of 1.1 million energy-efficient light-bulbs to the households and organizations) will result in yearly saving of 190 million KWT/h electric power and improvement of consumer satisfaction in Tbilisi. Accordingly, Tbilisi households will save 22.7 million GEL. Each household's monthly saving will amount to 5.4 GEL on average during the next 7 years. During the useful life of the bulb the consumers will save 213 million GEL. The emission of CO₂ will be reduced by 0.77 million tons. By undertaking this project the capacity deficit within the system will be cut by 90 Megawatt. This is technically and economically justified. To build an electric power plant with this much capacity requires 90 million USD, set aside exploitation expenses.

The realization of the project "Energy Efficiency and Saving in State Owned Organizations" presented by "Rotor-Light Ltd" (0.25 million energy efficient bulbs are being introduced to the state owned organizations), will save 43.2 million KWT/h electric power, which equals to 7 million GEL per year. The project is being financed through the state budgetary funds. Half of received savings can be transferred to the "Energy Saving Fund" and the remaining part left at the disposal of an organization. This will give much stimulus to introduction of efficiency measures in state owned organizations. The realization of energy efficiency measures will bring on average 43.6 million GEL to "self-finance source" per year.

The main source of financing of "The Service for Energy Efficiency" is the tariff reserve created by efficiency measures. In order to prove this the following motivation can be used: The volumes of energy imported and produced by the registered license holders differ greatly from their respective tariffs. This necessitates averaging out of the electricity price by using the so called "Common Caldron" principle. This is achieved by using the weighted average tariff of electricity production. Given the existing consumer comfort (the improvement of consumer comfort might also be stipulated for) the introduction of energy efficiency measures will lead to a decline of a share of costly sources of energy (for example imports and energy generated by thermal power plants). This will lead to the reduction of the weighted average tariff rate. If the existing tariff rate is left unchanged, it is needless to say that certain room will emerge in the weighted production tariff, size of which can be determined using the following expression:

$$T_w = T_h + E_h(T_{th} - T_h) / (E_h + E_t) + T_t$$

Where: T_w - the weighted average tariff of production, Tetri/KWT/h;

T_h - the weighted average tariff of hydro power plants, Tetri/KWT/h;

T_{th} - the weighted average tariff of thermal power plants, Tetri/KWT/h;

E_h - the power generated by hydro power plants, KWT/h;

E_t - the power generated by thermal power stations, KWT/h;

T_g - the guaranteed taxes of reserve blocks (3,4,8) of the Tbilisi thermal power plant, tetri/KWT/h ($T_g = 0,18$ Tetri/KWT/h).

According to the expert estimations, it is possible to save 1200 million KWT/h power by effective introduction of efficiency measures. Given the current comfort of consumer, the real consumption of energy will be reduced by approximately 9846,6 - 1200 = 8646,6 million KWT/h, the weighted average tariff rate will be 3,7 tetri/KWT/h. Taking into account the abovementioned we can say that the room of 4,3 - 3,7 = 0,6 Tetri will emerge within the currently existing production tariff. Only 50% of this reserve is enough to finance "The Service for Energy Efficiency" budget. The remaining 26 million GEL can be used to serve the needs of the energy sector development, compensation of consumer tariff and financing the social protection programs, etc

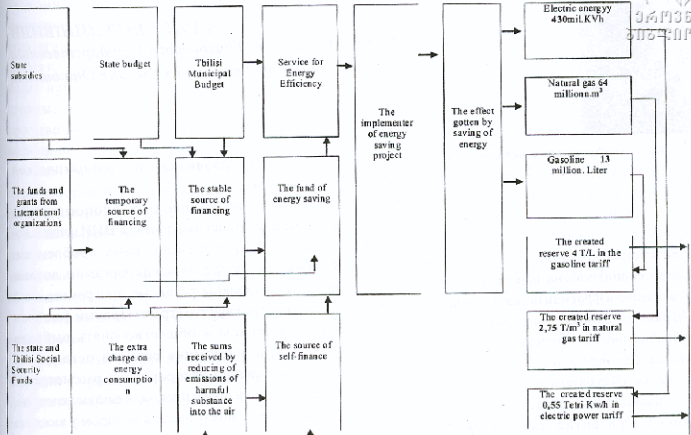
The successful undertaking of large scale energy saving measures and improvement of efficiency rates require establishment of legislative and institutional framework. The law of Georgia on Electric energy and Natural Gas must recognize the category of "Energy Saving License Holder." The methodology of tariff calculation must stipulate for the "Component of Energy saving and Social Protection of the Population."

The world experience shows that the governments of USA, Canada, and Australia and European countries are actively involved in introduction of energy efficiency programs. Rather than just blindly embracing the market economy practices they themselves are actively involved in realization of socially profitable projects. They thoroughly understand that conduct of correct fiscal policy for energy sector will accelerate the processes of improvement of energy efficiency, support the improvement of ecological conditions and social protection.

The Georgian government must realize that without large scale introduction of energy efficiency measures the country and population loses tens of millions of GEL per year.

In today's Georgia there are all the necessary preconditions for the municipal power in Tbilisi to consider the energy efficiency programs as priority directions.

The structural scheme of Service for Energy Efficiency

REFERENCES:

1. Optimization of systems of energy saving and outlooks of their implantation in Gergia. L.Papava, O. VeziriSvili. "Energi" Tbilisi. # 1(45).
2. Central european enerju efficiency and renewable enerju soures. Proceedings may 16-17 2002 brtislava..
3. American Council for Eergy-efficient Economy. Publctions. New 2002 ACEEE 2002.
4. Обеспечение энергоэффективности. Развитие энергетической политики, задачи и возможности. Секретариат Энергетической Хартии. Сентябрь 2007

"ენერგოეფექტიურობის სახელმწიფო ენერგოპოლიტიკის პრიორიტეტულ მიმართულებად უნდა იქნეს"

გენადი მისხია

ტექნიკის მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი ენერგეტიკის აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი

ქვეყანაში ენერგოდაზოგვის ღონისძიებების მასშტაბური განხორციელებისათვის საჭიროა ენერგოდაზოგვის პოლიტიკის, სტრატეგიის და საკანონმდებლო ბაზის დამუშავება. ენერგოდაზოგვის ტექნოლოგიების მასშტაბური დანერგვის ხელშეწყობი მექანიზმების შექმნა, ენერგოდაზოგვის პროგრამების დამუშავება და სხვა.

აღნიშნული პრობლემების განსახორციელებლად საჭიროა ენერგეტიკის სექტორში ახალი ლიცენზიანტის „ენერგოდაზოგვის სამსახურის“ დაფუძნება. აღნიშნული სამსახური მნიშვნელოვნად განამტკიცებს ქვეყნის ენერგოუსაფრთხოებას და გარკვეულ წელიწადში შეიტანს სოციალური და ეკოლოგიური პრობლემების გადაწყვეტის საქმეში. ასე მაგალითად: თბილისში ენერგოდაზოგვის ღონისძიებების რეალიზაციით შესაძლებელია ენერგორესურსების ყოველწლიური დაზოგვა: ელექტროენერგიის 430,4 მლნ.კვტს-ით, ბუნებრივი გაზის 66 მლნ.მ³ და ატომობილის საწვავის 13 მლნ.ლიტრით.

ორარი ცალი ენერგოდამზოგი ნათურის ექსპლოატაციით თბილისში 350 ათასი ოჯახი კომფორტის გაუმჯობესებით 6 წლის განმავლობაში ყოველთვიურად დაზოგავს საშუალოდ 5,44 ლარს. 1,74 მლნ.ტონით შეამცირებს CO₂-ის ემისიას ატმოსფეროში. 124,4 მგვტ-ით შეამცირებს ენერგოქსელში სიმძლავრის დეფიციტს და სხვა.

ახალი ენერგოპოლიტიკის პრიორიტეტული მიმართულებად უნდა იქნეს

Позиционирование и цепочка ценностей

Процесс глобализации дал своеобразный толчок сближению социально-экономических систем стран и регионов, которые находятся в разных фазах развития. Неравные позиции в развитии стран показывают, что идеи сближения (конвергенции) пока на начальной стадии так, как локализация и фрагментация пока еще сохраняют большой потенциал. На таком фоне неизбежно осуществление оптимальной стратегии развития, которая одновременно будет и конкурентной, опережающей стратегией.

Традиционные стратегии не смогут решить проблему развития так, чтобы произошла гормонизация и совместимость интересов разных стран на пути успешного решения острых проблем экономического развития. Для этого необходимо одновременная оптимизация всех возможностей со стороны государства, частного сектора, общества и международных организации, где в формировании и реализации стратегии социально-экономического развития доминирующую функцию несет государство.

Исходя из современного темпа развития глобализации, все большей остротой ставится проблема развития национальной экономики и ее позиционирование в мировой экономике.

Позиционирование это действия для обеспечения конкурентной устойчивости, которое осуществляется выявлением преимуществ и приоритетов для стран, чтобы не быть похожим на других и что немало важно в конкурентной борьбе, включает политику компромиссов.

Выше указанное трудноосуществима в условиях сегодняшнего противоборствующего политико-экономического климата. Для таких стран, как Грузия трудно идти подногу современности не потеряв национальных ценностей. Чтобы не бывать этому, еще в конце прошлого столетия, многие страны разработали программы

устойчивого развития и экономической безопасности.

2003 году концепцию экономической безопасности Грузии разработал и НИИ социально-экономических и региональных проблем им. Валериана Мелкадзе. Впоследствии этого, должны были задествованы реальные программы, но к сожалению руководство страны главным фактором развития страны и общество опять выбрало политику, а экономика еще раз осталась за кулисами. Реально игнорировано рассмотрение экономики, политики и право как единое целое, как составляющее одного звапа, в котором у каждого свои задачи для общих целей. Изза неполноценности законодательной базы экономика не свободна, не защищена, что никак не обуславливает созданию здорового социально-экономического и политического климата; в свою очередь политическая нестабильность, хаос и войны не гарантируют социально-экономический рост.

В стране до сегодняшнего дня не разработана программа стратегического развития Грузии по сценариям, как это сделано у многих цивилильных стран, что дает возможность оценить стратегическое развитие страны в долгосрочном периоде по отдельным сценариям, обеспечивает устойчивое развитие в конкретно избранном времени и дает возможность удалить ее слабые стороны.

Вполне приемлемое и правдивое заключение дает обо всем этом профессор Тамаз Чиквадзе. Он отмечает, что среди субъективных и объективных причин устойчивого развития Грузии сегодня значительно то, что до сих пор не имеем единую опережающую стратегию развития, в виде государственной программы национальной безопасности.

В 1991 году ООН приняло решение о разработки программы устойчивого и безопасного развития мира и отдельных стран и многие страны уже осуществляют такие программы.¹

¹ Т. Чиквадзе. Новый мировой порядок и будущее Грузии; стратегия для XXI века; ж. Политика №4-6 1998 стр. 31(на груз.языке).

საქართველოს საგარეო ურთიერთობების

Современная эффективная и динамичная экономическая политика не формируется спонтанно, его определяет единая государственная стратегия и система менеджмента; Это сугуба острая проблема в условиях современной Грузии, когда нарушена территориальная целостность страны; существует резкое общественное противопоставление и не осуществляется полноценная государственная функция.²

Исходя из основной стратегии, для позиционирования целесообразно формирование цепочки ценностей, определение видов действия и их согласованность для эффективной реализации цепочки. Эффективность реализации цепочки достигается по сценариям, где для страны поэтапно обеспечивается конкурентное устойчивое.

Современные достижения на пути глобализации

Формирование новой, экономической системы в Грузии и проведение реформ, в первую очередь требуют проведения мероприятий по экономической стабилизации, обосновывать рыночный порядок и проведения краткосрочную и долгосрочную экономическую политику.

Система мероприятий по макроэкономической стабильности предусматривает уменьшение годовой инфляции до однозначной отметки, сбалансировать государственный бюджет и сохранить устойчивый курс национальной валюты.

Несмотря на вышеуказанное, в период 1995-2005гг. для Грузии характерно резко меняющая

динамика роста ВВП. Несмотря на структурных сдвигов ВВП, продолжительный спад производство показывает, что из этих сдвигов не все обусловило положительный результат. В этот период сформулировались новые макроэкономические диспропорции. 2000г. темп роста ВВП, по сравнению предыдущих лет, резко уменьшился до 15%; существенные изменения не произошли и 2000-2006 гг. в производственной структуре ВВП; тенденция уменьшения наблюдается в аграрном секторе от-12% до 9,6%, также уменьшается удельный

вес здравоохранения и строительство.³

Несмотря на незначительное уменьшение спроса со стороны внутри-хозяйственных структур, в квартальном разрезе заметна увеличение экономической активности, что обусловлено сезонным фактором. Надо отметить, что именно на этот период выпадает экономическая активность в строительстве и туризме.

По видам экономической деятельности в 2005г. из общего числа занятости – 26,6% приходится на промышленность, 18,0% - транспорт и связь; 16,2% - торговле и на ремонтные работы; 14,6% - на предприятиях действующих в сферах здравоохранения и социального обеспечения. На первом месте, по объему выпускаемой продукции, электросвязь с 43%-ом а железнодорожные и транспортные предприятия на третьем – 16,6% после электросвязи, транспортной переработки грузов и транспортных агентов*.

Удельный вес отдельных отраслей в ВВП, текущих ценах

табл.1*

Отрасли	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Промышленность	16.6	17.6	17.7	16.1	15.7	14.9	13.3
Сельское хоз-во	21.0	19.2	19.3	16.4	14.8	11.3	10.2
Строительство	3.9	5.1	6.4	8.1	8.1	6.9	6.1
Реальный рост в отраслях							
Промышленность	-2.5	8.4	7.7	4.1	11.5	15.9	13.0
Сельское хоз-во	8.2	-1.4	10.3	-7.9	12.0	-9.6	-0.1
Строительство	10.3	43.1	46.6	35.9	14.1	9.8	9.5

*Таблица составлена на базе данных департамента статистики Грузии и GEPLAC

В среднесрочной стратегии развития Грузии, разработанным руководством Грузии, ВВП период 2007-2010гг. достигнет 6-7%-ов.

² А. Абравава. Национальная экономика и Глобализация; Тбилиси 2005. стр.296(на груз.языке).

³ Данные департамента статистики Грузии; 2007; www.statistics.ge

⁴ Чагелишвили Л. Экономика Грузии в 2005г и прогноз 2006г –тенденции и проблемы. ж., Сакартвелოს экономика., 2005 №12 (на груз. и англ. языках)

В период 2006-2010 гг. реальный объем потребительских расходов увеличится а его удельный вес в ВВП будет иметь тенденцию снижения.⁵

2006 г. средний обменный курс лари составил 1.85 на 1 дол.США; 2007г. этот показатель был равен 1.6 лари на 1 дол.США; инфляция не смотря на официальные данные(8%), далеко за 15%. Официальные органы все больше утверждают, что курс национальной валюты стал устойчивым и доказывают это тем, что к августу 2008г. курс национальной валюты к доллару США составил 1.40.

К удивлению всему этому катастрофически растут цены на продукты и реальный уровень инфляции далеко от однозначной цифры.

Увеличение цен в стране если бы происходило вследствие экономического роста, это в первую очередь должно было бы отразиться на социальном положении общества, а конкретно на уровне безработицы и бедности; а по оценкам независимых экспертов, индекс бедности в Грузии к концу 2005г. составил 535,4%, а безработица 38,39%(вместо 12% рассчитанным департаментом статистики Грузии)⁶. Если в стране не проведут активную экономическую политику радикальных изменений в 2008г. не следует ожидать, тем более, что по данным министерство финансов Грузии в I квартале 2008 года показатель инфляции составлял 12,3%.

Нужное внимание должно уделяться урегулированию инфляционных процессов (тем более после августовских событий 2008г), чтобы удержать его в пределах 5%. Нужно отметить, что по прогнозным показателям министерство финансов Грузии, сдерживание инфляции в пределах 5% вполне возможен, что по событиям сегодняшних дней мало вероятно.

Для того чтобы все страны выиграли в результате экономических отношений, необходима система свободной и справедливой торговли. это условие само по себе кажется простым, но для ее осуществления нужно немало усилий в сфере промышленной инфраструктуры, законодательной базы, достижений международных соглашений и административного управления.

Всемирная торговая организация своей политикой, с одной стороны обеспечивает созданию и запуску единой торговой политики, с другой – она

создает основу для организации свободных рынков в отдельных странах.

Являясь связующим звеном (кординатором) между Западом и Востоком, Грузия может сыграть роль международного свободного рынка, в результате получив большую социально-экономическую эффективность.

Для того, чтобы Грузия получила такой статус, впервые очередь необходимо соответствующая налоговая база, так, как из за существующей налоговой системы в нашей стране рынок не может осуществить посреднических операции, а это тормозит формирование свободного международного посреднического рынка и убивает стимул вступления на такой рынок, обусловленным стратегическо-географическим положением страны.

После „революции роз“, рост экспорта (она выросла в 2,9 раз) можно было бы считать позитивным моментом, если бы увеличение экспорта и уменьшение внешних долгов происходили в результате экономической активности страны. Но реальная картина показывает, что в Грузии это произошло на основе изъятия средств от так называемых „новых Грузин“, (сливки). Что касается внешних долгов, тут большую роль сыграла интервенционная политика, которую время от времени проводил национальный банк Грузии; Рост экспорта происходил в основном за счёт черного металла и экспорта самолетов военного назначения. Последняя к концу 2004 года составил 45,8 млн дол США.⁷

Анализ показал, что национальное производство пока еще в стадии стагнации. причина этому то, что, местной продукции конкурирует импортная продукция по низким ценам. Низкую цену импортер назначает вполне умышленно, для того, чтобы у него не было бы конкурента на рынке. Этим он преостанавливает нежелательное для себя производство и действует „свободно,“ в такой ситуации он может снизить цену и при ухудшении качество, а что касается местного потребителя, он выбирает продукцию низкой цены.

Исходя из вышесказанного, экономика страны пока еще остается в кризисном состоянии, а на этом фоне протекционизм к тарифам, квотам и налогам становится заманчиво. Если уменьшим налоги предприятиям, которые призывают

⁵ www.gov.ge

⁶ Чагелишвили Л. Инфляция и Экономика Грузии – Ж. „Сакартвелოს экономика“, 2005, №9 (на груз. и англ. языках)

⁷ Чагелишвили Л. – Грузия в среде свободной торговли; Ж. „Сакартвелოს экономика“, 2005, №7 (на груз. и англ. языках)

импортозамещающую продукцию, производство якобы приобретает льготные условия; с другой стороны, повышая тарифы на продукцию, якобы защищаем производство импортозамещателей в стране. Вследствие всему этому получаем отрицательный эффект, так как такую же политику начинают проводить и другие страны а в конечном итоге убытки терпит международная торговля.

Экономическая целесообразность свободного рынка для Грузии зависит от роста доли экспорта в торговой товарообороте, от создания промышленной инфраструктуры и от производства заменителей импортной продукции.

Одна из форм свободного рынка – свободные экономические зоны, которые так популярны на сегодня, но исходя из политико-экономического климата Грузии она теряет актуальность и ее создание в данный момент не целесообразно. В условиях Грузии приемлемо создать такие формы СЭЗ, как научно-техническая, научно-производственная, технопарки. Такие формы экономических зон мало связаны с коррупцией и теневой экономикой и что немаловажно, нет опасности этнических конфликтов. Они на прямую связаны с активностью ученых, широко использованию национальных конкурентных ресурсов и с развитием инновационной деятельности. Все это обеспечит экономическую безопасность страны и осуществление многосторонней экономической политики.

Такая экономическая политика содействует использованию кадров внутри страны, снизит долю трудовой миграции, формирует современную ментальность соответствующей современности и содействует формированию среднего класса общества.

Вместо заключения

Исходя из проведенного исследования можно отметить, что в 2004-2008гг. развитие экономики Грузии имело песимистический характер. Если экономическая политика страны будет осуществляться такими же методами, то не ускорится выход из кризиса; а в долгосрочном перспективе реализация существующей политики углубит обостренную социально-экономическую политику, что впоследствии трудно управляемо. Этим будет подготовлено хорошая почва для стран „Гигантов“, и ведущих компании для успешной реализации своих экономических и политических целей.

Грузия в таком случае будет только механическим исполнителем транзитной и сбытовой

функции. Но у страны есть реальный выход из кризиса, а именно - целенаправленно осуществляя глобальный менеджмент с точки зрения ситуационного управления, экономика страны может развиваться по реалистическим сценариям.

Позиционирование по реалистической сценарий 2008-2010гг. Мирное решение вопроса территориальной целостности государство, что важно для реального функционирования разных форм экономических зон; Быстрый выход из кризиса путем активизации инвестиции в реальный сектор, проекта Европа-Кавказ-Азия, образование; активное использование местных (национальных) интеллектуальных ресурсов; активизация инновационной деятельности; подход к экономике, политике и право, как единое целое и глобальный подход к управлению целого; освобождение малого и среднего бизнеса от бюрократических кандалов и содействие их быстрому развитию, так, как в первую очередь только они обеспечивают оздоровление социального климата, к тому же, государство этим облегчит свою социальную задачу; все усилия бюджета должны быть направлены на реальное осуществление политики по социальной защите, преодолению бедности и назначение реальной ставки прожиточного минимума; активизация производственного сектора, восстановление индустриального статуса для страны; эффективное задействие региональных ресурсов.

Позиционирование по оптимистической сценарий 2010-2020гг. Задействие стратегии быстрого развития. создание и задействие технологических зон, технопарков, бизнес инкубаторов, производственных и научно-кооперационных форм; основание толлинговых отношений, развитие оффшорных зон; создание венчурных фондов и бизнеса. На основе выше перечисленного произойдет формирование общества новыми ментальными свойствами а в последствии ускорится процесс интегрирования Грузии в Евро структуру, будет достигнуто выполнение критериев „Копенгагена“, обеспечение прочных гарантии для сохранения национальных черт и функционировании в глобальной экономике на равноправной основе.

По каждому элементу, можно разработать отдельный модель позиционирования, которая является вопросом отдельного обсуждения.

1. А. Абралава. Национальная экономика и Глобализация; ТБилси 2005. стр.296(на груз. языке).
2. Т.Беридзе, Э. Исмаилов, В.Папава – Центральный Кавказ и экономика Грузии; Баку 2004.
3. Э.Исмаилов; В. Папава – Центральный кавказ; очерки геополитической экономики. Тб. 2007.
4. Чагелишвили Л. – Связь Грузии в системе мировой коммуникации; Тб. 2003.
5. Чагелишвили Л. Экономика Грузии в 2005г и прогноз 2006г –тенденции и проблемы. „Сакартвелოს экономика„ 2005 №12 (на груз. и англ. языках).
6. Чагелишвили Л. Инфляция и Экономика Грузии – Ж. Сакартвелოს экономика„ 2005, №9 (на груз. и англ. языках).
7. Чагелишвили Л. – Грузия в среде свободной торговли; Ж. „Сакартвелოს экономика„ 2005; №7 (на груз. и англ. языках).
8. Т. Чикваидзе. Новый мировой порядок и будущее Грузии; стратегия для XXI века; ж. Политика №4-6 1998 стр. 31(на груз. языке).
9. Cornell S.E., Tsereteli M., Socor V. Geostrategic Implication of the Baku — Tbilisi — Ceyhan Pipeline. В кн.: The Baku — Tbilisi — Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West / Ed. by S.F. Starr and S.E. Cornell. Washington—Uppsala: CACI&SRSP, May 2005. P.17.
10. Fairbanks C. H. C hientalism and the R oots of Post-Soviet D isorder. A & I.: Trancaucasus, Nationalism, and Social Change / Ed. by R.G. Suny. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1996. P. 341—374.
11. www.gov.ge
12. www.statistics.ge
13. www.mof.ge
14. www.geoeconomics.ge
15. www.top.rbc.ru
16. www.stana.ru
17. www.interfax.ru
18. www.parliament.ge

თბილისის ეკონომიკის ინსტიტუტი

საქართველოს ეკონომიკის პოლიტიკის გლობალიზაციის პირობებში

შაჰში ჩაბამიშვილი

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
თბილისის ეკონომიკურ ურთიერთობათა
სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სრული პროფესორი

გლობალიზაციის განვითარების თანამედროვე პერიოდში სულ უფრო მეტი სიმწვავეით დგება ეროვნული ეკონომიკის განვითარებისა და მისი პოზიციონირების პრობლემა.

არასრულყოფილი სამართლებრივი ბაზის პირობებში ეკონომიკა არა არის თავისუფალი და შექცევადი სრულფასოვანი სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური კლიმატის უზრუნველყოფა თავის მხრივ, არასტაბილური პოლიტიკური გარემო, ქაოსი და ომები არ წარმოადგენენ სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გარანტს.

ქვეყანაში დღემდე არაა შექმნილი საქართველოს ეკონომიკის სტრატეგიული განვითარების პროგრამა სცენარების მიხედვით, რაც უზრუნველყოფს ქვეყნის მდგრად სოციალურ- ეკონომიკურ განვითარებას გრძელვადიანი პერიოდით. დროის გარკვეულ მონაკვეთში კი, თითოეული სცენარი ქვეყნის ეკონომიკის ფექტიან პოზიციონირებასა და სუსტი მხარეების აღმოფხვრას უზრუნველყოფს.

სტატიაში ჩატარებულია საქართველოს ეკონომიკის ანალიზი 2000-1007წწ პერიოდში და მოცემულია რეკომენდაციები, გლობალურ სისტემაში ქვეყნის ეკონომიკის მდგრადი განვითარების უზრუნველსაყოფად.

ФИЛИНА ШУЛЕНБАЕВА

к.э.н., доцент кафедры менеджмента и маркетинга
 Казахского университета экономики, финансов
 и международной торговли, г.Астана

Для активизации производственных процессов в сельском хозяйстве Казахстана, рыночные процессы в экономике требуют использования всех возможностей ускоренного инновационного развития. Эффективные наукоёмкие разработки всегда очень сложно было реализовать в производство по многим причинам. На современном этапе использование научных разработок в аграрном секторе экономики имеет единичные случаи.

В связи с этим основными задачами эффективной стратегии экономики аграрного сектора являются: развитие отечественного наукоёмкого производства, разработки и освоение новых информационных технологий, ориентированных на получение конкурентоспособной продукции и обеспечение интересов национальной экономической безопасности за счет сохранения и приумножения агропромышленного и научно-технического потенциала страны. Характерным состоянием аграрной науки является наличие большого количества завершенных исследовательских разработок, не востребованных сельскохозяйственным производством. Это значительный потенциал и его использование должно стать одной из основных задач развития инновационной активности сельского хозяйства.

Наиболее актуальной причиной отсутствия инновационной модернизации аграрного сектора является несовершенство методов и механизмов внедрения новинок в производство [1]. Существующий порядок передачи научно-технических достижений от науки производству через управленческие структуры не соответствует реальным возможностям системы управления и требует совершенствования. Рыночные условия

хозяйствования требуют корректировки взаимоотношений субъектов инновационной деятельности, теоретического обоснования современного инновационного процесса, уточнения методологических основ и разработки механизма инновационного обеспечения. Опыт решения проблем повышения эффективности сельскохозяйственного труда, путем обучения и информирования, берет начало со второй половины семнадцатого века. Научные обоснования таких приемов наиболее полно отражены в трудах Чаянова А.В. В период командно-административной системы хозяйствования основным каналом продвижения научно-технического прогресса являлась система научно-технической информации и планово-распределительный механизм внедрения. Научные основы инновационной системы предполагают, что наука, информация, внедренческая деятельность изначально имеют интегрированные связи, которые необходимо корректировать в зависимости от изменений экономических условий.

Система освоения инноваций в сельском хозяйстве - это составная часть системы научно-технического обеспечения агропромышленного комплекса. Центральным и главным в системе является блок аграрной науки. Трехуровневая система включает национальный, региональный, районный уровни, которые могут иметь различные организационно-правовые формы - учреждения, предприятия, коммерческие и некоммерческие структуры различной численности в зависимости от рыночного спроса на внедренческие услуги, масштабов и зоны обслуживания и других количественных и качественных характеристик.

Экономическая основа функционирования структурных формирований выражена в способе

финансирования и имущественных возможностей организаций. В основу системы управления заложен целевой принцип, который включает в себя соблюдение целей, выполнение задач и возможность их оперативного решения. В структуре системы освоения инноваций важное место занимают национальные, региональные центры и хранилища информационных ресурсов. Поэтому, вопросам организации на национальном уровне головных отраслевых центров на ряде ведущих НИИ, созданию на региональном уровне территориальных научно-исследовательских учреждений придается большое значение в развитии аграрной науки.

В Казахстане функции научного обеспечения, подготовки кадров, развития аграрного сектора экономики с 2002 года возлагались на Министерство сельского хозяйства, которое до 2007 года проводило ряд структурных реорганизаций аграрной науки [2]. На принципах системности произошло сокращение управленческого аппарата, объединение научно-исследовательских организаций, интеграция образования и науки с производством. Из 30 научно-исследовательских организаций и 18 опытных станций были созданы 10 крупных научно-производственных центров (НПЦ) с учетом направлений исследований и территориального расположения. При этом 24 опытных хозяйств, не связанных с проведением научно-исследовательских и внедренческих работ, были переданы в коммунальную собственность регионов. Научно-производственным центрам переданы экспериментальная база и земельные угодья опытных хозяйств, которые стали основой опытно-экспериментальной системы апробации учеными научных разработок. В этой связи в ведение Министерства сельского хозяйства в 2005 году передан Казахский агротехнический университет им.Сакена Сейфуллина.

В 2007 году 10 реорганизованных НПЦ путем слияния в акционерное общество образовали АО «КазАгроИнновация» с Уставным капиталом около трех миллиарда тенге и условием 100-процентного участия государства. Постановлением Правительства от 22 мая 2007 года единственным акционером компании является Правительство Казахстана в лице Министерства сельского хозяйства. Юридическая регистрация компании завершилась в начале 2008 года, в августе месяца проведена регистрация проспекта эмиссии акций. В марте 2009 года произведен дополнительный выпуск акций в количестве 400 тысяч штук на

сумму 400 миллионов тенге. В компании работает 2636 человек, в том числе 1220 научных работников, из них 163 доктора наук, 469 кандидата наук. Структура АО «КазАгроИнновация» состоит из центрального аппарата, 19 региональных научно-исследовательских организаций и их 28 филиалов. Основная задача организации – обеспечение ускоренного научно-технического развития агропромышленного комплекса республики через предоставление сельскохозяйственному производству научно-технических, инженерно-технических услуг мирового уровня, заимствование, то есть трансферт перспективных зарубежных агротехнологий, создание и внедрение в коммерческое использование новых агротехнологий.

В то же время, надежда на то, что увеличение производства сельскохозяйственной продукции увеличится за счет массового завоза зарубежных наукоемких технологий, более чем призрачна. Успешное развитие отрасли связано с адаптацией генетических ресурсов к меняющимся условиям использования с одновременным сохранением генофонда, его биологического разнообразия на основе непрерывного контроля со стороны человека и созданием особой, типов, пород и сортов, обладающих высоким качеством продукта для удовлетворения потребностей населения, отвечающим социальным рыночным требованиям [3]. В этом случае основными элементами системы освоения инноваций отечественной аграрной науки являются службы сельскохозяйственного консультирования.

Формирование системы отраслевого сельскохозяйственного консультирования требует соблюдения комплекса организационных, экономических, материально-технических, кадровых мероприятий. В Казахстане организовано в подразделении Министерства сельского хозяйства АО «КазАгроМаркетинг», которое является центром сельскохозяйственного консультирования на национальном уровне, в регионах расположены структурные филиалы. Основная деятельность АО «КазАгроМаркетинг» заключается в предоставлении услуг сельским товаропроизводителям по ценовой маркетинговой информации, проведению курсов по повышению квалификации специалистов аграрного сектора. Эта организационная структура проводит непосредственную работу по консультированию

сельскохозяйственного производства. В этой связи им принадлежит основная роль в формировании системы освоения инноваций, обучению и передаче знаний фермерам по новым технологиями разработкам отечественных ученых. Отраслевые центры АО «КазАгроМаркетинг» должны обеспечивать мониторинг научно-технических разработок НПЦ, НИИ, ученых аграрного сектора, отбор наиболее своевременной и эффективной продукции для формирования банка информационных ресурсов, издания обзорной и прогнозно-аналитической информации, формирования заказов на научно-исследовательские разработки, координацию внедренческой деятельности по отраслевым направлениям и пропаганду отраслевой инновационной политики на национальном уровне.

Организация отраслевой информационной среды и концентрация информационных ресурсов обеспечит их доступность по более простым схемам, объединит интеллектуальные ресурсы научной, информационной и внедренческой сфер всех уровней, сфокусированных с целью доведения научных разработок до конкретных сельхозпроизводителей, оказании им помощи в освоении инноваций. В системе научно-технической деятельности участвуют инновационные формирования фазы создания и внедрения, каждый на своем этапе инновационного процесса охватывает все его стадии от определения потребности в научных разработках до внедрения и тиражирования инноваций. Организационный механизм освоения инноваций является

комплексной структурой состоящей из двух блоков. Первый, организационный блок механизма, это выявление потребностей, формирование заказов на научно-исследовательские разработки, аналитический отбор и комплектование информационных ресурсов законченных научно-технических разработок, их распространения и освоения. Второй, экономический блок механизма – новые подходы к планированию научных разработок, финансированию и кредитованию организаций, принимающих участие во внедренческой деятельности, их налогообложение, страхование инвестиций, повышение мотивации к нововведениям, цепообразование на научно-техническую продукцию и инновационные услуги.

Конечной целью инновационного преобразования является получение определенного эффекта. Произведенный анализ использования показателей различных видов эффективности, свидетельствует, что в связи с возрастанием доли энергозатрат в стоимости продукции и потребности определения их целесообразности, наравне с отдельными показателями представляется актуальным определение комплексной энергетической эффективности, позволяющей сравнивать различные затраты с энергосодержанием произведенного товара. Например, согласно методики российских ученых [1], при сравнении энергетических затрат по различным технологиям выращивания озимой пшеницы становится очевидным преимуществом применения технологий с использованием приемов

Таблица 1 - Оценка энергетической эффективности различных технологий возделывания озимой пшеницы

Показатели	Традиционная технология	Технология с вспашкой и использованием комбинированного агрегата	Технология с комбинированной обработкой почвы без вспашки с раздельным посевом	Технология комбинированной обработки почвы с одновременным посевом	Технология прямого посева
Общее количество сравниваемых технологических операций	5	4	3	1	1
Суммарные затраты, МДж/га	2639	2565	1364	1726	1632
Энергетическая эффективность новых технологий и традиционной, %	100	102,9	193,5	152,9	161,7

0006090000

минимальной и нулевой обработки почвы (таблица 1).

Совершенствование инновационного механизма требует повышенного требования к инновационному проектированию, так практически любое освоение инноваций для конкретного предприятия является эксклюзивным в виду разнообразия почвенных, климатических, экономических и иных условий. Каждый инновационный случай требует определенных расчетов, каждая подготовка к освоению инноваций конкретных действий – составления инновационного проекта, применения конкретных методов и форм воздействия, повышения компетенции специалиста.

В современных условиях экономический рост осуществляется научно-техническим прогрессом, который связан в первую очередь с профессиональным уровнем трудовых ресурсов. Поэтому неотъемлемым условием успешной реализации индустриально-инновационной стратегии является наличие качественного человеческого фактора. Решение этой задачи связано с осуществлением государственной политики в области образования и подготовки профессиональных кадров, отвечающих требованиям индустриально-инновационного развития экономики республики.

С созданием наукоемкого сельскохозяйственного производства возрастает роль образования и повышения квалификации специалистов. Качественная подготовка специалистов, периодическое повышение их квалификации приобретает значимость и должны занять свое особое место в системе освоения инноваций, стать неотъемлемой частью инновационного процесса. Особого внимания государства требует подготовка сотрудников внедренческих формирований, методическое обеспечение, организация и финансирование образовательного процесса.

В Казахстане по сравнению с индустриально развитыми странами современная ситуация в науке имеет принципиальные особенности. В течение 2000-2005 гг. объемы финансирования науки составляли около 0,2% ВВП, что является недостаточным для успешного развития экономики. Поэтому, исходя из стратегических интересов республики, необходимо осуществить поэтапный переход к 2010 году финансирования науки до уровня 2% ВВП, довести до 2,5-3% к 2015 году [4].

В настоящее время Правительство Казахстана проводит системные меры по финансированию аграрной науки, в 2007 году объем бюджетных средств составил 2 миллиарда 705 миллионов тенге [2].

Следовательно, основным фактором развития аграрного сектора экономики Казахстана является формирование системы освоения инноваций, которое требует проведения следующих необходимых мер:

1. Инновационные преобразования аграрного сектора должны проводиться с участием государства. Современная инновационная политика государства должна быть ориентирована на создание условий для серийного производства и внедрения научных разработок, активизации инновационной деятельности. Научная поддержка и побуждение товаропроизводителей к инновационной деятельности является особой формой воздействия, способом государственного управления и регулирования экономики.

2. Формирование системы освоения, являющейся структурой службы сельскохозяйственного консультирования, руководствуется действующими нормативно-правовыми актами службы и действующим законодательством. Для закрепления государственного статуса службы, выстраивания ее взаимоотношений с субъектами инновационной деятельности, органами государственной и муниципальной власти, необходимо принятие национального закона и ряда нормативных актов, определяющих и регламентирующих информационно-консультационную и внедренческую деятельность.

3. Финансирование системы освоения инноваций должно строиться с учетом значимости и категории услуг, должно основываться на соединении рыночных начал и государственной поддержки. В полной мере из бюджетных источников должна финансироваться общественно значимая деятельность национального, регионального и муниципального масштаба, выполнение заказов соответствующих органов власти и управления АПК. Категория индивидуально-коммерческих услуг, выполняемая по заявкам конкретных предпринимательских структур оплачивается из их средств и относится к договорным работам.

4. Методические работы казахстанских и региональных центров, формирование банка информационных ресурсов и их дальнейшее

0036006000

сопровождение, издательская деятельность, информационное обеспечение государственных органов, учебных и иных бюджетных структур должны оплачиваться из национального бюджета. Объем бюджетного финансирования будет снижаться по мере становления службы сельскохозяйственного консультирования и повышения благосостояния пользователей, отработки механизма оказания платных услуг для сельскохозяйственных инноваций, но комплексный (бюджетный и коммерческий) подход к финансированию должен быть сохранен.

5. Необходимо принятие законодательных и нормативных актов, позволяющих использовать на инновационное перевооружение часть амортизационных отчислений, снижения процентной ставки кредитов взятых и потраченных

на инновационное обновление, включения налогового механизма стимулирования нововведений, создание механизма страхования инновационной деятельности и стимулирования инновационной активности.

Скорейшее принятие государственных законов и нормативных актов, регламентирующих информационно-консультационную и внедренческую деятельность, позволит полнее использовать возможности аграрной науки и всего научно-технического потенциала агропромышленного комплекса в целях доведения наукоемких разработок до их практического использования. Только на основе науки с учетом мирового опыта может быть восстановление и эффективное развитие сельскохозяйственного производства.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. В.Савенко. Проблемы формирования системы освоения инноваций в сельском хозяйстве // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2005. - № 6. – С. 14-16.
2. М.Макулбеков. Миссия АО «Казатгроинновация» - обеспечение ускоренного научно-технологического развития АПК // Вестник сельскохозяйственной науки Казахстана. – 2009. - № 1. – С. 1-4.
3. М.А.Кинсеев. О генетических ресурсах животноводства Казахстана и использовании мирового генофонда // Вестник сельскохозяйственной науки Казахстана. – 2009. - № 1. – С. 46-48.
4. Т.Исахметов. Инновационные процессы в развитии современной агропромышленной интеграции // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2006. - № 4. – С. 22-24.

საქართველოს ათვისების სისტემების ფორმირება ყაზახეთის ეკონომიკის აგრარულ სექტორში

შაინა შულანბაშვა

ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, ყაზახეთის ეკონომიკის, ფინანსებისა და საერთაშორისო ვაჭრობის უნივერსიტეტის მენეჯმენტისა და მარკეტინგის კათედრის დოცენტი, ქ. ასტანა

ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატის ფ. შულანბაშვას სამეცნიერო ნაშრომში - „ინოვაციის ათვისების სისტემების ფორმირება ყაზახეთის ეკონომიკის აგრარულ სექტორში“ - წარმოქმნილია ყაზახეთის ეკონომიკის აგრარული სექტორის ინოვაციური აქტიუობის განვითარების პრობლემები. ხაზგასმულია ინოვაციის ათვისების სისტემების ფორმირების აქტუალურობაზე სოფლის მეურნეობაში და განალიზებულია /2002 წლიდან დაწყებული/ ეკონომიკის აგრარულ სექტორში გატარებული სტრუქტურული გარდაქმნები /მმართველობითი აპარატის შექმნა, სამეცნიერო-კვლევითი ორგანიზაციების გაერთიანება, განათლებისა და მეცნიერების წარმოებასთან ინტეგრაცია/.

ნაშრომის ბოლოს ავტორის მიერ ჩამოყალიბებულია რეკომენდაციები, სახელმწიფო დონეზე, აუცილებელი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ღონისძიებების შესაქმნელიად.

თავისუფალი ეკონომიკის

ეროვნული
აგენტობა
საჯარო მართვის
რეფორმებისა და
ანტიკორუპციული
დაცვის
სახელმწიფო
სამსახურისთვის

**შეშვავართა რიცხვი დიდ ბრიტანეთში
კატახსტროფულად გაიზარდა**

უმუშევრობა - თითქმის ყველა ეპოქისა და დროის სერიოზული პრობლემაა, რომლის სიმძისურაც დიდმა ბრიტანეთმა სრულად გაჩისკადა. უმუშევრობის რიცხვმა დიდ ბრიტანეთში ბოლო 14 წლის რეკორდი მოხსნა. ამ მიმე ვითარებაში, ინგლისის ბანკიც ვერ იძლევა იმედიან დაპირებებს და აცხადებს, რომ ბრიტანეთის ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება ახლო მომავალში მცირედიტაა შესაძლებელი.

უმუშევრობის რიცხვი ბრიტანეთში 220.000-დან 243 მილიონამდე გაიზარდა და ეს მხოლოდ 3 თვეში. ეს მანკრებელი 1995 წლის სექტემბრის შემდეგ ყველაზე მაღალია ქვეყანაში.

**შინაწიური კრიზისის მკვიდრი -
მსხპრტთა ღაზის საბანო**

მსოფლიოს საუკეთესო ექსპერტები გამოცემით დაჯობენ იმს თაობაზე, თუ რომელი ქვეყანა იყო ფინანსური კრიზისის ეპიცენტრი. რომელმაც კონკრეტული ქვეყნის დასახელებისგან ბერი მინც თავს იკავებს, მაგრამ მიახლოებითი წარმოდგენის შექმნა არც ისე ძნელია.

მაგალითად, დადგინდა, რომ ამერიკის შეერთებულ შტატებთან ერთად, დიდი ბრიტანეთის ფინანსურმა სექტორმაც (რომელიც გაცილებით დიდია, ვიდრე მისი მთავარი ვეროპელი მეტოქეების) შესაძინევი ცვლილება განიცადა. თავის მხრივ, გერმანია და საფრანგოსაც შეუქმნათ მსგავსი პრობლემები, მაგრამ ბრიტანეთისგან განსხვავებით, მათი ფინანსური სექტორების გავრცელების არეალი შედარებით მცირეა, შესაბამისად, კრიზისი მათთვის ნაკლებად მტკივნეული იყო.

**მსოფლიო ბანკი იწოდეთის საბანკო
სმქტორს ღაზმარების
ხელს უწვდის**

ინდოეთმა დაასრულა მსოფლიო ბანკთან მოლაპარაკება და მისგან \$ 1.2 მილიარდი ადლო სესხადა. აღნიშნულ თანხას ინდოეთის სახელმწიფო ბანკების რეკაბიტულიზაციისთვის გამოიყენებს. სესხის ოფიციალურად გაფორმება

და შეთანხმების დადება დაახლოებით მსდინარე წლის სექტემბრის ბოლოს გაიმართება.

გასულ წელს მსოფლიო ბანკის ინდოეთის ფილიალის უფროსმა განაცხადა, რომ ბანკი მზად იყო ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად გამოეფიფილი სესხის ოდენობა 14 მილიარდამდე სოლო მისი გადახდის ვადა წლამდე გაეზარდა. აღნიშნული შედაყათი, თავის მხრივ, ბანკების რეკაბიტულიზაციის პროექტაც შეეხება.

**აშშ-მ ღა ბერმანიამ ბანბლადმშ 19
მილიონი აშშ დოლარი აწმამს**

გლობალური დათბობის სერიოზული საშიშროების ფონზე ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა და გერმანიამ გადაწყვიტეს ბანგლადეშისთვის 19 მილიონი აშშ დოლარის ჩუქება. მოცემულ თანხას ქვეყანა ბუნებრივი გარემოს უკეთ მოვლისა და შენარუნებისთვის გამოიყენებს.

ბანგლადეშში, დაახლოებით 150 მილიონი მოსახლელი, კმილატის გლობალური ცვლილების გამო სერიოზული საფრთხის წინაშე დგას სანაპირო სოლის ნაწილს წყლით დაფარვა ემუქრება, რის გამოც მოსახლეობა იძულებული იქნება დატოვოს საკუთარი სახლები და ტყის სიღრმეებში შეიჭრას.

ამერიკისა და გერმანიის საერთო პროექტის საშუალებით, მომავალი ოთხი წლის განმავლობაში დაირგება უამრავი ხე, რითაც 2000 ჰექტარი ტყის ფართობი აღდგება და ეს არა მარტო დატბორვის, არამედ ქიმიური გამონაბოლქვებისა და დაბინძურების აღბათობასაც შეამცირებს რეგიონში.

**ზომბაბვეში ადგილ(ებ)ი ფულით
მხოლოდ ავტობუსში მზავრობან**

ზომბაბვეში მოსახლეობა ავტობუსით მზავრობისას 3 ტრილიონ ზომბაბვეურ დოლარს იხდის, რაც 50 ამერიკული ცენტის ტოლფასია.

ზომბაბვეური დოლარი ოფიციალურად გაუქმებულია. ის შეცვალა ამერიკულმა დოლარმა და სამხრეთ აფრიკულმა რენდმა. თუმცა, რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, მიუხედავად ამისა, ქვეყანაში მას აქტიურად იყენებენ ავტობუსით მზავრობის საფასურის დასაფარად.

ახალი ეკონომიკა

**ბინათმშენებლობის სფეროში პრობრენი
შეინიშნება**

ბინათმშენებლობის საერთაშორისო ასოციაციამ ოფიციალურად განაცხადა, რომ მათი საერთო შემოსავლის ინდექსმა აგვისტოს ბოლოს მაქსიმუმს მიაღწია. ვაშინგტონის სახლების საფაგრო კავშირმა კი აღნიშნა, რომ მათი საფაგრო ინდექსი ერთიდან 18-მდე გაიზარდა. ეს კი არანახული მაჩვენებელია 2008 წლის ივნისის შემდეგ.

სიანლუ აძვირებით მარტობის ბაზარზე

ამერიკის ბანკმა (Merril Lynch) პირველი კვანია წამოიწყო ჩინეთში აქციებით ვაჭრობის რეკლამირებისათვის. აღნიშნული საქმიანობა ამერიკის ბანკის კლიენტებს საშუალებას აძლევს ივაჭრონ A-აქციებით, რაც თავის მხრივ, უდიდეს სარგებელს იძლევა და საოცრად მაღალი სიჩქარით გამოირჩევა.

ეს პირველი მაგალითია მსგავსი ვაჭრობის ამ სახით განვითარებისა. ამერიკის ბანკი ყველაფერს აკეთებს კლიენტებისთვის მაქსიმალურად ხელსაყრელი პირობების შესაქმნელად და სთავაზობს მათ A-აქციებით ვაჭრობის შთამბეჭდავ პაკეტს ავსტრალიაში, პრეკონგში, ინდოეთში, ინდონეზიაში, იაპონიაში, კორეაში, მალაიზიაში, ახალ ზელანდიაში, სინგაპურსა და ტაივანში.

**ბოლივიის მთავრობა ასეულობით
მიღლიონ აშშ დოლარს აბანდებს
ლითიუმის მრეწველობაში**

ბოლივიის მთავრობამ განაცხადა, რომ მზადაა გამოეოს 800 მილიონი ამერიკული დოლარი და მომდევნო 6 წლის განმავლობაში ლითიუმის მრეწველობას მოახმაროს. მიუხედავად სათანადო ტექნიკური სიძვირისა, მთავრობამ უკან არ დაიხია და თავისი წინადადების განხორციელებას შეუდგა.

როგორც ირკვევა ლითიუმის ფაბრიკა თავის მხრივ 250 მილიონიდან 300 მილიონ ამერიკულ დოლარამდე დაჯდება, ქიმიური ქარხანა 220 მილიონიდან 270 მილიონამდე. დარჩენილი 280 მილიონი კი ინფრასტრუქტურის განვითარებას მოხმარდება.

ეარაუდობენ, რომ ლითიუმში ქვეყნის ეკონომიკაში მნიშვნელობით მუთხვად დაეკავებს გარსის, კალისა და ვერცხლის შემდეგ.

**იაპონია გირმანიასთან და
საზრანამეთთან ეკონომიკური
თანამშრომლობას აღრმამებს**

ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში ეკონომიკური ვითარება იაპონიაში უკეთესობისკენ შეიცვალა. ქვეყნის მთავრობამ განაცხადა, რომ იაპონიის ეკონომიკური მდგომარეობა მიმდინარე წლის მეორე ნახევარისათვის 3.7 პროცენტით გაიზარდა და სურვილი გამოთქვა გერმანიასა და საფრანგეთთან თანამშრომლობაზე მდგომარეობის მეტად გაუმჯობესების მიზნით.

ამრილი-ივნისის შუალედში სახელმწიფო მონაცემებით ქვეყანაში ვაჭრობა გაუმჯობესდა. ექსპორტის რაოდენობა წინა პერიოდის მაჩვენებელთან შედარებით 6.3 პროცენტით გაიზარდა, რაც საუკეთესო მაჩვენებელია ბოლო 7 წლის განმავლობაში.

**აშშ-ს საბანკო სექტორმა ბანანამდობა
სხსხების ბაზარზე**

ვაშინგტონის ფედერალურმა სააგენტომ განაცხადა, რომ ბანკების უმრავლესობა წლის მეორე ნახევარში გარკვეულ წაგებას განიცდიან ვაცემული სესხებიდან გამომდინარე.

ფედერალური სააგენტოს უახლესმა გამოკვლევებმა აჩვენეს, რომ ამერიკის შეერთებული შტატების ბანკებმა 50 პროცენტით შეამცირეს სესხების ვაცემა ამრილი-ივნისის პერიოდში. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ბანკებმა სერიოზული ზარალი განიცადეს. ექსპერტების დასკვნით, ეს მსოფლიოში გამყინვარებული ფინანსური კრიზისისა და ეკონომიკური ვითარების ცვლილების ბრალია.

ინფორმაცია უცხოურ წყაროებზე დაყრდნობით მოამზადა ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნესისა და სამართლის ფაკულტეტის I კურსის სტუდენტმა თამარ უფთაშაძემ

საქართველოს ეკონომიკის განვითარების ეროვნული სააგენტო

პროფესორ ვლადიმერ პაპავას ფუნდამენტური
გეოპოლიტიკონომიური გამოკვლევა
„ცენტრალური პაპავასის“ შესახებ

ახალი ჰორიზონტები

პოლიტიკური წარმოშობის საქვეყნოდ ცნობილი ბრიტანელმა ეკონომისტმა მარკ ბლაუგმა ეკონომიკური ასრის დიად შემოქმედთა კერძონადურთ ხია შეადგინა და ამ ხიდან გამოყვინდარე თავისი ერთ-ერთი შეხანიშნავი ენციკლოპედიური წიგნი „100 დიდი ეკონომისტი კერძონადე და კერძონის შემდეგ“, გამოსცა. ამასთან ერთად ცნობილი მეცნიერმა მიიჩნია, რომ რამდენადღაც გასაკვირო არ უნდა იყოს, რიცხვი ახი, როგორც ჩანს, სრულიად საკმარისია, რათა მოეყვით ყველა ძირითადი და მორეხარისხოვანი ეკონომისტიებიც კი კერძონადე, თითო კერძონის ხითველით.

ახეთი პატარა ქვეყნისთვის, როგორიც საქართველოა, ეს ციფრები მეტად შთამბეჭდვითი, მაგრამ უნდა ითქვას, რომ თავისი სიდიდიდან გამომდინარე, ჩვენს ქვეყანას უფიად საკმარაოდენობის ცნობილი მეცნიერ-ეკონომისტიები შეეგს აღზრდილი. ერთ-ერთი ასეთთაგანი უდაოდ გახდათ საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, სულ უახლოეს წარსულში წარმატებული მინისტრი და პრინციპული პოლიტიკოსი, პროფესორი ვლადიმერ პაპავა. მიგვანია, რომ დიდ ქართველ ეკონომისტთა რა მკორე რაოდენობაც არ უნდა დავახსლოთ, ერთ-ერთი მათგანი, მეფი ასრით, უთოვადატონი დიდო პაპავა იქნება. მისი ეკონომიკური ნამოდეგარი, როგორც ეკონომიკური თეორიის, ისე პრაქტიკის ხერხში, მასალებად და მოსწონად არის მიჩნული, როგორც ჩვენს ქვეყანაში, ისე მთელი ცივილიზებული სამყაროს მოზრუნე წრეებში.

ამ წერილში ჩვენი მიზანი არის მკითხველს ვაცნობოთ ვლადიმერ პაპავას წიგნის „ცენტრალური კავკასია (გეოპოლიტიკონომიური ნარკვევი)“ შესახებ, რომელიც გამომცემლობა „სიახლე“ გამ. პროფესორ როსეტა ასათიანის რედაქტორობით გამოცეა. ვიდრე ამ წიგნის შესახებ სულ ორიოდე სიტყვას ვიტოვებოთ, გვინდა აღვნიშნოთ შემდეგიც: ბოლო წლებში დიდ ბრიტანეთში აღან გრიფიციის და სტიუარტ ვოლის რედაქციით უკვე შემოედულ გამოცეა (მეექვსე გამოცემა განხორციელდა 1996წ, ხოლო მეშვიდე 1998წ-ს) „გამოყენებითი ეკონომიკის“ სახელმძღვანელო: **APPLIED ECONOMICS. An Introductory Course. SIXTH EDITION. ALAN**

GRIFFITHS, STUART WALL (EDITORS). თითო გამოცემების სიმრავლე წიგნის პოპულარობაზე მიუთითებს. სახელმძღვანელოს მე-15 თაგში, რომლის სახელწოდებაა „სახელმწიფო ხარჯები“ (გვ. 338) ავტორები იმორწმუნე პროფ. ვლ. პაპავას სტატებას, რომელიც 1993 წელს გამოვიდა „სოციალური ეკონომიკის საერთაშორისო ჟურნალში“ (დიდი ბრიტანეთი) და იხიარებენ მის ძირითად იდეას იმის შესახებ, რომ სახელმწიფოს ეკონომიკური უნარი არის წარმოების ცალკე ფაქტორი. შემდეგ ვლ. პაპავას ეს ნაშრომი, წიგნის 352-ე გვერდზე დიტერატურალიც არის მითითებული.

ახეთი მოწინავე აზროვნების ნიმუში არის ბატონი დიდოს მრავალი ნაშრომი, რომელთაგან ერთ-ერთი ფუნდამენტურ გამოკვლევადა უნდა დავახსლოთ: „ცენტრალური კავკასია (გეოპოლიტიკონომიური ნარკვევი)“. ეს არის მას სტატბური გამოკვლევა, რომელშიც ვადმოცემულია კავკასიისა და ცენტრალური აზიის სახელმწიფოების შესახებ ავტორისხეული გეოპოლიტიკური და გეოეკონომიკური მიდგომები. მკვლევარი გეთაბობს „ცენტრალური კავკასიის“ ცნებას, ეგრავიის სიერციის ახლებურ გეოპოლიტიკურ ხედვას, ახლებურად მოიაზრებს გეოპოლიტიკისა და გეოეკონომიკის ურთოთმომხრობის პრობლემებს და გეთაბობს მის ორიგინალურ ვადწვევებას.

გარკვეული ვაგებით შეიძლება ითქვას, რომ წიგნის ავტორს თავისი კვლევის საგნის ირგვლიე თითქმის ყველაფერი შეუსწავლია, გაუანალიზებია, ნასწავლობა ყველაფერ იმას, რაც ვინმეს დაუწერია, უთქვამს, უფიქრია, გაუზარებია, შემდეგ კი თავისი საკუთარი კონცეფცია ჩამოუჯალიბებია. ყველაფერი ეს კარგად იგრძნობა წიგნის თითოეული გვერდის, მისი ნებისმიერი ბჭკარედის კითხვისას.

ერთ პატარა მიმთხილვაში (რომელსაც მიმთხილვასაც ვერ დავარქმევთ) ამ წიგნის ყველა დირსებაზე საუბარი მნელია და ამაში მისი მკითხველი უთოოდ თოთონ დარწმუნდება. ჩვენ მხოლოდ ვამტობს ნასოვადოებებს ამ ნაშრომის მოვლინების შესახებ და დავასრულებთ იმით, რომ მოგიყვანთ ერთ ტირადეს, ვრცელ ამონაწერს გამოკვლევიდან:

ახალი ჰორიზონტები

„აღორ კიდევ გორბაჩოვის, შემდეგ კი ელცინის ეპოქაში შეიქმნა იმის შთაბეჭდილება, რომ ცივი ომი დასრულდა და ახალი რუსეთი შეუქცევადად დაადგა ცივილიზაციულ მსოფლიოსთან თანამშრომლობის დემოკრატიული გარდაქმნებისა და საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის გზას. მაგრამ, 2008 წლის აგვისტოში საქართველოს მიმართ რუსეთის აგრესია (ჩხადყოფს, რომ ცივი ომის დასრულება, ეს არა იმდენად რეალობაა რაზემაც; დასავლეთის მიერ სასურველად რეალობად მიჩნევა, სხვაგვარად რომ ვთქვათ – ილუზია. გასული საუკუნის 80-იანი წლების მე-2 ნახევარსა და 90-იანი წლების პირველ ნახევარში, მომავლადვი საბჭოთა კავშირი და მისი სამართალმემკვიდრე – ხელახლა შექმნილი რუსეთის სახელმწიფო, იმდენად დასუსტებული იყვნენ პოლიტიკურად და ეკონომიკურად, რომ დასავლეთისგან ეკონომიკური დახმარების მიღების სურვილმა მთლიანად აიძულა დასავლეთისკენ, დასავლური ფასეულობებისკენ შებრუნებულიყო. ამავდროულად, რუსეთში ძლიერდებოდა დიკატორული იმპერიის ნოსტალგია.“ (გვ. 87) მხელით არ დეთანხმო ავტორის ამ დასკვნას

და მის გამაფრთხილებელ სიგნალს, რომელიც ობიექტური რეალობიდან გამომდინარეობს. მსგავსი ამონაწერების მოყვანა აღნიშნული წიგნიდან მრავლად შეიძლება, რაშიც დაინტერესებულნი არაა მკითხველი თვითონ დარწმუნდება.

მიგვაჩნია, რომ ზემოაღნიშნული ნაშრომი დიდ თეორიულ და პრაქტიკულ დახმარებას გაუწევს ჩვენი ქვეყნის ბედით, მისი სახელმწიფოებრივი მოწყობით, გეოპოლიტიკონომიური მდგომარეობით დაინტერესებულ ყველა პირთაგანს, პოლიტიკოსებს, მეცნიერებს, პოლიტოლოგებს, ეკონომისტებს, სოციოლოგებს და სხვებს.

შოთა ვეშაბაძე
 ე.მ.დ. პროფესორი,
 ევროპული უნივერსიტეტის რექტორი
 ლ.ო.ი.მ. ძარჩაშვილი
 ეურნალ „ახალი ეკონომისტი“
 შთავაზი რედაქტორი

ახალი სინტეზი და პრაქტიკული წიგნის შესახებ

შპს „ლიო“-ს მიერ აგვისტოს თვის ბოლოს გამოცემულ იქნა ბატონ დავით შაბურიშვილის მონოგრაფია „ექსპორტის სტიმულირების სტრატეგია, როგორც ეკონომიკის სწრაფი განვითარების საფუძველი“. სადაც მოცემულია ექსპორტის სტიმულირების გზით ეკონომიკის სწრაფი განვითარების გზები, ზოგადად მიმოხილულია საქართველოს ვაჭრობის მარეგულირებელი: იმპორტისა და უარყოფითი ხაზგრო ბალანსის ზრდის დინამიკა და მისი უარყოფითი გავლენა ქვეყნის ეკონომიკაზე. შედარებულია საქართველოსა და ევროკავშირის ძირითადი ეკონომიკური მაჩვენებლები. გაანალიზებულია აშშ-თან და ევროკავშირთან გასაფორმებული თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ ხელშეკრულების მნიშვნელობა და მისი დადებითი ეფექტი საქართველოში პოტენციალის გაზრდისათვის.

წარმოჩენილია ვაჭრობის სრული გახსნილობის პირობებში მსოფლიო გლობალიზაციის შესაძლო უარყოფითი გავლენა ქვეყნის ეკონომიკაზე, მოტანილია ვარაუდობითი ქვეყნების გამოცდილების მაგალითები.

ასევე ხაზგასმულია საქართველოში ექსპორტის ზრდის შემაფერხებელ ფაქტორებზე და ნაჩვენებია დარგების მიხედვით ექსპორტის განვითარების პერსპექტივები და მოცემულია რეკომენდაციები ექსპორტის ხელშეწყობისა და სტიმულირებისათვის.

საბოლოოდ, შეიძლება ითქვას, რომ დ. შაბურიშვილის მონოგრაფია, – „ექსპორტის სტიმულირების სტრატეგია, როგორც ეკონომიკის სწრაფი განვითარების საფუძველი“ – არის მეტად სანტიურესო და პრაქტიკულად გამოყენებადი ნაშრომი, რომელიც განაკუთვნილია ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებისა და რეალიზაციის სფეროში დასაქმებული პირებისათვის.

სლამა ვეშაბაძე
 ფილოსოფიის დოქტორი ეკონომიკაში
 გრიგოლ რობაქიძის სახელობის
 უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

მონოგრაფიაში განხილულია მსოფლიოს ქვეყნების ექსპორტ-იმპორტის მაჩვენებლები და მსოფლიო ვაჭრობის ტენდენციები. გაანალიზებულია ექსპორტის სტიმულირებისათვის გატარებული ღონისძიებები აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნების ე.წ. „ახალი ევფხეების“ მაგალითზე, რომლითაც სწრაფი ეკონომიკური განვითარება იქნა მიღწეული.

თეორიული ეკონომიკის სწავლა

სპეციალისტებისთვის ცნობილია, რომ გამოყოფა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის, პროფესორ პაატა კოდუაშვილის წიგნი - „საქართველო - ვაზისა და ხორბლის ქვეყანა“. წიგნის მეორე სახელია - „ორი ილია საქართველოს სოფლის მეურნეობის შესახებ“.

ავტორის მხრიდან საინტერესო მიგნებაა ის, რომ მისში გადმოცემულია ორი ეპოქალური პიროვნების - ილია ჭავჭავაძისა და საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, უწმიდესისა და უნეტარესის ილია მეორის შეხედულებები მიწის, ქართული სოფლისა და მეურნეობის როლის შესახებ. ნაშრომში ნახევენია, რომ როგორც ილია ჭავჭავაძისათვის, ასევე ილია მეორისათვის, ქვეყნის ეკონომიკური და სულიერი განვითარება ერთგვლი მეთობის საერთო ფეხვიდან ამოზრდილი ყლორტებია. ამ თვალსაზრისით, მიწის განცდა ქართული კაცობის მისი საერთო მსოფლაქმის უშუალო განმედინებაა და სოფლის მეურნეობის გაახრებისა და მოწყობის ქართული მოდელის საწყისები სწორედ ქართველის ზოგადკულტურულ ენობასა და რაობაში უნდა ვუძებოთ.

ბატონი პაატა მისთვის წყუელი პროფესორისადაც აღწერს და გვიჩვენებს: რომ საქართველოს ეკონომიკური ცხოვრების ძირითადი წარმართველი დარგი თავისი პრობლემებით ყოველთვის უკავშირდებოდა ქართველი ერის სულიერი და მატერიალური ცხოვრების უმნიშვნელოაქის სფეროებს. ამიტომ ერთგვლი ცრადიციების შენარსუნებისათვის ბრძოლაში ერის ორივე მოძღვარი დიდ ფუნქციას აკისრებს სოფლად ყოფა-ცხოვრების განვითარებას, გლეხკაცის ადგილზე დამატებას, მისთვის ცხოვრების მიხედვით პირობების შექმნას, შემოსავლების ზრდას, მათსა და მათსწინეთიდან მოხახლეობის მიგრაციის შეჩერებას და მათი რიცხოვნობის შემდგომ ზრდას, კულტურული და რწივრებისა და ეკონომიკურად პროდუქტული ზონების შენარსუნებას, გლეხური მეურნეობებისა და ხალხური რწვის განვითარებას; მოკეწივრებენ სოფლის მხარდაჭერისა და აღორძინებისაკენ. სწორედ ამის გაცნობიერებამ ათქმეწივა უწმიდესისა და უნეტარესის ილია მეორეს: „მიხედეთ მიწას; მიწა დაგაპურებთ და გაგათობთ თქვენ. ბუნებასთან კავშირი აჯანსაღებს კაცის

ახალი პირობის

სულსა და სხეულს. ყველაფერი უნდა გაკეთდეს, რომ შეიცვალოს ჩვენი დღევანდელი ყოფა, ამაღლდეს ზნეობა, ამუშაუდეს ჩვენი წარმოებები, აყვავდეს სოფლის მეურნეობა.“

ორი დიდ პიროვნების - ორი ილიას ხშირი ციტირების პარალელურად ავტორი თანამედროვე გლობალიზაციის პირობების გათვალისწინებით დრმად აანალიზებს საქართველოში არა მარტო ვაზისა და ხორბლის წარმოებაში არსებულ პრობლემებს, არამედ მთლიანად აგრარული სექტორისა და სოფლის პრობლემებს, გეოგრაფიის მათი გადაჭრის გზებსა და წინადადებას.

წიგნის ავტორი საქართველოს ახალგაზრდობას უძღვნის. იგი მართლაც მნიშვნელოვანი საჩუქარია არა მარტო მათთვის, არამედ მთელი ქართული საზოგადოებისათვის. დასახრულ გთავაზობთ ნაშრომის წინა სიტყვაობას, რომელიც ვრცელი არ არის, მაგრამ ზუსტად ახასხავს ავტორის პატრიოტულ სულსკვეთებას, რამაც დააწერინა ეს შესანიშნავი წიგნი:

„ამ პატარა წიგნს ერთი არსებითი მისნიობა და განწყობით ვწერდი - მხურდა, ქართული საზოგადოებისთვის მკაფიოდ დამუნახვებინა და შემეგრამნობინებინა, რას ნიშნავს მიწა, მიწათმოქმედება და მათთან კულტურული მიმართება ქართველისთვის; როგორ უკავშირდება საქართველოს სასიცოცხლო ინტერესი იმ სვეტოს, რომლის სახელსაც ატარებს ჩვენი ქვეყანა.“

მივანს მკონია, რომ წარსული იყო და დამთავრდა, მაგრამ წინაპრებმაც გეასწაულეს და თანამედროვეობაც გვიდასტურებს, რომ არსებობს ისეთი წარსულიც, რომელიც იწვევა და არასდროს მთავრდება, რადგან ის მჭიდროდ უკავშირდება ერის გენეტიკურ და ცნობიერ რაობას.

რას ნიშნავს ქართველი კაცისთვის სოფელი? რა ეკონომიკური და სულიერი მნიშვნელობა აქვს სოფლის მეურნეობას ჩვენთვის? რა შინაარსი დევს ამ პრაქტიკულად აქსიომატურ დებულებაში, რომ საქართველო ვაზისა და ხორბლის ქვეყანაა? როგორ უკავშირდება ერთმანეთს ქვეყნის ცხოვრების ეკონომიკური და ზნეობრივი ასპექტები?

ამ კითხვებზე ფიქრისას ბუნებრივად ჩამოიწია წინ ორმა დიდებულმა სახელმა, ორმა ადამიანმა, რომელთა დეაწლი და მნიშვნელობა ჩვენს ქვეყანაში სახალხოდ და სამუდამოდ აღიარებულია. ერთი მათგანია ილია ჭავჭავაძე, სიცოცხლეშივე ერის მამად წოდებული, წმიდა ილია მართლად შერაცხილი, ხოლო მეორე – სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, უწმიდესი და უნეტარესი ილია მეორე, ერის სულიერი მამა. პირველი მარადისობიდან მოძღვრავს საქართველოს, მეორე – აწმყოდან. ორივენი, დუთიე განბრძნობილნი, ასწავლიან ქართველებს, რომ ჩვენი სამშობლო პირველ მიწათმოქმედთა (გეორგიანთა) ქვეყანაა და ჩვენი წარსული და მომავალი გაპირობებული და გაშინაარსებულია მიწასთან დაკავშირებული რელიგიური, რაციონალური თუ ემოციური საწყისებით. დღეს, როდესაც ეროვნულ მეურნეობაა მოდელების კონკურენცია საყოველთაო ფაქტია, ქართველთა ორი წინამძღვრის, ორი ილიას ნაფიქრალსა და წინადადებებს უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს თანამედროვე ქართული ეკონომიკური და

აგროსახურსათო პოლიტიკის, სამეურნეო განვითარების სრულფასოვანი მოდელის გააზრებისა და ამოქმედების თვალსაზრისით. სახელმწიფო ნორმალურად ვერ ფუნქციონირებს მთისა და ბარის, მატერიალურისა და სულიერის, კეთილდღეობისა და ზნეობის პარმონული თანაარსებობისა და გონივრული ბალანსის გარეშე. ამ ბალანსის ძიება და პოვნა ორი დიდი ქართველის ფიქრის საგანი და შედეგი. მუდამ უნდა გვახსოვდეს ეს. ამას ემსახურება ეს წიგნიც.“

წიგნი დიდ დახმარებას გაუწევს სოფლის მეურნეობის საკითხებით დაინტერესებულ მეცნიერ-მუშაკებს, სასწავლო დაწესებულებების ყველა დონის სტუდენტებსა და პროსესორ-მასწავლებლებს, ფართო საზოგადოებას.

შოთა ვეშაბაძე

ემ.დ., პროფესორი, ევროპული უნივერსიტეტის რექტორი

ლოიზ ძაბაძე

ქურნალ „ახალი ეკონომისტის“

მთავარი რედაქტორი

სასარგებლო წიგნი

საქართველოს ეკონომიკური და იურიდიული პროფილის ინსტიტუტებისა და ფაკულტეტების სტუდენტებმა კარგი საჩუქარი მიიღეს. სულ ახლახან ეკონომიკის დოქტორ, ბატონ ხელვადა ფეტელავას ავტორობით წიგნის სახით გამოქვეყნდა ლექციების კურსი სასწავლო დისციპლინისთვის „ბიზნესის სამართლებრივი გარემო“.

ნაშრომი ძალზედ საინტერესოა როგორც შინაარსობრივად, ასევე დოგოკური, თანამომდევრული სტრუქტურით. წიგნში სტუდენტებს და ყველა სხვა დაინტერესებულ მკითხველს შეუძლიათ გაეცნონ ქვეყანაში ბიზნესის სფეროს მომწესრიგებელ-მარეგულირებელ ნორმატიულ-სამართლებრივ ბაზას. წიგნი საშუალებას მისცემს სტუდენტებს კომპლექსურად, ქართულ ენაზე შეისწავლონ მეწარმეობის სამართლებრივი რეგულირების არსებული პრაქტიკა, შეაფასონ ცალკეული სამართლებრივი ნორმების ეფექტურობა, საერთოდ ქვეყანაში ბიზნესის სამართლებრივი გარემო და მისი კონკურენტუნარიანობა. ლექციების კურსი

სერიოზული დახმარებით იქნება სამართლებრივი აქტების ინტერპრტირებისა და პრაქტიკაში მათი აქტუორად გამოყენების მიმართულებით.

ბატონ ს.ფეტელავას ნაშრომი „ბიზნესის სამართლებრივი გარემო (ლექციების კურსი)“, რომელიც პრაქტიკულად აპრობირებულია რამდენიმე წლის განმავლობაში სხვადასხვა ინსტიტუტებში და თეორიულ ნაწილთან ერთად მოიცავს ტესტებს თვითშემოწმებისათვის, სასწავლო კურსის სილაბუსს, საკონტროლო კითხვებსა და საგამოცდო საკითხებს, უფკველად მნიშვნელოვანი და სასარგებლო შენაძინა ბიზნესის რეგულირების სფეროს შემსწავლელი სტუდენტებისათვის და უშუალოდ თვით ბიზნესის წარმომადგენელთათვის.

შალვა გობიაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი

ახალი ეკონომისტი

სსიპ – შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი
სოციალურ მეცნიერებათა, ბიზნესისა
და სამართალმცოდნეობის ფაკულტეტი

SHOTA RUSTAVELI
STATE UNIVERSITY
FACULTY OF THE SOCIAL SCIENCES
BUSINESS AND LAW

№ 1257

20 ივლისი, 2009წ.

ჟურნალ „ახალი ეკონომისტი“-ს
მთავარ რედაქტორს
ბატონ ლიოდ ქარჩავს

ბატონო ლიოდ,

გაცნობებთ, რომ თანახმა ვარო ჟურნალ – „ახალი ეკონომისტი“-ს ხარვეჯიყო
კოლექციის შემადგენლობაში შევიდეს ჩვენი ფაკულტეტის ბიზნესის სკოლის დირექტორი,
პროფესორი ბატონი გურიძე.

ჟურნალის ფორმატი და მისი ხარვეჯიყო საბჭოს შიდალი პროფესიული
შემადგენლობა საფუძველს ეკლავებს სოციალურ მეცნიერებათა, ბიზნესისა და
სამართალმცოდნეობის ფაკულტეტის საბჭო უნივერსიტეტის აკადემიური საბჭოს წინაშე
შევიდეს წინადადებით, რათა რეგულირებადი ჟურნალი „ახალი ეკონომისტი“ ჩართული
აქნას შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მიერ აღიარებულ ჟურნალოთა
წარმომადგენლობაში.

ბატონის ცემით,

ფაკულტეტის დეკანი, პროფესორი

მერაბ ხაღვაში

გრემოლ რობაკიძის სახელობის უნივერსიტეტი

გრემოლ რობაკიძის სახელობის უნივერსიტეტი დიდი ხანია აღიარებულია არამარტო საქართველოს, არამედ ევრო-ატლანტიკურ საგანმანათლებლო სფეროცში. ამას მოწმობს ის საერთაშორისო კავშირები, რომელიც უნივერსიტეტს უცხოეთის უმაღლეს სასწავლებლებთან აქვს: ეს არის ერთობლივი პროგრამები ორი აკადემიური ხარისხის მინიჭებით, სტუდენტთა აკადემიური და ეკლექციით მიუღიწებები, სადისერტაციო საბჭოში მაღალი დონის უცხოელი პროფესორების არსებობა, დოქტორანტიხისათვის მაღალი დონის უცხოელი მეცნიერ-ხელმძღვანელები და ა.შ.

უნივერსიტეტი ყველა შესაძლოლობისა და ნიჭის ახალგაზრდებს აძლევს საშუადუბას ბოლომდე მოახდინონ საკუთარი თაციის რეალიზაცია და შეიქმნან წარმატებული კარიერა. ოუნკესოს განათლების საერთაშორისო ინსტიტუტის მონაცემები სწორედ ამის დასტურია - უნივერსიტეტი დასაქმების მიხენებლით პირველ ხუთუელშია დასახელებული.

უნივერსიტეტი 2009-2010 სასწავლო წლისათვის აგრძელებს სტუდენტთა მიღუბას სამაგისტრო და სადოქტორო პროგრამებზე.

Grigol Robakidze University is recognized not by Georgian, but also by Euro-Atlantic educational sphere. This is proved by those international relations which the University has with different foreign higher educational institutions abroad, such as joint programmes awarding two academic degrees, students' academic and research business trips, the fact the foreign professors are included in the Dissertation Board, foreign supervisors for PhD students, etc.

The University gives opportunity to all students having different capability to fully realize themselves and make successful career. The data of UNESCO International Institute of Education proved all the above mentioned - the University is among the top five higher educational institutions in terms of the employment

Grigol Robakidze University continues admitting students to Master's and PhD programmes.

- Master's programmes:**
 Business Administration
 Public Administration and Political Sciences
 Law
 English Language and Literature

- PhD programmes:**
 Law
 Philosophy of Life
 Political Sciences
 Business Administration
 Economics

The programme of social support operates at the University what reduces tuition fee to 24-45%.

- Namely:
 For students from low solvency families
 For students from the families that were forced to relocate
 For students from the families damaged as a result of the war
 Other

For further information please, call 38 44 06; 389706; 383097; www.gruni.edu.ge

სახელი გვარდმობა

სამაგისტრო პროგრამები:

- ბიზნესის ადმინისტრირება
- სახელმწიფო მართვა და პოლიტიკური მეცნიერებები
- სამართალმცოდნეობა
- ინგლისური ენა და ლიტერატურა
- ინგლისური ენა და ლიტერატურა

სადოქტორო პროგრამები:

- სამართალმცოდნეობა
- სიცოცხლის ფილოსოფია
- პოლიტიკური მეცნიერებები
- ბიზნესის ადმინისტრირება
- ეკონომიკა

უნივერსიტეტი ზრუნავს სტუდენტებზე და ახორციელებს სოციალური მხარდაჭერის პროგრამებს, რაც სწავლის სახდურის 25-45%-ით შემცირებას გულისხმობს. ეს შეეხება:

- სტუდენტებს დაბალ შემოსავლიანი ოჯახიდან
- სტუდენტებს იძულებით გადაადგილებული ოჯახიდან
- სტუდენტებს ომის შედეგად დაზარალებული ოჯახიდან
- სხვა

დამატებითი ინფორმაციისათვის დარეკეთ (ტ. 384406; 389706; 383097). www.gruni.edu.ge

ეკონომისტი

საერთაშორისო რეფერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

აღრუბებს სტატიების მიღებას შემდეგი მოთხოვნების გათვალისწინებით:

1. ტექსტი აკრეფილი უნდა იყოს Word-ში, AcadNux-ში, შრიფტის ზომა 12, ინტერვალი სტრუქტურებს - 1.5, ველის დაშორება მარჯვენა-მარცხენა მხარეს 2 და 3 სმ. შესაბამისად, ზედა და ქვედა - 2.5 და 2.5სმ. ტექსტი უნდა აიკრიფოს ვადიტანების გარეშე. ცხრილები გადაწყვიტოთ JPEG-ში.
 2. ავტორის სახელი, გვარი, სამეცნიერო წოდება და თანამდებობა, საკონტაქტო კორდინატები, მისამართი, ელ.ფოსტა), სურათის ელექტრონული ვერსია JPEG-ში
 3. სტატიას უნდა ახლდეს რეზიუმე ქართულ და ინგლისურ ენებზე, მოცულობით 120-150 სიტყვა.
 4. ჟურნალში AcadNux-ში და Times New Roman-ში, შრიფტის ზომა 12. სამეცნიერო სტატიას უნდა ჰქონდეს კლიბი და დაერთოს გამაქვენებელი ლიტერატურა.
 5. სტატიის გამოქვეყნების ღირებულება შეადგენს - ჟურნალის ერთი ნაკვეთი 8 ლარი, სტატიის გამოქვეყნების ღირებულება შეადგენს - ჟურნალის დირბულება - 5 ლარი.
5. სტატიის გამოქვეყნების, ჟურნალის შექმნისა და გამოწერის ღირებულების გადახდა შესაძლებელია "ლიონი"-ს ანგარიშზე: საიდენტიფიკაციო კოდი 204439296, ანგარიშის ნომერი 36025354, ბანკი "საქართველო", ცენტრალური ფილიალი, ბანკის კოდა 220101757.

ელექტრონული ფოსტა: info@economisti.ge ან info@lxi.ge
ტელ: 422 771; 99-05-76; 855 277 554; 895 32 30 34.

PS. სტატიების მიწოდება ფურცლებით ან CD-თ აუცილებელი არ არის.

შპს „ლიონი“ სიან არსებული
„აინსინსა და მენეჯმენტ კონსალტინგ - BMC“
გთავაზობთ: მენეჯმენტისა და ბაზარმკვლელობის შემდეგი სახის კურსებს:

- მენეჯმენტის ადვანსორტორია
- PR - მენეჯმენტი
- მენეჯმენტის მენეჯმენტი
- მენეჯმენტის ადვანსორტორია
- მენეჯმენტის მენეჯმენტი

ამ კურსებს გაეცნობენ მაღალი დონის პროფესორების წარმომადგენლები.
- სწავლება მოსწავლეობის ინდივიდუალურად ან ჯგუფურად, მსმენელის სურვილის მიხედვით.
- კითხვულ საკითხში მსმენელი მიიღებს ლიტერატურას, რაშიც გადაიხდის მხოლოდ
გთვალისწინებულ ფასს.

- კურსდამთავრებულთა დიპლომის მიღება
- დიპლომი შედარებით მაღალი ფასით, რომელიც სერთიფიკატს
- კურსები გათვალისწინებულია უმაღლესდამთავრებულთათვის, მიუხედავად
მათი პროფესიისა თუ ასაკისა, ასევე მოხალეობა მე-3 და მე-4 კურსის სტუდენტებისათვის.
- სწავლის მოსწავლეები დასაშვებია მხოლოდ „კომპიუტერის სივრცე პროგრამებზე“.

ტელ: 422-771; 990-576; 895 323 034; 855 277-554; ელ.ფოსტა: info@lxi.ge
თბილისი, ვარკეთილის 5, (ქაშუათის ეკლესიისთან)

შ.პ.ს. “ლოი“-სთან არსებული სტუდია “CG-Art” ბთავაზობთ:

ვებ გვერდების დამზადება - მოდერნიზაციას

3D არქიტექტურული პროექტების (ინტერიერი-ექსტერიერის) შექმნა

ვიდეო მასალების მონტაჟი და სხვც-ეფექტები

ასევე ბთავაზობთ:

კომპიუტერული პროგრამების შემსწავლელ კურსებს

Autodesk 3D MAX - მოდელირება, ანიმაცია (არქიტექტურული დიზაინი);

Zbrush - მოდელირება;

Adobe Photoshop - 3D მოდელის ტექსტურირება, ვებ დიზაინი;

Adobe Flash - ანიმაცია, Actionscript, საიტების დამზადება;

Adobe Premiere - ვიდეო-აუდიო მონტაჟი;

Adobe After Effects - ვიდეო მასალის დამუშავება, სხვც ეფექტები

პროგრამული ენების შემსწავლელ კურსებს:

C#(csharp) - დესკოპური აპლიკაციების შექმნა;

php - ვებ საიტების დამზადება და დამუშავება;

Javascript - სკრიპტების დამზადება საიტისათვის;

html - სტატიკური საიტის შექმნა და დიზაინი;

css - საიტის დიზაინის დამუშავება

კურსის გოლოს თითოეული მოსწავლე მიიღებს სერთიფიკატს

დაბვიკავშირდით:

(822) 363-973 (891) 340-365

(822) 990-576 (891) 173-750

მისამართი: ჯორჯაძის 5